HAN SER IA

AMURG

e. s. p. l. a.

HAN SERIA

AMURG

În romînește de
MARINIANCU NICULAE

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ŞI ARTĂ • 1959

Хан сер я
СУМЕРКИ
Государственное издательство
Художественной литературы
Москва 1958

Coperta de *Val. Munteanu*

PREFAȚĂ

In prefața la ediția în limba rusă, Han Ser Ia, autorul romanului de față, scria: „Aş fi fericit dacă această carte a mea i-ar ajuta cititorului sovietic să aprecieze noblețea și eroismul poporului meu, dacă ea ar contribui într-o măsură oarecare la o apropiere și mai strînsă între popoarele sovietic și coreean..."

După lectura acestui roman plin de calități care-l fac interesant și, pe alocuri, pasionant, putem afirma că, cel puțin din punctul de vedere menționat de Han Ser Ia, cartea aduce o contribuție de seamă la cunoașterea de către cititorul nostru a unei țări, a unui popor despre care știm încă relativ puțin. E adevărat că în ultimii ani în presa noastră au apărut bogate materiale înfățișînd aspecte ale vieții de astăzi a poporului coreean sau momente din eroica sa luptă pentru libertate socială și independență națională. Au fost însă insuficiente în privința a ceea ce am putea numi retrospectiva istorică.

Romanul *Amurg* are ceea ce Maxim Gorki numește „caracter istoric necesar pentru o operă de artă" menită viabilității și prin aceasta el capătă valoarea de document literar deosebit de semnificativ.

Dar romanul lui Han Ser Ia trezește și menține — ceea ce e foarte important — interesul cititorului nu numai prin această calitate esențială. Căci dacă putem afirma cu certitudine că scriitorul coreean reușește să înfățișeze o anumită epocă, dintre cele mai frămîntate și mai pline de dramatism din istoria poporului său, trebuie să adăugăm că aria investigațiilor sale sociale și morale este deosebit de largă. Intr-un roman de

dimensiuni mici, Han Ser Ia a izbutit să spună foarte multe lucruri. Pe sub ochii cititorului se perindă tablouri din viaţa diverselor categorii de cetăţeni ai Coreei de la începutul celui de-al patrulea deceniu al veacului nostru. Zugrăvite de un om înzestrat, pe lîngă talent, cu multă inteligenţă şi fin spirit de observaţie, personajele din *Amurg* ajung adesea la valoarea unor simboluri.

Fie că este vorba despre lupta plină de sacrificii a muncitorilor pentru o viaţă mai bună, trecînd prin greutăţile organizării de clasă, despre viaţa de familie a unor bogătaşi, cu toate meschinăriile caracteristice, despre sterilele căutări ale unui tînăr ce-a încercat cîndva o apropiere de oamenii muncii, fără a fi reuşit să realizeze o ruptură totală de clasa căreia-i aparţine prin naştere, sau despre drumul de viaţă şi destinul a două tinere fete — scriitorul reuşeşte să dea o imagine cuprinzătoare şi convingătoare prin autenticitatea şi claritatea ei.

Tocmai prin aceasta, romanul reprezintă o contribuţie la cunoaşterea şi apropierea tot mai strînsă a popoarelor prietene de nobilul popor coreean, concretizînd astfel dorinţa, despre care amintim mai sus, a autorului său.

*

Han Ser Ia este, împreună cu Jo Myung Hi şi Li Ki Iun, unul dintre întemeietorii literaturii moderne a Coreei.

S-a născut la 3 august 1900 în provincia Hamghen de sud, dintr-o familie de ţărani mijlocaşi. Incă din anul 1919, pe cînd era elev la şcoala medie, viitorul scriitor îşi începe activitatea revoluţionară desfăşurată de-a lungul întregii sale vieţi prin participarea la mişcarea naţională antijaponeză „1 Martie". Atunci a fost arestat şi întemniţat pentru prima oară.

In primăvara anului 1921 Han Ser Ia a trecut marea, în Japonia, pentru a se înscrie la Universitatea din Tokio, la secţia de ştiinţe sociale. Curînd însă îşi dă seama că acolo istoria şi economia erau falsificate, iar adevărata cercetare ştiinţifică înlocuită cu o nesfîrşită pledoarie în favoarea ideii eternităţii sistemului capitalist. Erau semne ale zvîrcolirilor neputincioase ale burgheziei speriate de izbînda Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie.

Han Ser Ia este, pe drept cuvînt, pe cît de indignat pe atît de nesatisfăcut de ceea ce se preda la universitatea japoneză. Simte că adevărul este altul şi în altă parte. Nu va trece mult timp pînă să descopere, să cunoască, să-şi apropie şi să-şi însuşească definitiv acest adevăr la care ajunge prin lectura îndelungă şi atentă a clasicilor ruşi, a literaturii sovietice care se impunea tot mai mult atenţiei lumii şi, mai ales, prin studiul temeinic al lucrărilor lui Marx, Engels, Lenin. Concluziile la care ajunge pe baze ştiinţifice confirmă pe acelea formate pe baza impresiilor personale şi a convingerilor intime: pieirea societăţii bazată pe exploatare este inevitabilă, iar triumful dreptăţii sociale, ca şi al libertăţii naţionale, de asemenea. Tînărul Han Ser Ia capătă totodată convingerea fermă că libertatea şi dreptatea de veacuri visată se cîştigă numai prin luptă grea, adesea legată de mari sacrificii.

De aceea, atunci cînd, în 1924, viitorul scriitor se întoarce în patrie, în „ţara dimineţilor liniştite", el este bine pregătit pentru activitatea revoluţionară ce avea s-o desfăşoare, fără preget, toată viaţa.

După 1924 Han Ser Ia lucrează un timp în învăţămînt. In această perioadă scrie şi primele sale povestiri, în care caută să prezinte lupta de eliberare naţională a poporului său împotriva ocupanţilor japonezi. Curînd, tînărul scriitor avea să renunţe la postul din învăţămînt pentru a se consacra chemării literare.

Opera sa, vastă prin proporţii şi sferă de cuprindere, remarcabilă prin valoarea sa literară, nu oglindeşte numai diferite aspecte ale vieţii sociale din Coreea secolului nostru, ci este în acelaşi timp reprezentativă în ceea ce priveşte drumul plin de greutăţi parcurs de scriitorii progresişti ai Coreei. Ca şi mulţi alţi scriitori şi intelectuali coreeni, Han Ser Ia şi-a legat activitatea creatoare de mişcarea literară proletară.

Cariera sa a marcat un moment de mare cotitură în anul 1925, cînd, alături de Jo Myung Hi, Li Ki Iun şi Sonn Iun, a iniţiat organizarea „Asociaţiei coreene pentru literatură şi artă proletară" („K.A.P."), care avea să stea mereu ca un ghimpe în ochii ocupanţilor japonezi şi ai slugilor lor, în primul rînd pentru că programul Asociaţiei chema pe scriitorii şi oamenii de artă coreeni să reflecte în operele lor adevărul vieţii, îi îndemna

să învețe din operele marilor realiști, astfel încît, prin lucrările lor de tot felul, să sădească în sufletul poporului încrederea în victoria adevărului și dreptății, hotărîrea de a lupta pentru izbînda revoluției. Bineînțeles că aceste nobile îndemnuri, devenite pentru scriitorii progresiști idealuri și temeiuri de viață, nu puteau fi pe placul imperialiștilor japonezi. Printre cei două sute de oameni de artă și cultură arestați în 1934 și aruncați în temniță se numără și Han Ser Ia. Acolo a și conceput el romanul *Amurg*, pe care l-a terminat în 1936, după eliberarea din pușcărie. Ocupînd un loc important în istoria literaturii moderne coreene, *Amurg* înfățișează, după cum vom vedea mai departe, momentul istoric al noului avînt al clasei muncitoare, oferind o imagine vie a tinerelor forțe muncitorești, în opoziție cu burghezia și ideologia ei retrogradă.

In 1943 ocupanții îl azvîrlă din nou în închisoare. Nimic însă nu l-a putut abate din drum, iar lucrările sale — romane, nuvele, povestiri, piese de teatru, eseuri, articole critice — continuă să-și păstreze valoarea ideologică, fiind mereu aproape de inima caldă a poporului tocmai prin înfățișarea realistă a vieții sale plină de necazuri, peste care însă încep a se proiecta, mereu mai puternice, luminile unor mari nădejdi de mai bine.

Despre viața aspră a poporului și despre aceste nădejdi de care pomeneam mai înainte, a scris Han Ser Ia în multe din numeroasele sale opere. O scurtă și foarte incompletă trecere în revistă a unora dintre ele este edificatoare în ceea ce privește preocupările scriitorului și preferințele sale tematice. In anul 1928, de pildă, Han Ser Ia publică nuvelele *Tranziție și Luptă*, care înfățișează procesul de rapidă pauperizare a satelor și de diferențiere a țărănimii coreene, sub ocupanții japonezi. Urmează apoi piesa de teatru *Federația sindicatelor*, în care, ca și în *Amurg*, e vorba despre creșterea conștiinței de clasă a muncitorimii coreene, în procesul organizării prerevoluționare. O importantă operă a sa, apărută în perioada 1937—1945, este romanul *Trenul*. In acest roman, scriitorul cuprinde epoca dintre războiul ruso-japonez și revolta antijaponeză din martie 1919, cu problemele specifice societății coreene de atunci.

15 august 1945, dată care marchează eliberarea Coreei, a deschis activității literare a lui Han Ser Ia noi perspective, ea devenind în anii următori din ce în ce mai viguroasă. Legîndu-și

creația de lupta națională pentru stabilirea adevăratei democrații în nordul țării și pentru realizarea unificării pașnice și independenței, scriitorul a acordat o importanță de prim ordin zugrăvirii, în culori cît se poate de vii, a luptei antijaponeze a partizanilor conduși de tovarășul Kim Ir Sen. Pe această linie se situează, alături de altele, romanele *Intoarcerea triumfală, Deschiderea drumului, Corpul revoluționar al copiilor* și *Manghende,* cele două din urmă fiind publicate în timpul războiului pentru eliberarea patriei (iunie 1950 — iulie 1953). Ura neîmpăcată împotriva dușmanului și neistovita sa dragoste de patrie au insuflat scriitorului un mare elan creator în timpul acestui război. Au apărut rînd pe rînd, romanul *Tedongan* în care este înfățișat eroismul luptătorilor coreeni în lupta împotriva ocupanților americani și a lisînmaniștilor, nuvelele *Lupii, Hangciorien* și apoi alte două romane: *Muntele Sulbong* și *Nu există decît o singură zi* și altele. Toate vorbesc despre patriotismul și eroismul poporului coreean și toate demonstrează, încă o dată, forța creatoare a autorului lor.

Iată, pe scurt, cum s-a desfășurat viața și opera lui Han Ser Ia, astăzi un sexagenar cu părul încărunțit, dar cu inima mereu tînără.

Traiul greu pe care l-a dus odinioară și o viață întreagă de muncă și de luptă și-au lăsat urme pe obrazul său, dar nu i-au stăvilit elanul combativ, mai viu astăzi ca oricînd. Continuîndu-și neobosit activitatea literară, Han Ser Ia este prezent și în arena vieții publice, el îndeplinind astăzi funcția de vicepreședinte al Prezidiului Adunării Populare Supreme a Republicii Populare Democrate Coreene și conducînd, în calitate de președinte al Comitetului coreean pentru apărarea păcii, acțiunile poporului iubitor de pace din Coreea prietenă.

Apreciată în ansamblu, opera lui Han Ser Ia prezintă ca principală caracteristică o anumită unitate de concepție și metodă — s-ar putea spune chiar de procedeu — care evoluează firesc, în pas cu vremea, de la realism (pentru perioada de început poate fi numit critic), către realismul socialist, cînd

scriitorul și-a dobîndit cel mai larg cîmp de observație și cele mai prielnice condiții de creație.

In această evoluție, romanul *Amurg*, remarcabil, după cum am mai spus, înseamnă mai ales creșterea puterii de pătrundere și de redare a fenomenelor caracteristice epocii istorice pe care o înfățișează, înseamnă un salt calitativ în creația scriitorului.

S-ar putea spune că *Amurg* este o monografie artistică a muncitorimii coreene de la începutul deceniului al patrulea. Tipurile prezentate îngăduie și justifică această afirmație. Dar afirmația că romanul este, în același timp, și un fel de monografie a burgheziei din „țara dimineții liniștite" este deopotrivă întemeiată, cu toate că numărul personajelor aparținînd burgheziei prezente în carte este inferior celui al reprezentanților clasei muncitoare. Ochiul ager al romancierului, sufletul său sensibil — care știe perfect pe cine să urască și pe cine să iubească — forța sa descriptivă și analitică, într-un cuvînt talentul său surprind și dezvăluie principii, atitudini, fapte, amănunte emoționante și convingătoare.

Eroii principali ai cărții, ale căror ciocniri permanente, directe ori nu, creează conflictul, sînt: colectivul de muncitori al unei fabrici de textile, pe de o parte, și patronii aceleiași întreprinderi, pe de altă parte. Pentru zugrăvirea diferitelor episoade, adesea de o puternică tensiune dramatică, autorul urmărește desfășurarea vieții și evoluția personalității tinerei E Sun.

E Sun este o fată săracă, de la țară, crescută în casa unui bogătaș din oraș, Kim Dea Tan, unde pînă la urmă este transformată într-un fel de servitoare-guvernantă. Scîrbită de tratamentul la care se vede supusă de către soția de-a doua a stăpînului său, E Sun hotărăște să plece și să-și croiască singură un drum nou în viață alături de oamenii muncii.

Dar în naivitatea ei, chiar atunci cînd ia această hotărîre, ea mai are o bună părere despre fostul ei stăpîn, iar despre Ken Dea, fiul lui, una și mai bună. Acesta, pentru că studiase la universitate în Japonia și se întorsese de acolo aureolat de un fals nimb de democrat și patriot, este în ochii ei *sonsenim,* adică un om învățat, respectabil. Mai tîrziu, cînd tînărul Ken Dea o ajută să-și găsească o slujbă ca secretară în biroul lui An Zun Seb, asociatul lui Kim Dea Tan, E Sun întrevede în el mai

mult decît un binefăcător. Iar cînd, îndemnat de o puternică atracție față de fată — atracție pe care însă n-o vom putea numi nici de cum dragoste adevărată — Ken Dea începe să stea mai des de vorbă cu ea, să-i împrumute cărți, cînd îi ia apărarea față de propria lui logodnică, Hen Ok, o ființă rea și arogantă, orgolioasă și încăpățînată, micuța E Sun ajunge să se îndrăgostească de el, ba chiar să viseze că ar putea în viitor să-și întemeieze un cămin cu Ken Dea. Se simte înclinată să creadă că existența poate fi și pentru ea frumoasă...

Dar visul e scurt și dezamăgirea nu întîrzie.

Inșelată un timp de aerele directorului, de știința și bunătatea aparentă a lui Ken Dea, E Sun cea tăcută nu întîrzie să vadă că cel dintîi este numai un feroce egoist, descompus pînă în măduva oaselor, iar cel de-al doilea o minte fără orizont și un suflet uscat, atît de laș încît fuge de propriile sale gînduri și sentimente, puține cîte sînt. Și, pe măsură ce se îndepărtează de Ken Dea, descoperindu-i șubrezenia morală și intelectuală, E Sun se apropie tot mai mult de muncitorii din fabrică, în rîndurile cărora trece să lucreze, și mai cu seamă de Ciun Sik, prietenul ei din copilărie, și de tovarășii lui Hak Su și Ki Thia, de colegele sale de cameră și de atelier Pok Sur și Bun I, de tînărul comisionar Sun En, de Moș Sutică și de toți cei care aparțin clasei muncitoare.

Solidaritatea dintre muncitori nu se încheagă fără dificultăți și poziția de clasă a fiecăruia dintre ei nu este la fel de netă. Aceasta deoarece nu toți dobîndesc în același timp și în egală măsură conștiința de clasă și, prin urmare, nu au nici aceeași poziție față de patroni și exploatare.

Să ne explicăm și să exemplificăm.

Unul dintre cele mai reușite și mai convingătoare personaje din această carte este An Zun Seb, coproprietar și principal conducător al fabricii. An Zun Seb ni se dezvăluie — în treacăt fie spus, el are cinismul să nu-și ascundă niciodată intențiile — ca un exploatator foarte abil și lipsit de scrupule, căruia nici un mijloc nu i se pare prea josnic atunci cînd urmărește satisfacerea insațiabilei sale dorinți de bani. El nu se sfiește să folosească sloganuri patriotarde (ca, de exemplu, pretinsa rezistență față de expansiunea economică japoneză) și nici nu ezită să emită,

repetînd după alţii sau improvizînd el însuşi „teorii" social-economice în sprijinul afirmaţiilor sale.

Undeva, de pildă, An Zun Seb, încearcă să justifice, invocînd concurenţa, necesitatea de a concedia muncitori. Cu drept cuvînt, el argumentează că altfel va fi zdrobit de marile firme japoneze. Are dreptate. Din punctul lui de vedere. In lumea capitalistă aşa se petrec lucrurile: acolo există un singur zeu — profitul, căruia burghezia i se închină fără încetare aducîndu-i drept jertfă milioanele de oameni ai muncii. Altarul acestui zeu e piaţa, iar legea sa, concurenţa nemiloasă.

Insă muncitorii ştiu acest lucru. N-au cum să nu-l ştie pentru că pe pielea lor se desfăşoară ritualul jertfei. Cei mai conştienţi de aceasta şi cei care se dovedesc a fi demni conducători şi organizatori ai masei de muncitori, sînt Ciun Sik şi Hen Ciol. Amîndoi cu remarcabile calităţi şi destoinici revoluţionari, înzestraţi cu voinţa dîrză de a lupta şi hotărîrea de a învinge, şi înarmaţi cu destule cunoştinţe politice şi economice pentru a fi capabili să răstoarne argumentele pseudo-ştiinţifice ale patronului şi oamenilor săi. Cel dintîi, Ciun Sik, învederează multă putere de orientare politică şi mult tact, în diferite împrejurări, dar mai cu seamă cu prilejul discuţiei pe care o poartă cu Ton Phir înainte de declanşarea grevei. De altfel, pe tot parcursul acţiunii, Ciun Sik, Hen Ciol şi prietenii lor duc o neobosită activitate de agitaţie şi propagandă pentru lămurirea muncitorilor asupra adevăratelor intenţii ale direcţiei. Unii se clarifică mai greu, şi abia mai tîrziu îşi dau seama că în afara luptei de clasă nu există altă cale de a obţine satisfacerea revendicărilor muncitoreşti. Procesul de cristalizare a convingerilor lor este mult îngreuiat de poziţia condamnabilă a şovăielnicului Ton Phir, care după ce-şi cîştigase cîndva un vag prestigiu de luptător pentru drepturile muncitorilor, ajunsese, dacă nu chiar o coadă de topor a patronilor, în orice caz unul care, chiar fără să fie conştient de acest lucru, le făcea servicii însemnate acestora, tocmai prin aceea că susţinea un fel de teorie a „nonviolenţei" în relaţiile de clasă, poziţie nu esenţial diferită de aceea a revizionismului contemporan.

Alţi muncitori, ca Cen Min, fata care datorită unor împrejurări nefavorabile alunecă în mocirlă, devin egoişti, individualişti, cred că-şi pot rezolva problemele de viaţă în mod izolat.

În sfîrşit, mai există unii care întreţin vagi speranţe în generozitatea patronală şi în posibilitatea realizării „armoniei sociale", chiar dacă nu cunosc această formulă absurdă şi irealizabilă într-o societate împărţită în clase antagoniste.

Curînd însă înţeleg adevărul înfiorător: cultura de care fac paradă unii intelectuali orgolioşi din această carte şi civilizaţia pe care o afişează ostentativ patronii şi odraslele lor, filotimia făţarnică a burgheziei, toate nu au de fapt alt rol decît de a ascunde lupta feroce, necruţătoare pe care minoritatea sătulă o duce neîncetat împotriva imensei majorităţi flămînde. Muncitorii îşi dau seama că este absolut imposibil o cît de vagă „armonie" între exploataţi şi exploatatori, şi de aceea ei se organizează, se împotrivesc, caută metode de luptă.

Replica la rezistenţa muncitorilor — represiunile.

Deznodămîntul — trecerea la o nouă etapă a luptei dintre muncitorimea revoluţionară şi burghezia care şi-a trăit traiul.

Şi aceasta, în condiţiile speciale existente în această perioadă agitată din istoria poporului coreean, cînd, în ţara ocupată de imperialiştii japonezi care pregăteau războiul împotriva Chinei, se ridicau la luptă, mereu mai puternice şi mai hotărîte, forţele patriotice conduse de către comunişti.

Ar fi multe de spus despre *Amurg* şi subiectul său, ca şi despre mijloacele artistice ale autorului, care, folosind procedee simple, izbuteşte să emoţioneze şi să convingă, să insufle cititorului ură faţă de exploatatorii cruzi, iubire faţă de cei mulţi şi necăjiţi. Sînt, de exemplu, de-a dreptul zguduitoare paginile în care e descrisă sărăcia unei familii de muncitori ai cărei copii se hrănesc cu buruieni, sau paginile în care se vorbeşte despre sila de oameni a tinerei Cen Min, atît de lovită de viaţă, dar care va găsi totuşi suficiente resurse pentru redresarea ei morală. Şi cîtă gingăşie în episoadele unde sînt descrise raporturile de prietenie sau poveştile de dragoste care se înfiripă între tinerii muncitori din fabrică. S-ar putea de asemenea aminti pasajele ce înfăţişează obiceiuri din „ţara dimineţilor liniştite" care ne sînt necunoscute.

Nu vom insista însă, pentru a lăsa cititorului plăcerea de a descoperi singur frumuseţile prozei lui Han Ser Ia. Este cert că atunci cînd va fi întors cea din urmă pagină a cărţii nu va regreta nicidecum timpul consacrat lecturii, pentru că va fi citit un roman frumos, din care va fi aflat multe despre viaţa din îndepărtata Coree prietenă, despre traiul oamenilor acestei ţări eroice care merge azi cu paşi repezi, din succes în succes, spre construirea socialismului.

MIRCEA POSTELNICU

Capitolul 1

După ce făcu ordine în clasă, E Sun plecă grăbită. Îndreptîndu-se spre casă, își simțea sufletul cotropit de mîhnire.

Primăvara împărțea cu dărnicie pretutindeni și tuturor bucurii și speranțe. Numai ei nu-i adusese nimic altceva decît noi griji.

După o lună avea să termine gimnaziul și abia acum se ridica în fața ei un mare semn de întrebare, o problemă care se cerea dezlegată : „Ce avea să facă după aceea ? Ce bine ar fi s-o trimită bursieră la Universitate ! Dar pentru așa ceva ar fi trebuit să aibă relații... sau cel puțin dacă ar avea posibilitatea să capete o slujbă bine plătită ! Ce fericit e omul care nu depinde de nimeni !"

Frămîntată de gîndurile ei de viitor, nici nu băgă de seamă că se apropiase de casă. Pe neașteptate se ciocni de Ken Ir, care se zbenguia pe stradă.

Cînd îl văzu, se posomorî la față. Trăia de cinci ani în casa familiei Kim Dea Tan și încă nu se obișnuise cu acest copil zvăpăiat și răutăcios. Dimpotrivă, antipatia ei față de el crescuse zi de zi. Intrînd în coridorul care despărțea odăița ei de camerele stăpînilor, E Sun își găsi periuța de dinți mînjită cu cremă de ghete. Mîniată, ieși din nou în stradă, căutînd să-l ajungă din urmă pe Ken Ir. Dădu peste el în apropierea chioșcului cu zaharicale de lîngă circ ; se uita la afișe mestecînd cu

poftă ceva. Se repezi la el, îl apucă de umeri şi, zgîlţîindu-l, începu să-l întrebe :

— Cum ai îndrăznit ? Cine ţi-a dat voie ? De ce ai făcut asta ? îi strigă ea în faţă, arătîndu-i periuţa murdară.

— N-am murdărit-o eu, îi răspunse Ken Ir încercînd să se smulgă din mîinile ei.

— Atunci cine ?

— Nu ştiu.

— Te rog să nu minţi !

— Nu mint ! Ce, eu n-am periuţă ? Ştii doar ! Mi-a cumpărat-o mama...

— Ştiu. Cu atît mai mult nu trebuia s-o iei pe a mea.

— N-am umblat cu periuţa ta, scîncea mereu Ken Ir cu prefăcătorie.

— Aşa ! Atunci hai cu mine la şcoală ! Să-l întrebăm pe învăţător dacă ce ai făcut este sau nu o faptă urîtă. Am să-i spun eu acum şi celelalte năzdrăvănii ale tale.

— N-am să mai fac.

— O să vedem !

— Nu merg !

— Te duc de urechi.

— Învăţătorul n-o să-mi facă nimic.

— Aşa crezi tu.

— O să se teamă de tata.

— Învăţătorii nu se tem de nimeni.

— Ba da ! Şi încă cum !

Ken Ir era un băiat rău. Îi plăcea să necăjească oamenii şi băgase în sperieţi tot cartierul. Rîzgîiat de mamă şi neglijat de tatăl care se ocupa mai mult de afaceri decît de educaţia lui, îşi făcea de cap după pofta inimii ; de aceea, oricine încerca să se plîngă de el, nu găsea ascultare. Mica puşlama simţea o deosebită plăcere s-o necăjească pe E Sun murdărindu-i cărţile, rupîndu-i scrisorile şi răvăşindu-i lucrurile.

— Eşti un copil nesuferit, îi spuse ea abia stăpînindu-şi lacrimile. Ai să rămîi repetent şi părinţii tăi au să dea toată vina pe mine. Ai să ajungi rău. Dacă n-ai fi băiatul fabricantului, cred că ai ajunge reclamă vie, căci nu eşti bun de nimic altceva decît să colinzi toată ziua străzile cu placarde grele în spate.

— O să mă schimb, ai să vezi, îi făgădui Ken Ir.

— Ştiu eu cîte parale fac făgăduielile tale. Să-mi prăjeşti soia în palmă dacă o să iasă vreodată din tine un om cumsecade.

Furioasă, E Sun se înapoie în odăiţa ei, îşi luă ghiozdanul şi fugi spre poartă.

În curte auzi glasul servitoarei :

— Hei, şcolăriţo ! Unde pleci ? Acuşi servesc masa.

— Mulţumesc, mamă Su Dora, nu mănînc, îi răspunse fata gata să izbucnească în plîns.

— Vai de mine, iar eşti necăjită ! Hai, du-te, du-te, am să-ţi opresc de mîncare ca de obicei.

Fata dădu să iasă în stradă.

— E Sun ! Unde te duci ? se auzi deodată glasul stăpînei.

— La bibliotecă, răspunse fata.

— O să te duci altă dată. Examenele copiilor bat la uşă şi n-avem timp de pierdut, se oţărî stăpîna. Apoi, neluînd în seamă mîhnirea lui E Sun, o întrebă pe servitoare :

— Unde a dispărut mica noastră Ken Ok ?

— Unde ar putea să fie, decît la joacă cu alţi copii ? răspunse Su Dora. Trebuie să pice acuşi, că de la masă nu prea are obiceiul să întîrzie.

— Pică sau nu pică... Tu fugi de-o caută, bătrînico.

Cunoscînd firea stăpînei, servitoarea ieşi grăbită pe poartă.

— Ah — oftă din greu mama lui Ken Ir — măcar de la tine, E Sun, de-aş avea parte de recunoştinţă sau de ajutor !

Fata nu răspunse, îşi muşcă doar buzele. Îşi dădea seama că dacă nu izbuteşte să-i intre în voie stăpînei, aceasta nu numai că n-o să-i plătească taxele la şcoală, dar o s-o şi izgonească din casă ; şi asta tocmai acum, cînd mai rămăsese doar o lună pînă la terminarea gimnaziului. Trebuia neapărat să rabde pînă atunci toate jignirile. Pe urmă aveau să vină şi pentru ea independenţa şi libertatea !

Mama lui Ken Ir încercă să îndulcească cu un zîmbet vorbele aspre pe care i le spusese fetei ; dar în ochii ei sfredelitori stăruia o privire plină de vrăjmăşie pe care nici nu încerca să şi-o ascundă. E Sun îşi simţi inima zbătîndu-i-se ca o pasăre prinsă în laţ şi înghiţi în sec nodurile care i se ridicau în gît. În curte răsună glasul lui Ken Dea, fiul cel mai mare al stăpînului.

— De ce-o necăjeşti pe E Sun, mamă ?

— Cum o necăjesc ?

— Ea face tot ce poate.

— Văd. Văd după „succesele" lui Ken Ok şi Ken Ir. În fiecare zi admir cîte un „2" pe care l-au căpătat la şcoală.

— Cine poate s-o scoată la capăt cu nişte derbedei ca ei ?

— Aşa îţi aperi tu fratele şi sora ? Ce i-a învăţat ea în patru ani de zile ? Alţi copii de vîrsta lor citesc cărţi serioase.

— E foarte uşor să dai vina pe alţii.

— Nu mă învăţa tu pe mine ! oftă adînc mama lui Ken Ir. După ce că învăţătura lor mă costă atîtea parale ! Dacă nu m-aş teme de gura lumii, i-aş lua de la şcoală şi le-aş da drumul să se joace pe uliţă, că doar sînt copii.

— Mai bine las-o pe E Sun să se ducă la bibliotecă, propuse Ken Dea, şi pe copii lasă-i pe seama mea, că o să mă ocup eu de ei diseară.

— Acuma te-ai trezit ? Săptămînile care au mai rămas pînă la examen sînt numărate... şi în răstimp o să mai poţi repeta cu ei toată materia ?

— Cu cîtă uşurinţă vorbeşti, de parcă n-ai şti cît timp şi cîtă trudă am risipit cu ei ; dar din strădaniile mele nu s-a ales nimic, căci Ken Ok şi Ken Ir se pierd în faţa mea, uitînd pînă şi bruma de învăţătură pe care o ştiu !

— Copiii se intimidează din respect faţă de fratele lor mai mare, iar lui puţin îi pasă ! Lasă-i să crească proşti şi neînvăţaţi... Tu, Ken Dea, nici una, nici două, te porneşti să filozofezi. Parcă dacă ai studiat la Tokio ai ajuns cine ştie ce mare filozof ! Ce, la noi, la Seul, n-ai fi avut unde să înveţi ? Toată lumea ştie cu ce fel de înţelepciune te-ai întors de acolo.

În vremea studenţiei, Ken Dea fusese arestat. De atunci, mama sa era convinsă că el n-o să ajungă bine ; căci ce fel de om putea fi acela căruia nici măcar poliţia japoneză nu i-a putut vîrî minţile în cap ?! După terminarea universităţii, Ken Dea se înapoiase în patrie şi, ca şi înainte, citea într-una cărţi interzise şi provoca discuţii neîngăduite.

În timpul acestei ciocniri dintre Ken Dea şi mama lui, E Sun sta tăcută, cu ochii în pămînt, fără să se mişte, de teamă să nu se bage de seamă că era de faţă.

Spre deosebire de cei doi copii ai stăpînei, care erau leneşi şi îndărătnici, Ken Dea îşi uimise învăţătorii încă de mic cu dragostea lui pentru carte. De aceea, mama lui Ken Ir îl ura din adîncul sufletului pe fiul ei vitreg. Dar femeia nu era chinuită numai de ură, ci şi de teamă. Era a doua soţie a lui Kim Dea Tan, care nu mai era un bărbat tînăr. Relaţiile dintre tată şi fiu, pînă nu de mult încordate, începuseră să se îmbunătăţească. De fapt, nu Ken Dea îşi schimbase părerile ci părintele lui se îmblînzise, presimţind că în curînd grija familiei va apăsa pe umerii fiului. Acum, Kim Dea Tan cerea din ce în ce mai des sfaturi lui Ken Dea şi se străduia să-l atragă în afacerile lui. Şi mama lui Ken Ir prevedea că partea leului din moştenire, după

moartea soțului, nu va reveni copiilor ei, ci fiului vitreg, Ken Dea.

E Sun își urmă stăpîna în casă, spunîndu-i :

— Nu fi supărată pe mine, mamă. Eu fac întotdeauna tot ce pot, din toată inima, și niciodată nu uit cîtă recunoștință îți datorez.

Femeia nu-i răspunse nimic ci își aprinse o nouă țigară, de la cea pe care o fumase pînă atunci, suflînd puternic fumul pe nări.

Din prima zi în care E Sun pășise pragul casei lui Kim Dea Tan, i se adresase soției acestuia cinstind-o cu cea mai gingașă chemare de pe lume — mamă !

Mama lui Ken Ir îi îngăduise s-o numească astfel, ca și cum așa i s-ar fi cuvenit pe drept ; dar cînd în casă veneau oaspeți de seamă, o repezea pe fată spunîndu-i : „Ce fel de mamă îți sînt eu, draga mea !... Doar nu sînt atît de bătrînă ca să-mi poți spune așa !"

E Sun îndura resemnată jignirile, gîndindu-se că de la cel care-ți face bine nu poți ocoli uneori amărăciunile. Cîteodată, însă, suferința ei era prea mare și greu de îndurat, așa că viața i se părea pustie și mohorîtă...

Bătrîna Su Dora robotea pe lîngă cuptor. Tot acolo, lîngă *can* [1], croitoreasa casei își întrerupea deseori lucrul, încercînd să-și astîmpere copilul care se întindea mereu spre masă.

Stăpîna sta cufundată în gînduri, părînd că nu ia în seamă pe cei din jur și e preocupată numai de necazurile ei. Pe neașteptate, îi spuse fetei, cu amărăciune :

— Mă simt foarte prost față de tine, E Sun. Crezi că eu nu văd ? Ken Dea are dreptate. Cum să izbutești tu s-o scoți la capăt cu leneșii mei, cînd eu însămi nu sînt în stare ?

---

[1] Un fel de pat pe cuptor, în casele coreene (n. r.).

— Poftiţi la masă, iar o să se răcească mîncarea, mormăi Su Dora.

— Uite ce m-am gîndit, spuse deodată stăpîna înseninîndu-se la faţă. Începînd de astă-seară, E Sun o să facă lecţiile cu copiii aici, în camera asta, de faţă cu mine. Să poftească să nu te asculte şi o să mă răfuiesc eu cu ei, că am ajuns la capătul răbdărilor.

Îndată după cină, E Sun începu lecţiile. Ken Ok şi Ken Ir citeau prost şi scriau şi mai prost. Curînd. băieţelului i se îngreunară pleoapele de somn, iar fetiţa începu să răsfoiască într-una cartea, cu intenţia răutăcioasă de a-i enerva pe cei mari. Pierzîndu-şi răbdarea şi pentru ca s-o pedepsească, mama îi porunci să citească o pagină întreagă din gramatică.

Ken Ok citi fără nici o greşeală căci, spre norocul ei, se nimerise tocmai unica pagină pe care o învăţase încă de anul trecut şi o ştia aproape pe dinafară.

E Sun era foarte enervată şi ca un făcut o mai necăjea şi copilul croitoresei, care încerca mereu să ia călimara de pe masă.

— Potoleşte-ţi copilul, se răsti mama lui Ken Ir la croitoreasă. Ce, nu vezi că aici se învaţă ?

Vorbele mamei îl înviorară pe Ken Ir, care se repezi la copil cu gîndul să-l lovească.

Croitoreasa se grăbi să-şi ia pruncul pe care, încingîndu-l cu un cordon, şi-l legă de picior. Micuţul începu să se învîrtească în loc ca un căţeluş în lanţ, întinzîndu-şi mîinile către cei de faţă şi gîngurind : „mam... ma...“. Mărinimos. Ken Ir îi întinse piciorul zicînd :

— Na... suge !

Cînd, sleită de puteri, E Sun se înapoie în odaia ei, găsi o scrisoare. Era de la fratele ei Ki Sun. Acesta îi scria :

„Cum o duci, surioară? Află că din ziua cînd a sosit în satul nostru compania japoneză de irigații despre care ți-am scris, noi nu mai știm ce-i liniștea și odihna. Unchiul m-a silit să plec de la școala serală, ca să mă duc la muncă. Dar compania de irigații plătește munca noastră în bătaie de joc. Cînd am încercat să ne plîngem, ne-au răspuns: «Fiți mulțumiți și cu atît. Am putea să nu vă dăm nimic, căci lucrăm de fapt pentru voi!» Măcar de-ar fi așa! Știm noi însă ce grijă ne poartă ei! În timpul lucrului m-am rănit la un picior, dar nu ți-am scris pînă acum despre asta: am tot sperat că o să mă fac bine, însă văd că au trecut cîteva luni și rana tot nu s-a închis. E greu să lucrezi cufundat în apă pînă la brîu."

Ultimele rînduri erau șterse. Se vede că Ki Sun se răzgîndise și nu voise să-și mai mîhnească sora. Ar fi avut nevoie de un medicament; dar de unde să ia bani? Nici vorbă că stăpîna nu i-ar fi dat. O auzea răspunzîndu-i: „Parcă tu n-ai ști că firma noastră se clatină și afacerile nu mai merg ca înainte?"

Fata își iubea mult fratele care îi era — sufletește — cel mai apropiat om de pe lume. De cînd rămăseseră orfani fuseseră crescuți de o rudă care-i luase la el, nu din milă, ci doar din lăcomia de a pune mîna pe sărăcăcioasa lor moștenire, rămasă de la părinți. Arătîndu-se în fața oamenilor drept binefăcător, în ascuns nu se sfia să scoată ochii orfanilor, ori de cîte ori se ivea prilejul, pentru bucata de pîine cu care îi miluia.

După absolvirea școlii elementare, E Sun plecase la Seul, unde își continuase studiile cîștigîndu-și existența din meditații, pe cînd fratele său rămăsese mai departe în sat.

Capitolul II

Poarta se deschise larg, scîrţîind din ţîţîni, şi se auzi un glas gros bărbătesc, întrebînd poruncitor :

— Dormi, Ken Dea ? Vino pînă la mine.

Se întorsese Kim Dea Tan, stăpînul casei.

Despărţindu-se cu greu de cărţi, Ken Dea se duse la tatăl său.

— Am veşti mari şi noutăţi interesante pentru tine, începu Kim Dea Tan. Apoi se opri, sperînd că fiul său se va arăta curios şi-l va întreba ceva. Dar Ken Dea tăcea.

— Cînd ai să înţelegi, Ken Dea, că tot viitorul tău depinde de soarta firmei noastre ? îi vorbi cu amărăciune Kim Dea Tan.

— Eu nu mă pricep la afaceri, tată.

— Asta rămîne de văzut ; nu se poate să nu te pricepi la afaceri, cînd eu am investit atîta capital în învăţătura ta...

— Fiecare om cu vocaţia lui.

— Da, dar orice om are o singură năzuinţă — să trăiască bine.

— Nu pe socoteala altora, însă.

— Cîtă mărinimie... pe socoteala mea !

— Tată !

— Linişteşte-te. Eu nu-ţi scot ochii pentru o bucată de pîine. Vreau doar să-ţi bagi în cap că trebuie să te gîndeşti serios la viitorul tău. Ascultă, spuse mai departe Kim Dea Tan, stăpînindu-şi cu greu enervarea. Mi se pare că am reuşit să-l înfrîng definitiv pe An Zun Seb. Într-un cuvînt, a căzut de acord să investească bani în afacerea noastră.

— L-ai înfrînt ! rîse ironic Ken Dea. Nu vezi că s-a lăsat greu la început numai ca să-şi dea importanţă ? Această tranzacţie îi convine de minune. Vrea însă să prezinte lucrurile ca şi cînd ne-ar face o favoare, ca şi cînd ne-ar ferici... Ce şmecher !

— Aş vrea să fiu în locul lui, izbucni Kim Dea Tan abia stăpînindu-şi invidia.

— Un asociat ca An Zun Seb are să te coste mult, tată.

— Ce să-i faci ? răspunse bătrînul. Înainte firmele se sprijineau pe buna reputaţie a patronului. Consumatorul ştia că ţesăturile lui Kim Dea Tan sînt de calitate superioară şi că nu e nevoie de garanţii ; numele fabricantului era suficient. Acum însă, pe noi, negustorii solizi, ne înăbuşă parveniţii. Ei se pricep mult mai bine decît noi să se adapteze situaţiei. Şi cînd ajung să-şi vadă concurenţii clătinîndu-se, se răfuiesc cu ei după legile junglei. N-au cinste, n-au conştiinţă şi nu fac caz nici de numele lor. Noi eram maieştri în meseria noastră şi ne-o iubeam, eram mîndri de secretele noastre de producţie şi de priceperea noastră... Pe cînd ei ? Nici nu ştiu măcar ce înseamnă să fii artist în meseria ta ! Sînt gata să producă orice, numai să cîştige. Cel mai mult le-ar plăcea să tipărească de-a dreptul bancnote ! Nici consumatorul nu mai e cel de odinioară. Nu-i mai trebuie marfă de calitate, dacă e scumpă ; se mulţumeşte cu cea de sezon ; nu mai are nici raţiune, nici demnitate. Ce mai sînt eu acum de cînd cu reclama deşănţată din ziua de azi ? Sînt un simplu meseriaş ? Fie ! Am îmbătrînit însă, şi nici nu mă gîndesc să arunc praf în ochii cumpărătorilor, deşi ca bun negustor nu dispreţuiesc cîştigul. Ce era să fac, să mă declar falit? Nu, n-aş fi suportat o astfel de ruşine ! Fie şi-aşa... Nu mai sînt atotputernicul stăpîn al firmei, ci doar coproprietar. Numele meu, însă, rămîne nepătat ca şi pînă acum ; iar lucrul esenţial este că eu îmi văd mai departe de afaceri. Înţeleg temerile tale şi totuşi nu pierd speranţa că voi izbuti să mă înţeleg cu An Zun Seb. La urma urmelor, sîntem consăteni şi prieteni încă din tinereţe. Deşi sînt bătrîn, tot nu mi-am pierdut speranţa că între oameni, afară

de relaţiile de afaceri, mai sînt şi relaţii de prietenie.

— Relaţii de prietenie între asociaţi ?!

Kim Dea Tan nu răspunse.

— Eşti obosit, tată ; te las, spuse timid Ken Dea, căruia această convorbire îi displăcea.

— Mai stai, te rog, n-am terminat tot ce aveam să-ţi spun. Domnul An Zun Seb ar dori să intri şi tu în această combinaţie, căci îi trebuie un ajutor tînăr şi bine pregătit, pe care să se poată bizui. Are o părere bună despre tine şi ai fi un prost dacă n-ai profita de ocazie. Mai mult chiar, datorită ţie o să fiu şi eu la curent...

— Tată, ţi-am mai spus că nu mă pricep la negustorie ; de altfel socotesc că e o îndeletnicire ruşinoasă.

— Hm, ru-şi-noa-să... Mm-da !... Dar datorită acestei îndeletniciri ai putut tu să studiezi, datorită acestei îndeletniciri eşti sătul, încălţat, îmbrăcat. Datorită acestei îndeletniciri îţi poţi îngădui să nu faci nimic !

Nemaiputîndu-şi stăpîni enervarea, bătrînul îşi aprinse cu mîinile tremurînde o ţigară şi strigă :

— E timpul să te laşi de teoriile astea prosteşti ! Sînt bune pentru cerşetori şi derbedei, nu pentru tine.

— Nu sînt teorii prosteşti, tată, încercă să protesteze tînărul.

— Taci ! Vederile noastre sînt determinate de buzunar, iar buna dispoziţie, de stomac.

— Nu-i adevărat !

— Nu e adevărat ? Ia încearcă să te hrăneşti singur, şi atunci o să vedem cum rămîne cu umanismul tău !

— Tată — rosti Ken Dea cu mîhnire — eu mai trebuie să învăţ. Dă-mi voie să plec în Europa. După întoarcere o să hotărăsc ce-am să fac.

— Lasă, eşti şi fără asta prea învăţat ! Am mai văzut eu de-alde tine, înţelepţi în vorbe şi nepricepuţi la treabă. Ce părere are logodnica ta despre această călătorie în Europa ?

— Este de părerea mea.

— Păi da ! Doar e fiică de milionar. Dacă aş avea eu banii lui taică-său, te-aş trimite să faci înconjurul lumii. Dar... de ! Domnul An Zun Seb a avut ghinion : un singur copil, şi acela... fată !

— Nu văd deosebirea...

— O să vezi deosebirea atunci cînd o să aduni avere cu propriile tale mîini, iar fiică-ta o să ţi-o risipească. Aşa că tot rodul strădaniilor lui An Zun Seb al tău o să fie, dacă ai să fii băiat deştept. Gîndeşte-te bine la asta.

Ken Dea îşi ieşi din sărite. Bătrînul făcea aluzie la căsătoria lui cu Hen Ok, fiica lui An Zun Seb, şi acest lucru nu-i era pe plac lui Ken Dea ; mai întîi că pînă nu de mult tatăl său se împotrivise încuscririi cu familia An, şi apoi fiindcă sentimentele lui faţă de logodnică se răciseră. Pe zi ce trecuse, firea egoistă a tinerei ieşise tot mai mult la iveală, şi asta nu se potrivea de loc cu imaginea „fetei ideale“ pe care şi-o făurise odinioară Ken Dea.

— Dar ai fost împotriva acestei căsătorii, îi răspunse el dîrz tatălui său, iar acum... iar acum vrei să-ţi consolidezi negustoria prin căsătoria mea. De ce te grăbeşti ? Te temi ca nu cumva An Zun Seb să se răzgîndească ? Vrei să transformi căsătoria mea într-o tranzacţie comercială ?

Kim Dea Tan nu răspunse. Parcă nu mai era omul mîndru şi stăpîn pe sine, apărătorul familiei, cum fusese obişnuit să-l vadă Ken Dea ; făcea impresia că depinde cu totul de fiul său. Doar statura îi rămăsese mîndră şi impunătoare. Pe Ken Dea îl cuprinse deodată o milă adîncă de bătrîn şi-i fu ruşine pentru reproşurile pe care i le făcuse.

În ciuda convingerilor lui, în clipa aceea era gata să facă orice concesie tatălui său, numai ca să-l vadă privind oamenii cu mîndria şi demnitatea de altădată. Cît de deosebită era viaţa de care se izbea acum faţă de idealul pe care şi-l făurise în vremea studenţiei. Îşi dădea seama că tatăl său era un exploatator şi simţea o plăcere să-i împărtăşească, de altfel ca şi altora, ideile sale progresiste. În adîncul sufletului însă îşi preţuia mult părintele şi suferea la gîndul că acesta era în stare, de dragul cîştigului, să-şi calce pe inimă.

An Zun Seb şi Kim Dea Tan se trăgeau din familii de moşieri, în care negustoria era socotită o îndeletnicire bună doar pentru păturile sociale de jos. Totuşi, doi dintre urmaşii acestor respectabile familii se simţiseră atraşi tocmai de această activitate. Încă în vremea primului război mondial, tînărul An Zun Seb obţinuse concesiunea unei mine, a cărei exploatare spera să-i aducă munţi de aur. Speranţele afaceristului începător nu fuseseră însă îndreptăţite. Pierduse nu numai întreaga avere, ci şi averea primului său asociat şi bun prieten, Kin Dea Tan. Acest insucces părea să-i fi despărţit pentru totdeauna pe cei doi prieteni. Mai bine de zece ani An Zun Seb se luptase cu ghinioanele pînă cînd norocul îi surîsese din nou. Acum, zvonul despre un nou război circula iar. Japonia, a cărei agresivitate ţintea de mult toate celelalte ţări din Extremul Orient, pregătea un nou asalt împotriva Chinei, vrînd, de data aceasta, să înghită Manciuria. Începuse goana înarmărilor şi, în acelaşi timp, frigurile afacerilor. Pînă şi vînzătorii de mărunţişuri din parcul Thapcor[1] îşi amanetau toată averea, chiar şi podoabele înfumuratelor lor soţii, şi în pofida oricăror calcule comerciale, cu riscul de a-şi frînge gîtul, se lansau în cele mai nesigure combinaţii. „Yasuda“, o societate japoneză

[1] Parc din Seul (n. r.).

pe acţiuni, începu în acea vreme să acapareze industria coreeană, cumpărînd minele de aur şi alte întreprinderi a căror exploatare ar fi adus venituri uriaşe proprietarilor lor, dacă aceştia ar fi avut suficiente fonduri de rulment. Capitalurile industriaşilor coreeni erau însă limitate şi ei se prăbuşeau unul după altul, aşa cum se prăbuşise o dată şi domnul An Zun Seb, care acum devenise unul dintre cei mai descurcăreţi agenţi ai „Yasudei". Mulţumită străduinţelor lui, multe întreprinderi coreene trecuseră în mîinile japonezilor aproape pe nimic. Societatea pe acţiuni „Yasuda" avea de ce să fie mulţumită de serviciile lui An Zun Seb şi nici acesta nu avea de ce să se plîngă împotriva „Yasudei", căci nu trecuse mult şi devenise proprietarul unor mine de aur şi de wolfram. Răsărise steaua de aur a norocului său.

Printre tinerii studenţi coreeni domnea în acei ani o stare de spirit revoluţionară. Ei se socoteau făclierii unei epoci noi, epoca eroismului şi a furtunilor. Studenţii se numeau între ei „tovarăşi" [1], eliminînd cu zel din vocabularul lor ruşinoasa noţiune „al meu". Cei avuţi se ruşinau de originea lor socială şi-şi împărţeau ultimul ban cu prietenii nevoiaşi ; totul se petrecea în aşa fel, încît cel ce dăruia încerca un sentiment de ruşine, iar cel ce primea — de condescendenţă. Aşa s-a făcut că Ken Dea a oferit ajutor material lui Hen Ok, pe atunci încă fiica unui om scăpătat, care o trimisese la învăţătură doar ca să ţină pasul cu ceilalţi. Nu era

[1] Creat în 1925, Partidul Comunist din Coreea a încetat să existe ca forţă organizată în 1928 din pricina represiunilor crunte dezlănţuite de imperialiştii japonezi. Totuşi, pînă la formarea, în 1946, a Partidului Muncii din Coreea de Nord, au existat numeroase grupuri comuniste ilegale care au militat activ pentru răspîndirea concepţiilor marxist-leniniste şi au mobilizat poporul coreean la lupta împotriva ocupanţilor japonezi (n. r.).

nimic ruşinos în asta. Studenţii vedeau în fete numai nişte simple tovarăşe de masă şi de studii, negîndu-le atracţia fizică, pentru că o socoteau ceva înjositor. Încetul cu încetul cei doi tineri se simţiseră atraşi unul spre altul, datorită şi sentimentelor şi convingerilor lor asemănătoare.

După lungi şi chinuitoare discuţii, Ken Dea şi Hen Ok ajunseseră la concluzia că dragostea nu le putea împiedica năzuinţele spre viitor ; el continua să frecventeze cursurile facultăţii politehnice, iar fata să ia lecţii de muzică cu o renumită profesoară europeană.

În familia An Zun Seb, dragostea dintre cei doi tineri fusese socotită drept un eveniment fericit şi toţi o primiseră cu bucurie. Mama lui Hen Ok spunea soţului ei :

— L-am întîlnit pe Ken Dea la nişte cunoscuţi. E un băiat deştept şi foarte cult. Fata noastră ştie să aleagă. E ageră la minte... îţi seamănă.

În acelaşi timp, în casa logodnicului aveau loc altfel de discuţii :

— Ce i-o fi intrat în cap ? se întreba cu indignare mama lui Ken Ir. Hen Ok nu se potriveşte cu fiul nostru cel mare. Tatăl ei are un renume prost şi nici o leţcaie în buzunar.

Kim Dea Tan tăcea încruntat, însă pe chipul lui se putea citi o hotărîre de neclintit.

Iar acum ?...

Ken Dea se ruşină pentru purtarea tatălui său, cît şi pentru propria lui purtare. Se străduia să se convingă singur că voia să o ia de soţie pe Hen Ok din dragoste ; dar acum, căsătoria lor îi apărea în adevărata ei lumină respingătoare : o tranzacţie comercială — nimic mai mult. Pînă şi sentimentele faţă de logodnica lui suferiseră o schimbare : în ochii lui ea nu mai era decît o părtaşă la această tranzacţie.

Într-o seară senină de la sfîrşitul săptămînii, E Sun se întîlni cu Ken Dea, care ieşea dintr-o librărie.

— Bună seara ! o salută el ridicîndu-şi pălăria după moda europeană.

— Bună seara, *sonsenim*[1] ! îi răspunse ea şi adăugă : Ce vreme minunată !

— Da, aşa-i ! Vezi ce de cărţi am cumpărat iar ? E foarte greu să găseşti cărţi bune în zilele noastre. Scriitorii parcă s-au înţeles între ei să scrie care mai de care lucruri la fel de plicticoase. Acum cîteva zile am găsit totuşi într-o librărie o povestire interesantă şi ţi-am pus-o deoparte.

— Vă mulţumesc, *sonsenim.*

— Fii drăguţă, te rog, şi spune-mi pe nume ; sper că numele meu nu sună chiar atît de urît, nu ?

Tăcură cîteva clipe şi, negăsind cuvinte spre a-şi ascunde emoţia, se pomeniră roşind. E Sun trăgea nervoasă de cordonul rochiei, iar Ken Dea urmărea cu ochii o pietricică pe care o mişca mereu din loc cu vîrful pantofului.

— Salutare, Ken Dea-si[2], răsună glasul lui Hen Ok, care se ivise pe neaşteptate, cu chipul strălucitor, în faţa lor.

Fiica milionarului purta un foarte elegant mantou violet şi pantofiori de lac care străluceau orbitor în lumina soarelui ; bogatul ei păr negru, coafat după moda zilei, părea că are reflexe albăstrui.

Cît de vrednică de milă trebuie să fi părut, alături de Hen Ok, E Sun îmbrăcată într-o rochiţă neagră, decolorată, transformată din vechiturile

---

[1] Învăţat, om care se bucură de respect (n. r.).

[2] *si* — sufix de politeţe (n. t.).

mamei lui Ken Ir. O privea pe logodnica lui Ken Dea fără a încerca să-şi ascundă curiozitatea şi admiraţia. În schimb, Hen Ok nici nu se uita la E Sun, parcă înadins, spre a-i da răgaz s-o admire în voie şi fără sfială.

— Tocmai veneam la dumneata, Ken Dea, ca să te rog să mergi cu mine la cinematograf, rosti Hen Ok. Rulează un film nou şi ţin mult să-l vedem împreună. Se spune că e zguduitor.

— Unde ? întrebă fără chef Ken Dea.

— La cinematograful „Men Zi Cea", unde ai vrea să fie ?

— Îţi face plăcere să mergi acolo ? Ştii doar cît de aglomerat şi de neaerisit este întotdeauna acest cinematograf.

— Da... e adevărat. În schimb, se spune că filmul e straşnic. E cu un cîntăreţ celebru de care toată lumea spune că ar fi ca şi viu pe ecran. Toţi cunoscuţii noştri care l-au văzut au rămas încîntaţi.

— O să mergem altă dată...

— De ce altă dată ? întrebă Hen Ok apucîndu-l de mînă şi trăgîndu-l după ea. Doar n-ai să mă laşi să mă duc singură ? !

E Sun rămase locului, privind îngîndurată în urma lor, de parcă ar fi aşteptat ca tînărul să întoarcă privirea după ea.

În sala de spectacol, Ken Dea nu-şi mai găsea astîmpăr în fotoliu. Filmul era mediocru şi-l enerva tot atît de mult cît îl enervau şi atingerile impetuoase ale logodnicei lui în momentele în care se desfăşurau pe ecran scene mai emoţionante.

— Cum ai avut curajul să mă aduci la un spectacol atît de trivial ? îi strigă el indignat, cînd ieşiră din sală. Filmul ăsta nu exprimă altceva decît cultul idiot al dragostei şi al aventurii ; e o negaţie a celor mai elementare noţiuni de cinste,

datorie şi patriotism. Oare nu pricepi cît sînt de abjecte, de vulgare şi de false toate astea ?

Nici nu-i auzi răspunsul ; mergea înainte încruntat, iar Hen Ok îl urma posomorîtă.

Mama lui Ken Ir îi întîmpină în poartă cu un zîmbet prefăcut pe buze şi cu cuvintele :

— Ce bucurie, tocmai vorbeam de tine şi inima îmi spunea că ai să vii, Hen Ok. De ce n-ai mai dat pe la noi de atîta vreme ? Nici nu-ţi poţi închipui ce dor ne-a fost de tine !

— Zău ? Doar am fost alaltăieri pe aici... Şi mie mi-a fost dor de dumneavoastră.

Mama lui Ken Ir îşi înălţă uimită sprîncenele stufoase.

— Cum, alaltăieri ? Şi noi care credeam că a trecut o veşnicie de atunci ! Vezi cît de mult te iubim ? Ken Ok şi Ken Ir mă întreabă mereu cînd mai vine *azmonia*[1] noastră ? Aşa te alintă prostuţii mei acum.

Ken Dea intră încruntat în camera lui, lăsîndu-şi logodnica şi mama vitregă să se copleşească una pe alta cu amabilităţi după pofta inimii. Hen Ok o dispreţuia pe mama lui Ken Ir, socotind-o interesată şi nesinceră, iar la rîndul ei nici aceasta nu avea o părere strălucită despre viitoarea-i noră.

— Ce succese aţi mai avut la învăţătură ? Ce note aţi mai luat ? întrebă fata adresîndu-se celor doi copii, deoarece ştia că învăţătura era calul de bătaie al mamei lor. Ken Ok şi Ken Ir nu-i răspunseră. Stăteau tăcuţi, cu privirile în pămînt, dîndu-şi parcă seama că în clipele acelea asistau la un joc în care partenerii se întreceau să pară unul mai bun decît celălalt.

— Nu poate fi vorba de nici un fel de succes, răspunse mama pe un ton care nu micşora de fel

---

[1] Soţia fratelui mai mare, precum şi un cuvînt respectuos adresat femeilor măritate (n. t.).

succesele copiilor şi sublinia în acelaşi timp modestia ei. N-am avut noroc cu învăţătoarea asta, care e de la ţară. Copiii mei sînt mult prea inteligenţi pentru vîrsta lor şi trebuie să ştii să te porţi cu ei într-un mod cu totul deosebit.

— Adevărat... De mult am observat eu cît de delicată e structura lor sufletească.

— Ce spirit de observaţie ai...

Copiii ascultau cu atenţie discuţia care-i privea şi triumfau. Scoţînd doi ieni[1] din poşeta care înfăţişa chipul unei fiare sălbatice, Hen Ok îi întinse copiilor spunîndu-le :

— Uite, să vă cumpăraţi bomboane.

Copiii dădură amîndoi deodată din cap în semn că nu vor să primească banii.

— Numai proştilor nu le plac banii, rosti cu un ton sentenţios viitoarea lor *azmonia*, dînd astfel riposta cuvenită amabilităţii mamei lui Ken Ir.

Inclinîndu-se politicos în faţa viitoarei soacre, Hen Ok traversă curticica, îndreptîndu-se spre camera logodnicului ei.

— De ce m-ai lăsat singură cu mama dumitale vitregă ? îl mustră ea din prag. Ştii doar bine cît de mult mă enervează.

— N-am vrut să vă deranjez, discutaţi doar atît de amabil.

— Amabil ! Ea se cheltuieşte în amabilităţi ; eu nu pot s-o sufăr !

— Şezi, Hen Ok, şi te rog... să nu ne certăm pentru fleacuri.

Fata lăsă buza în jos ca un copil îmbufnat. Convins că tînăra fată nu va păstra multă vreme supărarea şi că în curînd va zîmbi din nou, Ken Dea răsfoia distrat o carte şi o privea din cînd în cînd cu coada ochiului.

Intr-adevăr, în relaţiile dintre ei intervenise o schimbare. Hen Ok era destul de inteligentă ca

[1] Ienul este unitatea monetară japoneză (n. r.).

să nu-i scape nota de ironie condescendentă în atitudinea lui față de ea. Înainte, era de ajuns să încrunte o singură dată din sprîncene, pentru ca el să-și piardă capul și să-i ceară iertare. Căutase întotdeauna să transforme cea mai mică neînțelegere dintre ei într-o adevărată ceartă, pentru ca apoi să triumfe și să se bucure de influența pe care o avea asupra lui. Acum însă băgase de seamă că nu-și mai poate permite acest joc.

— Te plictisesc ?... Spune-mi, te rog, Ken Dea-si, la ce te gîndești acum ?

— Așa... la fleacuri.

— Sînt sigură că în momentul de față nu te gîndești de loc la fleacuri, căci ți se citește pe față bucuria unui triumf. De ce te închizi față de mine și nu-mi mai vorbești despre dumneata ca înainte ?

— Ei bine, am să-ți satisfac curiozitatea.

— Numai să-mi spui adevărul.

— Mereu aceleași îndoieli ! N-am nimic de ascuns, Hen Ok-si. Numai că dumneata nu mă poți înțelege, pentru că nu știi să asculți.

— Vorbește, te rog, n-am să te întrerup.

— Nu e vorba de asta... În sfîrșit, fie... În cursul zilei de azi am nimerit din întîmplare la un concurs de oratorie. Printre cei care au luat cuvîntul era și o tînără studentă. Deși povestirea ei era naivă, a produs totuși multă emoție în rîndurile auditorilor.

— Emoție ? ! Prin ce anume, prin naivitatea ei ? întrebă zîmbind ironic Hen Ok.

— Nu, prin sinceritate, îi răspunse Ken Dea apăsînd pe fiecare silabă. Îi și părea rău că se lăsase convins să-i vorbească logodnicei lui. Oare adevărata artă nu constă tocmai în priceperea de a descoperi neobișnuitul în lucrurile aparent obișnuite ?

— Se poate. Dar dumneata una îmi istorisești și la alta te gîndeai.

— Ba nu. Tocmai la asta mă gîndeam. Mi-e teamă însă că n-am să reuşesc să povestesc frumos... Eu n-am nici spontaneitatea povestitoarei, nici încrederea ei în viaţă. Totuşi, ascultă : o fată a sădit o floare şi a îngrijit-o cu gingăşie. După un timp, floarea a îmbobocit şi fata aştepta cu nerăbdare s-o vadă înflorind. Într-o bună zi, a observat însă cu spaimă că floarea a început să se ofilească. Scormonind la rădăcină, a găsit acolo un vierme pe care l-a strivit cu ură.

— Asta e tot ?

— Da.

— Ce înduioşător !

— Vezi, ai insistat degeaba să-ţi povestesc. Am stricat o poveste frumoasă, încercînd zadarnic să te fac să-i pricepi sensul. Nu-i ăsta înţelesul ei.

— Dar care ? întrebă Hen Ok rîzînd, aşa cum rîdea întotdeauna cînd Ken Dea se pasiona după ceva.

— Nu rîde, Hen Ok-si, că mie nu-mi arde de rîs.

— Oh !

— Spune-mi, Hen Ok-si — urmă înflăcărat Ken Dea — nu te-ai gîndit niciodată că tineretul nostru intelectual seamănă cu floarea asta ; şi el creşte făgăduind să dea flori bogate ? Adu-ţi aminte de vremea studenţiei ; cît de plini de viaţă eram şi cît de bogaţi în bune intenţii ! A fost însă deajuns să părăsim băncile facultăţii şi să pornim fiecare pe drumul lui, pentru ca la cei mai mulţi dintre noi bunele intenţii să se ofilească, fiindcă la rădăcina existenţei lor s-a cuibărit un viermişor care o roade şi o distruge ca pe sărmana floare din poveste. Şi eu aş strivi viermişorul meu, dacă aş mai avea înverşunarea proaspătă şi sinceră de odinioară.

Obrazul lui Ken Dea era alb de emoţie. Ah, dacă Hen Ok i-ar fi răspuns : „Striveşte, Ken Dea, viermele tău, striveşte-l !"

Drept răspuns, însă, fata ridică cu nedumerire din umeri. Nu-şi dădea seama că, povestindu-i cele de mai sus, el voise să-i arate nemulţumirea faţă de sine şi că făcuse un apel indirect la ajutorul ei.

Capitolul IV

În ciuda tuturor străduinţelor depuse de cei mai în vîrstă, Ken Ok şi Ken Ir căzuseră la examene. Stăpîna casei spunea tuturor în gura mare că E Sun a ajuns o povară pentru casa ei. Cu cîtă bucurie şi-ar fi strîns fata lucruşoarele şi ar fi plecat încotro ar fi văzut cu ochii ! Dar nu putea să plece. În tot Seul-ul, în care trăiau peste o jumătate de milion de oameni, nu cunoştea pe nimeni care i-ar fi putut da un adăpost şi ceva de lucru. Zile nenumărate rătăcea zadarnic în căutarea unui serviciu şi seara, cînd se înapoia acasă frîntă de oboseală, flămîndă şi descurajată, se închidea în cămăruţa ei. Temîndu-se de gura stăpînei, nici la masă nu mai venea decît foarte rar, dar nimeni nu lua în seamă acest lucru, afară de bătrîna Su Dora, care avea întotdeauna grijă să-i aducă pe furiş de mîncare. Şansele şi speranţele lui E Sun că va găsi ceva de lucru se micşorau pe zi ce trecea, oraşul fiind plin de şomeri. Încet-încet, fata începea să-şi dea seama că studiile, pentru care îndurase atîtea înjosiri, nu-i foloseau de fapt la nimic. Într-o zi, deznădăjduită, îi destăinui lui Ken Dea necazurile ei. Tînărul îi făgădui s-o ajute, dar timp de o săptămînă nu-i mai pomeni nimic despre asta, astfel că fata se sperie la gîndul că el şi-a uitat făgăduiala şi, sfioasă cum era, nu îndrăzni să-i mai reamin-

tească. Dar într-o zi, pe neaşteptate, tocmai cînd pierduse orice nădejde, Ken Dea veni la dînsa. Era îmbrăcat într-un costum nou şi chipul lui frumos strălucea de mulţumire şi prospeţime.

— Bună seara, E Sun-si — rosti el — asta e pentru dumneata ! şi-i întinse o carte.

E Sun se gîndi : „N-a putut face nimic cu serviciul şi acum caută să-mi îndulcească dezamăgirea cu un dar. E totuşi un om bun şi cumsecade." Cu glas tare, îi răspunse zîmbind încurcată :

— Eu încă n-am terminat cartea pe care mi-ai împrumutat-o deunăzi.

— Nu-i nimic. Interesul pentru asta o să te facă s-o citeşti mai repede pe cealaltă. Mie mi se întîmplă întotdeauna aşa şi mi-am impus să nu las nici o carte neterminată.

— Chiar dacă e proastă, tot o citeşti pînă la capăt ?

— Desigur, îi răspunse Ken Dea, bucuros că are cu cine sta de vorbă. Şi despre o carte proastă trebuie să-ţi formezi o părere proprie şi o idee precisă. A-ţi spune însă părerea despre o carte pe care n-ai citit-o pînă la capăt, e necinstit.

— Nu văd de ce ne-am pierde vremea citind cărţi proaste, cînd avem la îndemînă atîtea cărţi bune. Eu una n-aş putea citi pînă la sfîrşit o carte slabă, chiar cu riscul să nu pot formula o părere personală şi o idee precisă despre conţinutul ei.

— Dar şi o asemenea carte ne poate fi într-un anumit fel de folos, E Sun-si.

— În ce fel ?

— Intrînd fără voie într-o polemică cu autorul ei, ne exersăm creierul.

Lui Ken Dea îi plăcea să-şi dea frîu liber gîndurilor şi ideilor în faţa lui E Sun, căci găsea în ea o ascultătoare plină de înţelegere. De astă dată, însă, cuvintele lui nu păreau a face vreo impresie asupra fetei. Era surprins de rezerva ei neobişnuită, iar ea era uimită că el putea să-i vorbească

despre subiecte abstracte, cînd ştia că o frămîntă atîtea griji.

— Nu-ţi pierde firea, îi spuse Ken Dea, înţelegînd greşit melancolia ei ; în curînd ai să înveţi să te descurci chiar şi cu cele mai complicate cărţi. De ce să-ţi pierzi răbdarea, cînd ai în faţa dumitale atîtea orizonturi încă nedescoperite ! Te invidiez.

Fata, îngîndurată, îl asculta în tăcere, cu chipul întristat.

— Nu cumva te-am obosit ? Mai ai puţină răbdare te rog şi spune-mi dacă nu ghiceşti ce surpriză ţi-am pregătit ? Ba, mi se pare că ai şi ghicit ; înţeleg asta din privirea dumitale. În adevăr, aşa este, aşa cum gîndeşti : ţi-am găsit de lucru !

„De ce nu mi-a spus de la început ? O fi vrut poate să obţină un efect mai puternic ?" Dar îndată se ruşină de cele ce-i treceau prin minte şi se mustră singură în gînd pentru lipsa ei de recunoştinţă faţă de Ken Dea.

— De acum înainte n-o să mai baţi la toate uşile în căutarea unui serviciu, căci peregrinările dumitale au luat sfîrşit, îi spuse vesel Ken Dea. Îmi închipui cît de umilitor e pentru cineva să cerşească de lucru, adică să cerşească tocmai ceea ce societatea e obligată să-i dea — dreptul la muncă. Sper că ai să te bucuri.

— Mulţumesc, *sonsenim.*

— Şi nu mă întrebi unde ţi-am găsit de lucru ?

— Sînt gata să primesc orice, răspunse repede fata, izbucnind în rîs.

Era fericită, fericită cum nu mai fusese niciodată pînă acum, şi i se părea că toate grijile şi necazurile de pînă mai atunci se pierduseră undeva departe, în negura trecutului. O mare bucurie pusese stăpînire pe ea la gîndul că de acum înainte nu va mai depinde de nimeni.

— Unde o să muncesc n-are prea multă importanţă. Important e că o să fiu independentă.

— Nu sînt de acord cu dumneata. Omul trebuie să-şi cunoască valoarea.

— Valoarea e dictată de condiţii economice, *sonsenim*. Spune-mi, te rog, serviciul pe care mi l-ai găsit e la fabrica tatălui dumitale ?

— Da. Vei fi secretara lui An Zun Seb.

— Crezi că o să pot face faţă ?

— Şi încă cum !...

— Bine, dar eu nu ştiu să fac nimic.

— Munca e uşoară ; o să ai doar sarcina să anunţi vizitatorii şi să-i serveşti ceaiul. Şi acum, E Sun, hai să ne ocupăm şi de toaleta dumitale.

În noaptea aceea, E Sun stătu multă vreme aplecată asupra celei mai bune jachete pe care o avea şi căreia încerca să-i redea un aspect acceptabil. A doua zi dimineaţă, însă, Ken Dea o convinse să renunţe la jacheta cea veche şi să meargă cu el la un magazin de confecţii ca să cumpere împreună cele necesare, spunîndu-i că după ce o începe să cîştige, se vor socoti. În drum spre casă mergeau pe stradă îngîndurați, fără să schimbe între ei un cuvînt. El, reţinut şi mulţumit de gestul lui mărinimos ; ea, cu capul în pămînt, împiedicîndu-se mereu în tocurile înalte ale pantofilor. I se părea că toţi trecătorii se uită la ea cu dezaprobare. Dar ce era să facă, trebuia să-şi cîştige pîinea, iar domnul An Zun Seb îşi preţuia secretarele după îmbrăcăminte.

În sfîrşit, E Sun începu o viaţă nouă şi independentă. În prima seară liberă se grăbi să scrie fratelui ei. Locuinţa şi hrana o costau destul de scump faţă de salariul mic pe care-l primea. Avea să izbutească totuşi să facă mici economii, rupîndu-şi de la gură ; socotea că astfel în două-trei luni va strînge banii pe care Ken Dea îi cheltuise cumpărîndu-i rochia şi pantofii. După ce îşi va achita datoria faţă de Ken Dea, va începe să-şi ajute şi fratele. Era gata să facă orice sacrificiu pentru ca Ki Sun să poată termina şcoala şi apoi

să se mute şi el la Seul. În ce o priveşte, iluziile pe care şi le făcuse că va urma facultatea, se spulberaseră. Ki Sun însă trebuia să ştie că are o soră care e în stare de orice sacrificiu ca să-l facă om.

Oricît ar părea de curios, despărţirea de familia Kim Dea Tan o întristase. Stăpîna casei, mai de silă, mai de milă, îi urase drum bun, bătrîna Su Dora plînsese cu hohote. Pe E Sun o duruse inima că nu putuse răsplăti pe buna bătrînă, dar n-avea în buzunar nici măcar o monedă de un ien. Cît despre micii derbedei, Ken Ir şi Ken Ok fuseseră bucuroşi că scăpau de învăţătoare şi însoţiseră, tropăind vesel, pînă la colţul uliţei, cărucioarul cu care fata îşi ducea lucrurile.

Slujba nu era prea grea, iar şeful părea un om foarte politicos.

Dar E Sun nu apucă să termine scrisoarea ; cineva bătu cu sfială în uşă. Fata se opri din scris şi deschise. Era Ken Dea.

— O, *sonsenim* ! exclamă bucuroasă fata. Dumneata erai ?

— Poate deranjez ? Poate că e prea tîrziu ?

— Nu, nu. Poftim, te rog, intră !

— Văd că te-ai aranjat destul de bine, spuse Ken Dea, îmbrăţişînd cu privirea întreaga încăpere. Spune-mi, te rog, eşti mulţumită ?

— Foarte mulţumită.

— Atunci e bine.

Ken Dea se aşeză comod cu picioarele sub el, îşi sprijini bărbia în palmă şi căzu pe gînduri.

— Ai supărări, Ken Dea-si ? îl întrebă E Sun.

— Mai nimic, mă doare puţin capul. Sub privirile grijulii ale tinerei, chipul lui se posomorî şi mai mult, cu toate că în sinea lui se bucura de interesul pe care i-l arăta E Sun. Am avut o discuţie cu tata, care nu vrea cu nici un chip să înţeleagă că trebuie să învăţ mai departe.

— Să mai înveţi ?

— Sigur că da. De ce te miri ?

— Bine, dar dumneata ești atît de învățat !

— Ah, cît aș vrea să fac o călătorie în Europa ! Lumea este nemărginită și fiecare țară aduce nota sa caracteristică în civilizația contemporană. Dar să nu mai vorbim despre asta. Azi m-am convins că tata n-o să mă lase niciodată să plec în Europa. Și cînd mă gîndesc că unii dintre tovarășii mei pleacă. Pleacă !

— Unde ?

— Înainte cei mai mulți plecau la Berlin. Dar de cînd această capitală a încăput pe mîna hitleriștilor, nici un om cu mintea întreagă nu mai are ce căuta acolo. Pînă și studenții care și-au început studiile în Germania au părăsit acum această țară. Unii s-au dus la Viena, alții la Londra, iar ceilalți la Paris. Sigur că dintre toate țările eu unul aș prefera Uniunea Sovietică, fiindcă acolo se petrec atîtea lucruri care merită să fie văzute. Numai că japonezii ne împiedică să ne realizăm această dorință.

— Nu fi mîhnit. Și așa toată lumea este uimită de cunoștințele dumitale, încercă E Sun să-și consoleze prietenul.

— Crezi ? Crezi într-adevăr că are cineva nevoie de mintea mea, de cunoștințele mele ? Nu, E Sun. În regimul actual nu e nevoie de intelectuali. Nu uita că intelectualii gîndesc...

— Nu e adevărat, *sonsenim.*

— Așa, nu-i adevărat, spui ? Atunci, interesează-te, te rog, dacă sînt mulți intelectuali care lucrează în specialitatea lor. Noi, coreenii cu studii, sîntem ținuți de japonezi sub lacăt ; pînă și cei care ar fi, cum s-ar spune, vrednici de încrederea lor ; iar aceștia, știi bine, nu sînt prea mulți. Ceilalți își cîștigă existența cum pot.

— Nu cumva, Ken Dea-si, ai putea ajunge și dumneata șomer ? îl întrebă E Sun cu o mirare sinceră.

— Nu, n-am să ajung şomer. Şi asta numai pentru că tatăl meu e fabricant. Pot păşi pe urmele lui. Dar cum s-o fac, dacă această perspectivă nu mă atrage şi nu mă încîntă ; nu e menirea mea să fiu negustor. De altfel am uitat să-ţi spun că mai e o cale care îi permite oricînd unui om tînăr şi învăţat să scape de sărăcie, adăugă Ken Dea cu amărăciune. E vorba de posibilitatea unei căsătorii din interes. La ora actuală, logodnicii cu studii se bucură de mare trecere şi au multă căutare printre fetele bogate.

Pentru E Sun aceste cuvinte constituiră o revelaţie. Uimirea ei era nemărginită văzînd cum, zi de zi, Ken Dea cobora tot mai mult de pe piedestalul său şi se apropia din ce în ce de ea.

Capitolul V

Oricît se grăbise Hen Ok, îmbrăcatul îi răpise totuşi cîteva ceasuri bune, aşa că ajungînd la locuinţa lui Ken Dea, cu un buchet de flori în braţe, respiraţia îi era întretăiată de atîta alergătură. Mama lui Ken Ir îi ieşi în prag şi o linişti, asigurînd-o că logodnicul era acasă ; încă nu se dăduse jos din pat.

— La tine a întîrziat atîta aseară, Hen Ok ? o întrebă viitoarea soacră.

Pe chipul fetei trecu o umbră, dar nu răspunse şi, călcînd apăsat pe pavajul curţii, se îndreptă grăbită spre camera lui Ken Dea.

În ajun, acesta pretextase că-l doare capul şi nu voise să se întîlnească cu ea. Iată cum îi răsplătea el încrederea !

Purtarea lui Hen Ok o umplu de ciudă pe mama lui Ken Ir ; ea nu voia să recunoască, fireşte, că

provocase acest gest prin întrebarea ei indiscretă şi căută să-şi verse năduful pe tînăra fată. „Ia te uită, nici nu aşteaptă cel puţin nunta, că şi dă buzna peste el, să-i strice somnul. Ah, barem dacă Ken Ir al meu n-ar da peste o astfel de podoabă !"

Intrînd în cameră, Hen Ok îl văzu pe Ken Dea întins pe can, cufundat într-un somn adînc. Nerăbdătoare, îşi roti ochii prin odaie, în căutarea unui vas în care să aşeze florile. Cum nu găsi însă un asemenea obiect, se supără şi aruncă buchetul pe masă ; apoi se aşeză la căpătîiul celui care dormea, hotărîtă ca atunci cînd acesta se va trezi din somn, să nu se arate nici jignită, nici umilită, deşi, pentru întîia dată în viaţă, simţea suferinţa geloziei. Uitase însă că natura n-o înzestrase cu prea multă răbdare. Razele soarelui străbăteau prin uşa de hîrtie aurind-o, cînd Ken Dea, deschizînd ochii, văzu în faţa sa chipul tinerei logodnice. I se păru aşa de frumoasă, încît închise din nou ochii, zîmbind. Dar acest zîmbet o scoase din sărite pe Hen Ok, care desluşi în el o dovadă de prefăcătorie. Se aşteptase din partea lui la o scenă de dezvinovăţire în care să se arate pocăit, gata să-i ceară iertare, şi cînd colo... el îi zîmbea dulce ca un copil nevinovat ! „Ah, ce mincinos şi ce viclean, se gîndi Hen Ok. Cum n-am băgat de seamă pînă acum ? E nesuferit. O, cum m-a orbit ! Cît de bine s-a priceput să mă încînte, aruncîndu-mi praf în ochi cu vorbele lui de iubire. Acum însă i-a căzut masca. Nu iubirea, ci numai interesul l-a făcut să se apropie de mine. Nu de dragostea mea are el nevoie, ci de banii mei ! Cît de josnic şi de urît, dar ce mai pot face acum, cînd toată lumea ştie că sîntem logodiţi ? O ruptură între noi ar atrage toate simpatiile de partea lui, nimeni nu ar fi de partea mea — el e doar nobleţea personificată ! Numai eu, sărmana de mine, ştiu cu cine am de-a face. Mai bine aş fi rămas oarbă, ca pînă acum şi nu i-aş fi descoperit firea adevărată ; ar

fi putut minţi oricît, fără ca eu să ştiu şi fără să mă facă să sufăr. Ah, ce n-aş da să-l pot face eu pe el să sufere, să sufere mult !"...

— Unde ai fost aseară ? îl întrebă ea cu asprime.

Ken Dea se ridică deodată în coate şi răspunse scurt...

— Acasă.

— De ce mă minţi ? Crezi că eu nu ştiu că durerea dumitale de cap a fost doar un pretext, ca să poţi scăpa de mine ?

— Ce prostie !

— Nu căuta să mă înşeli !

— Mi se pare că te pregăteşti să-mi faci o scenă, Hen Ok. Ai răbdare, am să-ţi povestesc totul ; sînt cu adevărat bolnav. Aseară m-am întors acasă mai devreme, pentru că mă simţeam obosit şi voiam să mă culc îndată. Aici însă l-am găsit pe tata şi s-a încins între noi o discuţie neplăcută, aproape o ceartă, tot din cauza călătoriei în Europa. În urma acestei divergenţe de păreri, m-am simţit atît de indispus, încît am luat-o razna pe străzi cu gîndul să mă opresc la vreun prieten, cum am şi făcut pînă la urmă : m-am dus la unul dintre tovarăşii mei, ca să văd cum s-a aranjat în noua lui locuinţă. Iar dumneata eşti în stare să te gîndeşti la cine ştie ce !

„Oare de ce mă sileşte să mint ? îşi spunea Ken Dea. Dacă nu m-ar chinui cu gelozia ei, obligîndu-mă să-i ascund adevărul, ar fi înţeles că între mine şi E Sun nu există alt sentiment decît prietenie. Ea însă m-a silit să mint şi uite ce a ieşit. Nu-mi place acest joc nesincer !..."

Ca şi în alte rînduri, neputînd să se împotrivească dorinţelor lui Hen Ok şi temîndu-se să nu interpreteze indispoziţia lui ca un nou pretext, Ken Dea se îmbrăcă în grabă şi o invită să facă o mică plimbare prin grădina zoologică. Pe neaşteptate, însă, Hen Ok îşi exprimă dorinţa de a

merge în centru şi acolo îl purtă prin magazine, obligîndu-l să-şi spună părerea asupra diferitelor fleacuri. Iar cînd nu era de acord cu ea asupra calităţii sau frumuseţii vreunui obiect, se certau.

După această plimbare, Ken Dea se îmbolnăvi de-a binelea. Acum Hen Ok îl tiraniza cu îngrijirile ei şi nu se supăra nici cînd el o repezea plictisit, văzînd în aceasta un semn de intimitate, căci, îşi spunea ea, un tînăr bine crescut n-ar îndrăzni să ţipe la o femeie străină.

Soarele, care sta să apună, îşi arunca ultimele raze asupra oraşului şi frunzele plopilor fremătau uşor în adierea lină a vîntului de seară. Rîndunelele gureşe se aşezau la sfat pe firele de telegraf, apoi se înălţau deodată în aer, desenînd pe albastrul cerului mici fulgere întunecate. Peste creasta munţilor Hamsan se legănau norii.

Deodată, Hen Ok rosti :

— Ia uite-o ! Parcă ar pofti-o cineva.

O zărise venind pe E Sun, care după o clipă se şi ivi în pragul uşii. Ken Dea sări în picioare şi împinse o pernă spre noua venită.

— Poftim, E Sun-si ! Ia loc, te rog.

— Cum te mai simţi, *sonsenim* ? îl întrebă fata, privind cu îngrijorare spre Hen Ok, care nu-i răspunsese la salut.

— După cum vezi, mă ţin pe picioare, răspunse rîzînd Ken Dea.

— La ce faci pe grozavul ? Vrei să te copleşească cu grija ei, rosti printre dinţi Hen Ok.

E Sun tresări, ca şi cum ar fi lovit-o cineva pe neaşteptate.

— Te rog, *sonsenim,* culcă-te. N-am să te deranjez mai mult de un minut.

— Ei, asta-i ! Vorbeşti copilării. Ia spune-mi, de unde vii, de la lucru ?

— Da.

— Foarte bine ! Ai să stai la masă cu noi.

Dîndu-şi seama că Hen Ok n-o simpatizează, ci dimpotrivă are despre ea o părere cît se poate de proastă, E Sun nu primi invitaţia. Din primul ei salariu cumpărase un mic dar pentru Ken Dea şi acum strîngea cu înfrigurare obiectul la piept ; stingherită şi tulburată, neştiind cum să facă spre a i-l înmîna, se legăna cînd pe un picior cînd pe altul. Aştepta cu nerăbdare momentul prielnic pentru a-şi lua rămas bun şi, simţind asupra ei privirile ostile ale lui Hen Ok, se roşise toată. În sfîrşit, după multe şovăieli, îşi luă inima în dinţi, îi întinse lui Ken Dea darul adus şi întorcînd spatele ieşi repede din casă.

— Unde pleci, E Sun-si ? strigă în urma ei Ken Dea. Fata însă nu-i răspunse şi nici măcar nu se uită înapoi.

— Ce ţărancă ! scrîşni Hen Ok.

— În schimb dumneata, Hen Ok, ca o persoană bine crescută ce eşti, puteai s-o rogi să rămînă cu noi, măcar din politeţe.

— Tot n-ar fi rămas.

— Nu-i adevărat. Îşi pierduse doar cumpătul, din cauza dumitale.

— De ce din cauza mea ?

— Pentru că nu te-ai purtat drăguţ cu ea.

— Ştii că ai haz, asta-i culmea să-mi pretinzi să mă iau la întrecere în amabilităţi cu orice proastă !

— De ce vorbeşti aşa ?

— Nu înţeleg să fiu amabilă cu o stricată.

— Te rog, nu fi necuviincioasă.

— Ei asta-i, crezi că mi-am pierdut minţile de dragul tău şi acum am să-ţi respect toate toanele ?

— N-ai nici un pic de ţinută şi te exprimi ca o... Nici nu găsesc cuvinte să-ţi spun ce gîndesc.

— În schimb, „ţinuta" dumitale faţă de ea este un paravan şi încă un paravan foarte străveziu.

Sînt o piedică în flirtul dumitale şi de aceea îţi sare ţandăra.

Smulgîndu-i cu îndemînare pachetul pe care i-l dăduse E Sun, îl desfăcu într-o clipă şi, găsind în el o agendă ieftină, izbucni într-un hohot de rîs batjocoritor.

Capitolul VI

Îndată după instalarea sa, domnul An Zun Seb, noul director al firmei, se ocupase în primul rînd de amenajarea biroului său şi a anticamerei, unde dăduse ordin să se aşeze o masă mare, acoperită cu o minunată faţă de masă rusească. Tot acolo hotărîse să se aducă mai multe fotolii moi şi confortabile în care vizitatorii să se simtă bine şi să aştepte cu răbdare clipa în care va putea să-i primească.

E Sun nu avea mult de lucru ; adesea, cea mai importantă îndeletnicire era să servească domnului An Zun Seb ceaiul, pe care acesta îl sorbea cu înghiţituri mici dintr-o ceşcuţă minusculă. Noul director inspira fetei o oarecare teamă ; comportarea lui impunătoare părea că ascunde ceva necunoscut, care o punea pe gînduri ; de aceea, tăcută şi stingheră, E Sun se închidea în cercul obligaţiilor ei mărunte de secretară.

Prin ferestrele care dădeau spre miazăzi, lumina zilei pătrundea în birou strecurîndu-se printr-un frunziş verde şi des, care oprea totodată arşiţa soarelui. Înăuntru, liniştea după-amiezii nu era tulburată decît de sfîrîitul molcom al ceainicului electric şi de foşnetul hîrtiilor. Nici vuietul maşinilor, nici mirosul de sudoare al muncitorilor nu pătrundeau pînă aici, iar la orele acestea vizi-

tatorii erau rari. Deodată uşa se deschise şi în prag apăru Cian Men Cion, subdirectorul atelierelor, poreclit de muncitori Diavolul păros. El privi speriat în birou. E Sun îi făcu un semn din cap, încurajîndu-l să intre. Cian Men Cion se îndreptă spre biroul directorului, păşind cu grijă pe covorul moale ca şi cum ar fi trebuit să treacă un vad, ridicîndu-şi chiar puţin pantalonii cu vîrful degetelor, de ajuns ca să i se vadă prin găurile ciorapilor călcîiele zgrunţuroase. Îndată ce păşi pragul biroului, se încovoie adînc şi în această atitudine umilă se apropie de masa la care lucra domnul An Zun Seb.

— Ia loc, domnule Cian Men Cion ; ei, haide odată, şezi jos ! De mult aveam intenţia să stau de vorbă cu dumneata, rosti An Zun Seb, făcîndu-şi de lucru cu hîrtiile de pe birou, fără să-l privească pe noul venit. Dacă nu mă înşel, lucrezi la firma noastră de vreo zece ani ?

— Exact, răspunse Părosul, privindu-şi stăpînul.

— Prin urmare îi cunoşti bine pe oamenii noştri şi activitatea întreprinderii ; aş vrea să-ţi cer cîteva lămuriri, pentru că la minerit mă mai pricep puţin, dar în industria textilă sînt începător şi sfaturile dumitale mi-ar putea fi de folos.

— Vă mulţumesc.

— Cred că bănuieşti despre ce este vorba ?

Subdirectorul înghiţi în sec. El se aşteptase ca, odată cu venirea noului director, să se producă în fabrică schimbări mari şi se temuse ca unele dintre acestea să nu-l atingă şi pe el. Muncitorii îl urau, iar Kim Dea Tan îl ocolea cu dezgust. E adevărat că fostul director, un bătrînel guraliv şi slab de înger, îi arătase multă încredere. Dar se va pricepe oare să-i intre în voie şi noului director ?

La rîndul său, An Zun Seb îşi punea aceeaşi întrebare : „Va şti el oare să-mi intre în voie ?"

Î se vorbise despre Cian Men Cion ca despre un organizator foarte destoinic, cu alte cuvinte ca despre un om care se pricepea să stoarcă de la muncitori pînă şi ultima picătură de sudoare.

Bun cunoscător de oameni şi ştiind întotdeauna să aleagă pe cei de care avea nevoie, An Zun Seb îşi dădu seama de la prima vedere cu cine avea de-a face. „Lacom, descurcăreţ, slugarnic şi nemilos", îl caracteriză el pe Cian Men Cion. „Tocmai ce-mi trebuie."

— Am de gînd să dau o mai mare amploare producţiei noastre, începu An Zun Seb cu un aer important. Trebuie să punem neapărat la punct relaţiile noastre cu muncitorii şi totodată să instaurăm cea mai severă disciplină. Cît priveşte latura tehnică a problemei, intenţionez să înlocuiesc vechile motoare cu explozie, cu altele, electrice. În zilele noastre motoarele cu explozie şi-au trăit traiul. Trebuie să modernizăm producţia, dacă vrem să nu fim înghiţiţi de concurenţă. Acum stau în faţa noastră două alternative : ori vom merge în pas cu vremea, ori, ca majoritatea întreprinderilor coreene, vom fi acaparaţi de firmele japoneze. Lucrul cel mai important pentru noi, în clipa de faţă, este să producem repede şi ieftin. Dumneata ce părere ai, domnule ?

Întrebarea venind prea direct, Cian Men Cion, ca să cîştige timp de gîndire, începu să tuşească şi să se scarpine în barba neîngrijită, temîndu-se ca prin răspunsul său să nu facă vreo gafă pe care să n-o mai poată drege. Răspunse aşadar şovăind şi cu întîrziere :

— Da, desigur, aveţi toată dreptatea. Planurile dumneavoastră sînt măreţe şi... ă... ă... e necesar mai întîi să pregătim terenul.

An Zun Seb dădu din cap a încuviinţare. Cian Men Cion luă acum o înfăţişare demnă.

— ă... ă... Iertaţi-mă, domnule director, prevăd greutăţi mari. Noi nu avem muncitori calificaţi,

pricepuţi în mînuirea maşinilor moderne. Ce vreţi, un popor de ignoranţi!

— Nu face nimic, îi vom învăţa.

— Aici e aici, asta e buba! Trebuie lămuriţi, trebuie să înţeleagă, pentru că ei se tem de maşinile noi şi spun că acestea îi vor lăsa pe toţi pe drumuri. Ştiţi, de cînd aţi venit dumneavoastră sînt foarte neliniştiţi şi au început să murmure.

— Ce murmură?

Părosul înălţă din umeri:

— Ei, de mine se feresc. Ştiu că eu sînt una cu dumneavoastră... hi... hi... hi...

— Lasă-i să murmure cît or pofti.

— Da, jupîne, dar asta nu-i a bună. Dumneavoastră încă nu-i cunoaşteţi.

— Eu n-am de ce să mă grăbesc să-i cunosc, lasă-i să mă cunoască întîi ei pe mine.

— Da, jupîne, dar ei sînt trei sute!... Pe vremea fostului director îşi făceau de cap fără să se sinchisească prea mult de el şi dînsul, sărmanul, numai că nu plîngea. Altădată, demult, demult, te puteai înţelege cu ei mai uşor. Dar acum... eu sînt de părere că ar trebui să procedaţi în aşa fel, încît profitul dumneavoastră să fie cît mai mare, fără ca ei să poată crîcni.

— Aşa, aşa!

An Zun Seb scoase din sertar un catalog ilustrat nou-nouţ şi-l deschise în faţa lui Cian Men Cion.

— Ia priveşte aici, îţi place? Uite, maşinuţe de-astea am comandat eu la „Yasuda" unde, trebuie să ştii, sînt ca la mine acasă. Doar am muncit destul pentru ei, m-da, da...

— Nu vă supăraţi că vă întreb... nu cumva japonezii o să ajute firma noastră?

— Nu. Nu este vorba de nici un fel de ajutor, ci doar de comerţ. Fără comerţ nu putem trăi nici unii, nici alţii.

— Da, dar ei vor să sugrume industria noastră, coreeană.

— He, he... N-avea nici o grijă, n-o să izbutească s-o sugrume chiar de tot.

(An Zun Seb ştia foarte bine că îl aştepta o luptă grea nu numai împotriva comercianţilor coreeni, ci şi împotriva marilor magnaţi japonezi, care acaparaseră cu ţesăturile lor atît piaţa coreeană, cît şi pieţele din alte ţări).

— Trebuie să producem marfă frumoasă şi ieftină. Asta trebuie să fie de acum înainte deviza noastră, adăugă el. Şi fără îndoială că la atingerea acestui scop ne va ajuta mult şi modernizarea instalaţiilor.

— Aş avea de făcut cîteva propuneri, rosti cu sfială Cian Men Cion.

— Dă-i drumul !

— În primul rînd aş propune să construim un cămin. Industriaşii japonezi s-au gîndit de mult la asta. Aşa am avea şi noi posibilitatea unui control permanent asupra muncitorilor.

— Foarte bine chibzuit !

Diavolul păros rînji. „Iată, se gîndi el, cine mă va ajuta să mă afirm, ba chiar va şti să mă preţuiască !“

— În fabrica noastră lucrează prea mulţi bărbaţi. Eu sînt de părere că ar fi preferabil să folosim mai mult femeile, a căror mînă de lucru costă mai ieftin. Afară de asta ţinem prea mulţi lucrători bătrîni, trecuţi de 40 de ani. Eu pe aceştia de mult i-aş fi dat afară, dar cînd am propus domnului Kim Dea Tan să-i concediem, nici n-a vrut să audă.

— Poate că a avut dreptate. De unde am putea să ne procurăm acum muncitori tineri, cînd mîna de lucru este foarte căutată în insule, iar japonezii, care se pregătesc de război, au nevoie de oameni ?

— E adevărat ce spuneţi, dar dumneavoastră n-aţi aflat, domnule director, că anul acesta a fost o secetă cumplită în provinciile din Nord-Est ?

răspunse zîmbind Părosul. Peste o lună, două, orașul va fi năpădit de țărani flămînzi, care pentru un culcuș și un pumn de orez vor fi bucuroși să muncească în orice condiții. Și atunci muncitorii noștri vor deveni mai modești și n-au să mai pretindă salarii exagerate. Eu cunosc bine un polițai, despre care aș putea spune chiar că îmi este prieten. Cînd va sosi momentul, el o să ne ajute să găsim oamenii de care vom avea nevoie, în schimbul unei sume modeste. După cum vedeți, au să ne ajute chiar autoritățile, pentru că și ele se frămîntă încă de pe acum la gîndul că flămînzii vor da năvală în oraș. Doar n-o să-i poată hrăni din buzunarul lor.

— Așa... rosti îngîndurat An Zun Seb.

— Domnule director, dați-mi voie să vă mai fac o propunere, pe lîngă cele de pînă acum.

— Spune, îl încurajă An Zun Seb.

— În locul dumneavoastră, eu m-aș adresa autorităților din Namvon și Vonsan. Cred că femeile din aceste localități ne-ar conveni de minune. Știți, sînt foarte voinice și sînt renumite prin sănătatea și rezistența lor.

La această „mică propunere", An Zun Seb nu răspunse nimic, dar se vedea că nu-i displăcuse.

— Și eu am învățat cîte ceva de la japonezi, spuse mai departe Cian Men Cion. Acum cîțiva ani am colindat mult prin Japonia și am trecut și prin orașele Kobe, Osaka, Nagasaki și Tokio. Acolo am deschis bine ochii și am reținut ce trebuia să rețin, încheie Părosul.

Rămînînd singur, după plecarea lui Cian Men Cion, An Zun Seb despături leneș un ziar. Privirea lui se opri pe o fotografie care înfățișa un grup de „fete" [1]; în rochițele lor străvezii, prin

[1] Traducerea cuvîntului englez „girls", dansatoare de varieteu (n. t.).

care li se vedeau picioarele subţiri, ai fi zis că sînt nişte greieri de cîmp.

Timpurile în care fusese nevoit să-şi refuze orice plăcere apuseseră de mult. Acum avea două amante. Una era o femeie de aşa-zisă factură europeană, iar cealaltă o „gheişă" păstrătoare a „specificului naţional", pentru că genul i se potrivea mai bine. Dar An Zun Seb se săturase de ele pînă peste cap. Ajunsese la trista concluzie că femeia seamănă cu o floare : cu cît îi miroşi mai mult parfumul, cu atît devii mai insensibil la farmecul ei.

Odată, An Zun Seb izbutise să cunoască o celebră artistă de cinematograf, care era chiar regina „fetelor". Spre ghinionul lui însă, „regina" atinsese apogeul gloriei şi, profitînd de momentul prielnic, găsea că e mai plăcut să-şi împartă graţiile cavalerilor tineri şi, în general, admiratorilor burlaci. Aşa fiind, bietul An Zun Seb nu putuse să obţină de la ea nici cea mai mică favoare.

În urma acestui insucces, nu s-a mai ocupat de „fete" în ghilimele, ci şi-a concentrat toată atenţia asupra celor fără ghilimele. Încă din prima zi pusese ochii pe E Sun şi acum îşi frămînta creierii cum s-o facă să înţeleagă că e gata să fie foarte darnic cu ea. „Alta în locul ei ar fi înţeles de mult ce gînduri am", îşi spunea el.

Cînd intră în anticameră comisionarul Sun En, inima directorului zvîcni cu putere şi el îşi aţinti privirea asupra profilului delicat al lui E Sun, care stătea aplecată peste nişte hîrtii. Rămase aşa cîteva clipe, admirînd urechea delicată, obrazul rumen şi bărbia cu rotunjimi minunate a fetei. Ea ridică ochii, zîmbind lui Sun En, dar acesta, ocolindu-i privirile, îi întinse un pachet şi-i spuse apăsînd pe fiecare silabă :

— Pentru tine, de la magazinul „Fa-sin".

— Dar eu n-am comandat nimic acolo, răspunse E Sun.

Băiatul dădu din umeri şi, fără să mai rostească un cuvînt, ieşi din anticameră.

Fata luă pachetul de pe masă şi alergă după el.

— Stai puţin, Sun En, îl strigă ea.

În clipa aceea auzi glasul autoritar al directorului.

— E Sun-si, de ce-l mai chemi acum?

— Vreau să-i dau înapoi pachetul, nu e al meu. Eu n-am comandat niciodată nimic la acest magazin.

— O, ba da, ba da! E al dumitale.

— Vă înşelaţi, domnule director, trebuie să fie o greşeală; vă repet, n-am făcut nici o comandă acolo.

— Nu, nu-i o greşeală: e doar o atenţie din partea mea. Eu cumpăr de cîţiva ani de la acest magazin articole de parfumerie pentru fiica mea, Hen Ok, şi nădăjduiesc că nici dumneata n-ai să refuzi acest mic dar.

An Zun Seb îi vorbise pe un ton impersonal, aproape duşmănos. E Sun nu ştia ce să facă. Îşi dădea bine seama că nu trebuia să primească cadoul, dar nu ştia ce atitudine să ia ca să nu-şi jignească directorul.

Fără a mai spune vreun cuvînt, An Zun Seb se cufundă în lectura ziarului. Pe chipul lui se putea citi dezaprobare şi jignire. Parcă ar fi vrut să dovedească fetei, prin expresia trăsăturilor sale, că bunele-i intenţii fuseseră interpretate într-un chip nedemn.

Nefericitul pachet de la magazinul „Fa-sin" mai poposi cîteva zile pe masa de lucru a lui E Sun, pînă cînd într-o bună dimineaţă dispăru. Venind la birou, E Sun nu mai dădu cu ochii de el şi respiră uşurată.

Ciun Sik se îndrepta spre bariera cartierului Tondemun şi, pe măsură ce înainta, străzile erau tot mai pustii şi tot mai întunecoase. Lumina felinarelor rare se pierdea sub strălucirea puternică a razelor de lună plină. Ciun Sik zîmbi aducîndu-şi aminte cu cîtă nerăbdare aştepta el în copilărie nopţile cu lună plină. Părinţii lui făceau economie de gaz şi cînd băiatul micşora fitilul lămpii, ca să le facă pe voie, luna pătrundea în odaie luminînd-o din plin. În serile acelea gîndurile lui se îndreptau spre oraşele mari, unde în amurg se aprindeau pe străzi lumini strălucitoare. Îi pizmuia pe copiii care avuseseră norocul să se nască în aceste oraşe şi să se joace pe străzile lor pline de lumină.

Apropiindu-se de casă, Ciun Sik o văzu pe E Sun stînd rezemată de zid, ca şi cum ar fi fost acolo de multă vreme şi ar fi obosit aşteptîndu-l. (În seara aceea fusese reţinut la cercul conspirativ al muncitorilor mai mult decît se aşteptase şi se înapoia acasă mai tîrziu ca de obicei.)

— Ce-i cu tine aici, aşa de tîrziu ? o întrebă el luînd-o de mînă.

— Trebuie să stau neapărat de vorbă cu tine, Ciun Sik, răspunse E Sun.

— De ce n-ai intrat să mă aştepţi în camera mea ?

— Pentru că în camera ta te aşteaptă doi tineri.

— A-ha ! Sigur că da, sînt Ki Thia şi Nak Pomi. Buni băieţi, lucrăm în aceeaşi secţie. Aşteaptă un pic aici, mă duc să-i rog să plece.

Băieţii plecară dezamăgiţi. Ca de obicei, veniseră şi în seara aceasta la Ciun Sik ca să mai stea de vorbă despre cele ce se petreceau în lumea largă.

Intrînd în casă, E Sun văzu prin uşa deschisă a unei camere alăturate o fată care i se păru foarte

cunoscută. Dînd cu ochii de E Sun, fata îi zîmbi cu înțeles, ca și cum ar fi vrut să-i arate că știe despre ea unele lucruri secrete. E Sun simți cum i se strecoară în suflet o neliniște ciudată.

— Cine-i fata de alături ? îl întrebă ea pe Ciun Sik cînd rămaseră singuri.

— E Cen Nim, fiica gazdei mele.

— Ce mutră nesuferită !

— M-da...

— Mi se pare c-am mai văzut-o undeva.

— E sora lui Sun En, comisionarul nostru, pe care tu îl cunoști bine. Fratele și sora seamănă ca două picături de apă, dar, din nefericire, numai la chip. Sun En e un băiat de treabă, pe cînd sora lui...

Lui E Sun nu-i făcea plăcere să-și aducă aminte de Sun En. Mai ales de cînd cu povestea pachetului de la „Fa-sin", tînărul comisionar nu-i mai dădea nici o atenție, iar ea nu putea să se dezvinovățească și să-i dovedească că nu-i dăduse niciodată prilejul lui An Zun Seb să-i ofere un dar. „Și apoi, se gîndea ea înciudată, la urma urmei nu sînt obligată să dau socoteală unui băiețandru oarecare !"

— Ascultă, Ciun Sik, izbucni ea îngrijorată. Părosul a început să calce prea des pragul directorului nostru și amîndoi pun la cale ceva ; sînt pur și simplu desperată.

— Vorbește mai lămurit, te rog.

— Au de gînd să construiască un cămin pentru muncitori după modelul japonezilor, adică cu paznici și cu împrejmuire de sîrmă ghimpată. Pe urmă, au de gînd să facă contracte de muncă pe termene fixe cu muncitorii care n-o să poată schimba slujba, orice li s-ar întîmpla, pînă la expirarea termenului pentru care au fost angajați.

— Ia stai puțin, de unde ai scos toate astea ? o întrebă Ciun Sik.

— Părosul a elaborat planul, de care ţi-am spus, iar directorul l-a aprobat, şi apoi l-a felicitat spunîndu-i : „Foarte bine chibzuit“. Au mai discutat împreună şi despre concedierea lucrătorilor trecuţi de 40 de ani şi cum să-i înlocuiască cu femei, cărora pentru aceeaşi muncă li se plăteşte doar jumătate. I-am mai auzit vorbind şi despre unele regiuni unde ar fi bîntuit o secetă cumplită şi de unde ar putea aduce la lucru ţărani care să muncească aproape pe degeaba. Bine înţeles, asta mai încolo. Pînă una-alta însă, au hotărît să stabilească noi norme de lucru, care să le dea posibilitatea să concedieze în mod legal pe muncitorii mai slabi.

— Acum am înţeles, E Sun ; îţi mulţumesc.

— Orice se va întîmpla, tu n-ai să rămîi fără lucru, îl încredinţă fata. Poţi fi liniştit ; o să vorbesc cu Ken Dea despre tine.

— A, nu, te rog, asta nu ; n-am să încep să mă milogesc la fiul patronului.

— Nu toţi copiii de patroni sînt la fel.

— Tocmai de aia !

— Să nu crezi că-i un om rău. Ken Dea înţelege totul foarte bine şi e cît se poate de nemulţumit de situaţia lui.

— Atunci ce-l împiedică să renunţe la ea ?

— Asta e o treabă complicată, Ciun Sik.

— După părerea mea, e mai mult decît simplă.

— Tu nu poţi înţelege, pentru că nu eşti fiu de fabricant. Ken Dea mi-a spus într-o zi cît de mult îi invidiază pe muncitori, pentru că oricare dintre ei este mai folositor societăţii decît el. Şi te rog să mă crezi că spune întotdeauna numai adevărul, chiar atunci cînd acest adevăr nu-i prea face cinste.

— Nu cumva îl preţuieşti mai mult decît merită, E Sun ?

— Nu, Ciun Sik, te rog să mă crezi, e un tînăr ca puţini alţii.

— O fi, dar un prieten al meu, Hen Ciol, mi-a spus odată despre acest gen de intelectuali: „Logica și studiile i-au făcut să se convingă de inevitabilitatea și de justețea victoriei proletariatului, însă egoismul, moliciunea și interesele personale nu le îngăduie să facă un pas hotărîtor înainte".

Ciun Sik nu vedea cu ochi buni amiciția dintre E Sun și Ken Dea. Nu-și dădea bine seama de ce, dar era aproape sigur că această amiciție nu-i va aduce nimic prietenei lui, ci dimpotrivă, îi va pricinui doar suferință și umilințe. După un timp, o întrebă:

— Îți mai amintești de „studentul nostru"?

— Ei, asta-i acum! Ți-ai și găsit de cine să-ți aduci aminte!

— Și în el credea sărăcimea, E Sun, căci vedea în el, în acest fecior de moșier, pe învățătorul și pe apărătorul ei. Îi vrăjise pe toți cu discursurile lor. Dar în ziua cînd bătrînul moșier a murit, fiul i-a luat îndată locul și a uitat de sărăcime. A început să dea bani cu dobîndă, storcea ultima picătură de vlagă de la țăranii care-i lucrau moșia, le batjocorea fetele și, din puterea obișnuinței, își însoțea toate ticăloșiile cu discursuri despre egalitate, dragoste și frăție între oameni. Tatăl meu spunea deseori că între moșier și fiul lui nu era decît o singură deosebire, și anume că bătrînul nu se îndura să se despartă de *samo* [1], iar cel tînăr, de pălăria europeană.

— Vrei să spui că Ken Dea e de-o teapă cu „studentul tău"? îl întrebă E Sun supărată.

— O nu, nu sînt încă sigur de asta! Totuși vreau să te fac atentă că trebuie să bagi bine de seamă cînd stai de vorbă cu el. Și acum, hai, te rog să nu fii supărată pe mine că mi-am permis să-ți dau cîteva sfaturi.

— Nu mai sînt un copil.

---

[1] Un fel de pălărie specific coreeană (n. r.).

— Ştiu asta şi te rog să mă ierţi că m-am amestecat fără să vreau în treburile tale personale.

— N-ai de ce-ţi face griji, Ciun Sik. Este logodit.

— Atunci, cu atît mai bine.

Cîteva minute se aşternu între ei o tăcere apăsătoare. Amîndoi urmăreau cu auzul încordat zgomotul unor paşi uşori care se îndepărtau.

Cînd zgomotul nu se mai auzi, Ciun Sik rupse tăcerea.

— Mi se pare că Cen Nim a plecat din nou la întîlnire. Bietul Sun En va avea iarăşi de ce să plîngă. Ce viaţă !

E Sun murmură dusă pe gînduri :

— Nu mai sîntem copii...

— Da-a...

— Ia spune, Ciun Sik, tu-ţi mai aduci aminte cînd hoinăream împreună peste dealuri şi culegeam poame sălbatice ? Eu n-am să uit niciodată vremurile acelea cînd ardeam de dorinţa să ne facem mai repede oameni mari. Ştii, tu erai un puşti tare caraghios şi atît de lacom, că-mi luai întotdeauna şi ceapa adunată de mine.

— Nu eram lacom... Eram flămînd.

— Parcă eu eram sătulă !

— Dar ai uitat că îmi părea îndată rău de „lăcomia“ mea şi ca să mă ierţi porneam să adun pentru tine rădăcini gustoase ?

— Şi cum mi le găseai, şi mîncai jumătate din ele !

— Da, dar numai jumătate, cu toate că tu mi le dădeai pe toate !

— Degeaba te dezvinovăţeşti ! Te purtai ca un copil nesuferit ; mai ales în zilele de sărbătoare, cînd noi fetele ne dădeam în leagăn, mă necăjeai întotdeauna cu fel de fel de năzbîtii, pînă mă făceai să te urăsc...

— ...şi tu, te băteai cu mine ca un adevărat băiat.

— De ce mă necăjeai ?

— Pentru că vream să te dai în leagăn numai cu mine.

— De ce nu mi-ai spus asta niciodată ?

— O ! pe vremea aceea... nu ţi-aş fi spus pentru nimic în lume una ca asta !

Fata şopti îngîndurată :

— Şi totuşi, vremea copilăriei noastre a fost frumoasă !

— Ba nu, n-a fost frumoasă de loc. Ţi se pare frumoasă acum, pentru că a trecut.

Şi, schimbînd pe neaşteptate vorba, Ciun Sik adăugă :

— E tîrziu, E Sun ; hai să mergem, te conduc. Pe strada noastră e foarte întuneric.

Capitolul VIII

— Vai de mine, a venit tata ! strigă mama lui Hen Ok şi, încheindu-şi din mers jacheta, ieşi în întîmpinarea soţului ei.

În glasul femeii era mai multă spaimă decît bucurie. De cînd An Zun Seb se îmbogăţise, dădea din ce în ce mai rar pe acasă. Ziua era ocupat cu afacerile, iar nopţile şi le petrecea în orgii. Cînd dădea totuşi pe acasă, nu venea ca un soţ pocăit, ci ca un tiran dezlănţuit. Apariţia lui în sînul familiei o făcea pe soţie să se îngrozească şi pe servitoare să dea în brînci. Numai Hen Ok se simţea bine în această atmosferă şi se bucura din toată inima de întoarcerea tatălui ei.

— Să pun masa ? îl întrebă soţia, abia mişcîndu-şi buzele.

— Ei, asta-i bună ! Cum îţi închipui că am să mănînc bucatele tale, cînd vin de-a dreptul de la un banchet ?

— Atunci am să pun să aducă puţin compot, spuse doamna An Zun Seb şi, îndreptîndu-se către odaia servitoarei, strigă :

— Hei, scoală ! Ce te-ai încuiat acolo ? A venit stăpînul ! Pregăteşte compotul.

Servitoarea, cu hainele în dezordine şi buimăcită de somn, ieşi din camera ei şi începu să pregătească compotul. Între timp, mama lui Hen Ok îşi făcea de lucru prin dormitor, unde dormea pe *can* o fetiţă care-i era rudă de departe. Oftînd necăjită că fetiţa îi stă mereu în cale, femeia o împinse înciudată spre perete şi începu să pregătească aşternutul soţului.

Nu-şi iubea bărbatul pentru că îi înăbuşise toată dragostea de viaţă, îi sfărîmase voinţa şi personalitatea şi făcuse din ea ce era acum : o umbră de femeie, înfricoşată, îmbătrînită înainte de vreme, o străină în propria ei casă. An Zun Seb îşi îndeplinea obligaţiile conjugale în silă şi numai cînd era beat.

Cîteodată mama lui Hen Ok îşi înfrîna mîndria şi, călcîndu-şi pe inimă, se apropia de el, căutînd să-l aducă la sentimente mai bune prin mîngîierile ei ; el însă o respingea, fără să-şi ascundă dezgustul.

Afară era o căldură înăbuşitoare şi pămîntul, care nu se răcea nici noaptea, dogorea ca un cuptor încins. Cînd servitoarea aduse compotul, stăpînul nu mai era în salon. Se închisese cu Hen Ok în camera lui, unde discutau cu aprindere. Tatăl începuse să-i spună fiicei :

— Nu, Hen Ok, pe mine nu mă păcăleşte nimeni. Prea îi văd des împreună ; chiar azi am dat piept în piept cu ei în faţa teatrului.

Fata, rozîndu-şi unghiile, rosti scrîşnind :

— Ce mincinos infam !

— Exagerezi, copila mea.

— Cum exagerez, tată ? Cum calífici dumneata purtarea lui, dacă nu ca o infamie ?

— Te îndoieşti că se va căsători cu tine ? Nu te teme, fii pe pace. Orice bărbat are nevoie din cînd în cînd de cîte o mică diversiune... distractivă.

— Dacă asta e părerea dumitale, de ce mi-ai mai spus cele de adineauri ?

— Odată şi odată tot ai fi aflat, din zvonuri sau din discuţiile altora... Şi eu, care ştiu ce comentarii însoţesc de obicei ştirile de acest fel cînd le auzi din gura străinilor, m-am gîndit că e mai bine să-ţi spun eu primul.

— Adică ai preferat să-mi oferi dumneata comentariile ! Eu tot nu pot să înţeleg, tată, de ce ai făcut asta ? Orice-ai spune, nu pot suferi ca logodnicul meu să aibă relaţii cu secretara dumitale; nu vreau, mă-nţelegi ! Ce-o fi găsit la necioplita aia ?

— Ei, dragă, gusturile nu se discută ; dar tu fii sigură că tot cu tine o să se căsătorească, nu cu E Sun.

— Poate vrei să spui cu banii mei ?

— Dar înţelege odată, prostuţo, te iubeşte.

— O, nu, tată, nici dumneata nu crezi una ca asta.

— Eu da, altfel ar fi împotriva bunului simţ.

— Ken Dea nu se lasă condus de bunul simţ, ci de idealism, spuse Ilen Ok cu o strîmbătură ironică.

— Ştiu, ştiu. Şi eu şi Kim Dea Tan am fost în tinereţe idealişti. Numai că noi am avut răbdare şi priceperea necesară să ne materializăm idealurile. Şi eu cred în progres.

— În condiţiile unui regim colonialist, progresul e imposibil.

— De unde ai scos-o tu, că eu aş fi împotriva luptei de eliberare naţională ? Dimpotrivă, eu chiar le mai dau din cînd în cînd cîte ceva, pe ascuns, acestor... luptători pentru libertate. Nici

vorbă că așa ceva nici nu ți-ar fi trecut prin gînd!

Uimită și încîntată, Hen Ok își privi tatăl cu admirație.

— E adevărat că acești luptători — urmă zîmbind cu viclenie An Zun Seb — și-au pus în gînd, după cum se vede, să ne scape nu numai de japonezi, dar și de capital. Nu-i nimic. O să știm să-i oprim la timp. Pînă atunci o să ne folosim de ajutorul lor ca să-i izgonim pe japonezi. Dacă o să izbutim, toată piața indigenă va fi în mîinile noastre și asta va însemna pentru noi milioane!

An Zun Seb nu adusese vorba despre relațiile dintre Ken Dea și E Sun fără nici un motiv. Prietenia dintre cei doi tineri nu-i era pe plac, căci nu i se părea chiar atît de nevinovată cum voise s-o convingă pe fiica lui. S-ar fi lipsit oare E Sun de protecția unui om ca el, dacă ar fi fost așa?

— Ca să intre totul în normal, Hen Ok, nu-ți rămîne decît să-ți pui la punct logodnicul, să-l struneşti un pic; atunci totul o să fie iarăşi bine, îşi sfătui el fiica.

— Dacă aș fi în locul tău, tată, de mult aş fi dat-o afară pe obraznica aia.

— Nu m-a lăsat inima. E o biată orfană amărîtă şi n-are unde se duce. Dacă aș da-o afară nu i-ar rămîne altceva de făcut decît să se arunce de gîtul primului trecător, sau să moară de foame.

— O, ești prea bun cu ea, tată...

— Da, îmi dau seama de asta, dar bunătatea e slăbiciunea mea.

— Să nu uiți însă proverbul: „Cînd turbează şi cîinele cel mai credincios își mușcă stăpînul".

— Tăicuțule, ți-am făcut patul, e vremea de culcare, se auzi din dormitor glasul somnoros al mamei lui Hen Ok, care acum părea mai puțin sfioasă.

Intervenția mamei puse astfel capăt convorbirii atît de intime dintre tată și fiică, și în noaptea

aceea An Zun Seb dormi acasă. Numai că a doua zi, cînd se trezi din somn, rămase foarte mirat văzîndu-se în patul conjugal.

În dormitor nu mai era nimeni afară de el. Auzea cum mama lui Hen Ok trebăluia prin bucătărie ; nişte vrăbii se zbenguiau prin crengile pomului de lîngă fereastră şi ciripitul lor îi mîngîia plăcut auzul. Din camera alăturată auzea cum Hen Ok schimba apa din acvariu şi atunci îşi dădu seama că singura ființă de pe lume pe care o iubea cu adevărat era fiica lui. Se mai gîndi că dacă ar fi fost văduv s-ar fi însurat din nou, dar de data asta cu o fată tînără şi fragedă, care i-ar fi înduioşat sufletul şi i-ar fi desfătat privirile în fiecare dimineață, cînd ar fi împrospătat apa peştişorilor...

După ce înfulecă în grabă şi cu multă poftă micul dejun pe care i-l pregătise bătrîna lui soție, se urcă în *Chevrolet*-ul nou-nouț şi porni spre fabrică.

Intrînd în birou, An Zun Seb rosti scurt „bunădimineața" şi-i ceru lui E Sun corespondența.

Fata, înclinîndu-se respectuos în fața lui, îi înmînă scrisorile şi rămase în aşteptarea dispozițiilor pe care avea să i le dea.

— Vino mai aproape, E Sun, şi ia loc, te rog. Ia spune-mi, de cît timp lucrezi la firma noastră ?

— De trei luni, domnule director.

— Da, ai dreptate. Ce repede trece vremea ! Nici nu băgăm de seamă cum zboară. Am şi ajuns în toiul verii. Nu te simți obosită, E Sun-si ? N-ai vrea să te odihneşti cîtva timp ? Eu te-aş sfătui să faci o excursie în Munții de Diamant[1] şi... te

---

[1] Masiv situat de-a lungul țărmului Oceanului Pacific, la extremitatea de miazănoapte a munților Coreii răsăritene. Alcătuiți în cea mai mare parte din granit, Munții de Diamant (în limba coreeană — Kîmgansan) sînt brăzdați de numeroase ape care formează sute de cascade foarte pitoreşti (n. r.).

rog să nu-mi mulțumești, căci eu n-am în asta nici un merit. Totul se datorește grijii pe care firma noastră o poartă salariaților. Acolo, în munți, priveliștile sînt minunate și aerul e dătător de sănătate. Ai să-ți înveselești sufletul și ai să-ți reîmprospătezi forțele. Și eu aș vrea să fac o plimbare ca asta. Ce-ai spune dacă dumneata ai fi acolo, iar eu ți-aș face o vizită pe neașteptate ? Ei, ce zici ? He, he !

E Sun, cu capul plecat în pămînt, nu răspunse nimic. Directorul se posomorî și zîmbetul îi dispăru de pe buze, cînd adăugă :

— Sînt foarte mulțumit de serviciile dumitale, dar mă supără mult prietenia dumitale cu fiul lui Kim Dea Tan. Nu trebuie să uiți că e logodnicul fiicei mele, Hen Ok, care ar putea interpreta greșit această legătură. Eu am încercat și încă mai încerc s-o conving pe fiica mea că n-are nici un motiv să fie geloasă ; totuși, ar fi de dorit să nu intri în conflict cu ea pe această temă. Și acum, ia spune-mi, cum rămîne cu călătoria în Munții de Diamant ? Te duci ?

— Mulțumesc, domnule An Zun Seb, am să mă gîndesc.

— Eu eram sigur că ai să primești bucuroasă propunerea mea. Trebuie să spun că în general nu te înțeleg. Eu îți arăt atîta atenție, iar dumneata nu mă socotești vrednic de nici un pic de încredere, ca să nu mai vorbesc de recunoștință. În sfîrșit, gîndește-te. Ai toată libertatea.

E Sun se înclină și mai adînc în fața directorului. În sufletul ei nu mai avea decît o singură dorință : ca An Zun Seb să nu-i mai arate nici o „atenție". Ce fericită ar fi fost dacă directorul nici nu ar mai fi luat-o în seamă !

Capitolul IX

Pe neaşteptate, ca din senin, se abătură asupra lui Ken Dea o grămadă de necazuri. Totul începu printr-o întîmplare cît se poate de neplăcută. Într-o seară, pe cînd trecea cu E Sun prin faţa teatrului, se întîlni faţă în faţă cu An Zun Seb, care tocmai ieşea de la spectacol la braţul unei femei frumoase. Viitorul său socru nu le luă în seamă salutul, prefăcîndu-se că nu-i recunoaşte. Dar asta n-ar fi fost prea grav, dacă a doua zi dimineaţă Hen Ok n-ar fi venit furioasă la el acasă şi nu i-ar fi cerut socoteală. Folosind tactica tatălui ei, cînd voia să-şi impună punctul de vedere vorbea atît de tare, încît nici un cuvînt din cele pe care le rostea nu scăpa urechii fine a mamei lui Ken Ir.

Hen Ok venise la el acasă hotărîtă să lămurească definitiv situaţia lor. Pentru asta îşi călcase pe inimă şi-şi înfrînase mîndria. Acum, el trebuia să hotărască în alegerea pe care avea să o facă. Ori ea, ori cealaltă. Îşi dădea seama că nu se potrivesc. În timp ce el era nelipsit de la teatre şi cinematografe, împreună cu E Sun, cînd era vorba să meargă cu ea invoca tot felul de pretexte copilăreşti ca să se eschiveze: ori că spectacolul e slab, ori că actorii nu sînt buni. Mă rog, aşa nu mai putea să meargă.

Ken Dea, ca întotdeauna cînd era nemulţumit de ceva sau cînd îşi dădea seama că n-are dreptate, tăcea. Şi de astă dată tăcea, pentru că nici acum n-avea dreptate şi pe deasupra era şi adînc nemulţumit. Tăcerea lui avu însă darul s-o scoată din sărite pe Hen Ok şi s-o facă să plece trîntind uşa fără să-şi ia rămas bun.

Ken Dea oftă uşurat, dar nici nu apucă bine să se aşeze la masă, că se şi năpusti asupra-i mama lui vitregă, care îl împroşcă cu o mulţime de observaţii şi reproşuri, spunîndu-i printre altele

că purtarea lui față de Hen Ok punea în primejdie situația bunului Kim Dea Tan și viitorul nevinovaților ei copii Ken Ir și Ken Ok. Nemaiputînd să se stăpînească, Ken Dea sări în picioare și strigă ca un scos din minți :

— Ia mai lasă-mă odată în pace, știu eu singur ce am de făcut, ajunge cu atîtea sfaturi !

Apoi ieși în fugă din casă și rătăci multă vreme pe străzi, vorbind singur și blestemîndu-și soarta, învinovățind pe rînd cînd pe părinții lui, cînd nefericita orînduire socială care-și punea inevitabil pecetea pînă și pe sufletele unor oameni ca Kim Dea Tan. În zbuciumul lui ținu adevărate discursuri cu caracter social.

Cînd se mai liniști puțin și se simți în stare să judece limpede lucrurile, Ken Dea ajunse la concluzia că se afla la o răscruce a vieții lui și că trebuia să ia numaidecît o hotărîre de care depindea întregul său viitor : ori se căsătorea cu Hen Ok și-și asigura astfel o viață lipsită de griji, ori părăsea casa părintească, renunțînd la avantajele de a fi copil de fabricant, și, apucîndu-se de muncă, își croia de la început o viață nouă. Aceste două alternative aveau asupra lui același efect pe care îl are, asupra unui luptător îngenunchiat, vîrful spadei înfipt în beregată de mîna necruțătoare a dușmanului ; ori una, ori alta ! Ce bine ar fi dacă l-ar lăsa toți în pace să-și aleagă singur viitorul, după pofta inimii, mai ales dacă toate ar fi din nou ca mai înainte și nimeni nu l-ar obliga să ia hotărîri. Dar cine avea să țină seamă de firea și de părerile lui ? Și totuși... Nu, nici tatăl său, nici Hen Ok nu vor izbuti să-l facă să-și vîre gîtul de bună voie în jugul de aur al unei căsnicii nedorite și, prin aceasta, să se înhame pe viață la carul lui An Zun Seb.

Ce era de făcut ? Deocamdată nu găsea alte ieșiri decît ori să fugă în alt oraș, unde, necunoscut de nimeni să se angajeze ca muncitor în vreo fa-

brică oarecare, ori să se ascundă într-un sat depărtat, în provincie, unde să caute să trezească poporul din pasivitate şi să-l ridice la luptă împotriva asupritorilor. Ehei! Dacă i s-ar înfăptui această dorinţă, bunii lui părinţi n-ar avea decît să-şi muşte degetele de necaz, căci nici un jurămînt de îndreptare şi nici o făgăduială de pocăinţă din partea lor nu l-ar mai putea face pe el, Ken Dea, să se întoarcă la vechiul lor fel de viaţă.

Ken Dea se opri la această din urmă hotărîre, pe care o găsi cea mai potrivită, pentru că izvora din cele mai nobile intenţii.

Acum se simţea fericit şi, mergînd pe stradă cu paşi sprinteni, privea drept în ochii trecătorilor de parcă ar fi vrut să-i întrebe: „Voi nu vă daţi seama ce se petrece în sufletul meu?"

Sub focul privirilor lui întrebătoare, chipurile lor căpătau expresii nedumerite, unele de-a dreptul prosteşti, ceea ce îl bucura nespus pe Ken Dea.

În anii studenţiei avusese o sumedenie de prieteni. Dar aceştia îl uitaseră cu vremea, cum de altfel îi uitase şi el pe ei. Pînă acum nu le prea simţise lipsa pentru că era mereu plin de sine, dar în clipele acestea simţea nevoia unui prieten sincer şi adevărat.

Afecţiunile lui Ken Dea erau ca focul de paie; se aprindeau şi se stingeau cu aceeaşi repeziciune. Oameni care la prima vedere i se păreau originali şi interesanţi, nu peste mult timp deveneau pentru el şterşi, banali şi plicticoşi; de aceea era mereu în căutarea cuiva asupra căruia să-şi poată revărsa cu adevărat simpatia şi căruia să i se destăinuiască. De obicei, îşi împărţea prietenii în trei categorii: întîi cei care îşi făureau ideile în mod independent şi cărora nu le plăcea să se supună nici unei autorităţi. Aceştia nu coborau în mijlocul poporului şi aşteptau ziua în care, erau convinşi de acest lucru, poporul îşi va da seama că a-i alege drept conducători era

singura scăpare, şi va veni să-i caute. Oamenii din această categorie îi erau cei mai apropiaţi lui Ken Dea, pentru că şi ei erau preocupaţi permanent de propria lor persoană ; oricît se străduise însă să se facă înţeles de aceştia, nu izbutise niciodată, pentru că ei nu erau în stare să se ocupe de altceva decît de lucrurile care îi priveau direct. A doua categorie de prieteni era alcătuită din oameni simpli, lipsiţi de orice simţ artistic, după părerea lui Ken Dea. Ei priveau orice problemă numai din punctul de vedere practic, al folosului pe care-l putea aduce poporului ; dădeau la o parte, fără a sta mult pe gînduri, tot ce nu aducea vreun folos colectivităţii. Pe aceştia însă Ken Dea îi socotea foarte mărginiţi şi avea faţă de ei o atitudine indiferentă. Pe deasupra îl şi enervau cu familiaritatea lor, ca şi cum ar fi avut vreun drept asupra lui. Păreau că aşteaptă de la el unele acţiuni pe care însă nu le putea săvîrşi, deşi înţelegea bine că dacă i-ar fi putut satisface, ar fi răsplătit prin aceasta încrederea ce şi-o puseseră în el. Îşi dădea însă seama că nu era în stare să le înfăptuiască nădejdile, că îi lipseau însuşirile necesare unor asemenea fapte. Oamenii aceştia erau totdeauna foarte ocupaţi ; lucrau undeva şi aveau treburile lor, despre care nu-i vorbeau niciodată lui Ken Dea, pentru că el nu le cîştigase încă încrederea deplină. Dacă atitudinea lor neîncrezătoare şi exigentă nu i-ar fi tăiat elanul, acum s-ar fi dus mai curînd la ei, ca la unii care ştiu să se bucure de bucuriile altora.

În cea de-a treia categorie a cunoscuţilor săi, Ken Dea îi socotea pe cei care-l primeau cu entuziasm gălăgios în mijlocul lor, îl linguşeau şi-l măguleau. Dar aceştia, oricît s-ar părea de curios, nu-i inspirau nici un fel de respect şi de aceea nu se simţea de loc atras de ei.

Terminînd trecerea în revistă a tuturor cunoscuţilor şi negăsind printre ei ce căuta, Ken Dea îşi îndreptă gîndurile spre E Sun. Ştia că liniştea, bunătatea şi devotamentul fetei erau singurele în măsură să-i redea echilibrul sufletesc.

Ken Dea o întîlni pe coridor, încă înainte de a intra în biroul ei.

— Bună ziua, E Sun-si !

— Dacă îl cauţi pe director, îi spuse fata pe un ton oficial, îl poţi găsi în biroul său.

— Ce curios vorbeşti azi cu mine, E Sun !

Fără să-i răspundă, fata urcă grăbită scările şi nu se opri decît în faţa uşii lui An Zun Seb, unde îi spuse scurt :

— Poftim, te rog !

Surprins, Ken Dea rămase o clipă nehotărît ; apoi, apucînd-o de braţ, o trase după el pe un balcon alăturat, unde o întrebă :

— Ce s-a întîmplat, E Sun-si ? Nu mai ai încredere în mine ? Spune-mi, te rog.

E Sun respinsese cu hotărîre invitaţia directorului de a se duce în Munţii de Diamant. Directorul păruse că înregistrează refuzul ei cu voită indiferenţă, ridicase din umeri şi spusese :

— Bi-ine !... Treaba dumitale.

Dar apoi izbucnise rece şi tăios :

— Dacă vrei să nu te dau afară ca pe un cîine, încetează să-l mai plictiseşti cu prietenia dumitale pe logodnicul fiicei mele ! Îţi interzic, m-ai înţeles ?!...

La început E Sun fusese hotărîtă să-i ascundă lui Ken Dea această neplăcută întîmplare. Cum ar fi putut să-i spună tînărului ei prieten, se gîndea ea, că viitorul lui socru caută s-o cucerească, ispitind-o cu daruri şi cu momeala unei călătorii de plăcere în Munţii de Diamant ?

— De ce taci, E Sun-si ? Spune, te rog, ce s-a întîmplat ? Trebuie să-mi spui !

Fără să vrea, fata răspunse :
— Domnul director An Zun Seb este nemulţumit de serviciile mele.
— De ce ?
— Probabil pentru că ne-a văzut împreună la teatru.
— Ei, şi ce dacă ?...
— Ar vrea să nu ne mai întîlnim.
— Asta-i acum ! Fleacuri !
— Nu-s de loc fleacuri.
Ken Dea nu se mai putu stăpîni.
— Bine... Mă duc imediat la domnul An Zun Seb, ca să-i spun ce părere am eu despre toată povestea asta. Trebuia s-o fac mai demult. Nu-i pot îngădui să-şi bată joc de dumneata.
— Nu !... Te rog, nu te duce ! exclamă fata speriată. Dacă faci una ca asta, mă dă afară îndată, ca pe un cîine.
— Aşa ţi-a spus el ?
Fata dădu din cap afirmativ.
— Aşa-a ?... Ei bine, dacă e aşa, nimic nu mă poate opri să mă duc la el, ca să-l fac să înţeleagă că n-are nici un drept să ne jignească. Ce, el îşi închipuie că m-a cumpărat odată cu inventarul fabricii noastre falite ? Lasă că-l învăţ eu minte. Sau crede, poate, că toţi oamenii sînt ca el ?
— Nu, Ken Dea-si ! Nu trebuie să faci nimic ; el are dreptate.
— Ce spui, E Sun, are dreptate ?!
— Socoteşte că o fată cumsecade nu primeşte să-şi dea întîlniri cu un bărbat despre care ştie că e al alteia. Şi eu am ajuns la aceeaşi convingere, Ken Dea-si, aşa că sînt de părere să nu ne mai întîlnim.
Spunînd acestea, fata tăcu muşcîndu-şi buzele şi privind în altă parte.
Deodată se auziră paşi pe scară. E Sun fugi şi se ascunse într-o cameră alăturată.

Rămas singur, Ken Dea trecu prin clipe grele ; îl cuprinsese îndoiala ; mai era cazul să se ducă la director ca să-i ceară socoteală ? Şovăind, se apropie de biroul directorului, dar cînd vru să intre se opri. O întrebare i se ivi stăruitoare în minte :

„Ce vreau să fac ? An Zun Seb va începe să urle la mine, iar eu am să-mi pierd capul, cum se întîmplă întotdeauna cînd mă contrazice cineva sau îmi spune mojicii. Şi apoi, cu ce am să mă aleg dacă provoc o asemenea explicaţie ? Fără îndoială, cu nimic bun. Cînd ai de-a face cu asemenea oameni, cel mai bun procedeu este să acţionezi şi să nu le explici nimic."

O tuse cunoscută răsună de după uşă şi-i spulberă dintr-odată, ca un vîrtej, toate gîndurile care-i frămîntau mintea. Nu se mai gîndi decît la un singur lucru : Ce s-ar fi întîmplat dacă An Zun Seb, deschizînd uşa, ar fi dat peste el acolo ? Înspăimîntat de această eventualitate, făcu stînga împrejur şi o rupse la fugă pe scară în jos, sărind treptele cîte trei deodată, de parcă l-ar fi urmărit toate fiarele junglei.

Se însera. Pe străzi, înţesate de oameni, tramvaiele circulau sunînd strident din clopotele lor. Din difuzoarele de radio, vocea unei femei inunda oraşul cu o melodie sentimentală, care dădea fiecărui trecător impresia că e cîntată numai pentru el.

Amestecîndu-se în valul de oameni care forfoteau pe străzi, Ken Dea se lăsa în voia paşilor săi, fără să ia seama încotro îl purtau. Se simţea mai singur şi mai părăsit ca oricînd. Într-un tîrziu îl cuprinse o senzaţie de foame şi îşi aduse aminte că din ajun nu pusese nimic în gură. Se înduioşă de propria lui nefericire, intră în primul restaurant care-i ieşi în cale şi ceru să i se servească masa. Mînca în neştire, fără să simtă

gustul bucatelor. Nu-i ieşea din cap convorbirea cu E Sun şi, lucru ciudat, îi era necaz pe ea pentru că îi spusese totul cu atîta sinceritate. De ce oare i-a spus tot adevărul ? Şi sinceritatea are marginile ei ! E Sun ar fi trebuit să ţină seamă de sentimentele lui şi să i le menajeze, îşi spunea el.

Pînă acum nu-şi dăduse seama cît de apropiată îi era E Sun. Acum vedea limpede. Şi mai vedea ceva : după privirile ei şi după tremurul uşor, aproape imperceptibil, care o cuprinsese în timpul convorbirii din balcon, înţelesese că nici el nu-i era indiferent. Oare ce-o fi făcînd ea acum ? se întrebă deodată. Cu siguranţă că stă ascunsă în vreun colţ ferit şi plînge. Biata fată ! Pînă acum au fost doar prieteni şi se mulţumeau cu această prietenie frăţească. Dar azi şi-a dat seama că între ei se născuse un sentiment mult mai puternic decît prietenia, altceva... Nu putea să-şi şteargă din minte imaginea ochilor ei plini de mîhnire. Îşi privi ceasul-brăţară şi se gîndi că desigur E Sun ajunsese acasă. Nu, n-o putea lăsa singură în asemenea clipe. Cît de absurdă fusese despărţirea lor de astăzi ! De altfel, toată situaţia care se creease acum între ei era absurdă şi plină de complicaţii...

E Sun îl întîmpină cu o rezervă neobişnuită, forţată.

— Nu te aşteptai să mă vezi, E Sun-si ?

— Nu ! şi rămase cîteva clipe nehotărîtă în mijlocul camerei ; apoi, oftînd adînc, îi făcu cu mîna un semn vag de invitaţie, care putea să fie totodată şi un gest de resemnare.

— În ultimele ore am suferit mult şi m-am gîndit în tot felul la unele lucruri foarte importante. Te rog să-mi dai voie să-ţi vorbesc despre mine şi te rog să mă crezi că n-am să-ţi ascund nimic. Glasul lui tremura de emoţie cînd rosti

această rugăminte. După o mică pauză adăugă: Am să încep, desigur, cu ceea ce cred eu că e mai important. Pot vorbi ?

Fata dădu din cap.

— Cunoşti situaţia critică din punct de vedere financiar în care s-a găsit la un moment dat familia noastră. Ai auzit, de asemenea, şi despre tranzacţia care a intervenit între tatăl meu şi An Zun Seb. Trebuie să spunem lucrurilor pe nume şi să învăţăm să privim realitatea în faţă. În tranzacţia amintită, unul din punctele cele mai importante a fost, din păcate, presupusa mea căsătorie cu Hen Ok.

Ken Dea vorbea fără să-şi dea seama că în clipele acelea apărea în ochii fetei ca un călău care-şi ucide cu încetul victima.

— Poate te întrebi — continuă el — de ce mă întind atîta la vorbă. Îmi e însă greu să-ţi spun dintr-o dată ceva care te-ar putea face să mă socoteşti un om nedemn, şi totuşi trebuie să-ţi spun, n-am încotro : nu-mi mai iubesc logodnica! Între mine şi ea nu mai există acel „ceva" care ne lega altădată. Din idealurile nobile care umpleau sufletul lui Hen Ok cînd am cunoscut-o, azi n-a mai rămas nici urmă. Mă simt prins într-un cerc vicios în care mă zbat ca într-o plasă blestemată. Simt că mă înăbuş. Trebuie să mă smulg neapărat din această situaţie groaznică.

— N-ai dreptul să-ţi părăseşti logodnica. Eu te rog să nu faci una ca asta !

E Sun rosti aceste cuvinte apăsînd pe fiecare cu hotărîre. Obrajii însă i se împurpurară pentru că-şi dădu seama îndată cît de false erau cuvintele pe care le rostise.

— Eu socotesc însă că ar fi cît se poate de urît din partea mea. dacă aş continua acest joc nesincer. De altfel, trebuie să-ţi spun că în momentul de faţă am alte planuri de viitor care... pe scurt, m-am hotărît să încep o viaţă nouă.

Desigur, la început are să-mi fie foarte greu, dar mă bizui pe ajutorul dumitale. Ce zici, ai să mă ajuţi, E Sun-si ?

Fata nu răspunse, căci în sufetul ei se dădea o luptă crîncenă.

Tot elanul sincer cu care vorbise Ken Dea se spulberă dintr-o dată ; şi, îşi dădu seama că procedase greşit. Cum de i-a trecut prin minte că ar putea să lege de el soarta lui E Sun, cînd încă nu se despărţise de Hen Ok ? ! Chiar presupunînd că ar rupe-o definitiv cu logodnica lui, oare situaţia în care se afla îi îngăduia să se ataşeze îndată de o altă fată, oricare ar fi ea ?

Era tîrziu. Vuietul tramvaielor şi zgomotele străzii încetaseră de mult. Ca să destrame vălul tăcerii care-i cuprinsese în mrejele lui apăsătoare, Ken Dea întrebă :

— Cît e ceasul ?

E Sun, fără să scoată un cuvînt, se ridică de la locul ei şi, apropiindu-se de ceasornic, îi acoperi cadranul cu mîna.

Capitolul X

Vara era în toi. Pe străzile centrale ale oraşului apăruseră nenumărate chioşcuri multicolore, unde trecătorii grăbiţi puteau sorbi diferite băuturi răcoritoare. Peste tot, pe ziduri, în tramvaie, afişe sugestive şi panouri cu fotografii înfăţişau colţurile cele mai pitoreşti ale ţării şi invitau pe oamenii cu bani să plece în vilegiatură.

În zilele acestea călduroase, pe peronul gării domnea o forfotă neobişnuită în restul anului. Veseli şi gălăgioşi, elevii care plecau în vacanţă

își arătau freza proaspăt aranjată și păreau foarte mîndri de dungile fără cusur ale pantalonilor, obținute prin presarea îndelungată sub saltelele paturilor de la cămin sau de la gazde. Printre aceștia așteptau plecarea trenurilor și altfel de călători : oameni cu multă dare de mînă, apăsați de gînduri la fel de grele ca și valizele lor, care încovoiau umerii hamalilor.

Din uriașul rezervor uman al orașului se scurgea prin gară, spre locurile de odihnă ale țării, un puhoi nesfîrșit de oameni ; capitala amenința parcă să rămînă pustie, întocmai ca o mare secată peste noapte, lăsînd să se vadă pe fundul ei doar mîlul gros al sărăcimii.

Dar nu era chiar așa. Încă din zorii zilei, parcul Namsan foia de oameni. Mai ales duminicile, vizitatorii acestui loc de recreație citadină se plimbau alene pe aleile umbrite, se odihneau pe bănci, sau luau cu asalt chioșcurile cu răcoritoare, unde, după ce goleau sticlele, le azvîrleau ca să se amuze privind cum se reped să le adune concetățenii lor sărmani, amărîți și jerpeliți. Cînd se însera și dogoarea de peste zi începea să se potolească, locuitorii Seul-ului umpleau străzile pe care le preschimbau în adevărate furnicare omenești. Sărăcimea ieșea, la rîndul ei, din locuințele modeste și, așezîndu-se pe praguri, se lăsa învăluită de răcoarea nopții. Unii, cu picioarele încrucișate sub ei și pufăind gînditori din lulele, stăteau ore în șir aplecați peste tablele de șah, mișcînd alene figurile pînă se revărsau zorile.

Tîrziu în noapte, după ce stinsese lumina, Hen Ok își aștepta logodnicul. Cu auzul încordat pînă la suferință, ca să prindă clipa înapoierii lui, tresărea puternic ori de cîte ori tăcerea străzii era întreruptă de zgomotul vreunui tram-

vai. Sărmana ! Hen Ok cea mîndră de altădată era acum de nerecunoscut ; din fata autoritară şi independentă nu mai rămăsese nici urmă ; se schimbase pe neaşteptate într-o fetişcană care tînjea după dragoste şi implora iubirea.

În sfîrşit, Ken Dea se înapoie acasă la miezul nopţii. Fluierînd distrat, aprinse lumina şi, cînd dădu cu ochii de Hen Ok, chipul lui pe care pînă în acel moment strălucise mulţumirea, se întunecă deodată.

— Dumneata erai, Hen Ok-si ? Bună seara ! Ştii, m-am întîlnit din întîmplare cu un vechi şi bun prieten al meu şi... am sărbătorit revederea.

Încercînd să-şi păstreze calmul, Hen Ok rosti :

— Plec mîine la Sanban şi am trecut pe aici ca să-mi iau rămas bun de la dumneata.

— Da-a ?! făcu Ken Dea, neputîndu-şi stăpîni bucuria cînd auzi această veste. Foarte bine, ai luat o hotărîre înţeleaptă !

— Ai să-mi scrii, Ken Dea-si ?

— Mă mai întrebi ?!

— Poate... poate te mai răzgîndeşti şi vii cu mine ? Toţi cunoscuţii noştri au plecat. Numai eu am rămas, ca să aştept răspunsul dumitale ; mergi sau nu ?

— Nu ! Îmi pare rău, dar nu te pot însoţi. Am început să scriu un articol...

— Ah, făcu necăjită Hen Ok. Articolul ăsta pe care-l scrii de aproape un an de zile, ai să-l poţi termina tot atît de bine şi la Sanban.

— Ba nu. Acolo m-aş întîlni cu toţi cunoscuţii şi ei m-ar sustrage de la preocupările mele. Ca să mă pot concentra asupra lucrului am nevoie de linişte ; ştii bine că nicăieri, vara, nu e mai multă linişte ca la Seul.

— Atunci putem merge la Sokdovon, unde vin mai puţini vizitatori.

— Te-nşeli. În plin sezon, toate staţiunile seamănă între ele ca picăturile de ploaie şi oriunde te-ai duce este exclus să nu te întîlneşti cu seulezi, răspunse Ken Dea rîzînd încurcat şi fără rost.

— Ai uitat, Ken Dea, că mi-ai propus odată să facem o excursie împreună în Munţii de Diamant ? Spuneai că nu e coreean adevărat cel care nu vede măcar o dată în viaţă aceşti munţi minunaţi?

Ken Dea răspunse distrat şi enervat :

— Da, da. Mi se pare că am rostit cîndva o asemenea frază.

Pînă în seara aceea tînărul nu pusese niciodată în gură un strop de băutură alcoolică. Astăzi însă băuse şi se simţea rău.

— Ken Dea-si — reluă Hen Ok, stăruitoare, aproape plîngînd — sînt gata să merg cu tine oriunde, numai să fim împreună.

— Mulţumesc. Hen Ok-si... Dar n-are nici un rost să stărui.

— Bine, acum am înţeles, se înfurie Hen Ok. Şi te rog să crezi, urmă ea, că îmi e indiferent dacă mai mergi sau nu. Am să plec singură şi poţi fi sigur că asta nu mă supără de loc, ci dimpotrivă.

— Procedezi foarte bine, nici nu trebuie să te superi ! Mă bucur că eşti fată deşteaptă.

— Un singur lucru te mai rog, spuse Hen Ok stăpînindu-şi mînia. Pentru ca să salvăm aparenţele, vino să mă iei de acolo la sfîrşitul sezonului. Ştii că sînt pe lume o mulţime de curioşi care, sub pretextul unei false prietenii, îşi vîră nasul unde nu le fierbe oala. Ai să vii ?

Ken Dea n-avu timp să-i răspundă. Într-o singură clipă se făcu alb la faţă ca varul şi se clătină pe picioare.

— Ce s-a întîmplat, Ken Dea-si ; ce-i cu dumneata ? îl întrebă fata speriată, repezindu-se la el.

— Simt că mă sufoc, trebuie să ies de aci! bîigui Ken Dea, căutînd să-şi smulgă gulerul cămăşii.

Fata îl trase spre pat, spunîndu-i îngrijorată :

— Ba nu, n-ai să pleci nicăieri ! Nu vezi că abia te mai ţii pe picioare ? Te rog să te culci imediat !

Ken Dea simţea cum îl cuprinde ameţeala. I se părea că totul se învîrteşte ca un vîrtej în jurul său. Băuse mult în seara aceea, ca să-şi înăbuşe nemulţumirea faţă de el însuşi şi neliniştea care i se zbătea în suflet. Acum efectele beţiei îl ajunseseră şi blestema în gînd clipa în care atinsese cu buzele primul pahar de vin.

Hen Ok îi pregăti la iuţeală aşternutul şi el, ascultător ca un copil, se întinse în pat.

— Rămîn cu dumneata pînă adormi, spuse fata cu o blîndeţe înduioşătoare.

Cînd o auzi vorbindu-i astfel, Ken Dea îşi reaminti deodată că n-o iubeşte ; îşi aminti şi de dragostea lui pentru E Sun ; dar cu toate acestea nu se putu scutura de dezgustul şi greaţa care-l răscoleau. Amintindu-şi că e orfan, îl cuprinse deodată o milă sfîşietoare de Hen Ok, de E Sun şi, mai mult, de el însuşi, şi izbucni într-un plîns cu sughiţuri.

— Ken Dea-si, dragul meu Ken Dea-si, şopti Hen Ok, apucîndu-i uşor capul şi strîngîndu-l drăgăstoasă la piept.

Obrajii lui erau umezi de lacrimi. Tulburată de această privelişte, tînăra fată se simţi cuprinsă deodată de un tremur puternic, care, ca un curent electric, îl străbătu şi pe el, zguduindu-l. Gîndurile i se învolburară în minte. Cu ochii închişi întinse braţele, cuprinse trupul fetei şi-l atrase cu putere spre el.

Fiica lui An Zun Seb dovedi şi în această împrejurare că era vrednică de tatăl ei, căci în

vreme ce Ken Dea, cu mintea încețoșată, o strîngea în brațele lui voinice, ea își păstra luciditatea și se gîndea : „Oare ce mi se întîmplă acum e bine ?“ și tot ea își răspundea : „Firește că da ; așa trebuie să fie, dacă vreau să mi-l păstrez !“

Cu suflarea întretăiată, îi șopti :

— Mă doare !...

Cele două cuvinte scăpate de pe buzele lui Hen Ok avură darul să-l readucă la realitate pe Ken Dea și, cu glas răgușit, bolborosi :

— E timpul să mă lași singur.

Ea se prefăcu că nu-l aude și rămase pe loc.

Atunci Ken Dea, scos din fire, răcni :

— Hai, scoală-te și pleacă odată !

Hen Ok se ridică încet în picioare și, privindu-l țintă, îl întrebă cu un zîmbet ironic :

— Sper că n-o să-ți fie prea greu să mă conduci pînă la tramvai ?

— Lasă astea. Încă mai e lume pe stradă, așa că n-ai de ce te teme...

— Așa e, ai dreptate ! Atunci... n-ai de ce să te mai obosești.

Rosti aceste cuvinte cu un glas liniștit în aparență. În sufletul ei însă bîntuia furtuna, căci pe frumosu-i chip oricine ar fi putut citi o expresie dură și dușmănoasă. Hen Ok își dădea seama că greșise socotelile. Dacă Ken Dea ar fi putut citi în inima ei, ar fi înțeles de cîtă putere și stăpînire de sine avusese nevoie ca să-i spună acele cîteva cuvinte ironice ! În definitiv, ea îl iubea destul de mult ca să fie în stare să jertfească orice, spre a-i recîștiga inima. Măcar de-ar fi înțeles-o și i-ar fi spus o vorbă, o singură vorbă de iubire !...

— Pleacă ! îi strigă din nou Ken Dea, pleacă!... Simt că mă apucă greața !...

...În dimineața următoare, Hen Ok plecă în vilegiatură.

În secția celor douăzeci de războaie era întotdeauna zgomot și înghesuială, iar din cauza ferestrelor veșnic acoperite, pentru ca muncitorii să nu fie ispitiți să-și piardă vremea privind afară, atmosfera era îmbîcsită și înăbușitoare.

Cen Nim, care lucra la unul dintre războaie, strigă deodată :

— Hei, Hak Su ! Schimbă-mi țeava te rog !

— Îndată !

În vreme ce Hak Su își făcea de lucru în spatele mașinii, ea îi șopti :

— Află că Ciun Sik nu mai stă cu noi, s-a mutat în noua lui locuință.

— Ce vrei să spui cu asta ? făcu Hak Su, vrînd să pară indiferent.

— Acum poți veni la mine oricînd.

— Nu pot. Seara sînt întotdeauna prins, învăț.

— Asta nu te poate împiedica să vii pe la mine din cînd în cînd.

Drept răspuns la invitația stăruitoare a fetei, Hak Su ridică nehotărît din umeri.

— Ai să vii ?

— Să mă mai gîndesc.

Cen Nim se posomorî și din răspunsul ei se vedea bine cît era de jignită :

— Cum poftești, dacă nu-ți face plăcere n-ai decît să nu vii.

Tocmai în clipa aceea intră în sala războaielor Zbanghiul, supraveghetorul secției, care, ca de obicei, se furișa pe lîngă pereți ținîndu-se cît mai departe de muncitori, de parcă s-ar fi temut să nu fie văzut de ei sau să nimerească într-un moment nepotrivit.

— Nu te teme, se uită în altă parte, îi spuse Hak Su fetei, care, văzîndu-l pe supraveghetor, se schimbase la față.

— Cînd ai de-a face cu zbanghii, nu poţi să-ţi dai seama niciodată încotro se uită.

— De aia sînt periculoşi, răspunse Cen Nim. Cei doi tineri stăteau de vorbă pe intervalul îngust dintre războaie, prefăcîndu-se în acelaşi timp că sînt ocupaţi numai de munca lor.

Cen Nim mai întrebă o dată :

— Atunci, cum rămîne ? Vii ?

Hak Su se gîndi cîtva timp şi apoi răspunse :

— Bine, am să vin.

— Alo, Hak Su ! Dacă ai terminat treaba acolo, vino şi pe aici, strigă un glas nerăbdător din celălalt capăt al secţiei.

Grăbit, tînărul îşi adună sculele într-o geantă soioasă şi se îndreptă spre locul de unde fusese strigat.

De la războiul vecin, Pok Sur începu să fredoneze pe un ton batjocoritor :

Cu punga goală, băiete,
Nu ai trecere la fete.
Căci numai pe cinci parale,
Cît cîştigi pe zi matale,
Nu-ţi dă mîndra sărutare
Şi nici o îmbrăţişare !

Cen Nim aruncă o privire furioasă vecinei sale, care de bună seamă voia să-şi rîdă de ea cu acest cîntec.

— De ce te superi ? Nu cumva cîntecul meu nu ţi-e pe plac ? rîse Pok Sur. Apoi adăugă cu răutate : De altfel, puţin îmi pasă dacă-ţi place cum şi ce cînt, doar n-o să mă opreşti tu ! Ai văzut bine că nici Părosul tău, aşa rău cum este, nu opreşte pe nimeni să cînte dacă-i place.

Atunci se amestecă în vorbă şi Bun I, prietena lui Pok Sur, spunînd cu ironie :

— Ca să fiu sinceră, draga mea, trebuie să-ţi spun că eu o invidiez pe Cen Nim. Ce, e puţin

lucru să ai succese în dragoste ? Şi trebuie să recunoaştem cinstit că nu orice fată se bucură de faima lui Cen Nim, care a învăţat la liceu !

Cen Nim era îndeajuns de stăpînă pe sine ca să nu răspundă tovarăşelor ei de muncă decît printr-o indiferenţă sfidătoare, cînd acestea făceau aluzii pline de răutate la legătura dintre ea şi Părosul. Era însă deajuns să-i pomenească cineva în batjocură de liceu, pentru ca să-şi piardă capul şi să-şi iasă din fire.

Urmase într-adevăr liceul, unde se dovedise o elevă bună şi capabilă, pînă în ziua în care a fost eliminată din cauza sărăciei. N-avea să uite niciodată ziua aceea nenorocită, cînd intrase în clasă un inspector japonez, care-i spusese fără nici o cruţare, că de a doua zi nu mai avea ce căuta la şcoală. Împietrită, aproape fără să-şi dea seama ce face, îşi strînsese cărţile jerpelite şi, păşind fără să vadă printre cele două şiruri de bănci, din care o priveau cu compătimire ochii colegelor, ieşise din clasă.

De atunci începuse şi decăderea ei, şi tot de atunci n-a mai cunoscut nici mila faţă de semenii ei, nici lacrimile. Acum o stăpînea un singur simţămînt : ura nemărginită faţă de toţi oamenii şi chiar faţă de ea însăşi, şi aceasta pentru că în adîncul sufletului ei se cuibărise pentru totdeauna o jignire de moarte şi o durere de necuprins.

Cînd fratele ei stăruia mereu să se căsătorească, ea răspundea întotdeauna la fel : „Nu. dacă m-aş mărita cu un muncitor, aşa cum vrei tu, n-aş găsi fericirea. Trebuie să înţelegi odată că unind prin căsnicie un muncitor cu o muncitoare nu vei izbuti să înjghebezi o familie cît de cît fericită, ci doar sărăcie la pătrat !“

Pe măsură ce timpul trecea, din inima fetei dispărea însă şi ura împotriva oamenilor, şi setea de răzbunare. Cen Nim obosise. În schimb, pe măsură ce decădea tot mai mult, se simţea cu-

prinsă de un dispreț nemărginit față de semenii ei.

— Ați face bine să mai tăceți din gură și să mă mai lăsați în pace cu clevetirile voastre. Nu sînt mai rea decît voi, nici voi mai altfel decît mine. Singura deosebire dintre noi este doar că eu nu vreau să trag mîța de coadă o viață întreagă, așa cum faceți voi, și nici nu îngădui să fiu jignită și scuipată în obraz oricînd și de oricine.

Privind-o cu ură, din cap pînă în picioare, Pok Sur îi răspunse plină de venin:

— Te-nșeli, tu ești mult mai rea decît noi!

Într-o zi, ieșind din sala războaielor ca să bea apă, Cen Nim fusese surprinsă singură de Părosul, care, tîrînd-o în spatele unei stive de saci cu fire de urzeală, o siluise, astupîndu-i gura cu palma lui mare, umedă și murdară. Uluită și înspăimîntată de fapta acelei brute, cotropită de rușine, fata nu scosese nici cel mai mic strigăt de ajutor. Cînd se înapoiase la război, în mintea ei nu mai stăruia decît un singur gînd: să se omoare. Nici unul dintre tovarășii ei de muncă nu-i luase apărarea și nu încercase să-l pedepsească pe vinovat.

— Tîrfa! Și mai îndrăznește să spună că nu este mai rea decît noi, țipa mereu Pok Sur cea naivă și virtuoasă.

Turbată de furie, Cen Nim își pierdu cu totul cumpătul și, năpustindu-se asupra bîrfitoarei, îi înfipse mîinile în păr. În jurul celor două fete încăierate se adunară ca la un spectacol gratuit celelalte muncitoare, și dacă Ciun Sik n-ar fi izbutit să le despartă, pînă la urmă s-ar fi sluțit una pe alta. Cu părul răvășit, Pok Sur continua în gura mare să arunce toată vina pe Cen Nim, în vreme ce aceasta, tremurînd din tot trupul, își mușca în tăcere buzele, privind înaintea ei cu ochi uscați și tulburi.

— Linişteşte-te, îi spunea încet Ciun Sik, trecîndu-i prietenos mîna peste umeri. Ce naiba! De ce le iei în serios flecărelile, nici ele singure nu-şi dau seama ce spun!

Tînărul ajutor de meşter se străduia să-şi liniştească tovarăşa de muncă. Era însă cuprins de o milă adîncă faţă de Cen Nim, faţă de el însuşi şi faţă de întreaga-i patrie apăsată de nedreptate; simţea că e gata să izbucnească în plîns.

La cîteva minute după încăierarea dintre cele două fete, Ciun Sik făcu lui Hak Su un semn să-l urmeze şi ieşi pe coridor, unde-l întrebă:

— De ce n-ai intervenit în cearta dintre fete? Ar fi putut să iasă şi mai rău.

— Ei şi? Ce mă priveşte pe mine? Dacă m-aş fi amestecat între ele s-ar fi putut crede că Cen Nim este iubita mea şi de aceea îi iau apărarea, răspunse Hak Su, pe ai cărui obraji apăruseră deodată mici pete roşii.

— Lasă asta, Hak Su; o iubeşti, de ce nu vrei s-o recunoşti?

— Te-nşeli. Eu nu adun rămăşiţele Părosului.

— Cum poţi vorbi aşa? Oameni ca Cen Nim nu pot fi asemuiţi cu nişte rămăşiţe.

— Atunci, după tine, cu ce ai vrea s-o asemăn? Sau poate vrei să-i spun pe nume, în alt fel?

— Ei, şi tu... Fără să mai spună un cuvînt, Ciun Sik clătină din cap şi se înapoie în secţie.

Hak Su îl urmări cu privirea şi prin ochii lui trecu fulgerător o sclipire duioasă. Era mişcat de cele ce-i spusese Ciun Sik, care dovedise încă o dată că-i era un bun prieten.

Oftînd, îşi şterse cu dosul palmei broboanele de sudoare de pe frunte; apoi, netezindu-şi părul, îşi scutură capul ca şi cum ar fi vrut să gonească gîndurile ce-l copleşiseră şi, la rîndul lui, se reîntoarse în sala războaielor.

Capitolul XII

Doi muncitori bătrîni intraseră în secție, împingînd cu zgomot un cărucior cu materii prime și țipînd cît îi ținea gura cu glas pițigăiat :

— La o parte, faceți loc, la o parte !

Pentru că se apropia pauza de la prînz, țesătoarele erau vesele și pornite pe glumă. Strigătele și agitația celor doi hamali le făceau să rîdă cu hohote, iar cînd una dintre ele aruncă cu dibăcie un ghem de ață, care nimeri drept în gura unuia dintre cei doi bătrînei, tăindu-i firul vorbelor, hazul atinse culmea.

Deodată vuietul sirenei care vestea încetarea lucrului acoperi hohotele de rîs ale muncitoarelor și acestea uitară îndată motivul veseliei lor și se îndreptară spre ieșire, grăbindu-se să respire cît mai curînd aerul curat de afară.

Bătrînii hamali ieșiră și ei pe coridor, unde se retraseră într-un loc mai ferit, lîngă o fereastră. Acolo, unul dintre ei, care avea un gheb în spate și pleoapele înroșite de cine știe ce suferință, se ghemui jos și rămase tăcut și posomorît. Celălalt, cu trupul îndesat și încă puternic, se așeză pe un sac cu deșeuri, scoase din buzunar cîteva mucuri și începu să răsucească din ele două țigări, dînd apoi una tovarășului lui, cu un gest simplu și familiar.

Tovarășii de muncă îl porecliseră „Moș Sutică", pentru că bătrînelul spunea cu orice prilej că singura lui dorință, dacă ar fi avut bani mulți, ar fi fost să fumeze în fiecare zi nici mai mult nici mai puțin decît o sută de țigări.

Trăgînd cu sete fumul în piept, Moș Sutică spuse cu năduf :

— Ne-au istovit de tot.

Ghebosul, care părea pe jumătate adormit, nu răspunse nimic.

— Măcar dacă după atîta muncă am cîştiga de-ajuns ca să ne potolim foamea, rosti el mai departe, de unul singur. Hei, da' ce să mai vorbim ! Nimeni nu se plînge de trai bun. Dacă am lucra la normă, ar fi cu totul altceva ; la sfîrşitul lucrului am putea dormi liniştiţi. Dacă ţi-ai împlinit norma, eşti cel puţin sigur că n-ai să rămîi fără bani. Dacă s-ar lucra aşa, adică la normă, după ce ţi-ai face datoria, ai putea să-ţi încrucişezi liniştit braţele şi să te odihneşti fără să-ţi pese de mutra nemulţumită a Zbanghiului. Ba chiar i-ai putea spune fără nici o frică, rîzîndu-i în nas : „Iartă-mă, domnule, dar eu mi-am făcut datoria, mi-am împlinit norma, aşa că... Dar de... Cînd lucrezi fără normă, oricît te-ai strădui, niciodată nu poţi face dovada că nu trîndăveşti. Ah, de-ar veni odată vremea să mă pot plînge şi eu de prea mult bine !...

Ciun Sik, urmat de Hak Su care se ţinea după el ca o umbră, se apropie de Moş Sutică, pe care-l auzise vorbind singur, şi-l întrebă zîmbind :

— Îţi faci rugăciunea, *abai*[1] ?

Bătrînul îi răspunse :

— Nu. Mă întrebam, doar, de ce conducerea fabricii noastre nu-i iubeşte pe muncitorii bătrîni.

În clipa aceea se amestecă în vorbă ghebosul, care pînă atunci părea că nu se interesează de nimic.

— Ei, parcă în altă parte am fi răsfăţaţi ! Peste tot, nouă, muncitorilor bătrîni, ni se caută nod în papură şi la primul prilej ne dau afară. Unde să mai găsim de lucru acum, cînd şi tineretul şomează ?

— Aşa-i, oftă Moş Sutică. Uite, aici la noi, cărăuşilor nu li se dă nici o importanţă. Muncim ca vitele, pînă ne spetim, fără normă, fără primă, fără nimic !...

---

[1] Moş (n. r.).

Nu demult, direcţia fabricii introdusese normele de lucru, dar într-un fel cu totul ciudat şi amăgitor. Muncitorului care-şi îndeplinea norma, în loc de primă i se dădea un talon cu care avea dreptul să participe la o loterie. Erau în total cinci numere cîştigătoare, printre care cele mai importante erau cele cu cupoane de stofă pentru haine. Printre muncitori se iscaseră discuţii în legătură cu această năstruşnică inovaţie a lui An Zun Seb. Cîţiva dintre ei fuseseră cuprinşi de frigurile cîştigurilor şi sperau să le iasă lozurile aducătoare de haine noi ; dar cei mai mulţi înţeleseseră de la început că toată povestea nu era decît o farsă a patronilor. Urma să se vadă cu timpul de partea cui era dreptatea — de partea celor încrezători, sau de partea adversarilor noului sistem de „prime".

De aceea, Ciun Sik spuse acum :

— Ia mai dă-le încolo de norme şi de prime, *abai !* Nu fac nici cît o ceapă degerată !

— Dar tu de ce nu le dai încolo, se oţărî bătrînul. Ehei ! Nu răspunzi, dar nici nu e nevoie. Şi un copil ştie că dacă fazanul e gustos, nici ouăle lui nu sînt de aruncat. Prima-i primă, şi leafa merge ! Cred şi eu că-ţi convine să dai sfaturi flămînzilor cînd eşti cu burta plină.

Printre muncitorii întreprinderii pe care o conducea An Zun Seb, Ciun Sik se bucura de foarte multe simpatii. Numai cu Ton Phir nu se prea înţelegea Ciun Sik, pentru că acesta, ori de cîte ori aveau între ei discuţii principiale, căuta să dea acestor convorbiri un caracter de neînţelegeri strict personale.

Ton Phir era unul dintre cei mai vechi lucrători ai fabricii lui Kim Dea Tan şi lucra în această întreprindere încă din ziua în care luase fiinţă. Avea deci experienţă bogată şi, cunoscîndu-i inteligenţa şi energia, lucrătorii nu întreprindeau

nici o acţiune fără ca mai înainte să se fi sfătuit cu el şi-l alegeau întotdeauna ca mijlocitor între ei şi conducere. Dar de curînd, mai bine zis din ziua în care se înapoiase de la închisoare, unde stătuse doi ani, purtarea lui se schimbase cu totul, aşa încît muncitorilor abia le venea să creadă că era acelaşi om de mai înainte ; tot avîntul lui revoluţionar se stinsese. Apoi, îi pusese pe gînduri faptul că direcţia fabricii nu numai că nu-l îndepărtase din mijlocul lor, dar îi şi dăduse o funcţie specială, numindu-l ajutorul Zbanghiului. Simţind că oamenii îl priveau cu nedumerire şi neîncredere, Ton Phir căuta să le explice făcînd pe naivul :

— Ei, am primit funcţia asta cu gîndul că am să vă fiu şi vouă mai de folos. Nu-i rău să mai fie şi unul de-ai noştri printre supraveghetori !

Iar cînd muncitorii îl întrebau :

— Bine, bine, dar cum ai izbutit să ajungi acolo ?

El răspundea în doi peri :

— Asta mă priveşte pe mine.

Unii muncitori au luat de bune aceste explicaţii atît de ciudate, şi i-au arătat mai departe respect şi încredere, spunîndu-şi în sinea lor : „Se vede treaba că aşa trebuie să fie". Cei mai mulţi însă îl priveau pe Ton Phir din zi în zi cu mai multă neîncredere şi, dîndu-şi seama că ceva nu e la locul lui, îşi sfătuiau tovarăşii să fie cu ochii în patru.

Realitatea era însă foarte simplă.

Cînd ieşise din închisoare şi venise flămînd şi chinuit să bată la uşa Diavolului păros, înfricoşat că acesta ar putea să-l gonească şi astfel să nu mai găsească de lucru, rămăsese uimit cînd Cian Men Cion nu numai că nu-i arătase nici un fel de duşmănie, dar chiar îi vorbise prietenos, poftindu-l pe scaun în faţa lui.

— Ei, Ton Phir, sper că acum te-ai convins care dintre noi e mai tare, îi spusese Părosul vesel, în loc de bun venit. Vai de tine, uite în ce hal ai ajuns ! Şi bieţii tăi copilaşi pesemne că se prăpădesc de foame ! Dar eu am să-ţi dovedesc că nu sînt chiar atît de rău cum ai încercat tu odată să spui. Am să pun pentru tine un cuvînt bun la direcţie şi poate am să izbutesc să te numească ajutorul Zbanghiului. Hai, treacă de la mine ; să uităm ce-a fost pînă acum între noi.

Ton Phir, nemaiputînd răbda felul binevoitor în care îi vorbea Părosul umilindu-l şi făcîndu-l să sufere mai mult decît dacă l-ar fi înjurat şi l-ar fi dat pe uşă afară, se ridică tăcut şi încruntat, îndreptîndu-se spre uşă.

Glasul ameninţător al lui Cian Men Cion îl ajunse însă din urmă, ţintuindu-l în prag :

— Bagă de seamă, Ton Phir ! Dacă n-ai să capeţi de lucru la noi, cu atît mai puţin ai să găseşti de lucru în altă parte ! M-ai înţeles ? Nicăieri n-ai să găseşti de lucru.

Ton Phir ştia bine că Părosul spunea adevărul. Trecuse doar, de cînd ieşise de la închisoare, prin toate chinurile vieţii de şomer. Dacă n-ar fi fost aşa, niciodată n-ar fi bătut la uşa lui Cian Men Cion. Ce-i rămînea de făcut ? Să refuze ? Soţia şi copiii lui erau sleiţi de foame şi nu mai puteau îndura mizeria. Aşa că Ton Phir se învoi.

De atunci însă aproape toţi muncitorii îl ocoleau. Chiar şi cei bine văzuţi de direcţie păreau că se tem de el. Ştiau bine că un om care şovăie îşi pierde curînd cumpătul şi cu atît mai mult îşi dădeau seama ce poate ajunge un revoluţionar care dă înapoi de la primele greutăţi.

Retras mai la o parte, Ton Phir ascultase pînă atunci în tăcere şi aproape nebăgat în seamă de ceilalţi discuţia dintre Ciun Sik şi Moş Sutică.

Deodată, se amestecă în vorbă, zîmbind dispreţuitor :

— Ia te uită cine stă la sfat şi pune ţara la cale !

— Ce te bagi în vorbă nepoftit ! îl repezi Ciun Sik. Ştii doar că cei ce se aseamănă se adună. Eu nu sînt pentru prime... Pe cînd tu... eşti ! Şi acum te rog să-mi explici, dacă-ţi dă mîna ! Cui folosesc primele, nouă sau patronilor ?

— Nouă, răspunse fără voie Ton Phir.

— Straşnică ghicitoare ! exclamă Ciun Sik batjocoritor, şi apoi continuă îndîrjit : Pînă acum, eu am ştiut întotdeauna că ceea ce e spre binele muncitorilor nu poate fi spre folosul patronilor. Ai putea să-mi spui, de cînd patronii sînt împotriva intereselor lor ?

— Patronii au început să-şi dea seama că a venit vremea să facă unele concesii.

— Cum, tu crezi în adevăr că ei sînt dispuşi să facă unele concesii ?

— Desigur că da, şi interesul nostru nu este să provocăm noi conflicte. Procedînd calm, cu vremea vom avea posibilitatea să le cerem mai mult.

Hak Su, care pînă atunci ascultase în tăcere, nemaiputînd să se stăpînească, izbucni :

— De ce cauţi să zăpăceşti oamenii, Ton Phir ?

Ghebosul îl trase de poala hainei, ca să-l potolească :

— Nu ţipa, n-ai să poţi dovedi adevărul urlînd.

— Ce vorbeşti, Hak Su, cum îndrăzneşti să spui că eu caut să zăpăcesc oamenii ? Doar se ştie bine de ce am putrezit doi ani în puşcărie... Şi cînd colo, iată pentru cine am suferit ! Asta trebuie să o mai lămurim noi !

— N-ai decît !... Du-te la Diavolul păros şi o să te lămurească el numaidecît ! îi zvîrli dispreţuitor în obraz Hak Su.

Chipul lui Ton Phir păli.

— Ascultă, Ton Phir, tu ne minţi şi-ţi dai bine seama că aşa faci, vorbi Ciun Sik, căutînd să-şi

ascundă disprețul pe care i-l inspira această coadă de topor și să se poarte așa cum era potrivit într-o discuție principială. Tu știi bine — urmă el — că direcția a introdus normele din trei motive — toate la fel de avantajoase pentru ea. Mai întîi, ca să stoarcă de la noi ultimul strop de vlagă, apoi ca să obțină maximum de randament și, în sfîrșit, pentru ca să poată concedia fără gălăgie și în aparență în chip legal pe cei mai slabi dintre noi, cu scuza că, neputînd face față normelor, cei ce au să fie dați afară vor fi singuri vinovați de această măsură. Cred că tu știi mai bine decît mine că An Zun Seb a comandat la „Yasuda" mașini moderne și motoare electrice. De asemeni, cred că nu-i un secret pentru tine că în curînd se vor construi în incinta fabricii noi clădiri. Așadar fabrica se va mări și se va moderniza ; în schimb, numărul muncitorilor va fi redus aproape la jumătate. Nu ți se pare că cele cinci cupoane de stofă puse la loterie de An Zun Seb înseamnă prea puțin față de celelalte „bucurii" care ne așteaptă ? Numai orbii nu pot să-și dea seama unde caută să ajungă patronii. Fii sigur că „surpriza" pe care ne-o pregătește An Zun Seb nu va avea darul nici să ne sporească cîștigul, nici să ne întărească sănătatea. Lui, însă, ce-i pasă ? Chiar și așa, dacă am socoti numai beneficiile pe care le-a realizat de pe urma muncii noastre în luna asta și tot am obține o sumă destul de frumușică. Dacă așa stau lucrurile, de ce să credem că direcția face pentru noi cine știe ce sacrificiu cînd ne aruncă în bătaie de joc momeala celor cinci cupoane de stofă veche și putredă ? Și apoi eu sînt sigur că domnii patroni nu se vor mulțumi cu normele actuale, ci vor căuta să strîngă șurubul și mai mult. Tu, Ton Phir, ai vrea să-ți ceri drepturile stînd cu lațul de gît. Te privește. Eu însă sînt împotriva normelor, de aceea nici nu mă gîndesc să particip la această loterie.

Ton Phir, dîndu-şi seama că cele spuse de Ciun Sik făcuseră o impresie puternică asupra celor de faţă, bătu în retragere. Îşi dădea bine seama că pînă şi muncitorii care mai ieri veneau încă la el ca să-i sfătuiască în necazurile lor, trecuseră acum de partea lui Ciun Sik. Şi, oricît îi venea de greu, trebuia să recunoască cinstit că Ciun Sik avea dreptate.

În adîncul sufletului său, Ton Phir suferea cumplit. Ca să-şi potolească mustrările de cuget care-l chinuiau, el îşi spunea mereu că încă nu sosise momentul în care puteau să pornească la luptă deschisă împotriva exploatatorilor. Întîlnise în închisoare destui patrioţi cu voinţa neînfrîntă şi care nu dăduseră înapoi în faţa nici unei încercări. Dar ce izbutiseră ei să realizeze prin asta ? În momentul de faţă — îşi spunea Ton Phir — Japonia e foarte puternică şi se pregăteşte pentru un nou război împotriva Chinei, iar în ţară reacţiunea este în plină desfăşurare. Desigur, trebuie să strîngem rîndurile şi să fim gata cînd va veni ziua, dar aceasta nu va veni decît atunci cînd ocupanţii vor pierde destul sînge în războiul pe care-l pregătesc. Pînă atunci, însă, se cere să fim prudenţi, căci ar fi o prostie s-o pornim orbeşte înainte de vreme şi să ne riscăm copilăreşte toate şansele. Nu. El nu era un „turnător" cum îl socoteau acum Ciun Sik şi ceilalţi muncitori, care îi arătau făţiş neîncredere, de cînd devenise ajutorul Zbanghiului. Niciodată nu povestise Părosului nici ce vorbesc muncitorii între ei, nici ce vorbeşte Ciun Sik cu muncitorii. El se temea doar de un singur lucru : că de la o zi la alta direcţia ar putea să bage de seamă alături de cine bate inima lui, şi atunci ?...

Ton Phir nu era un prost, cum îl credea poate Părosul ; el îşi dăduse seama din prima clipă, cînd fusese numit ajutorul Zbanghiului, ce interese avusese Cian Men Cion să facă una ca asta. De

bună seamă că subdirectorul, cunoscînd bine influenţa pe care el, Ton Phir, o avea asupra muncitorilor, precum şi simpatia de care se bucura în rîndurile lor, se gîndise bine la foloasele pe care avea să le tragă de pe urma acestei numiri. În curînd însă Diavolul păros avea să-şi dea seama că-şi făcuse greşit socotelile, şi că Ton Phir nu se mai bucura de simpatia şi încrederea muncitorilor. Şi atunci... ce va urma ?... Cugetînd astfel, Ton Phir văzu în faţă spectrul şomajului care-l aştepta, al mizeriei şi al foamei ce-i va chinui din nou în viitor pe ai lui. Pînă şi gîndul acesta îi tăia suflarea. „Prost lucru, murmură el. Foarte prost, dar ce pot face ?" Neputînd să-şi dea un răspuns liniştitor la această întrebare chinuitoare, se apropie de găleată şi sorbi cu nesaţ cîteva înghiţituri de apă.

— Ce-ai păţit, Ton Phir, s-au răfuit cu tine ? răsună pe neaşteptate în spatele lui un glas bine cunoscut.

Ton Phir sări ca ars, răsucindu-se pe călcîie. În faţa lui stătea Zbanghiul, privindu-l cu un rînjet care-i trăda satisfacţia răutăcioasă.

Capitolul XIII

Mecanicul Hak Su avea o slăbiciune cu totul nevinovată : ori de cîte ori se ivea prilejul, îi plăcea să facă paradă de termeni tehnici. Această înşiruire naivă a unor cuvinte de specialitate oglindea de fapt pasiunea pe care o nutrea pentru meseria lui. Cînd muncea, îşi îndeplinea cu pricepere şi voie bună treaba, şi uita de toate, chiar şi de nefericita lui dragoste pentru Cen Nim ; dar, în clipele de repaus, gîndurile lui se

îndreptau numai la fată, cu toate că se simţea adînc rănit de legătura ei cu Părosul. Oricît îl frămînta dorul după Cen Nim, nu putea să-i treacă cu vederea şi să-i ierte purtarea. Ca să poată să înţeleagă ce găsise ea la acest Diavol păros, încercase să se pună în locul fetei. Dacă ar fi descoperit la subdirector cel puţin o calitate care să îndreptăţească purtarea lui Cen Nim, poate că ar fi iertat-o. Dar oricît se străduise să-i găsească Părosului cea mai mică însuşire, nu izbutise. Uneori îi trecea prin minte un gînd care-l tulbura : „Nu cumva pe Cen Nim o ispitiseră banii lui Cian Men Cion ?“ Dar scutura cu îndîrjire capul, spre a izgoni departe de el această bănuială prostească în care nu putea şi nu voia să creadă. „Nu, nu, nu era cu putinţă una ca asta. Trebuie să fie altceva la mijloc. Parcă Cen Nim nu ştie că Părosul aduna bani din şperţuri şi din şantaje josnice şi că sub hainele lui bine călcate ascundea o rufărie murdară ?“

După ce termina lucrul şi se înapoia acasă, Hak Su se cufunda în studiul cărţilor sale de specialitate, pe care nu le lăsa din mînă pînă ce capul nu i se umplea de formule matematice, iar ochii nu i se închideau de oboseală. Uneori se simţea istovit şi cuprins de deznădejde. Atunci, căuta să se încurajeze singur : „Nu-ţi pierde firea, Hak Su ! Înainte, Hak Su, înainte ! Gîndeşte-te, prostule, cîte invenţii minunate au ieşit din capete seci ca al tău !“ Glumind astfel pe socoteala lui, izbutea întotdeauna să iasă din impas şi continua să înveţe mai hotărît, mai stăruitor, pregătindu-se temeinic pentru viitor. La drept vorbind, el trăia chiar de pe acum în viitor. Iar în ceasurile de încordare simţea cu o sete nepotolită nevoia să fie iubit. Ah, dacă Cen Nim l-ar fi iubit ! Dorul îi strîngea inima în cleştele unei suferinţe grele şi totodată făcea să-i fie ruşine de iubirea lui. Tovarăşii de muncă încercau în tot felul să-i vindece

suferinţa, zeflemisindu-l şi căutînd să-i deschidă ochii, spunîndu-i în faţă că ori e un orb nefericit, ori e pur şi simplu victima unei femei stricate, dar în realitate nu era nici una, nici alta, ci doar un biet tînăr îndrăgostit.

În penumbra celui mai îndepărtat ungher al secţiei, Hak Su sta gînditor pe o ladă cu scule. Acolo era colţul lui preferat, unde putea gîndi în voie, netulburat de zgomotul mășinilor, nici de strigătele muncitorilor care ajungeau pînă la el în surdină. Se obişnuise într-atît cu vuietul monoton şi cadenţat al războaielor, încît nu-l mai lua în seamă decît atunci cînd interveneau sunete străine care, tulburîndu-i uniformitatea, atrăgeau atenţia că ceva nu este în regulă. Era de ajuns ca un singur război să scoată un asemenea scîncet pentru ca, oricît de cufundat în gînduri, mecanicul Hak Su să sară în picioare, împins parcă de un resort, şi să se îndrepte puşcă spre maşina defectată.

Acum, stînd pe lada cu scule, Hak Su îşi concentrase toate gîndurile asupra unor probleme care-l interesau în cea mai mare măsură, şi prin aceasta căuta nu numai soluţiile problemelor, ci şi un mijloc care să-l scape de dorul iubitei şi necredincioasei lui Cen Nim.

Ardea de nerăbdare să-şi cumpere o trusă de desen de care avea mare nevoie. În clipa de faţă nu avea nici un ban, iar pînă la salariu erau mai mult de două săptămîni. De unde să ia banii care-i trebuiau ? Să-i ceară mamei ? Nu mai îndrăznea, căci ea îl mai scosese dintr-o încurcătură luna trecută, cînd îl ajutase să-şi cumpere manualul de mecanică.

„Cum aş mai putea economisi oare nişte bani ?" se frămînta el, şi tot el îşi răspundea necăjit : „Nu văd de unde aş mai putea rupe ceva. Am socotit şi ultima para, am renunţat la orice cheltuială de

prisos. Mai mult nu pot. Dacă aş încerca să strîng şi mai mult cureaua, ar înceta să funcţioneze nu numai stomacul ci şi capul, şi asta nu vreau să se întîmple, pentru că tot ce am mai preţios e capul. E drept, aş mai putea să repar diferite obiecte casnice ale vecinilor, care nu o dată m-au rugat să le fac acest serviciu, cu plată bineînţeles. Şi banii cîştigaţi astfel mi-ar prinde bine. Dar atunci nu mi-ar mai rămîne vreme pentru învăţătură. Dacă stau să mă gîndesc bine, îmi dau din ce în ce mai mult seama că amărîta mea trusă de desen are să mă coste mai scump decît l-a costat pe An Zun Seb, care nu-şi refuză nici o plăcere, frumosul lui *Chevrolet*..."

Deodată Hak Su simţi pe ceafă o atingere rece, care îi lunecă pe sub gulerul cămăşii, prelingîndu-i-se pe spate. Ridică privirea spre tavan şi văzu pe unul dintre tovarăşii de lucru care, dintre maşini, îl privea rînjind cu toată gura, de i se vedeau toţi dinţii albi şi puternici.

— Hei, maimuţoiule, ce te-a apucat ? Nu poţi umbla mai cu băgare de seamă ? Mi-ai stricat bunătate de cămaşă, pătîndu-mi-o cu uleiul tău.

Ungătorul, fără să se sinchisească de vorbele lui Hak Su, izbucni într-un hohot de rîs şi din nou îl improşcă cu ulei.

Înfuriat, Hak Su apucă o sculă pe care-o găsi la îndemînă şi o aruncă cu putere asupra celui ce făcuse această glumă proastă, dar vinovatul se feri cu dibăcie şi lovitura nu-şi ajunse ţinta. Totuşi rămase oarecum mirat, pentru că nu era obişnuit ca vreunul dintre muncitorii cu care el făcea zilnic asemenea glume nesărate să-i răspundă astfel. Abia dacă îndrăznea careva dintre victimele lui să-l răsplătească cu cîte o înjurătură plină de năduf.

De aceea, nedumerit şi batjocoritor, îl întrebă pe Hak Su :

— Ce, ai înnebunit ? Nu-ţi mai dai seama ce faci ? Nu cumva te-a scos din minţi fetişcana ?

Hak Su îşi roti ochii în căutarea altui proiectil cu care să răspundă obrăzniciilor ungătorului, dar nu mai avu timp, căci din secţia vecină răsunară deodată nişte strigăte. Fără să se mai ocupe de neobrăzatul care-i întrerupsese gîndurile cu glumele lui proaste şi cu aluziile grosolane, Hak Su se îndreptă grăbit spre locul de unde răzbătea hărmălaia.

Acolo, lîngă un război, şedea chircită o femeie în vîrstă, cu chipul istovit de muncă, şi privea îngrozită la maşina care mergea în gol din cauza cablului ce sărise de pe axul de transmisie. Cum îl văzu pe Hak Su apropiindu-se, începu să-l roage :

— Ajută-mă, te rog, Hak Su, uite ce nenorocire mi s-a întîmplat. Dacă vede Zbanghiul, o să arunce toată vina pe mine şi s-ar putea să-mi pierd pîinea. Încearcă, te rog, de pune cablul la loc fără să opreşti războiul, ca să nu bage de seamă.

— Ce spui ? Îţi închipui poate că de dragul tău am să-mi risc pielea ? Nici nu ştii cum te poate fura maşina — şi gata nenorocirea.

— Ştiu, Hak Su, dar tu eşti obişnuit, ai putea încerca, îl ruga înainte femeia.

Cineva spuse compătimitor :

— E a doua pană la acest război în ultimele zile. Ce vină are biata femeie dacă e obligată să lucreze la o maşină veche ?! Ei, acum ce facem, Hak Su, oprim culisorul ?

— Nu, răspunse mecanicul şi, suflecîndu-şi mînecile, apucă cu îndrăzneală şi pricepere cablul care atîrna în gol şi-l aşeză pe axul ce continua să se învîrtească cu o viteză ameţitoare. În clipa aceea o putere nevăzută îl prinse smucindu-l din loc ; simţi o durere năprasnică în umăr şi, dînd un strigăt sălbatic, îşi pierdu cunoştinţa.

Muncitorii din secţiile învecinate se îmbulziră la locul nenorocirii, unde apăruse ca din pămînt şi supraveghetorul cel zbanghiu. Ciun Sik sfîşie cămaşa rănitului şi toţi cei de faţă îi văzură braţul mutilat.

Femeia la al cărei război se întîmplase nenorocirea începu să plîngă şi să-l strige pe Hak Su.

— Ah, Hak Su, m-auzi, Hak Su ?

Cu un aer de expert în asemenea întîmplări, Zbanghiul spuse :

— N-are nimic, degetele-i sînt întregi, bine că nu i-a smuls mîna cu totul. Vedeţi ce înseamnă neatenţia în timpul lucrului ? Doar două minute am lipsit din secţie şi gata nenorocirea !

— Şefule, în loc să ne ţii discursuri, mai bine ai face să chemi salvarea, îl întrerupse cu mînie Ciun Sik.

— Da, ai dreptate, răspunse Zbanghiul îndreptîndu-se în grabă spre birou.

Nu trecu mult şi veni în secţie şi Cian Men Cion care, chiar înainte să dea ochii cu cel rănit, era pornit împotriva lui. Prin astfel de întîmplări, se gîndea subdirectorul, patronii sînt expuşi numai la pagube, şi el ştia că rostul lui în fabrică era să sporească veniturile stăpînilor, nu să le pricinuiască pagube. Vina întreagă trebuia să cadă întotdeauna asupra accidentatului, pentru ca acesta să nu mai aibă pretenţii la despăgubiri.

Făcîndu-şi loc printre muncitori, Diavolul păros se apropie de rănit şi-i pipăi atent braţul. Toate ca toate, dar la asemenea lucruri Cian Men Cion era foarte priceput. Nu era primul caz cînd un muncitor era schilodit sub ochii lui.

— Un fleac ! exclamă el în cele din urmă. Mîna întreagă, doar umărul e fracturat, şi trebuie să vă intre în cap odată că în asemenea cazuri uşoare, direcţia nu plăteşte nici un fel de despăgubire. Dacă maşina l-ar fi prins zdravăn, i-ar fi tocat carnea şi i-ar fi zdrobit oasele, atunci... da,

ar fi fost cu totul altceva ! Acum va fi floare la ureche pentru medici să-i pună umărul la loc şi apoi o să se vindece foarte bine şi acasă ! Nu-i nimeni de vină, decît el singur ! De cîte ori vi s-a atras atenţia să nu căscaţi gura, încheie Părosul.

Muncitorii tăceau încruntaţi. Direcţia fabricii nu se îngrijea în nici un fel de securitatea muncii. Ce se întîmplase acum cu Hak Su, i se putea întîmpla în orice clipă oricăruia dintre ei. Măsurile cele mai elementare de securitate a muncii nu i-ar fi costat decît o sumă neînsemnată pe domnii patroni, dar ei găseau că e mai convenabil să se sustragă sub diferite pretexte de la plata despăgubirilor ce se cuveneau salariaţilor accidentaţi.

La locul accidentului veni şi Cen Nim, plîngînd în hohote, ca şi cum ea ar fi fost vinovată de nenorocirea lui Hak Su şi ar fi căutat astfel să se dezvinovăţească. În faţa deznădejdii care o cuprinsese, pe feţele muncitorilor nu apăru însă nici un semn că ei i-ar fi înţeles durerea şi toţi se făcură că nici măcar n-o văd.

În ziua aceea, în secţie, treaba a mers anapoda. Sub impresia celor petrecute, toată lumea discuta cu aprindere despre nenorocirea ce se abătuse pe neaşteptate asupra lui Hak Su şi fiecare găsea cîte ceva de spus, străduindu-se să arate că era un tovarăş bun şi cumsecade.

— Într-o zi, războiul meu s-a defectat deodată, povestea pentru a nu ştiu cîta oară Pok Sur. Altul în locul lui Hak Su s-ar fi grăbit să raporteze tuturor păţania mea. El, însă, cu toate că în ziua aceea ne certasem, n-a suflat nimănui o vorbă. Dacă Hak Su nu s-ar fi grăbit să mă ajute îndată, Părosul ar fi băgat de seamă şi cu siguranţă că m-ar fi amendat...

Pok Sur şi Bun I cunoşteau prea puţin din tainele bucătăriei ; totuşi ele au izbutit pînă la urmă să facă o prăjitură destul de gustoasă ca să o ducă

lui Hak Su. Această treabă le-a răpit însă destul timp, aşa că au ajuns la spital pe înserate şi sora de serviciu nu voia să le mai dea voie să intre la bolnavul lor.

— Aţi venit prea tîrziu — căuta ea să le explice — orele de vizită s-au terminat.

— Vai, şi ce-o să facem acum cu prăjitura, încercă Pok Sur s-o înduplece ; are să se usuce pînă la vizita următoare.

— N-aveţi nici o grijă, lăsaţi-o la mine şi eu am s-o trimit prietenului vostru, le spuse sora.

— Totuşi, noi vă rugăm să ne lăsaţi să intrăm — interveni Bun I — numai o clipă, cît îi dăm prăjitura, şi apoi plecăm.

Sora şovăia ; pe buzele ei frumoase se ivi un zîmbet plin de bunătate. Pok Sur îl văzu îndată, şi stărui mai departe. În cele din urmă sora se înduplecă şi le spuse :

— Bine, intraţi, dar numai pentru cîteva clipe. Vă rog foarte mult să nu întîrziaţi acolo. Direcţia noastră este foarte severă şi n-aş vrea să am neplăceri din cauza voastră.

Răsuflînd uşurate, fetele pătrunseră în culoarele spitalului, unde domnea o linişte desăvîrşită. În drumul lor spre salonul în care se afla Hak Su întîlniră cîteva surori care trecură pe lîngă ele în tăcere, călcînd uşor de parcă ar fi plutit. Ţinuta acestor femei avea un aer trist şi solemn, ca şi cum s-ar fi aflat într-un loc unde se odihnea impasibil un mare dispărut care le impunea tăcere.

Cînd cele două fete intrară în salonul unde se afla Hak Su, el şedea culcat cu faţa spre uşă şi le văzu cel dintîi.

— Hei — le întîmpină el rîzînd — nu cumva sînteţi delegatele femeilor ? Că pînă acum m-au vizitat numai băieţi !

Ciun Sik se afla şi el la Hak Su. Văzîndu-le, le întrebă aproape supărat :

— De ce-ați venit atît de tîrziu ? Din clipă în clipă sora o să ne poftească afară. Dacă aveați de gînd să veniți trebuia să plecați de acasă mai devreme !

Fetele primiră în tăcere mustrarea lui Ciun Sik, cu toate că în sinea lor gîndeau că dreptatea nu era chiar toată de partea lui.

Hak Su desfăcu pachetul și-și pofti musafirii să guste din prăjitura adusă de Pok Sur și Bun I. Spre marea lui mirare află din gura celor de față că nici unul dintre ei nu era obișnuit să mănînce prăjituri, așa că vrînd-nevrînd trebui să se resemneze s-o mănînce singur. Noroc că lui îi plăceau prăjiturile.

Ki Thia și Nak Pomi, care ședeau la picioarele bolnavului, se ridicară, prefăcîndu-se că vor să-și mai dezmorțească trupurile. De fapt, ei voiau să lase locurile celor două fete, dar n-o puteau face pe față, cu galanterie, pentru că așa ceva nu intra în obiceiurile lor.

Pok Sur și Bun I se așezară pe marginea patului și rămaseră tăcute și stingherite, ca și cum n-ar fi fost fetișcanele cele mai guralive și mai îndrăznețe din fabrică.

Cu toate că încă îl mai durea mîna, Hak Su nu se simțea prea rău. În general arăta chiar bine, odihnit și vesel.

Pînă și Moș Sutică băgase de seamă, căci făcu o observație interesantă :

— Bieții noștri muncitori n-au parte de odihnă decît la spital.

— Ba și la închisoare, îi răspunse Ciun Sik.

— Oricum, și mie mi-ar prinde bine puțină odihnă, mai spuse bătrînul cu puțină invidie în glas. De cînd sînt pe lumea asta o singură dată m-am odihnit mai ca lumea. Dar asta s-a întîmplat demult, acum vreo patruzeci de ani, cînd îmi strivisem piciorul. N-am să uit niciodată ce viață am dus în spital. Surorile, tinere și drăguțe, te

copleşesc cu îngrijirile lor, iar doctorii, care pe stradă nici măcar nu ţi-ar răspunde la salut, cînd te văd întins pe patul spitalului vin singuri şi te roagă să le dai mîna. Mă simţeam atît de bine atunci, încît nici durerea n-o mai luam în seamă.

Vremea trecu pe nesimţite, afară se înserase de-a binelea, o soră cu chipul aspru intră în salon şi-şi purtă privirea mustrătoare de la vizitatori la ceasornic. Toţi înţeleseră că a sosit momentul despărţirii şi se ridicară în picioare.

— Ţine-te bine, Hak Su, şi ai grijă să te înzdrăveneşti mai repede. Pînă atunci, ca să nu te plictiseşti, noi o să mai venim să te vedem.

Moş Sutică, luîndu-şi un aer de om cu experienţă, îl povăţui :

— Cel mai important lucru, ca să te vindeci cît mai repede, este să stai liniştit.

Apoi, luîndu-şi rămas bun de la Hak Su, ieşiră pe rînd din salon. Aproape de ieşire, Moş Sutică le spuse tovarăşilor lui :

— Aşteptaţi-mă o clipă, mă reped înapoi, căci am uitat să-l întreb pe glumeţul nostru cînd mai putem veni. Se întoarse cît putu de repede, cu picioarele lui bătrîne şi, deschizînd uşa salonului, îşi mai privi o dată prietenul.

Ieşind pe nesimţite din sala maşinilor, Cen Nim urcă scara în spirală şi ajunse pe acoperiş, unde îşi găsea întotdeauna un refugiu, cînd voia să fie singură cu ea însăşi ca să se poată gîndi în linişte. De jur împrejurul ei se înşirau clădirile cu acoperişurile încovoiate, din ţigle de diferite culori, iar în zare se vedeau siluetele estompate de ceaţă şi de depărtare ale munţilor Bun Ak Kva şi Raksan. Jos, peste păienjenişul străzilor, pluteau în aer miliarde de musculiţe cenuşii, tot atît de cenuşii şi de neînsemnate ca şi ea, Cen Nim.

„O, dacă aş fi o pasăre, ce mult mi-ar plăcea să-mi iau zborul departe... ! Dar nu sînt pasăre, ci un biet om, şi oamenii nu pot scăpa de traiul

lor chinuit! Niciodată nu te poţi înălţa deasupra vieţii şi deasupra realităţii blestemate!" se gîndea fata. Cu toate că se însera, soarele de august revărsa încă asupra firii raze fierbinţi, iar în aer stăruia o căldură înăbuşitoare ; acoperişul era încins ca o tigaie. Şi totuşi, acolo sus era mult mai bine decît în secţie, unde aerul era îmbîcsit de scame şi te apăsa cu miasmele lui. „Cine a spus că munca e o bucurie, cugeta Cen Nim, lăsîndu-şi privirea să alerge în depărtări. Nu, nu-i adevărat, munca nu-i o bucurie, ci robie curată. De asemenea, tot o minciună e că maşinile merg pentru că sînt alimentate cu energie electrică. Nu cu energie electrică se hrănesc maşinile, ci cu sînge omenesc fierbinte, cu creïere omeneşti pline de viaţă, cu lumina din ochii oamenilor, stoarsă pînă la ultima rază, sădind în locul ei în suflete întunericul cel mai nepătruns... Unii cred cu tărie că au să vină timpuri mai bune. Ce naivi! Lumea nu poate să se schimbe într-o sïngură zi, căci nu poţi schimba mersul vremii de la o zi la alta. Cît timp Cen Nim va fi tînără, totul va rămîne neschimbat şi chiar dacă va sosi cîndva ceasul luminos al fericirii şi-i va bate în uşa cocioabei, pentru ea va fi prea tîrziu. Şi mai sînt unii care spun că cel mai frumos ţel al vieţii este să trăieşti pentru oameni! Dar oamenii, mi-au dăruit ei vreodată altceva decît răutate? Oameni buni sînt numai cei oropsiţi. Dar aceştia îi pot oare schimba ei soarta?"

Culcîndu-se pe acoperiş şi împreunîndu-şi mîinile sub cap, Cen Nim simţi cum se topeşte treptat din trupul obosit greutatea de plumb ce-o apăsa şi-şi dădu seama încă o dată că şi unei fete tinere ca ea îi e greu să muncească toată ziua în picioare. Oftînd din adînc, Cen Nim făcu ochii mici şi printre pleoape lăsă privirile să-i alerge în voie peste acoperişuri şi să urmărească în zare siluetele munţilor îndepărtaţi care se profilau pe cerul albastru.

Din ziua în care se întîmplase accidentul de pe urma căruia Hak Su se afla în spital, ura ei împotriva Diavolului păros se făcuse şi mai puternică, ca şi dispreţul pe care-l simţea faţă de ea însăşi. Îşi dădea seama că Hak Su încă nu bănuia cît de departe ajunsese legătura dintre ea şi Cian Men Cion şi ştia că în ziua în care tînărul va afla întregul adevăr n-o va ierta. Mai putea ea să creadă în fericire, cînd învăţase de la viaţă că după zîmbete vin lacrimi, după plăcere, dezgust, şi după încredere, singurătate ? Nu, nu mai putea crede în fericire, după cum nu mai putea crede nici în triumful răzbunării !...

Se întunecase. Cen Nim făcu ochii mari şi privi în jos. I se părea că numai o singură palmă o desparte de bezna care învăluia adîncul şi că dintr-o clipă în alta trupul ei, împins de o forţă irezistibilă, va face un salt spre a străbate această neînsemnată distanţă... Şi atunci nu va mai fi nimic, nici umilinţe, nici dorinţe amăgitoare. Îşi simţi trupul înfiorat de groază şi fruntea i se acoperi de sudoare. Adunîndu-şi ultimele puteri, izbuti în cele din urmă să-şi recapete stăpînirea de sine şi coborî în secţie.

Capitolul XIV

Ken Dea îl vizita uneori pe Hen Ciol şi, după multă stăruinţă, îl convingea să meargă împreună la o cafenea, unde era întotdeauna lume puţină şi se putea discuta în linişte.

— De ce nu vii niciodată pe la mine ? îl întrebase odată. Îţi mai aduci aminte că la Tokio veneai să mă vezi aproape în fiecare seară ?

— Pe vremea aceea, ca student, eram totuşi de capul meu, îi răspunsese Hen Ciol.

Hen Ciol se trăgea dintr-o familie de negustori îngîmfaţi, dar pe el natura îl înzestrase cu mult umor.

— Acum, cînd cunosc bine satele, ca şi localităţile mici din provincie, am început să cred că în vinele mele curge sînge de proletar ; de aceea, de cînd m-am mutat la Seul muncesc în fabrică. Prin orăşelul în care m-am născut n-am mai dat de mult. Mi-ar fi fost greu să răspund oamenilor care m-ar fi întrebat de ce nu locuiesc cu părinţii. Cum le-aş fi putut răspunde că nu mai pot răbda ca mama să mă îngrijească mereu ca pe un prunc şi să-mi strecoare bani de buzunar. Ce naiba, doar nu mai sînt un copil.

Ken Dea bănuia însă că stabilirea lui Hen Ciol la Seul avea alte motive, mult mai serioase decît cele pe care le înşira el. Odinioară cei doi tineri nu avuseseră secrete unul faţă de celălalt. Dar, de la o vreme, Hen Ciol se arăta din ce în ce mai reţinut faţă de prietenul său şi aceste rezerve făceau să crească tot mai mult între ei, pe zi ce trecea, zidul neîncrederii. Odată Ken Dea se plînsese lui Hen Ciol că suferă din cauza singurătăţii în care trăieşte.

Hen Ciol îi răspunsese îndată :

— Numai trîntorii şi egoiştii se simt singuri. Dacă îmi permiţi să-ţi dau un sfat, caută prietenia băieţilor de treabă. Şi nici nu-i nevoie s-o cauţi prea departe. De pildă, chiar în fabrica tatălui tău sînt o mulţime de oameni minunaţi. Cunosc şi eu acolo pe cîte cineva. Vrei să-ţi fac legătura ?

Pe buzele lui Ken Dea se ivi un zîmbet de neîncredere.

— Noi, intelectualii — îi răspunsese el — avem suferinţele noastre pe care nu oricine le poate vindeca ; cu atît mai puţin un muncitor, care pentru asemenea cazuri delicate e un medic prea brutal.

Cafeneaua, cu tavanul scund, era luminată de lampioane multicolore. Un gramofon cînta strident. Prin faţa măsuţelor se perindau femei tinere, aruncînd consumatorilor ochiade provocatoare. Adesea întîmpinau din partea bărbaţilor o indiferenţă dispreţuitoare, atunci în ochii lor străfulgerau ura şi dezgustul, deşi căutau să-şi ascundă mizeria fizică şi morală sub masca unor expresii de încîntare prefăcută.

— Dragul meu Ken Dea, spuse mai departe Hen Ciol, noi amîndoi avem nişte firi cu totul opuse. Eu însă nu contest existenţa unor firi deosebite ; de aceea nici nu caut să-ţi impun punctul meu de vedere, pe cînd tu ţii întotdeauna să mi-l impui pe al tău. În discuţiile noastre eu caut adevărul, pe cînd tu urmăreşti numai ce e bun şi înţelept. Ca să fim drepţi, trebuie să recunoaştem că oricare muncitor are mult mai multe necazuri şi suferinţe mai grele decît cele despre care vorbeşti tu, cu singura deosebire că sînt mai puţin... abstracte. De aceea îmi displace cînd te aud făcînd atîta caz de nişte suferinţe închipuite.

— Mulţumesc !

— Mi-e ciudă cînd văd că toate convingerile unui om se mărginesc la cuvinte. Tu te îngîni pe tine însuţi, dar refrenele, după cum se ştie, chiar dacă sînt mai rafinate, sînt totodată mai puţin sincere.

— Ţie îţi vine uşor să vorbeşti. Eşti stăpîn pe soarta ta.

— Fiecare om e stăpîn pe soarta lui.

— De-ar fi aşa !

— Crezi că tatăl meu mă răsfaţă ? În fiecare scrisoare se plînge că din pricina mea o să intre în pămînt înainte de vreme. La drept vorbind, eu îi înţeleg durerea. Nu s-a străduit el o viaţă întreagă, pentru ca pînă la urmă să-şi vadă fiul ajuns un simplu muncitor.

— Ce bine e cînd ai o fire ca a ta ! Păcat însă că eu nu reacţionez la fel faţă de zbuciumul tatălui meu, fiindcă mă copleşeşte mila.

— Nu cumva crezi că eu nu-l iubesc pe bătrînul meu ? Dar ce pot să fac ? Istoria e prea obiectivă ca să ţină seama de sentimentele noastre.

— Dacă l-ai vedea acum pe tatăl meu, n-ai mai vorbi aşa. De cînd a încăput pe mîinile unui escroc, care face din el tot ce vrea, a devenit cu totul alt om.

— De ce nu lucrezi tu, ca să-l scuteşti pe bătrîn să mai depindă de altcineva ?

— Cum aş putea să-l oblig pe tata să trăiască din salariul meu şi de pe urma jalnicelor rămăşiţe ale averii sale ? Cum să fac ca un om bătrîn să renunţe dintr-odată la toate tabieturile şi obiceiurile lui şi să-i întunec în felul ăsta sfîrşitul vieţii ? Nu, n-aş putea să fiu atît de crud.

— Mă faci să rîd, Ken Dea ! Cum adică, ai ajuns la convingerea că fabricanţii nu trebuie siliţi să-şi schimbe obiceiurile ? Pe vremuri erai foarte tare în teorie, ce s-a ales din vechile tale convingeri ?

— Toţi sîntem maieştri în teorie, răspunse Ken Dea. Tu ai vrea să-ţi urmez pilda. Crezi că pe mine nu mă frămîntă de loc întrebarea : ce va fi mai tîrziu ? Crezi că eu nu-mi dau seama că a venit vremea cînd nu ne mai putem mulţumi cu cugetările şi trebuie să trecem de-a dreptul la fapte ? Dar spune, unde ai vrea tu să mă duc ? La ţară ? La fabrică ? Ceea ce ştiu eu nu-mi poate folosi la nimic acolo ; ştii bine că poporul nostru are nevoie acum, în primul rînd, de cunoştinţe. Ia spune-mi, te rog, cui anume i-aş fi de folos, dacă m-aş duce într-un sat oarecare, şi m-aş îngropa acolo împreună cu tot ceea ce ştiu ?

— Da, poate că ai şi tu dreptate ; dar acum ajunge cu discuţiile în contradictoriu, răspunse Hen Ciol. De altfel e vremea să luăm masa, mi-e o foame de lup !

„Oare un asemenea individ mă poate înțelege ? se gîndea Ken Dea privind cu cîtă energie „opera“ prietenul lui, atacînd cu fălcile și cu bețișoarele primul fel de mîncare. Un tocilar, o mediocritate sănătoasă.“

— Servește-te ! îl îndemnă Hen Ciol, împingînd spre el farfuria. De ce-ai rămas pe gînduri ? Numai cînd ai să te așezi la masă după o zi întreagă de muncă, ai să înțelegi ce înseamnă foamea.

— Mulțumesc, îi răspunse Ken Dea, fără să atingă mîncarea.

— Treaba ta. În ce privește folosirea cunoștințelor, reluă Hen Ciol fără a conteni totuși să mestece cu poftă, am să-ți spun care e părerea mea. Eu, după cum știi bine, am învățat cu sete, dar greu, pentru că n-am avut aptitudinile tale la învățătură. Totuși am luat diploma cu „foarte bine“ și japonezii nu s-ar fi uitat prea mult la faptul că sînt coreean. Prin urmare nu mi-ar fi fost greu să obțin de la el un post cît de mic, în care să mă simt bine. Dar n-am făcut așa, și acum, eu, care nu mi-am neglijat niciodată studiile, mă văd silit să nu țin seama de specialitatea pentru care m-am pregătit. Îți închipui că-mi vine ușor ? Nu cumva crezi că ai mei mă felicită și mă aplaudă ?! Tu susții că pe noi, intelectualii, muncitorii nu ne pot înțelege. Nu ai dreptate. Adevărat e numai faptul că noi sîntem departe de a le înțelege sensibilitatea și nu avem față de ei decît un singur avantaj, ca să mă exprim astfel, și anume că l-am citit din cînd în cînd pe Marx ; și asta uneori numai, pentru ca să ne dăm ifose de originali, pe cînd prin mîinile celor mai mulți dintre ei n-a trecut nici măcar abecedarul. În schimb, însă, ei se descurcă de minune în realitățile practice ! În ce mă privește, socot că e de datoria mea să îmbin activitatea practică cu teoria științifică a marxismului — și nu spun asta doar așa, de dragul vorbelor frumoase !

„Ce prefăcut ! Ia te uită la el cum face pe proletarul ! Oare nu şi-o fi dînd seama că i-am ghicit prefăcătoria şi că mi-e silă de oamenii cu două feţe ? Doar şi el e din acelaşi aluat ca şi mine, un intelectual, fiu de burghez. Ar vrea să-i bage pe toţi în aceeaşi oală !" cugetă Ken Dea ascultîndu-şi prietenul ; apoi, cu glas tare :

— Ia spune-mi, Hen Ciol, nu-ţi dai seama că joci un joc şi că în numele unor înalte principii te fereşti să fii tu însuţi şi că în fond nu eşti altceva decît un simplist ?

— Nu, dragul meu, îţi mărturisesc că pînă acum nu mi-a trecut prin minte un asemenea gînd.

— Păcat, murmură ca pentru sine Ken Dea.

— Dimpotrivă. Înainte eram singur pentru că mă temeam să fiu eu însumi. Acum, însă, mă simt la largul meu, cu toate că sînt nevoit să privesc cu multă băgare de seamă în jur.

— Amăgire ! Mascaradă ! Simplism intenţionat ! ripostă Ken Dea.

Hen Ciol ridică din umeri.

— Mascaradă, spui ? N-am ce zice, te exprimi în cuvinte alese ! Dar să nu uiţi că mascarada este o distracţie şi nu o problemă de viaţă. Ca să te lămuresc mai bine am să-ţi povestesc cum am ajuns muncitor. Bineînţeles, dacă eşti dispus să mă asculţi.

— Am să te ascult, desigur, dar te înştiinţez de pe acum că orice o să-mi spui, n-o să te cred.

— Te priveşte. Şi acum ascultă : Cred că-ţi aminteşti bine că, după ce am terminat Universitatea, nu mi-am pierdut timpul în zadar, ci m-am dus de-a dreptul la ţară. Eram cuprins de nerăbdare să-mi transpun în viaţă idealurile, să trăiesc alături de popor, în mijlocul lui. Dar asta nu e chiar atît de simplu pe cît s-ar crede. În primul rînd trebuie să-ţi înfrînezi amorul propriu, cu care muncitorii şi ţăranii nu sînt obişnuiţi, pentru că ei nu au dreptul să aibă amor propriu. Într-o privinţă, nu

te contrazic : noi ne deosebim, într-adevăr, de majoritatea muncitorilor şi ţăranilor prin intelectul nostru, cu toate că intelectul şi cunoştinţele nu sînt de loc un merit personal. Noi, intelectualii, avem însă o trăsătură respingătoare şi aceasta e orgoliul nostru. În ciuda democratismului, undeva în adîncurile conştiinţei noastre stăruie convingerea că noi sîntem mai buni. E ca şi cum am spune : vedeţi, noi sîntem mai învăţaţi, noi am ales de bună voie calea luptei, pe cînd voi n-aveţi altă ieşire. Cu alte cuvinte, preţuiţi, vă rugăm, dezinteresul şi eroismul nostru ! Ca să fiu sincer, trebuie să-ţi mărturisesc că lupta cea mai grea a trebuit s-o duc împotriva acestui orgoliu.

M-am angajat ca argat la un moşier. Stăpînul meu se întîmplă să fie un om tare vorbăreţ. Mă urmărea pas cu pas, îndruga verzi şi uscate şi nu-mi da răgaz nici să răsuflu. Din privirile lui ghiceam că se temea să nu-i şterpelesc ceva. N-am mai putut răbda şi am plecat. Dar spune-mi, te rog, un argat adevărat ar fi plecat ? Mă îndoiesc. Pentru un argat adevărat toţi stăpînii sînt la fel, iar de mîncat trebuie să mănînce. El n-are unde să se ducă, pentru că n-are diplomă, iar tatăl lui e sărac lipit pămîntului. Vezi, tocmai aici e buba. Atunci mi-am jurat să uit odată pentru totdeauna că la ananghie aş putea cere ajutorul părinţilor. Cînd stăpînul mi-a făcut socoteala, am văzut că de pe urma muncii mele nu mă alesesem cu nimic. Mă înşelase, dar ce puteam face ? Din fericire, nu mult după aceea, o întreprindere de irigaţii a început construcţia unui dig. Mă duceam pe şantier în fiecare dimineaţă ca să primesc de lucru. Veneau acolo şi alţii, peste 200 de oameni ca şi mine, care cereau să li se dea posibilitatea de a munci. Treabă însă nu era decît pentru cel mult 80. Stai să vezi cum se împărţea munca : în faţa oamenilor apărea şeful de echipă aducînd cu el două roabe cu lopeţi pe care le răsturna în faţa noastră.

Atunci începea tragedia: oamenii se năpusteau asupra lopeţilor ca nişte fiare flămînde asupra prăzii şi, pentru că lopeţile nu erau mai multe decît numărul de oameni de care avea nevoie şantierul, muncitorii se înghionteau, se îmbrînceau şi se călcau în picioare unii pe alţii ca să poată cuceri lopata care le da dreptul să muncească în ziua aceea.

— Dar şeful echipei ce păzea ? întrebă Ken Dea.

— O, acest domn nu se amesteca la împărţirea lopeţilor. El dispărea în ghereta lui îndată ce răsturna roabele şi nu se mai ivea decît după ce învălmăşeala se sfîrşea şi cei rămaşi cu mîna goală se risipeau care încotro. Seara se înapoiau însă să-şi reia locurile din preajma şantierului, în aşteptarea dimineţii următoare cînd aveau să-şi încerce iarăşi norocul. Unii dintre ei se întorceau însoţiţi de întăriri serioase, care constau din membrii familiilor lor, pe care-i aduceau să ia parte la această „luptă" umilitoare. Alţii recurgeau la un vicleşug naiv şi apăreau la lucru cu lopeţi aduse de acasă. Dar aceştia o păţeau, pentru că la apusul soarelui, cînd sosea clipa socotelii, domnul şef de echipă le spunea rîzînd în batjocură :

— Am băgat de seamă încă de dimineaţă că aţi intrat pe şantier cu lopeţile voastre. Aşadar, aţi vrut să mă înşelaţi şi ca urmare n-o să primiţi nici un ban. Faceţi bine şi căraţi-vă de aici cu frumosul, pînă nu mă supăr ! Vina e a voastră, nu a mea, pentru că aţi vrut să mă trageţi pe sfoară !

— Domnule şef, noi am muncit totuşi ziua întreagă şi munca noastră nu e mai proastă ca a celorlalţi ! căutau să-l înduplece bieţii oameni.

Pînă la urmă, domnul şef se îndupleca şi, după ce-i punea să semneze de primirea drepturilor întregi pentru munca făcută, îi plătea cu te miri ce şi oamenii plecau fără să mai spună nimic. Pe zi ce trecea, şantierul se lărgea tot mai mult şi se simţea nevoia de tot mai multe braţe de muncă.

În ciuda acestui fapt însă, tot pe zi ce trecea, numărul lopeţilor scădea. Înţelegi ? Combinaţia era simplă, lipsită de ingeniozitate, dar... foarte practică pentru domnul şef de echipă şi pentru alţii de teapa lui.

La o cercetare superficială, satul în preajma căruia se afla şantierul făcea impresia unei aşezări înfloritoare. Puteai să vezi acolo plantaţii întinse de orez, diguri şi stăvilare, drumuri de ţară transformate în şosele excelente, clădiri solide durate din piatră, destinate şcolilor, circumscripţiilor de poliţie şi altor instituţii. Într-un cuvînt — cultură şi progres ! Pînă şi moşierii îşi schimbaseră înfăţişarea ; umblau toată săptămîna îmbrăcaţi în haine de sărbătoare, iar odraslele şi le trimiteau să înveţe în Japonia. Numai săracii s. răciseră şi mai mult.

Asta a fost doar un fragment din epopeea mea rurală. Vrei să-ţi povestesc mai departe ?

Ken Dea dădu din cap afirmativ.

Hen Ciol urmă :

— Bine. Atunci, ascultă. Pe şantierul acela am tras din greu la lopată pînă toamna tîrziu, cînd mi-am luat rămas bun de la cei cu care lucrasem împreună şi mă împrietenisem şi am plecat spre oraşul cel mai apropiat. Auzisem că se afla acolo o mare uzină de produse chimice, care avea nevoie de muncitori. M-am prezentat la această uzină şi am cerut de lucru, dar „selecţionerul", după ce m-a măsurat din cap pînă în picioare, m-a întrebat bănuitor :

— Eşti intelectual ?

Apoi, fără să mă mai ia în seamă, ca şi cum ar fi terminat cu mine, strigă către grupul celorlalţi solicitanţi : „Următorul !" Eu însă nu m-am dat bătut şi i-am spus :

— Domnule, angajaţi-mă, sînt un bun muncitor şi n-o să vă pară rău ! „Selecţionerul" m-a privit

din nou tot atît de bănuitor ca şi prima dată, şi apoi, după ce s-a gîndit o clipă, mi-a spus :

— Aşa ? Atunci e în regulă. Vino mîine mai de dimineaţă ; dar să ştii că dacă te prind că eşti intelectual, am să te zvîrl afară numaidecît, pentru că noi n-avem nevoie de asemenea indivizi ; prea fac pe deştepţii !

În zorii zilei următoare m-am prezentat la lucru; înaintea mea sosiseră o mulţime de alţi muncitori. Se aflau acolo şi cîţiva funcţionari ai uzinei, japonezi, precum şi „selecţionerul" din ajun care, după cîte am aflat mai tîrziu, era de origine coreeană şi făcea serviciul de interpret la japonezi. Ne-au aşezat pe două rînduri şi ne-au dus pe un maidan din spatele poliţiei. Acolo, fiecare muncitor era strigat pe nume şi, îndată ce ieşea din rînd, era poftit să ridice un sac cu nisip. Unii încercau să ridice sacul, dar se prăbuşeau sub greutatea lui. Alţii, dîndu-şi seama de la prima vedere că puterile lor aveau să fie depăşite de greutatea nisipului, nici nu mai încercau. Lăsau mîinile să le atîrne de-a lungul trupului, în semn de neputinţă, îşi pironeau privirile în pămînt şi plecau fără să mai spună un cuvînt, în timp ce „selecţionerul", cu creionul înmuiat în gură, le ştergea cu linii apăsate numele de pe listă. Eu am rămas printre cei „învingători".

— N-am ştiut niciodată că eşti un Hercule ! îl întrerupse Ken Dea zîmbind ironic.

— O, nici vorbă de aşa ceva. Eram pur şi simplu mai bine hrănit decît ceilalţi. Dar cu asta nu se sfîrşise încă seria încercărilor. Tuturor celor rămaşi „buni" ne-au aplicat pe mînă o ştampilă şi ne-au spus : „Veniţi din nou peste o săptămînă". Cînd l-am întrebat pe „selecţioner" ce rost avea ştampilarea oamenilor, el mi-a răspuns : „Nu face pe prostul ! Parcă n-ai şti de ce facem aşa ! Toţi amărîţii ăştia se cred mari şmecheri şi încearcă să ne prostească. Nu o dată s-a întîmplat ca la „probă"

să vină unul tînăr şi voinic, iar la muncă să apară în locul lui bunicu-său. Numele şi-l poate schimba oricine foarte uşor, dar cu ştampila de pe mînă altfel stau lucrurile."

Te rog să mă crezi că o săptămînă întreagă m-am ferit ca de foc să dau mîna cu cineva sau să mă spăl, de teamă să nu mi se şteargă ştampila. Semăna cu hieroglifa cu care se scrie cuvîntul „bou". Pe semne că era invenţia cuiva dintre funcţionarii fabricii, căci stîrnise mult haz, şi era considerată o „idee genială".

— Eu te asigur că n-aş fi putut suporta un asemenea tratament şi l-aş fi scuipat în obraz pe domnul „selecţioner", spuse Ken Dea tulburat.

— Te cred — răspunse batjocoritor Hen Ciol — şi ai mai fi spus şi în gura mare : „Ce, voi nu ştiţi cine sînt eu ? N-aţi auzit de Ken Dea, fiul fabricantului Kim Dea Tan ?" Şi atunci toată lumea s-ar fi plecat în faţa ta pînă la pămînt şi ţi-ar fi cerut scuze. Vezi tu, dragul meu, tocmai aici intervine amorul nostru propriu despre care ţi-am pomenit mai înainte. Pe cînd proletarii sînt nevoiţi să-şi calce pe inimă şi să-şi înghită mîndria. Pe tine, prima neplăcere te-ar fi făcut să-ţi dai arama pe faţă şi să-ţi declari apartenenţa la burghezie.

În noaptea aceea, Ken Dea n-a putut închide ochii multă vreme. Ba se vedea pe şantierul de construcţie al digului, ba pe un loc viran. Cînd adormi în cele din urmă, se visă în faţa unui sac uriaş plin cu pietre, pe care încerca zadarnic să-l ridice, în vreme ce „selecţionerul" sta lîngă el furios şi-l îmbrîncea cu răutate. Scos din sărite, Ken Dea îi strigă : „Ce, nu ştii cu cine ai de-a face ? Eu sînt fiul fabricantului Kim Dea Tan !" La auzul acestor cuvinte, „selecţionerul" sări înapoi, iar un tînăr oarecare, îmbrăcat în zdrenţe, după ce-i aruncă

o privire disprețuitoare, ridică sacul cu ușurință, așezîndu-și-l pe umeri.

A doua zi, trezindu-se din somnul zbuciumat de acest vis, Ken Dea găsi la căpătîiul său o scrisoare de la Hen Ok.

Plin de nerăbdare, desfăcu plicul de factură europeană, care răspîndea parfumul bine cunoscut al logodnicei lui. Abia atunci înțelese cît de mult dorise, în subconștient, să primească această scrisoare. Din seara în care Hen Ok i se oferise atît de fățiș, o disprețuia și mai mult, dar nu era în stare să se gîndească la ea fără o tulburare plină de curiozitate.

„Ken Dea-si — îi scria Hen Ok — mă găsesc într-un loc încîntător, dar nimic nu mă bucură. În fiecare zi și la fiecare pas o mulțime de cunoscuți și de prieteni mă opresc și mă întreabă de ce nu ești și dumneata cu mine. Tuturor încerc să le răspund prin glume. Numai dumneata poți să înțelegi cîtă suferință e în sufletul meu. Se prea poate ca, într-o oarecare măsură, să fiu și eu vinovată față de dumneata. Dar te rog să nu mă socotești mai rea decît sînt. Eu știam că am de-a face cu un om cumsecade. Mă gîndesc tot timpul la dumneata, în fața ochilor minții mele apare figura dumitale nobilă și visătoare. Acum mă îngrozesc la gîndul că ți-ai dăruit inima alteia, către care ți se îndreaptă și zîmbetele..."

În sufletul lui Ken Dea se înrădăcinase mai demult credința că Hen Ok n-ar fi capabilă de sentimente sincere. Dar iată că această scrisoare dovedea tocmai contrariul. Cîte surprize ascunde sufletul unei femei ! E Sun, ființa dezinteresată, blîndă și timidă, era totuși în stare să-și stăpînească cu fermitate voința, pe cînd Hen Ok, rațio-

nală, practică și autoritară, își pierdea capul la cea mai mică zguduire sufletească.

După ce citi scrisoarea logodnicei sale, Ken Dea rămase foarte tulburat ; începu să străbată în lung și în lat odaia în neștire. De cîteva ori se apropie de măsuța de scris și încercă să aștearnă pe hîrtie un răspuns pentru Hen Ok :

„Stimată Hen Ok-si ! Trebuie să-ți spun adevărul..." Mai departe însă nu putu să-și adune gîndurile. „Trebuie să-ți spun adevărul." Dar care este acest adevăr ? Acum își dădea seama că nu mai putea să rămînă în situația falsă care se crease între el și fiica lui An Zun Seb. Pînă la înapoierea ei la Seul trebuia să ia o hotărîre curajoasă și definitivă. Dar ce hotărîre să ia, pentru ca mai tîrziu să nu regrete acest pas și nici să nu caute să bată în retragere ? Și apoi, cum o să poată ocoli explicațiile pe care i le vor cere pe bună dreptate Hen Ok, An Zun Seb și tatăl său ? El se cunoștea foarte bine și știa că de nimic nu se temea mai mult pe lume decît de explicațiile hotărîtoare... !

Capitolul XV

Hen Ok se înapoie la Seul pe neașteptate, înainte de terminarea sezonului de vilegiatură.

— Nu-i așa că te bucuri că m-am lipsit de toate distracțiile ca să fiu mai repede lîngă tine ? își iscodi ea logodnicul.

Ken Dea nu-i răspunse nimic, dar se înroși ușor la față.

— Trebuie să-ți vorbesc deschis, dragul meu. Dar dacă cele ce o să auzi o să te mîhnească, să nu te superi pe mine, eu n-am nici o vină : tata a ajuns la convingerea că noi doi nu ne potrivim ; asta însă nu este și părerea mea și nici nu vreau să aud despre așa ceva.

Fără a-şi privi logodnica, ca să nu-l copleşească emoţia, Ken Dea îi răspunse ridicînd din umeri :

— Poate că tatăl tău nu se înşeală prea mult. Apoi tăcu, fără s-o privească pe fată. I se părea că nu rostise el aceste cuvinte, ci un altul ; că el nu era acolo decît un spectator care-l asculta cu atenţie pe acel „altul“, temîndu-se ca nu cumva să rostească vreun cuvînt de care mai tîrziu să-i pară rău.

Hen Ok rosti cu buzele încleştate, cu vocea înecată :

— Trebuie să ieşim neapărat din această situaţie!

— Asta e şi părerea mea.

— Atunci caută dumneata această ieşire, Ken Dea-si ! murmură fata, care tot mai credea în dragostea lui.

Ken Dea era conştient că acum se purta într-un chip josnic şi-şi dădea seama că ar fi fost de datoria lui să fi căutat cu mult mai înainte o ieşire din acest penibil impas. El înţelegea însă totodată că, dacă nu lămurea îndată această situaţie şi continua să trăiască în minciună, ar fi fost şi mai josnic. Toate gîndurile şi sentimentele lui se împleteau însă cu groaza de necunoscut, de cele ce aveau să urmeze după desfacerea logodnei.

— M-am hotărît să-mi supun voinţa datoriei şi n-am nici un drept să te fac să suferi. Am de gînd să rup pentru totdeauna cu mediul în care am crescut şi cu viaţa pe care am dus-o din leagăn şi pînă acum, Hen Ok-si !

— Vorbeşti serios ? Şi n-ar mai fi nimic care să te facă să-ţi schimbi această hotărîre, nici chiar dacă, să zicem, te-aş ruga eu ?

Ken Dea nu-i răspunse. Hen Ok îl privi lung, apoi i se ivi din nou pe buze surîsul ei ironic de totdeauna şi plecă fără să-i mai spună un cuvînt, fără să-i mai facă nici un reproş, hotărîtă să nu se mai umilească încercînd să-i cerşească dragostea! De altfel, în mintea ei începuse să prindă rădăcini

părerea că logodnicul ei nu reprezenta o partidă chiar atît de strălucită. Această părere i se confirmase în timpul vacanţei, la băi, unde fusese înconjurată de pretendenţi mult mai seducători decît nehotărîtul ei logodnic. Pe vremea studenţiei, cînd nu era decît o fată săracă, se mulţumise cu dragostea lui Ken Dea, pe care soarta i-l scosese în cale. Dar pe atunci nu-şi dădea seama de farmecele ei. Înţelegea foarte bine că Ken Dea, ca să se justifice faţă de el însuşi, căuta un motiv prin care s-o umilească. Poate că o va acuza, în primul rînd, că şi-a trădat idealurile. E adevărat, cochetase şi ea într-o vreme cu idealurile, dar care student n-a săvîrşit cîndva un asemenea păcat, care nu şi-a lăsat părul să-i crească neglijent şi n-a arborat masca unui om preocupat, cu aerul conspirativ ? Dar acum, ar fi fost mai mult decît ridicol dacă ar fi continuat să facă pe idealista. Oamenii care făceau pe idealiştii şi care în realitate erau tot atît de vanitoşi şi de egoişti ca şi ea o umpleau de dezgust. Dacă Ken Dea ar fi fost cel puţin un om curajos, se gîndea Hen Ok, ea ar fi rămas consecventă şi l-ar fi urmat oriunde, mîndră de curajul şi de hotărîrea lui. Nu-i atît de important scopul pe care-l apără şi pentru care luptă un bărbat, cît e de important ca bărbatul să aibă caracter şi să ştie ce vrea. Ce rost ar mai avea să stăruie în a-l urma pe Ken Dea, acum cînd, cunoscîndu-l bine, era sigură că el se va da bătut în faţa primei încercări mai grele ?

Rămînînd singur, Ken Dea nu-şi putu veni în fire multă vreme. Aşa i se întîmpla întotdeauna cînd lua o hotărîre importantă. Nu ştia de ce, dar în asemenea împrejurări avea un sentiment adînc de nemulţumire faţă de el însuşi, de vinovăţie... Se gîndi că singurul lucru înţelept pe care-l mai putea face acum era să iasă din casă şi să hoinărească pe străzi pînă i se vor limpezi gîndurile, chiar dacă pentru asta ar trebui să piardă toată

noaptea. Dar şi această idee îi veni prea tîrziu, căci tocmai în clipa cînd voia să o pună în practică, auzi o maşină oprindu-se în faţa porţii. Era tatăl său, domnul Kim Dea Tan. Sosirea neaşteptată a bătrînului, care niciodată nu se înapoia acasă la această oră, îl făcu pe Ken Dea să-şi dea seama că de ceea ce îi fusese frică nu avea să scape. Nu mai putea ocoli furtuna familiară care avea să se dezlănţuie.

Tatăl şi fiul se priviră cîteva clipe în tăcere. Cel dintîi, încă împietrit de dureroasa uimire pe care i-o produseseră cele petrecute între cei doi tineri, nu găsea cuvinte potrivite prin care să-şi exprime cumplita indignare ce-l cuprinsese, iar Ken Dea nu îndrăznea să rupă el cel dintîi tăcerea. În casă domnea o linişte neobişnuită. Nu se auzea decît zgomotul ploii care lovea în geamuri şi al apei care curgea şiroaie pe canalul din stradă. În cele din urmă, cu un oftat adînc şi obosit, bătrînul prinse să vorbească :

— Ce poveste urîtă, să mă faci să sufăr atît de cumplit la vîrsta mea, să îndur la şaizeci de ani atîta ruşine ! Eram în biroul lui An Zun Seb în clipa cînd Hen Ok i-a telefonat pentru a-i povesti cele ce s-au petrecut între voi. Şi eu şi An Zun Seb am amuţit ; el de furie, eu de ruşine. Iată în ce situaţie m-ai pus !

— Să fim bine înţeleşi, tată ! Nu mă mai însor cu Hen Ok.

— Asta eu hotărăsc, nu tu ! rosti bătrînul, repezindu-se cu pumnii ridicaţi asupra fiului. Mîinile însă îi căzură de-a lungul trupului şi pumnii i se desfăcură încet.

— Neruşinatule ! îi strigă el sufocîndu-se, scîrnăvie nerecunoscătoare !

Ken Dea se făcu alb ca varul. Abia reuşi să şoptească :

— Tată ! Nu-ţi dai seama ce vorbeşti ! Tată !

— Taci ! urlă bătrînul congestionat la faţă.

Cuvintele îi izbucneau din gură amestecate cu salivă şi-l împroşcau pe Ken Dea.

— Taci, nu mă face să-ţi spun ce n-aş vrea, să-ţi spun ce pramatie eşti ! Ţi-a sucit capul mizerabila aia care se aciuiase în casa noastră, şerpoaica !?

— Tată, E Sun n-are nici un amestec în toată treaba asta.

— Nu mai spune ! Zici că n-are nici un amestec ? Atunci cine s-a vîrît între tine şi Hen Ok ? Poate că eu, nu ? Eu te-am împins să săvîrşeşti o faptă aşa de mîrşavă ?

— Nu, tată, nici tu, nici E Sun ! Hen Ok nu mi se potriveşte, asta-i tot !

— Ce spui ? Nu cumva ai încercat-o, mizerabilule !

— Nu, tată ! M-am hotărît doar să-mi schimb viaţa cu desăvîrşire.

— Canalie ! Viaţa mea ai şi reuşit s-o schimbi, căci istoria asta va fi cunoscută mîine de tot oraşul. Mi-ai făcut numele de ocară. Pînă azi, chiar cei care nu-mi erau prieteni aveau încredere în cuvîntul meu. Dar acum... Îţi dai seama, mizerabilule, ce-ai făcut ?!

Ochii bătrînului se injectaseră, bărbia îi tremura, iar pe frunte i se zbătea o vînă groasă. Ai fi zis că din clipă în clipă va fi lovit de un atac de apoplexie.

Speriat de înfăţişarea tatălui său, Ken Dea luă de pe o măsuţă un pahar cu apă şi i-l întinse. Kim Dea Tan apucă cu mîna tremurîndă paharul, dar dezmeticindu-se deodată îl trînti cu furie pe podele.

— Tată, fie-ţi milă de dumneata, îl rugă Ken Dea, ştii doar că doctorul îţi interzice să te enervezi. Dumneata nu eşti răspunzător de faptele mele ! Numai în trecut părinţii erau învinovăţiţi de isprăvile copiilor lor. Acum tineretul îşi urmează drumul spre viitor pe propriile lui picioare.

— Ce vorbeşti, imbecilule ! Ştii tu, lepădătură,

care e rolul familiei ? strigă bătrînul, dar în glasul lui nu mai stăruia furia şi mînia de la început.

Se mai potolise, fie pentru că-l readuseseră la realitate cioburile paharului, pe care le privea duşmănos, fie că-l dezmeticise şi-l înspăimîntase atitudinea tragică dar dîrză a fiului său, fie că-şi dăduse seama că strigînd şi enervîndu-se îşi punea sănătatea în primejdie.

— Te-ai obişnuit să mă vezi sacrificîndu-mă de dragul tău, reluă discuţia Kim Dea Tan, cu o blîndeţe care da de bănuit. Tu nu-ţi dai seama că a venit vremea cînd e rîndul tău să te sacrifici pentru bătrînul tău părinte. Acestea-s legile drepte ale naturii. Eu te-am ocrotit atîta timp cît ai fost mic şi slab. Acum e rîndul tău să mă ocroteşti. Ascultă ! Vreau să-ţi povestesc o întîmplare din tinereţea mea, cînd, ca şi tine, am fost cît pe-aci să-mi pierd capul din cauza unei fetişcane. Cînd mi-am dat seama ce era să fac, mi-am spus : „Am un fiu. Ce-o să gîndească el despre mine cînd va creşte mare ?“ Mi-am dat seama că nici strămoşii noştri nu ar fi aprobat un asemenea pas ! Astăzi sînt fericit şi mă felicit că m-am supus voinţei familiei şi n-am luat o hotărîre pripită împins de sentimentalism. În viaţă toate trec, fiule. Mai ales sentimentele. Victoria este întotdeauna de partea raţiunii. Dragostea e o deşertăciune care tiranizează pe om atît timp cît nu e satisfăcută. Fie ! Nu te mai chinui. Dacă va fi nevoie de despăgubiri, ca s-o împăcăm pe această fată, o să-i plătesc.

— Tată !...

— Taci din gură ! Şi în ce o priveşte pe Hen Ok, te înţeleg perfect, îmi dau seama că te-a plictisit. Aş vrea să întîlnesc o femeie care să fie înzestrată cu asemenea calităţi, încît să nu te plictisească niciodată ! De fiecare dată cînd ţi se pare c-ai întîlnit o asemenea raritate, îţi spui : „Asta e !“ Dar de fiecare dată eşti nevoit să recunoşti cu amărăciune că te-ai înşelat. Aşa e viaţa. De ce să renunţi

aşadar la o căsătorie rezonabilă din cauza unei pasiuni trecătoare ? Mai curînd sau mai tîrziu te va plictisi şi E Sun, şi atunci... cu ce-ai să te alegi? Căsătoria cu Hen Ok îţi va crea însă în societate o situaţie durabilă, care se va menţine indiferent de sentimentele tale faţă de soţie.

— Înţelege-mă, tată, că a mă căsători cu fiica unui bogătaş e cu totul împotriva convingerilor mele !

— Ei, convingerile tale !... Nici un om de afaceri serios n-ar da un singur ien pe ele. Şi te rog să mă crezi că, dacă aceste convingeri ar avea într-adevăr vreo valoare, eu aş fi cel dintîi care aş pune preţ pe ele.

Ken Dea fu cuprins de o nesfîrşită milă faţă de tatăl său şi totodată de un adînc dispreţ faţă de el însuşi, de propria lui slăbiciune. O, de ce nu poate şi el să se scuture de sentimentalism, cum făcuse Hen Ciol ?

— Mă ţineţi legat de mîini şi de picioare ! izbucni el într-un acces de furie neputincioasă ; nu mai pot suporta ! Am să plec ! Nu vreau să mai rămîn cu voi, pentru că nu vreau să ajung obiectul unor tîrguieli negustoreşti ! Eu am o conştiinţă ! Mă înţelegi ? Conştiinţa mea ! Şi mai am un suflet al meu, un suflet viu ! De ce nu vrei să înţelegi ?

Drept orice răspuns, Kim Dea Tan urlă :

— Aşa ! Atunci... pleacă ! şi adăugă răguşit de furie : Pleacă ! Pleacă, secătură ! Să văd cum ai să izbuteşti să trăieşti fără mine!

Capitolul XVI

În vremea cînd între Kim Dea Tan şi fiul său Ken Dea se petreceau cele povestite mai sus, în biroul lui An Zun Seb avea loc o discuţie între acesta şi E Sun.

Fata sta în fața șefului simțindu-se cu adevărat vinovată : se gîndea cu amărăciune că toate intențiile ei sincere de a nu-l mai vedea pe Ken Dea se spulberaseră într-o clipă.

În birou domnea o liniște deplină. În aer pluteau ușor, destrămîndu-se încet, rotocoalele de fum parfumat ale țigării scumpe de foi pe care o fuma An Zun Seb.

— Vasăzică așa, m-da... după cîte mi-aduc aminte, între noi doi a mai avut loc o discuție ca asta, nu ? rupse tăcerea An Zun Seb, fixînd cu privirea vîrful fumegînd al țigării. Credeam că ne-am înțeles atunci, o dată pentru totdeauna. Văd însă că m-am înșelat și-mi pare rău că sînt nevoit să revin asupra acestui subiect atît de delicat. M-da:.. Cred că și dumneata înțelegi că lucrurile nu pot merge mai departe ca pînă acum ; e limpede. Ce-ai de spus ? Aștept.

Fata tăcea mereu, pentru că nu se simțea în stare să dea nici un răspuns învinuirii pe care o socotea cu totul îndreptățită.

Fără să mai aștepte răspunsul fetei, An Zun Seb continuă cu tonul lui, chinuitor de calm și răbdător.

— Nu-mi vine să cred că ești chiar atît de naivă, încît să-ți închipui că această poveste ar putea să aibă un sfîrșit bun pentru tine. Dumneata și Ken Dea n-o să fiți în stare să stricați înțelegerea dintre mine și domnul Kim Dea Tan. Noi, părinții, sîntem cei care hotărîm soarta copiilor noștri, pentru că noi vedem lucrurile mult mai limpede decît ei. Desigur că eu nu pot ști cît de departe au ajuns relațiile dintre dumneata și logodnicul fiicei mele. Însă pot să-ți spun cu cea mai deplină siguranță că visul dumitale trandafiriu nu se va înfăptui. Eu, în locul dumitale... m-aș gîndi la mine, pentru că, ceea ce i se poate ierta lui Ken Dea, dumitale, ca femeie, nu ți se va ierta ! Îți vei ve-

dea tinerețea distrusă, numele pătat și n-ai să fii niciodată în stare să speli rușinea asta. Gîndește-te bine, E Sun. De altfel, părerea mea este că, în general, dumneata cunoști prea puțin bărbații. Mai mult ca sigur că după ce Ken Dea și-ar satisface curiozitatea te-ar lăsa în voia soartei fără nici o remușcare și fără să-i pese de viitorul dumitale. Este un tînăr ușuratic. Pe el nu-l poți socoti un admirator statornic, sincer și serios, ca mine de pildă, căruia conștiința nu i-ar permite să lase o fată în voia soartei, chiar de-ar fi numai pentru motivul că are el însuși o fiică. Considerentul acesta nu e lipsit de importanță și e bine să ții seama și de el.

E Sun îl asculta în tăcere, cu capul și mai plecat, în vreme ce An Zun Seb o privea cercetător.

— Bine înțeles că poți să-ți închipui că eu mă înșel în privința lui Ken Dea. Se poate, se poate... Se prea poate ! Dar eu pot să te asigur că oricare ar fi intențiile viitorului meu ginere în privința dumitale, ele nu sînt în interesul și pe placul lui Kim Dea Tan, și de acest lucru e bine să ții seama. Ai dovedi multă înțelepciune dacă ai lua în serios cele ce ți-am spus acum și ai trage concluziile cuvenite, urmîndu-mi sfaturile. Ia seama, E Sun : un singur pas greșit și îți distrugi viața !

— Dar între noi... nu... nu s-a întîmplat... nimic, izbuti să rostească E Sun, bîlbîindu-se. Obrajii îi ardeau de rușine și sufletul îi era frămîntat de remușcări.

— Dacă mi-ai fi spus că ce s-a petrecut între voi pînă acum n-o să se mai repete, poate te-aș fi crezut. Dar dacă îmi tot spui cu încăpățînare că nu s-a întîmplat nimic, nu te pot crede. Ești atît de nesinceră, încît ești hotărîtă să tăgăduiești pînă și evidența. Deci nu pot să te cred.

— Ce pot să fac ?... Dacă vreți mă credeți, dacă nu...

— Se vede că nu ţii prea mult la slujba dumitale, dacă-ţi permiţi să vorbeşti pe un asemenea ton, răspunse jignit An Zun Seb. Bine ! Eu însă am să-ţi trec cu vederea şi asta şi sînt gata să-ţi iert totul, dacă pînă la urmă ai să recunoşti adevărul. Ştiu că e greu, nădăjduiam însă ca dumneata să ai acest curaj, E Sun. Haide, spune odată ce s-a petrecut între voi, că doar n-aţi stat tot timpul numai la discuţii ?

— V-am mai spus... că nu s-a întîmplat nimic.

— Aşadar aţi stat numai de vorbă ?

— Da.

— Ha... ha... ha... Interesant !

— Eu nu vă mint !

— Tot ce se poate ! Vezi tu, E Sun ! Soarta a fost foarte vitregă cu mine şi nu mi-a dăruit un fiu, ci doar o fiică. De aceea îl iubesc pe Ken Dea ca pe copilul meu, iar el, la rîndul lui, îşi pune în mine toate speranţele, mai mult chiar decît în tatăl lui. Tînărul are doar un singur cusur : a fost răsfăţat mult în copilărie, şi de aceea, din cînd în cînd îşi dă în petic cu ciudăţeniile lui. Dar trebuie să recunoaştem că are şi o mare calitate : se dezmeticeşte întotdeauna la timp. Ei, bărbaţii tineri sînt ca vasele de aluminiu : se încălzesc repede şi se răcesc tot aşa de repede.

Făcînd această comparaţie, după părerea lui foarte izbutită, An Zun Seb rîse satisfăcut.

E Sun simţea adînc jignirea cuprinsă în vorbele patronului ei, nu numai pentru ea ci şi pentru prietenul ei. Se gîndea că Ken Dea nu căutase niciodată să se apropie de ea prin asemenea manevre ca cele folosite de An Zun Seb.

— Aşa ! Vasăzică am stat şi noi de vorbă, cum s-ar spune, prieteneşte. Acum cred că n-a mai rămas nimic nelămurit între noi. Dacă vrei, poţi pleca azi acasă mai devreme. Treburile n-au să sufere din cauza lipsei tale, iar tu arăţi foarte slă-

bită. Gîndește-te cîte înduri, numai din vina ta ; ți s-ar putea întîmpla altele și mai rele, dacă n-ai să iei aminte la discuția noastră de azi, își încheie An Zun Seb rechizitoriul.

Capitolul XVII

În urma discuției cu An Zun Seb, E Sun se simți foarte umilită și regreta amarnic că nu fusese în stare să-l pună la punct chiar de la primul cuvînt. Ah, ce bine s-ar fi simțit, dacă i-ar fi putut spune deschis care era părerea ei despre el și, cerînd să-i desfacă angajamentul, l-ar fi putut privi în față cu sfidare. Dar pierderea serviciului ar fi fost un preț prea mare pentru o asemenea satisfacție.

Oriîncotro își îndrepta privirea nu întîlnea decît suferință, nedreptate și mizerie ; viața era grea, iar neîncrederea dintre oameni era ca o otravă distrugătoare. Fetei îi veni în minte nefericita întîmplare a lui Cen Nim, și se cutremură întrebîndu-se îngrozită : „Nu cumva Cen Nim străbătuse și ea același drum plin de umilințe și mizerie, înainte de a fi ajuns ceea ce era acum ?“ Aceste gînduri negre, care o chinuiau ca o grea suferință, o făceau pe E Sun să tînjească după un refugiu și trezeau în ea dorul după căminul pierdut, după satul în care se născuse, cu toate că știa bine că toate astea nu erau decît amăgiri, că și acolo domnea același întuneric de nepătruns.

După cină, E Sun se pregăti să facă o vizită lui Ciun Sik, pe care nu-l mai văzuse de mult și la care era sigură că va găsi înțelegere pentru suferințele ei.

Se afla într-un impas din care nu vedea nici o ieșire, iar în minte gîndurile i se învălmășeau în-

tunecate şi tulburi. Încercase din răsputeri să nu se mai gîndească la Ken Dea, dar sufletul îi zbura, fără voie, spre omul iubit. Să fie oare Ken Dea cu adevărat un uşuratic, lipsit de voinţă, un afemeiat, aşa cum îl descrisese An Zun Seb ? Nu, nu putea să creadă una ca asta. Dar atunci de ce-şi simţea inima ca strivită şi de ce se vedea atît de singură pe lume ?

Întîlnirile cu Ciun Sik aveau întotdeauna un efect liniştitor asupra lui E Sun. Acum însă nu se putea hotărî să-i spună ce nevoie o adusese la el. Şovăiala ei se datora poate faptului că în ultima vreme, din motive neînţelese, se înstrăinaseră oarecum unul de altul.

În timpul convorbirii, E Sun îi spuse ca din întîmplare :

— Pe mine mă bate gîndul să plec la ţară !

Aceste cuvinte atraseră atenţia lui Ciun Sik şi-l făcură să o întrebe mirat :

— Dar ce ţi-a venit ?

— Pur şi simplu, viaţa din fabrică nu-mi place.

— Fii serioasă ! În zilele noastre, oriunde şi-ar îndrepta paşii cei de o seamă cu noi, nicăieri n-au să găsească un loc unde să se simtă bine ; peste tot e aceeaşi situaţie. Şi asta pentru că, din păcate, viaţa nu e ca un război de ţesut, pe care să-l demontezi şi să-l dregi la loc după priceperea ta, iar apoi să meargă totuşi înainte. Dar, ia spune-mi, ce ţi-a venit să pleci tocmai la ţară ? Nu te înţeleg ! Crezi că ai să găseşti acolo ceva mai bun ? Ce anume ?

— Ştii prea bine că în oraş e foarte greu să capeţi de lucru ; de aceea m-am gîndit să plec la ţară ca învăţătoare, sau, în cel mai rău caz, dacă am să fiu nevoită să rămîn în Seul, am să lucrez ca muncitoare în vreo secţie oarecare a fabricii. În nici un caz nu vreau să rămîn mai departe în biroul domnului An Zun Seb, mă înţelegi ?

— Aşa... Nu cumva îmi ascunzi ceva ?

Întîlnind privirea caldă, prietenoasă și cinstită a lui Ciun Sik, ea nu găsi puterea de care avea nevoie ca să-i răspundă la întrebare și tăcu rușinată.

— Bine, spuse oftînd Ciun Sik, dacă nu-mi poți răspunde, eu nu insist. Fiecare om are secretele lui. Numai în copilărie prietenii își împărtășesc între ei fără nici o rezervă toate secretele. Cu trecerea anilor, însă, se adună în sufletele oamenilor atîtea lucruri, încît... Ce sfat să-ți dau ? Să vii să lucrezi în secție la noi ? Munca e grea și cîștigul o nimica toată. Să pleci la țară ? Gîndește-te, cîți șomeri din provincie rătăcesc pe străzile Seul-ului ! Crezi că o fac pentru că nu se pot despărți de viața clocotitoare a capitalei ? Azi și la țară e greu să găsești o bucată de pîine.

— Atunci, ce să fac ?

— Drept să-ți spun, nici eu nu știu. Vezi tu, cînd am fost eliminat din școală pentru că am luat parte la o demonstrație a elevilor, am înțeles un singur lucru : oamenii ca noi rămîn lipsiți de apărare și dezrădăcinați atîta timp cît nu-și fac prieteni adevărați, pe care să se poată bizui și care să înțeleagă totul. Eu am astăzi asemenea prieteni, cu care trebuie neapărat să faci cunoștință. Numai odraslelor de bogătași le place să spună mereu : „La fabrică ! La țară !“ Ei speră că acolo vor cunoaște poporul și se vor apropia de el, că acolo „vor cunoaște viața“. Dar tu ce să cauți acolo ? Noi doi sîntem doar poporul, și am gustat amarul vieții încă din leagăn. E indiferent unde trăiești și unde lucrezi ; important este să trăiești din plin, viața ta să aibă un tîlc, să fii cu picioarele pe pămînt și să-ți îndrepți pașii spre un scop precis. Fără prieteni, viața este de neconceput, căci omul singur se simte întotdeauna dezrădăcinat.

E Sun înţelegea şi-şi dădea bine seama că de acum înainte nu numai n-o să mai poată trăi fără prieteni, dar şi că prietenia ei cu Ken Dea era o greşeală. Nu se putea hotărî însă să-i povestească lui Ciun Sik tot adevărul, cu toate că el îi era foarte apropiat sufleteşte. Ceea ce spusese el era adevărat : odată cu trecerea anilor, în sufletul fiecăruia dintre noi se adună poveri grele, pe care nu ne e uşor nici să le purtăm, nici să le mărturisim. Şi aceste poveri ne apasă tot mai mult pe suflet şi ne împing spre singurătate.

Ciun Sik băgă de seamă că E Sun era foarte mîhnită, căci îl asculta cu o privire pierdută, ca şi cum tot ce spunea el n-o privea pe dînsa, ci pe altcineva, care îi era ei cu totul indiferent.

— E Sun !... Vrei să fugi de Ken Dea ? o întrebă el cu o duioşie ascunsă.

Fata se făcu că nu i-a auzit întrebarea. se ridică şi-şi luă grăbită rămas bun. Ciun Sik, înţelegînd că nu era momentul să-i vorbească mai mult şi că acum era de prisos în viaţa ei, o conduse în tăcere pînă la poartă, unde se despărţiră fără să-şi mai spună vreun cuvînt.

E Sun mergea spre casă în neştire, cuprinsă de gînduri triste. În minte i se întipăriseră puternic cuvintele lui Ciun Sik : „E Sun, vrei să fugi de Ken Dea ?“ Da ! Aşa era. ea fugea de omul iubit, dar nu pentru ca să se departeze de el, ci în nădejdea că el o va urma ! „Iluzii ! îşi spunea ea cu ironie ; An Zun Seb are dreptate. Iluzii de fată naivă ! Ei şi, chiar dacă nu sînt decît iluzii, ele mă fac atît de fericită ! Ştiu că dragostea mea nu va fi iertată de nimeni. el însă nu va avea nimic de pierdut ; îl vor ierta şi se va putea întoarce oricînd în lumea lui, pentru că societatea lui iubeşte pe cei pocăiţi.“

La lumina felinarelor, care făceau să pară și mai negru întunericul nopții, asfaltul umed al străzii avea un luciu ciudat.

Cînd ajunse acasă, E Sun găsi un bilet pe care erau scrise cîteva cuvinte : *„Nu te-am găsit acasă ; am să revin mîine“*.

Fata simți cum inima i se zbate puternic în piept și fu cuprinsă de o ușoară amețeală.

Ieșind în grabă din casă, scrută întunericul, în lungul și în latul străzii, pînă cînd începură s-o doară ochii și, împinsă parcă din spate de o dorință nestăpînită să-și găsească iubitul, o porni în neștire înainte, mereu înainte.

Pe Ken Dea însă nu l-a mai găsit.

Capitolul XVIII

Îngenuncheată în fața mesei scunde, cu trupul aplecat înainte, E Sun își sprijinea în palme obrajii înfierbîntați și recitea pentru a nu știu cîta oară biletul lăsat de Ken Dea, căutînd cu încăpățînare să afle într-o frază atît de scurtă un înțeles ascuns. Oricît se străduia însă, nu putu să găsească ce căuta, în cele cîteva cuvinte laconice și precise : *„Nu te-am găsit acasă ; am să revin mîine“*.

Cu toate că era tîrziu, somnul nu se lipea de E Sun ; deschise așadar la întîmplare cartea pe care i-o adusese în ajun Ken Dea. Fata știa că, dîndu-i cărțile care-i plăceau lui, Ken Dea i le dăruia pentru că cuprinsul lor se potrivea cu starea lui sufletească ; de aceea ea căuta între filele lor să-l întîlnească. Cu ajutorul acestor cărți ea nădăjduia că va putea pătrunde mai ușor în sufletul iubitului, în lumea lui lăuntrică, care o atrăgea atît de mult,

de vreme ce însemna pentru ea totul, dar care totodată o îndepărta de el.

„Mărite duh, mi-ai dat, mi-ai dat de toate,
Tot ce-am cerut. Şi nu-nturnaşi zadarnic
Obrazul tău prin flacără spre mine.
Mi-ai dat marea Fire drept crăiie
Puteri ca s-o pătrund şi ca s-o pipăi..." [1]

Versurile nemuritorului Goethe i se părură fetei lipsite de sens, neclare şi, oricît se strădui să le pătrundă înţelesul, ele rămaseră mute în faţa inimii şi în faţa minţii ei. Sufletul îi era atît de plin de suferinţe şi de sentimente proprii, încît nu mai aveau loc suferinţe şi sentimente străine, iar cele cuprinse în versurile citite erau atît de abstracte în timp, încît nu puteau răzbi pînă la conştiinţa ei. Deşi nu-şi dădea seama, ea căuta în cărţi concluzii concrete din care să înveţe să trăiască. Realitatea crudă o ţinea cu putere în ghearele ei aspre, fără să-i dea posibilitatea nici să se transpună într-o epocă îndepărtată, nici să împărtăşească chinurile unui cugetător din alt veac ; întreaga ei fiinţă trăia în prezent, încercînd din răsputeri să se menţină la suprafaţă.

De undeva, dintr-un turn, clopotul unui ceasornic bătu ora două din noapte. E Sun ar fi vrut să doarmă, să doarmă mult, ca să-şi împrospăteze forţele de care avea atîta nevoie pentru a doua zi. Se culcă, închise ochii şi-şi trase plapuma peste cap, căutînd să adoarmă, dar somnul o ocolea, nu voia să se apropie de dînsa. Mintea ei lucra cu înfierbîntare şi acum tot ce i se păruse cu neputinţă devenise uşor de înfăptuit ; ţelul ei cel mai dorit, dar şi cel mai îndepărtat şi de neatins pînă acum, era deodată neaşteptat de apropiat şi tot ce i se păruse neclar pînă atunci se transformase în

---

[1] *Goethe, Faust,* partea I, p. 177, Colecţia „Biblioteca pentru toţi", E.S.P.L.A., 1957.

imaginii vii. „Nu cumva, se întreba ea, căsătoria cu Ken Dea este cu neputinţă ?" Şi tot ea îşi răspundea : „O, ba da, căsătoria e foarte cu putinţă !" Această posibilitate, întrezărită de închipuirea ei, o făcea să se bucure şi totodată o înspăimînta. Îl simţea parcă pe Ken Dea, iubitul ei, îmbrăţişînd-o, şi apropierea lui dulce îi umplea inima de fericire şi durere. „Ah, de ce mi-a fost dat să mă îndrăgostesc de el ? !" Neputînd să adoarmă din pricina gîndurilor care i se învălmăşeau în minte şi nemaiputînd suporta căldura sufocantă, fata dădu plapuma la o parte şi se ridică, vorbindu-şi singură :

— Nu, aşa nu mai merge, trebuie să pun capăt numaidecît acestei situaţii, trebuie să plec, da, să plec, să scap odată şi de dragoste, şi de persecuţiile domnului An Zun Seb. Fie ce-o fi, demisionez chiar mîine. Cîţi oameni n-au fost în situaţii cu mult mai grele decît asta în care mă aflu eu acum, şi totuşi n-au pierit ; deci n-am să pier nici eu. Numai că nu pot să plec aşa nitam-nisam, fără să-i spun lui Ken Dea de ce am plecat. Nu vreau să mă socotească o fată uşuratică şi să mă judece greşit ci, dimpotrivă, vreau să-i rămînă despre mine o amintire luminoasă. Dar cum să-i explic atîtea lucruri ? În clipa cînd am să-l văd, cu siguranţă că am să-mi pierd tot curajul. În faţa lui mă simt slabă şi mă pierd cu firea. N-ar fi mai bine să-i scriu ? Dar oare aşa se va sfîrşi totul între noi ? Cît de mult aş vrea să nu se întîmple aşa : dar altfel nu se poate, pentru că odată cu fericirea trebuie să ucid în mine şi durerea ! Cum să fac ?...

Orologiul din turn sună din nou. În curînd aveau să se reverse zorile. Fata, cu ochii uscaţi de nesomn, cu tot trupul cuprins de o înfrigurare încordată, care o făcea să tremure, puse hotărîtă mîna pe toc şi începu să scrie. Dar oricît de repede scria, peniţa nu putea ţine pasul cu sentimentele şi gîndurile ei...

Pe nesimțite, lumina zilei pătrunse în cămăruță. izgonind întunericul. E Sun reciti scrisoarea și se îngrozi. Acum, cînd ziua luase locul nopții, realitatea izgoni la rîndul ei închipuirile care chinuiseră toată noaptea mintea lui E Sun și totul căpăta acum contururi clare. Adevărul, rostit în toată plinătatea lui, părea indecent. Și, din nou, tot ce i se păruse o clipă că ar fi posibil deveni imposibil. iar țelurile ei, pe care le socotise atît de apropiate, părură de neatins.

„Mărite duh, mi-ai dat, mi-ai dat de toate,
Tot ce-am cerut. Și nu-nturnași zadarnic
Obrazul tău prin flacără spre mine..."

Înciudată, E Sun închise cartea, rupse scrisoarea și, nemaiștiind ce să facă, își lipi obrajii fierbinți de tăblia răcoroasă a mesei, murmurînd : „Ah, de ce iubesc un om atît de greu de înțeles... atît de străin !"

În dimineața aceleiași zile, E Sun se înfățișă domnului An Zun Seb, căruia îi înmînă demisia. Chipul ei era neobișnuit de palid, mîinile îi tremurau ușor și cearcănele de sub ochi trădau zbuciumul prin care trecuse în ultimele zile.

Directorul își aruncă ochii pe cerere și, după ce o citi, o puse cu indiferență sub un *presse-papier*. Apoi rosti încet :

— Bine, E Sun-si, dacă stărui în hotărîrea dumitale, voi căuta să te înlocuiesc cu cineva. Totuși, te sfătuiesc să te mai gîndești încă odată bine la ceea ce faci. Acum, cînd fiecare tremură de teamă să nu-și piardă pîinea, nimeni nu dă cu piciorul slujbei în chip atît de ușuratic. Totuși, eu voi ține seamă de rugămintea pe care mi-ai făcut-o.

E Sun părăsi biroul domnului An Zun Seb cu un sentiment de mare ușurare, cu toate că știa din propria-i experiență ce înseamnă șomajul.

Fără să țină seamă de urmările grele ale gestului pe care-l făcuse, era nespus de mulțumită că, pentru prima dată în viața ei, își manifestase clar voința. „Nu-i nimic, căuta ea să-și facă singură curaj ; șomeri sînt mulți, dar de nici unul n-am auzit să fi murit de foame. Și dacă ei izbutesc să trăiască, eu de ce m-aș teme și de ce n-aș încerca să trăiesc la fel cu ei ?"

În ziua aceea, E Sun lucră tot timpul într-o stare de încîntare, căutînd să nu se gîndească la cele ce aveau să urmeze. Din cînd în cînd, o întrebare îi trecea însă ca un fulger prin minte : „Oare nu cumva m-am pripit și am procedat fără să cuget destul ?" Dar își răspundea îndată cu hotărîre : „Nu, așa trebuia să procedez, pentru că nu puteam găsi altă soluție !"

Îndată ce termină serviciul, se grăbi să se înapoieze acasă, unde se apucă cu hărnicie să deretice și să-și orînduiască odaia, în așteptarea lui Ken Dea, de dorul căruia își simțea înfiorată întreaga ființă. În gînd însă nu înceta să-și repete mereu, cu îndîrjire : „Asta va fi cea din urmă întîlnire..."

Deodată tresări, auzind bătăi puternice în poartă. Cine putea fi ? se întrebă ea : în nici un caz Ken Dea. Cunoștea prea bine felul în care iubitul ei își anunța sosirea. Cînd gazda deschise, E Sun auzi glasul lui Kim Dea Tan, dar nu putu înțelege cuvintele... Acum gazda, cu un zîmbet umil și slugarnic, dădea în lături ușa camerei lui E Sun, lăsînd să pătrundă înăuntru musafirul neașteptat și nepoftit, a cărui înfățișare exprima autoritate și semeție.

Kim Dea Tan, aruncînd fetei o privire cercetătoare, o întrebă :

— Ce s-a întîmplat cu tine, te simți rău ? Fără să aștepte răspunsul, se așeză pe un scaun și adăugă :

— Vino încoace și stai lîngă mine, că am de vorbit ceva cu tine.

E Sun rămase în picioare. Își dădea seama că între ea și Kim Dea Tan se va da o luptă grea, în care va trebui să se apere cu îndîrjire, și se gîndea că în picioare se va simți mai sigură pe sine. Acum nu se mai afla în fața lui An Zun Seb, a cărui părere despre ea îi era cu totul indiferentă, ci în fața lui Kim Dea Tan, tatăl iubitului ei, și asta era cu totul altceva.

Așezîndu-se cît mai comod, Kim Dea Tan schiță din sprîncene un semn de dezaprobare. Chipul lui era însă calm, de nepătruns, așa cum cereau buna cuviință, educația și situația importantă în societate și nu i se puteau citi gîndurile.

Privindu-l, E Sun se gîndea cît de necruțător avea să se poarte cu ea acest om, al cărui chip îi era totuși atît de drag, pentru ca semăna leit cu chipul dragului ei Ken Dea : aceleași buze disprețuitoare, puternic conturate, același nas puțin coroiat. Privirea lui E Sun, îndreptată spre Kim Dea Tan, era rugătoare ; Kim Dea Tan o privea însă cu o rece nepăsare.

— Cred că bănuiești despre ce vreau să-ți vorbesc, rupse Kim Dea Tan tăcerea. De altfel n-am sa fac decît să-ți repet ceea ce ți-a spus și An Zun Seb. Am socotit că e nevoie, la rîndul meu, să stau și eu de vorbă cu tine. Eu nu sînt pentru tine un străin. N-a trecut prea mult timp de cînd te adăposteam în casa mea și sînt sigur că îmi ești recunoscătoare : de aceea nădăjduiesc că o să ne înțelegem. Tu știi foarte bine că pe mine mă leagă de An Zun Seb interese puternice, vitale chiar, și de aceea nu sînt dispus să îngădui nimănui, oricine ar fi, să se amestece între mine și asociatul meu, tulburîndu-mi astfel liniștea și bunăstarea căminului. Cred că mă înțelegi foarte bine, căci doar nu mai ești copil și-ți dai seama unde va duce jocul acesta... de-a dragostea. Ar fi

timpul să-ţi dai seama de realitate şi să te trezeşti din visul tău; pentru că nu cred că-ţi e indiferentă soarta fiului meu şi în clipa de faţă asta facem : hotărîm soarta lui. Judecă şi tu singură : ce-i poţi oferi ? Dragostea nu satură, pe cînd cu Hen Ok e altceva ; ea are studii superioare şi, mai ales, capital. Asta-i situaţia... oftă cu năduf bătrînul.

Acest oftat nu exprima însă înţelegere sau compătimire pentru nefericita E Sun, ci doar milă pentru sine însuşi, pentru respectabilul Kim Dea Tan, pe care împrejurările îl aduseseră în cămăruţa jalnică a acestei fetişcane. Suferea mult în mîndria lui şi de aceea găsea în această suferinţă o scuză pentru cruzimea cu care se purta faţă de E Sun.

Ascultînd vorbăria bătrînului, fata se simţi cuprinsă de o nesfîrşită oboseală şi, ca să nu se prăbuşească, se aşeză încet pe *can,* gîndindu-se : „Fie ce-o fi. Am să-l las să-şi verse tot amarul..." Acum înţelegea că nu mila îl adusese pe bătrîn la ea, ci ura, şi că nu putea să se aştepte din partea lui la nici un fel de îndurare, deoarece o socotea o piedică în calea intereselor sale personale.

— Aşa stau lucrurile, E Sun — spuse mai departe bătrînul îndîrjit — şi dacă voi o să vă ţineţi şi de-acum încolo de prostii, toată munca mea se va duce de rîpă. Trebuie, fetiţo dragă, să te mai gîndeşti şi la alţii, căci nu e omenesc să te ocupi numai de tine. Sînt trei zile de cînd fiinţa care a fost sortită să fie într-adevăr soţia fiului meu n-a mai pus nimic în gură. Cum crezi tu că vei putea să-ţi întemeiezi fericirea pe nefericirea şi lacrimile altora ? Ştii tu că în casa mea şi a lui An Zun Seb au pătruns durerea şi tristeţea ? Şi ia seama, fără binecuvîntarea părinţilor, copiii nu pot avea parte de fericire ! Trebuie să mă înţelegi şi tu, aşa după cum mi se pare că a început să înţeleagă şi fiul meu, care de cîtva timp dă semne

de pocăinţă, căci îl văd mereu abătut. Nu-i nimic! Trebuie să-şi ia şi el pedeapsa !

Pe pavajul curţii se auziră nişte paşi bărbăteşti şi zgomotul lor atrase atenţia lui Kim Dea Tan, care întrebă :

— El este ?

Fata dădu negativ din cap. În sufletul ei regreta amarnic că nu era într-adevăr „el". Cît de mult ar fi vrut ca în clipele acelea Ken Dea să fie lîngă ea, ca să vadă cîtă suferinţă îndura pentru dragostea lor.

Cînd paşii amuţiră, Kim Dea Tan reluă discuţia cu aceeaşi insistenţă :

— Pe tine nu te învinovăţesc de nimic, te rog numai să mă înţelegi. Acum, spune-mi cinstit : ţi-a făgăduit ceva fiul meu ?

— Nu.

— Atunci... Pe ce îţi întemeiezi nădejdile ?

— Eu... nu mi-am făcut nici un fel de iluzii, n-am contat pe nimic, murmură E Sun.

— Ei, dar ştii că toată istoria asta e ciudată şi de neînţeles ! E greu de crezut ca un tînăr să nu facă jurăminte nesocotite, cînd e prins în vîrtejul înflăcărat al dragostei.

— Totuşi, nu mi-a făgăduit nimic.

— Atunci cum ai putut să... E Sun, eu ştiu că... o dată s-a întors de la tine în zorii zilei.

Chipul fetei se împurpură, iar privirile i se încărcară de fulgerele unei mînii greu stăpînite.

— Ascultaţi ! — îl întrerupse brusc E Sun, vorbind răspicat şi cu hotărîre — m-aţi hrănit şi m-aţi adăpostit, dar pentru aceste binefaceri v-am plătit cu ani grei de muncă şi pe deasupra v-am rămas şi recunoscătoare. Dar nu permit !... În sfîrşit, nu s-a întîmplat nimic. Asta-i tot ce pot să vă spun !

Izbucnirea fetei nu făcu asupra lui Kim Dea Tan o impresie prea puternică. El rămase impa-

sibil, numai pleoapele i se apropiară şi mai mult cînd vorbi din nou :

— Dă-mi voie să te mai întreb ceva. Ce ai de gînd să faci în viitor ? Am auzit că ţi-ai dat demisia. e adevărat ?

— Da.

— De ce ?

— Aşa.

— Cum aşa... Pur şi simplu ?

— Da, aşa... pur şi simplu !

— Ciudat !

— O nu, nu e de loc ciudat.

— O, E Sun ! Mult aş dori să te feresc să faci un pas greşit. Dacă pleci din fabrica mea ai să rămîi cu totul singură pe lume şi nimeni, cînd vei fi la nevoie, nu-ţi va întinde o mînă de ajutor. Vezi tu, cu toate că în ultima vreme nu ne-am prea întîlnit. eu m-am interesat tot timpul de tine şi ori de cîte ori am avut prilejul l-am întrebat pe An Zun Seb ce faci. cum te împaci cu serviciul şi cum o duci cu sănătatea. De aceea nu sînt de acord cu ceea ce faci şi te rog să te gîndeşti bine.

— M-am gîndit... Vreau să trăiesc independentă.

— Ce vorbeşti ! Independenţa nu e de nici un folos pentru fete. Afară de asta, gîndeşte-te că dacă vei avea sprijinul moral şi material al unor oameni ca An Zun Seb şi ca mine, vei putea face o partidă bună, asigurîndu-ţi astfel viitorul. Asta înseamnă mult, căci tot Seul-ul ştie că oricînd va fi vorba de asigurarea fericirii pupilei lui, Kim Dea Tan nu va fi zgîrcit în ce priveşte zestrea ei.

— Lăsaţi... Am să mă descurc şi singură într-un fel sau altul.

— Într-un fel sau altul nu merge.

— Poate, după părerea dumneavoastră ; eu, însă, socotesc că aşa va fi mai bine.

— Mi se pare că nu-ţi dai seama ce spui.

Vorbindu-i astfel lui E Sun, Kim Dea Tan n-o făcea nici de data aceasta mînat de grija pentru viitorul ei, ci condus numai de interesele lui, fiindcă bănuia că e o legătură între demisia fetei și amenințările lui Ken Dea că va părăsi casa părintească. Era aproape sigur că tinerii au de gînd să se căsătorească și să-și întemeieze un cămin propriu, începînd o viață independentă în care să nu țină seamă de voința părinților. Dar cum putea să se încredințeze că bănuielile lui sînt întemeiate și să-și dea seama că nu greșește ? Cum să le descopere planurile ?

Ridicîndu-se de la locul lui, Kim Dea Tan se apropie de E Sun și o întrebă :

— Ia spune-mi, te rog, cum ți se pare propunerea domnului An Zun Seb să te duci undeva să te odihnești ? Dacă primești, noi o să avem grijă să nu te plictisești. Ai să te întorci de acolo tocmai bine cînd toate lucrurile or să se liniștească și ai să-ți reiei locul în biroul domnului An Zun Seb, care te apreciază mult și nu se poate lipsi de serviciile tale. De altfel... nici eu nu vreau să te las în voia soartei. Ba mai mult chiar, dacă ai să mă asculți, o să am grijă și de viitorul fratelui tău, Ki Sun, pe care am să-l iau pe lîngă mine și am să mă străduiesc să fac din el om. Ei, ce zici ?

— Nu, nu primesc ! răspunse fata cu glas hotărît : am luat o hotărîre și o mențin.

— Și care e hotărîrea ta, E Sun ? o întrebă bătrînul cu viclenie.

Fata nu răspunse. În mintea ei, însă, îi vorbi cu îndîrjire : „M-am hotărît să plec, pentru ca să nu stau în calea fiului tău, căci îmi dau seama că nu voi fi fericită rămînînd în preajma lui. Ție însă nu vreau să-ți spun asta. În adevăr, sînt singură și săracă, și tu ai despre mine numai păreri proaste. Bucură-te și triumfă ! Dar eu nu vreau să fiu martoră la această bucurie, la triumful tău."

Kim Dea Tan vîrî mîna în buzunar, şovăi o clipă, apoi scoţînd la iveală un plic i-l întinse lui E Sun, fără să-şi poată stăpîni o vădită încurcătură. Fata luă instinctiv plicul.

— Asta... este... pentru început, îi vorbi el cu un glas surd ; oricum, fiul meu... tu ai trăit în casa mea...

E Sun sări ca arsă în picioare, şi tot sîngele îi năvăli în obraji.

— Te rog să nu faci pe proasta ! îi strigă în faţă bătrînul cu glas înăbuşit, ridicîndu-se în picioare cît era de înalt : apoi, îndreptîndu-se spre uşă, adăugă din prag :

— Aha ! acum înţeleg ! Mi se pare că... pentru tine... suma e prea mică...

E Sun ieşi în goană după el şi, tăindu-i calea, îi zvîrli plicul la picioare, strigîndu-i cu glasul sugrumat :

— Poftim... Nu-mi trebuie banii dumitale. Păstrează-ţi-i !

Plîngînd în hohote, fata se înapoie în cămăruţa ei, unde se trînti cu faţa în jos pe *can,* şi rămase astfel mult timp nemişcată.

Capitolul XIX

Ken Dea trecuse în ajun pe la E Sun. Negăsind-o acasă, o înştiinţase printr-un bilet scurt că a doua zi va trece din nou pe la ea. Desigur că acum, îşi spunea el, fata îl aştepta cu nerăbdare, aşa cum şi el ardea de dorinţa să o revadă. Tocmai acesta era motivul care-l îndemnase să întîrzie la cafenea mai mult ca de obicei, ba chiar să şi bea un pahar mai mult. „Din cînd în cînd — îşi spusese el, sorbindu-şi păhărelul — nu e rău să

chinuiești puțin ființa al cărei chip îți umple inima. Ba chiar și ție însuți nu-ți strică o asemenea dulce suferință.“

Ajungînd la locuința fetei, Ken Dea se opri în dreptul porții și, cu un sentiment de adîncă emoție, privi în curte. Văzînd însă căsuța cufundată în întuneric și învăluită de tăcere, fu cuprins de ciudă și emoția i se schimbă în dezamăgire. „M-am grăbit zadarnic, în zadar am alergat la ea.“ Apoi, lovind înfuriat cu piciorul în poartă, strigă :

— Deschideți ! Eu sînt !

Din întuneric se auzi glasul bătrînei gazde :

— Chiriașa mea nu-i acasă !

— Dar unde e ?

— Nu știu, a plecat.

— A plecat ?

— Mi se pare că a fost chemată la birou.

— Nu se poate ! exclamă neîncrezător Ken Dea, privind cadranul fosforescent al ceasornicului de la mînă, ale cărui ace arătau orele nouă și jumătate.

Bătrîna gazdă a lui E Sun îi spuse compătimitoare :

— Veniți mîine din nou.

— Hm, ce fel de treburi are ea noaptea la birou ?

— Asta n-am de unde să știu.

Ken Dea, neîncrezător în vorbele bătrînei, insistă :

— Lasă-mă totuși să intru înăuntru.

El își închipuia că E Sun e acasă, dar că nu vrea să-l primească bănuind că e beat. Reluă deci și mai insistent rugămintea către bătrîna gazdă, căutînd s-o convingă să-i deschidă poarta.

— Lasă-mă te rog să intru, nu sînt beat. Nu se cunoaște după glas că sînt treaz ?

Bătrîna murmură cîteva vorbe pe care el nu le putu înțelege și apoi amuți cu totul.

Ken Dea se învîrti cîtva timp în preajma porții zăvorîte, nedumerit, întrebîndu-se ce-i rămînea de făcut. Într-un tîrziu, împleticindu-se, apucă din nou drumul spre oraș. Ajungînd în dreptul unei cabine telefonice, îi veni ideea să controleze afirmația bătrînei gazde a lui E Sun. Intră în cabină și formă un număr. După un minut de așteptare chinuitoare, de la celălalt capăt al firului, un glas indiferent îi răspunse că numărul cerut nu răspunde.

— Nu se poate ! exclamă el contrariat.

— Se mai întîmplă...

Răspunsul neașteptat al telefonistei i se păru plin de batjocură și-l înfurie.

— Nu v-am întrebat care e părerea dumneavoastră ! strigă el necăjit în receptor.

De la celălalt capăt al firului, glasul operatoarei de la centrală îi ajunse la ureche ca un ecou :

— Mai bine... trezește-te ! și apoi nu se mai auzi nimic.

Pentru prima oară în viața lui, Ken Dea se crezu mințit de o femeie. „Ah ! — se gîndea el — sînt oare gelos de sufăr atît ? Nu ! Ceea ce simt nu-i gelozie, ci jignire. Oricine în locul meu ar fi jignit de o astfel de comportare. De ce m-a mințit, doar nu i-am cerut nimic care să o facă să mă mintă ! Și apoi povestea cu biroul n-a fost decît o minciună sfruntată, un pretext ca să nu mă primească. Ce caraghioslîc ! Ce rost or fi avînd toate aceste minciuni ? Se poartă cu mine ca și cum eu aș avea mai multă nevoie de ea decît ea de mine. La urma urmei, ducă-se la naiba toată povestea asta stupidă. Un lucru e sigur ; la birou nu e nimeni ! Totuși, ia să vedem."

Cu pași nesiguri, cu inima zvîcnindu-i puternic în piept, Ken Dea porni spre fabrică, dar deodată rămase locului încremenit. Din partea opusă venea în fugă, plîngînd cu hohote, E Sun.

— E Sun-si ! exclamă el uimit şi îngrozit totodată.

Fata se opri ; tremura toată. Apoi, apăsîndu-şi cu mîinile bluza pe piept, se apropie de el.

— Ce s-a întîmplat ? Ce-i cu dumneata ?

Ea tăcea.

— E Sun-si ! — rosti el din nou, cuprins de durere, simţind cum bănuiala îi pătrunde în suflet cu şi mai multă putere ; — unde ai fost şi cu cine ?

— Te rog... Te rog să mergem... Lasă... Vorbim... pe urmă.

— Nu cumva eşti urmărită ?

— Nu, nu !

Ajungînd în camera fetei fură învăluiţi de o atmosferă grea, apăsătoare. El tăcea privind-o încruntat, iar ea îşi muşca buzele palide şi-şi apăsa mereu pe piept, cu amîndouă mîinile, bluza sfîşiată, încercînd să schiţeze o frîntură de zîmbet. Nu izbuti să înjghebeze însă decît nişte strîmbături jalnice, ca de copil bătut, şi zbuciumul ei sufletesc, care se oglindea în aceste strîmbături dureroase, nu trezea în sufletul lui Ken Dea nici un fel de milă, ci numai dezgust.

— O ! Acum înţeleg bine totul ! rosti el într-un tîrziu apăsînd cu dispreţ pe fiecare cuvînt.

Fata îl privi lung cu ochii larg deschişi, apoi dădu cu hotărîre din cap în semn de negare.

— Atunci... de ce nu-mi spui nimic ?

Din ochii frumoşi ai fetei izvorîră lacrimi mari pe care, cînd le văzu, Ken Dea îşi pierdu cumpătul şi îngăimă deznădăjduit :

— E Sun-si... O, draga mea E Sun-si !

Ah, cîtă nefericire se adunase în sufletul amîndurora...

Aplecîndu-se asupra lui E Sun şi punîndu-i uşor mîna pe umăr, Ken Dea simţi trupul fetei tremurînd puternic. Cu un gest instinctiv, de parcă ar fi căutat un refugiu în suferinţa ei, fata îi prinse

mîna, dar deodată, ca şi cum ar fi fost cuprinsă de o ură neînţeleasă împotriva lui, respinse mîna pe care cu un minut înainte o strînsese cu patimă. Tînărul se încruntă înfuriat şi simţi că în clipa aceea ar fi fost în stare s-o lovească, să-i arunce în faţă cele mai grele insulte şi s-o calce în picioare.

Ah, cît de greşit o judeca Ken Dea ! Arăta atîta dispreţ fetei şi o învinovăţea în gelozia lui oarbă de o faptă urîtă pe care ea n-o săvîrşise. În vreme ce inima ei sîngera, el o chinuia cu gelozia lui şi asta tocmai acum, cînd ea avea mai multă nevoie de înţelegere ca oricînd, tocmai acum... era beat !

E Sun se simţi cuprinsă din nou în mreaja unei oboseli grele, ca de moarte, pe care o cunoştea atît de bine : „Fie ce-o fi... Nu se mai poate schimba nimic... N-are deci nici un rost să-i mai dau explicaţii..."

...Îndată după cină, Sun En, curierul fabricii, venise la E Sun ca să-i spună că e aşteptată de director la birou. Fata rămăsese surprinsă de această invitaţie, cu atît mai mult cu cît ştia că la birou nici în timpul zilei, în orele de serviciu, nu avea prea mult de lucru ; aşa că se întreba mirată ce treabă putea să aibă directorul cu ea la o oră atît de tîrzie.

Băieţandrul ridică din umeri şi plecă fără să o lămurească ; din ziua cînd cu pachetul de la „Fa-sin" nu voia să mai stea de vorbă cu ea prea mult. Ajungînd la birou, fata găsi acolo pe domnul An Zun Seb, care o rugă să ia loc şi să scrie o scrisoare de afaceri către „Yasuda". E Sun îşi dădu seama din cuprinsul scrisorii că aceasta nu avea un caracter urgent şi se nelinişti şi mai rău.

În vreme ce îi îndeplinea totuşi dorinţa, domnul An Zun Seb părea cufundat în citirea unor hîrtii şi nu ridică privirea asupra ei decît în clipa cînd îi întinse scrisoarea terminată, spunîndu-i sfioasă:

— Gata, domnule director.

— Ba nu, nu e gata, răspunse An Zun Seb privind-o fix. Apoi își încleștă fălcile atît de tare, încît îi apărură pe tîmple niște vinișoare care se mișcau nervos. Expresia chipului lui o făcu pe E Sun să bănuiască, cu teamă, că era beat.

Ridicîndu-se cu greutate din fotoliu, An Zun Seb făcu un pas spre ea și o întrebă :

— Spune-mi, te rog, de ce vrei să pleci, te temi de mine ?

Fără să aștepte răspunsul, el se apropie și mai mult de ea ; atunci E Sun își dădu seama că nu era de loc beat și o cuprinse frica. Căută să se retragă spre ușă, dar el îi tăie calea, o apucă cu brațele lui puternice și îi sfîșie bluza, bîlbîind :

— Nu te teme, nu te teme... proasto, am să te îmbrac în aur... Nu te teme !...

Era puternic și greu...

O bătaie răsună în ușă pe neașteptate și glasul lui Sun En, schimbat, parcă mai subțire, întrebă :

— Stăpîne, aveți să-mi mai dați ceva ordine, sau pot pleca acasă ?

An Zun Seb își pierdu o clipă cumpătul, ceea ce îi dădu lui E Sun prilejul să i se smulgă din brațe și, strigînd de cîteva ori pe Sun En, să o rupă la fugă fără să se mai uite înapoi.

Da, Ken Dea nu mai avea încredere în ea. Nu-i nimic. Cu atît mai bine, căci asta îi va ușura despărțirea. Și ea, care-și închipuise că el îi cunoștea sufletul !

— Te întreb pentru ultima oară, E Sun, cu cine ai fost ? stărui Ken Dea.

Cît de mult ar fi vrut să-i arunce în obraz răspunsul : „Cu viitorul dumitale socru !“ Dar rușinea o opri să rostească aceste cuvinte.

Ken Dea plecă fără să fi putut căpăta de la ea vreun răspuns.

E Sun, cu urechea încordată, îi urmări cîtva timp paşii care se depărtau, iar cînd nu-i mai auzi lăsă capul în jos şi, izbucnind într-un plîns amar, dădu frîu liber lacrimilor. După cîteva minute însă şi le şterse cu palmele, spunîndu-şi îndîrjită: „Ajunge! S-a sfîrşit! Dacă nu m-a înţeles, nici nu-i nevoie! N-am să-i iert asta niciodată. Şi n-am de ce să plîng. Trebuia să-mi cunosc omul. Ce fricoasă am fost întotdeauna şi cum m-am temut să-mi arăt voinţa şi caracterul! Nu scoteam o vorbă de frică să nu intru în gura lumii. Am ţinut întotdeauna la părerea oamenilor. Părerea oamenilor! Dar oare Kim Dea Tan şi An Zun Seb pot fi socotiţi oameni? Ei nu sînt nici mai buni, nici mai inteligenţi decît mine, dimpotrivă. Atît că au avut în viaţă mult mai mult noroc decît mine. Ah, dar acum mi s-au deschis ochii şi-mi dau seama de realitate nu numai în privinţa lor, dar şi în ce mă priveşte pe mine. Cît de multă dreptate a avut Ciun Sik! Ani în şir mi-a scos sufletul mama lui Ken Ir pentru un blid de mîncare; iar domnul An Zun Seb a vrut să mă batjocorească şi să-mi plătească ruşinea cu bani; la rîndul lui, şi Kim Dea Tan gîndea despre mine că-mi poate plăti necinstea cu bani. «Dacă s-a întîmplat ceva între voi, primeşte-ţi plata şi dă-te la o parte. Dacă însă nu s-a întîmplat nimic pînă acum, lasă să se întîmple de aci încolo, numai aşa fiul meu îşi va veni poate în fire şi se va depărta de tine!» Desigur, aşa a socotit Kim Dea Tan; parcă eu nu-mi dau seama de toate astea? Dar Ken Dea?... Ce aspru îl judec! Dar n-am încotro. De ce s-a lepădat de mine tocmai acum, cînd aş fi avut atîta nevoie de sprijin, şi s-a lăsat condus de amorul lui propriu josnic şi meschin? Ciun Sik nu s-ar fi lepădat de mine orice mi s-ar fi întîmplat, ci ar fi împărţit cu mine toată durerea, oricît ar fi fost de mare. Dar ce să mai zic de Sun En! Cum

nu mi-am dat seama pînă acum ce suflet are acest băieţandru ? El a bănuit ce era să se întîmple cu mine acolo, la director, şi m-a apărat cum s-a priceput, dar cu tot curajul ! Cît trebuie să fi suferit bietul de el în clipele acelea de încordare cînd, ghemuit după uşă, trăgea cu urechea la cele ce se petreceau în birou, gata să-mi sară în ajutor ! Abia acum văd cît de mulţi prieteni am ! Pînă acum socoteam că toţi oamenii sînt la fel, fără deosebiri prea mari între ei. Dar nu-i aşa. Ciun Sik are dreptate cînd spune că oamenii nu seamănă între ei şi că sînt reprezentanţii mai mult sau mai puţin tipici ai diferitelor clase sociale. Fără îndoială că sînt şi excepţii ; eu am crezut că şi Ken Dea... Dar nu, el nu este o asemenea excepţie. A venit vremea să mă trezesc la realitate din visul meu frumos ! Ce am sperat ? Că Kim Dea Tan o să uite vreodată că m-a adăpostit în casa lui, că părinţii mei au fost argaţii fraţilor lui ? Că Hen Ok o să renunţe de bunăvoie la logodnicul ei, iar An Zun Seb la o afacere avantajoasă ? La ce m-am aşteptat ? Ca aceşti oameni să mă primească în mijlocul lor ? Nu, sigur că nu. Am crezut doar că Ken Dea o să mă urmeze. Ce proastă am fost!... Bineînţeles că n-are de gînd să plece să trăiască la sat, ci se joacă numai de-a jertfirea de sine ! De altfel, n-ar duce-o rău nici la ţară căci şi pe acolo conduc indivizi de teapa lui Kim Dea Tan şi An Zun Seb. L-ar recunoaşte de la prima ochire că e de-ai lor şi nu l-ar lăsa în impas. Ken Dea e doar o odraslă de-a lor şi ei vor aştepta cu răbdare clipa în care se va înapoia în sînul bogatei sale familii... Am să plec. Trebuie să scap de ruşine.“

E Sun îşi răcori obrajii cu apă şi-şi puse cea mai bună rochie. „Nu, nimeni n-are să-mi ştie durerea. Am să întorc spatele trecutului. Oare ce i-aş putea dărui noului meu frăţior, Sun En ?“...

Capitolul XX

A doua zi după cele petrecute în biroul său, An Zun Seb se trezi foarte prost dispus. Cine naiba îl pusese să se lege de fată şi să intre într-o încurcătură ca asta, din care nu ştia cum o să iasă ! Uf ! Ce prost mai picase şi întîmplarea asta ! Dar nu-i nimic, o s-o înveţe el minte pe fetişcană ! Şi măcar de ar fi fost ceva deosebit de capul ei, care să justifice rătăcirea lui ! Îl stîrnise numai cu încăpăţînarea ei. Tocmai pe el, care era obişnuit să cucerească femeile cu uşurinţă ! Dar cel mai mult îl supăra gîndul că toată această întîmplare ar putea să ajungă la urechile răuvoitorilor şi invidioşilor care, profitînd de prilej, s-ar grăbi să-l facă de rîs. Se putea aştepta ca şi Kim Dea Tan să facă pe socoteala lui o observaţie ironică : „Aşadar... fetişcana asta nu i-a sucit capul numai uşuraticului meu fiu, ha, ha !" Dar Hen Ok, care era atît de deşteaptă şi pe care n-o putea duce cu vorba cu una, cu două, ce-o să spună ?

M-da, orice ar spune şi oricum ar întoarce-o, întîmplarea aceasta rămîne neplăcută, foarte neplăcută. Măcar de-ar şti ce gîndeşte şi ce mai pune la cale fiinţa asta zănatică şi susceptibilă. Atît numai că el, An Zun Seb, nu era dispus să lase lucrurile să meargă prea departe şi mica lui greşeală să se transforme într-un fapt senzaţional. Dacă va fi nevoie, va şti cum să închidă gura oricui.

Fetişcana îşi înaintase demisia, dar el nu i-o va primi în nici un caz şi astfel nu-i va da prilejul să-i scape din mînă. Va găsi el un motiv puternic prin care s-o silească să rămînă mai departe în serviciul său, atîta timp cît va trebui pentru ca furia ei să se domolească, iar trecutele lui stăruinţe să nu i se mai pară atît de tragice. După aceea n-avea decît să plece unde-o pofti ! Îşi şi găsise cu cine

să intre în conflict ! Ce ființă nerecunoscătoare ! Şi cînd te gîndeşti că pregătise acestei fete un cadou minunat, o frumoasă miniatură de aur ! Hotărît lucru, n-avea noroc la fetițe şi pace... Doamnele erau cu mult mai picante şi mai rafinate, şi cu ele riscul complicațiilor era aproape inexistent. „Ce prostie ! Ce nesocotință !“ se mustra cu amărăciune An Zun Seb.

— Ce tot mormăi, îl întrebă surprinsă şi îngrijorată mama lui Hen Ok, ai vreun necaz ?

— Ce te priveşte pe tine ? îi răspunse el arțăgos. Tu nu te pricepi în afaceri, ştii numai să trăieşti fără nici o grijă, îți vine totul de-a gata...

Era aproape unsprezece şi el încă mai şedea întins pe *can*. Era însă neliniştit şi se întreba în gînd ce putea să se întîmple între timp la birou. Nu se grăbea să plece într-acolo, pentru că voia să întîrzie cît mai mult să dea ochi cu E Sun. Deodată îi trecu prin minte ca un fulger gîndul că s-ar putea ca fata nici să nu fi venit la birou.

Mama lui Hen Ok îi spuse cu sfială :

— Ar fi mai bine să te scoli și să iei o gustare.

— Bine, bine, îi răspunse el morocănos ; apoi, cu ton poruncitor : Cheamă fata !

După cîteva clipe, Hen Ok apăru în fața lui, îmbrăcată în halatul de dimineață, cu părul despletit și avînd încă pe obraji urmele fardului din ajun.

— Ce-i, tată, nu te simți bine ? îl întrebă fata îngrijorată.

— Mă muncesc grijile, îi răspunse An Zun Seb ținîndu-se cu mîinile de șale, fără să-și dea seama de ce face acest gest ; apoi adăugă : Dă, te rog, un telefon la birou, să vedem ce mai e pe acolo și spune-le că vin și eu imediat.

— De ce îți faci griji ? Dacă ar fi avut treabă cu tine, E Sun ar fi telefonat.

— Te rog să nu mă contrazici, izbucni bătrînul.

Hen Ok, neobişnuită cu un asemenea ton, înălţă din umeri cu mirare. Întorcîndu-se de la telefon, şi ocolindu-i înadins privirea, fata îi spuse :

— Aşa cum am prevăzut, totul e în ordine.

— Dar cine ţi-a răspuns la telefon ?

— Un băiat.

— Bănuiam eu că ceva nu e în regulă. Spune să vină maşina. Aşa... şi... încă ceva. Mai telefonează odată la birou şi întreabă de ce a răspuns curierul în locul secretarei.

An Zun Seb îşi lua tocmai gustarea, cînd Hen Ok, întorcîndu-se de la telefon, îi spuse cu mirare :

— Băieţandrul mi-a spus că nu ştie ce a împiedicat-o pe E Sun să vină la birou şi că, probabil, domnul director ştie din ce cauză.

— Bine, bine, mormăi bătrînul, fără să ridice ochii din farfurie.

Clocotea însă de mînie împotriva lui Sun En, şi-şi spunea în gînd : „Neobrăzatul ! Am să-l dau afară cît ai zice peşte."

Domnul An Zun Seb ştia însă foarte bine că această ameninţare împotriva lui Sun En n-o va putea aduce la îndeplinire chiar aşa... cît ai zice peşte. Pentru asta trebuia să mai aibă răbdare. Băiatul avea o fire aprinsă şi era un martor periculos. Indivizii de teapa lui nu pot fi nici îmbunaţi, nici speriaţi, căci ei fac parte din tagma încăpăţînaţilor naivi, care sînt oricînd gata să-şi dea viaţa pentru adevăr. Sun En nu era încă în stare să înţeleagă că adevărul e întotdeauna de partea celor puternici, prostul !

An Zun Seb era din ce în ce mai neliniştit ; nici nu putea înghiţi, îmbucăturile i se opreau în gît. Era limpede că E Sun n-avea nici un interes să vorbească despre cele petrecute şi să-şi compromită reputaţia. Dar... Mai ştii ? Unele femei simt o plăcere deosebită să se laude cu cuceririle lor. Nu era exclus ca E Sun să scape un cuvînt care,

ajungînd la urechile muncitorilor, aceştia doar atîta aşteptau, să le dea prilejul să toarne gaz peste foc. Orice încercare ar fi făcut el ca să şi-i apropie, muncitorii nu-i erau prieteni. Nu zădărniciseră ei loteria, refuzînd cupoanele ? Se vede bine că n-o duc dumnealor chiar atît de rău, numai că mintea le e întunecată de ură împotriva stăpînilor. Dac-ar fi după el, ar şti cum să-i înveţe minte ; i-ar ţine numai după gratii, ca pe nişte fiare sălbatice. Are dreptate Cian Men Cion cînd spune că, în primul rînd, trebuie să construim barăci şi să aducem supraveghetori pricepuţi, japonezi, de exemplu. E drept că aceştia costă mai scump, dar cheltuiala aceasta poţi s-o scoţi cu vîrf şi îndesat ; oamenii vor munci mai cu sîrguinţă şi nu va mai îndrăzni să crîcnească nici unul.

Respectabilul domn An Zun Seb începu să tremure din toate mădularele cînd îşi aminti de atîtea întîmplări picante pe care le savurase cu multă plăcere din ziare, mai ales din acele ziare care se pricepeau să facă din întîmplările cele mai mărunte nişte adevărate „cazuri senzaţionale". Iată-l acum pe el eroul unui asemenea caz senzaţional ! Te pomeneşti că mîine tot oraşul avea să vorbească despre ciocnirea dintre el şi E Sun.

Celor ce se scandalizau în faţa metodelor folosite de ziare pentru a stîrni cît mai mult interesul nesănătos al cititorilor şi, totodată, pentru a le distrage atenţia de la problemele politice la ordinea zilei, el avea obiceiul să le spună : „Nu ştiu de ce vă indignaţi. Doar acesta e specificul presei noastre. Dacă ziarele n-ar folosi senzaţionalul, n-ar mai avea nici un haz, şi atunci cine le-ar mai citi ? Eu aş fi cel dintîi care m-aş lipsi de ele." Pe scurt, An Zun Seb se încadra în rîndurile liberalilor, dar asta nu-l împiedica să acuze cenzura pentru atitudinea ei „prea liberală" faţă de muncitori. În pofida tuturor interdicţiilor, într-o anu-

mită presă încă se mai strecoară informații cu privire la abuzurile unor foarte respectabili fabricanți și oameni de afaceri. „Mai bine senzaționalul, decît politica", spunea An Zun Seb. Începînd însă din ziua aceea, senzaționalul îi apăru într-o lumină nouă, cît se poate de neplăcută. „La ce sînt bune ziarele ? se indigna fabricantul. Ele nu fac decît rău, ponegrind și calomniind pe stîlpii societății și măcinînd prestigiul oamenilor vrednici de respect. Oare autoritățile nu văd ? Dacă lucrurile vor merge tot așa, în curînd vom ajunge la revoluție. În aparență, la prima vedere, totul pare o naivitate nevinovată ; în fond, e vorba însă de subminarea autorității și a regimului. N-am încotro, își spuse în concluzie An Zun Seb ; vrînd-nevrînd va trebui să dau ochii cu gazetarii. Sînt o tagmă de coate-goale — dar sînt totuși foarte isteți și pătrund pretutindeni. Au salarii mici în comparație cu poftele lor nesățioase și de aceea caută întotdeauna să se sature din șantaj. Ce să fac, o să trebuiască să dezleg punga !"

Ajungînd la birou, An Zun Seb îl chemă pe Sun En și-i porunci :

— Du-te la E Sun și spune-i că o rog să vină îndată la birou. Mai spune-i că dacă n-aș avea nevoie de ea pentru rezolvarea unei chestiuni urgente, n-aș deranja-o.

Sun En, cu capul ușor dat pe spate, asculta ordinul directorului privindu-l drept în ochi. Înfruntarea mută a tînărului îl umplu de mînie pe An Zun Seb și-l făcu să se încrunte amenințător.

— La ordinul dumneavoastră, îi răspunse Sun En apăsînd pe cuvinte. Apoi făcu stînga împrejur și se îndreptă spre ușă.

Pentru prima dată An Zun Seb ghici în răspunsul exagerat de servil al lui Sun En o nuanță batjocoritoare. Cum de nu băgase de seamă pînă acum ?

— Stai! îl opri el pe băiat. De ce te grăbeşti? Întotdeauna faci aşa, nu aştepţi să ţi se spună totul pînă la sfîrşit, şi apoi faci cum te taie capul. Idiotule! Bagă bine în cap ce-ţi spun! Dacă E Sun e bolnavă, întreab-o dacă n-are nevoie de doctor şi să-ţi spună cînd crede c-o să poată veni la serviciu. Mai spune-i că sînt foarte îngrijorat de sănătatea ei. Ai înţeles?

După ce băiatul muştruluit plecă, directorul începu să măsoare nerăbdător camera în lung şi în lat, întrebîndu-se neliniştit ce răspuns va primi de la E Sun. După ce străbătu camera în toate direcţiile, se aşeză la birou şi începu să facă ordine în sertare. Dînd cu ochii de fotografiile unor stele de cinematograf, le rupse în bucăţi şi le aruncă la coş îndîrjit, ca şi cum ele ar fi fost vinovate de toate cele întîmplate.

În cadrul uşii se ivi pe neaşteptate chipul Părosului, care rînjea cu toată gura.

— Dumneata ce mai pofteşti? îl întrebă brutal An Zun Seb, închizînd grăbit sertarul în care, din cauza apariţiei lui Cian Men Cion, mai rămăseseră nedistruse cîteva fotografii pornografice.

— Îmi daţi voie să intru? Numai un minut.

„Şi ăsta o să sară în sus de bucurie, cînd o afla!" gîndea An Zun Seb privindu-l pe Păros. „Ce speţă de şantajist! În adevăr, n-am un om pe care să mă bizui. Eh, dacă aş fi avut un fiu!... Dar acum e prea tîrziu. Ar fi trebuit să mă despart la timp de nevastă."

— Ei, ce-ai încremenit în uşă? Intră înăuntru, îi strigă el în cele din urmă lui Cian Men Cion.

Auzind glasul aspru şi tonul poruncitor cu care-i vorbea stăpînul, Părosul se apropie speriat de birou. Ochii i se învîrteau neliniştiţi în cap, în vreme ce pe chipul lui hidos se lăţea din ce în ce mai mult un rînjet slugarnic, pe care el poate îl socotea zîmbet. Raportă pe nerăsuflate directorului că peste cîteva zile Hak Su va ieşi din spital

și se va reîntoarce la fabrică. El însă, Cian Men Cion, dorea mult ca în locul lui Hak Su să rămînă mai departe noul mecanic, care fusese angajat temporar, pentru că, susținea Părosul, noul mecanic era un băiat tînăr, priceput și muncitor, cu care te puteai înțelege și care se străduia să fie pe placul conducerii. Cian Men Cion știa că An Zun Seb îl prețuiește foarte mult pe Hak Su și, de aceea, prezenta lucrurile în așa fel, încît să reiasă că accidentul lui Hak Su avusese urmări grave, care-l vor împiedica să lucreze ca mai înainte.

— Bine, bine, fă cum vrei, mormăi An Zun Seb.

Dar îndată se dezmetici și strigă :

— Nu ! Este mai bine să amînăm această chestiune. Lasă-l deocamdată pe Hak Su să-și reia locul. Mai tîrziu... vom vedea. Acum nu e momentul potrivit să încordăm relațiile noastre cu muncitorii și noi știm că Hak Su e favoritul lor.

Oftînd din greu, Cian Men Cion spuse umil :

— Eu, stăpîne, m-am gîndit numai la binele și interesul dumneavoastră.

— Știu, știu, rîse An Zun Seb. Și altceva nou ce mai este ?

— Păi, știți, mai nimic important. Aș vrea să vă spun doar... ceva în legătură cu E Sun. Întrucît dînsa și-a înaintat demisia... eu am în vedere o fetișcană strașnică, de care garantez că are să vă convină din toate punctele de vedere. În momentul de față lucrează în secția războaielor. Știe carte, a învățat la liceu, și e foarte prezentabilă. Dacă dumneavoastră doriți, pot s-o chem aici și vă veți convinge că nu vă recomand pe oricine.

— Vom vedea, vom vedea, răspunse distrat An Zun Seb. Dar... la ce naiba să-mi mai iau o secretară ? ! Mai bine îmi angajez un secretar.

Cian Men Cion chicoti politicos, gîndindu-se că stăpînul glumește. Dar acesta nu glumea, căci îi spuse scurt. cu asprime :

— Poţi pleca.

Cînd se pomeni în anticameră, Părosul îşi desfăcu gulerul cămăşii şi-şi şterse sudoarea de pe frunte. Zîmbetul însă îi pierise, căci nu se aşteptase ca domnul An Zun Seb să-l „poftească“ afară atît de ceremonios. Domnul An Zun Seb, după părerea Părosului, avea pentru el oarecare consideraţie, cu toate că nu lăsa niciodată să se vadă acest lucru. Şi pe drept — îi era doar stăpîn. Ce, dacă el, Cian Men Cion, ar fi în locul directorului, s-ar purta altfel ? Nu, desigur, el s-ar purta poate chiar mai rău, mai ales că îşi cunoştea şefii de secţie şi ştia cît sînt de şmecheri, nişte pungaşi. Dar Cian Men Cion nu era un om supărăcios. El se ruga întotdeauna pentru binele stăpînilor, pentru că ştia bine că atîta timp cît vor fi stăpîni pe lume, va fi şi el om. Nu se putea ca înţeleptul An Zun Seb să nu-şi dea seama că Cian Men Cion era pentru el o adevărată comoară. Cînd colo, iată ce schimbare neaşteptată la domnul An Zun Seb ! Ce s-o fi întîmplat ? Te pomeneşti că i-o fi şoptit cineva la ureche patronului despre combinaţiile nevinovate ale Părosului ? Să admitem că ar fi aşa. Dar aduce asta vreo pagubă stăpînilor ? Ei storc de la muncitori averi întregi, pe cînd el se mulţumea doar cu ce putea ciupi din cînd în cînd, cîteva băncuţe. Nici un om de afaceri care se respectă nu şi-ar păta mîinile cu nişte sume de nimic. Dar el, Cian Men Cion, nu era încă un om de afaceri şi, dacă voia să ajungă aşa ceva, totul atîrna tocmai de aceste părăluţe fără importanţă. Domnul director ar trebui să fie un om drept şi să se gîndească puţin că şi domnul Cian Men Cion, mîna sa dreaptă, are nevoie să se înfrupte din cînd în cînd din mierea cu care umblă în fiecare zi şi mai ales să ţină seama că nu se cădea ca tocmai el să fie exploatat într-un chip atît de nemilos, la rînd cu ceilalţi muncitori.

Îndată după plecarea Păroşului se înapoie şi Sun En, care-i aduse domnului An Zun Seb vestea că E Sun nu mai locuieşte la adresa cunoscută. S-a mutat de acolo fără să lase fostei gazde noua adresă.

În dimineaţa aceea, furtuna care zbuciuma sufletul domnului An Zun Seb tulburase şi sufletul lui Cian Men Cion. Ca şi cum ar fi fost înţeleşi între ei, făcură amîndoi acelaşi legămînt: ca pe viitor, să fie mai cu băgare de seamă.

Cum nu voia să-şi deranjeze tînărul stăpîn, bătrîna Su Dora întredeschise uşa şi strecură înăuntru o scrisoare.

„O scrisoare de la E Sun ? se întrebă Ken Dea uluit. Ce-o fi cu asta ? Nu mi-a scris niciodată pînă acum."

În vreme ce deschidea plicul, îşi spunea zîmbind cu ironie amară : „Cu siguranţă, regrete şi mărturisiri. Aşa-s femeile, le place să-şi uşureze sufletul, înşirînd vorbe goale ! Ca să fiu cinstit, trebuie să recunosc că ieri mărturisirile ei m-ar fi bucurat, însă astăzi... Nu, niciodată n-am să-i pot ierta că m-a înşelat ! În fond... Ce înseamnă fata asta pentru mine ? Credeam, ca un prost, că se mîndreşte cu prietenia mea, că această prietenie o face fericită, şi cînd colo..."

Ken Dea se înşela însă, căci iată ce-i scria E Sun :

„*Kim* — Sonsenim !

Eu plec. E adevărat că aceste cuvinte sună melodramatic, dar oricît m-am gîndit şi m-am zbuciumat, altă soluţie n-am putut să găsesc. Nutresc pentru dumneata un sentiment ciudat ; îmi eşti foarte apropiat şi totodată foarte străin. Am încercat să-mi analizez sentimentele, dar pînă la urmă n-am izbutit să mă descurc în noianul lor. Ştiu că nici dumitale

nu-ți vine ușor, dar și situația mea este în clipa de față neclară, ambiguă, ca să nu spun umilitoare. Nu mă condamna. Ești un om cinstit și nu se poate să nu-mi dai dreptate. Poate că ai văzut în mine cu adevărat o prietenă, dar în viitor eu n-aș fi fost pentru dumneata decît o povară. Știu că în adîncul sufletului dumitale îmi vei fi recunoscător pentru sinceritatea mea. Trebuie să recunoști că de fapt n-ai chiar atît de multă nevoie de mine! Fiecare om trebuie să-și aibă drumul său în viață. oricît de modest ar fi acest drum. Îmi caut și eu drumul meu. Eu sînt străină de lumea din care faci parte, de lumea care îți este apropiată ; sînt o străină în lumea dumitale, după cum și dumneata ești un străin în lumea mea.

Acesta este amarul adevăr.

Uneori mi se pare că drumurile noastre nu se vor întîlni niciodată. Ah, cît de mult aș fi dorit să mă înșel! M-aș fi putut justifica atunci, cel puțin față de mine însămi. E trist că sentimentele mele au nevoie de justificări, nu-i așa?

Sper că vom rămîne întotdeauna prieteni. Nu mă căuta.

E. S."

Cînd sfîrși de citit scrisoarea. Ken Dea rămase mai mult dezamăgit decît întristat. „O iubesc oare cu adevărat ? se întrebă el. Regret oare despărțirea ?" Îi veniră în minte niște versuri pe care, ca să nu le uite, le însemnă pe plicul scrisorii lui E Sun :

„Dacă odăița mea
Ar cuprinde lumea-ntreagă,
Lîngă mine s-ar afla
Și fata mea dragă !"

„Hm, e cam șchioapă muza mea. Trebuie să mai șlefuiesc puțin strofa asta. Totuși, ideea nu e prea rea, ba e chiar originală... Da, dacă ar fi ca în poezie, atunci... E Sun ar fi lîngă mine. Ei și ?“ Oftînd adînc își încheie șirul gîndurilor cu o constatare amară : „În clipa de față nu simt nevoie de nimic, de nimeni. Îmi e silă... chiar de mine însumi.“

Capitolul XXI

Tot timpul cît Hak Su zăcuse în spital, Ton Phir se dusese pe la mama acestuia, aducîndu-i diferite sume de bani adunate de muncitori pentru ajutorarea tovarășului căzut în nenorocire.

Bătrînei îi plăcea mult de Ton Phir. Îi plăcea figura lui bărbătească, deschisă, și gesturile lui sigure, firești, precum și felul înțelept în care se exprima. Ea nu uitase însă că odată, Hak Su, fiul ei, îi vorbise în termeni nu tocmai elogioși despre Ton Phir. Își cunoștea fiul și știa că nu e în stare să vorbească pe nimeni de rău, fără motiv. Dar... Cine nu se înșeală din cînd în cînd ? Acum însă avea dovada că Ton Phir era un om cumsecade. Doar la nevoie se cunosc adevărații prieteni.

— Ce mai e nou ? întrebă Ton Phir cu familiaritate.

— La noi totul e cum știi, ca mai înainte. Aștept cu nerăbdare să se întoarcă fiul meu acasă.

— Peste cîteva zile iese din spital și vine acasă. Vezi, dar, că nu mai ai de ce să te necăjești, bătrînico. Îmi dau seama că ți-e greu fără Hak Su. Dar trebuie să te mîngîi cu gîndul că prietenii fiului dumitale nu te uită. Printre aceștia cred că cel mai credincios e Ciun Sik, care pe semne că vine mai des pe la dumneata.

— Pe la mine vine multă lume, îi răspunse femeia cu glasul puțin schimbat.

Deși Ton Phir pusese întrebarea fără nici o intenție deosebită, simți răceala din tonul mamei lui Hak Su și se întrebă: „Oare această răceală îl privea pe el? E foarte greu să pretinzi cuiva să fie sincer. cînd e vorba de tine însuți. Iar dacă era vorba de Ciun Sik, era convins că, nici în privința lui Ciun Sik, mama lui Hak Su nu va fi niciodată prea vorbăreață. Mama și fiul erau deopotrivă de discreți; nici unuia nu-i plăcea bîrfeala."

— Cu cît te cunosc mai bine, cu atît îmi dau seama ce mult semeni cu fiul dumitale, spuse Ton Phir.

— Da, ai dreptate, îi răspunse simplu femeia. Feciorul meu are o mare înrîurire asupra mea. De cînd am rămas văduvă, el e capul familiei. E un băiat bun și sînt sigură că o să fie un om cumsecade și că o să facă tot ce-o să poată ca să-și ajute frățiorii mai mici, pentru ca și ei. la rîndul lor, să ajungă oameni de treabă. Oricît îmi este de greu, caut să mă descurc cum pot și-l las să învețe. De multe ori vecinii vin și-i aduc diferite obiecte ca să le repare. Dar eu, ca să nu-l stingherească de la treburile lui, îi îndepărtez, cu toate că banii lor ne-ar prinde tare bine. Sînt sigură că pînă la urmă o să-și atingă țelul. nu-i așa? Dacă de pe acum se spune despre el că este un mecanic foarte bun, ce l-ar împiedica să ajungă inginer? Nu crezi și dumneata că în inginerie cunoștințele sînt mai importante decît diploma?

Dar Ton Phir nu credea că un tînăr sărac ar putea răzbi vreodată la lumină. învățînd de unul singur.

— Îți închipui poate că o ducem foarte greu, reluă femeia. Nu e chiar așa, dar nu putem refuza ajutorul tovarășilor, și apoi, și fiul meu Hak Su, de cîte ori nu și-a ajutat tovarășii aflați la strîmtoare. Nu pot să resping, din mîndrie, mîna unor

oameni care au bunul obicei de a se ajuta între ei la nevoie, cu toate că nu e tocmai uşor să primeşti pomană, fie ea chiar şi de la prieteni. Poate vă închipuiţi că suferim de foame ? Nu, nu-i aşa. Ştii proverbul : „Peste gura unui om viu păianjenul nu-şi poate ţese pînza !“ Fii sigur că nu flămînzim. Se întîmplă să mă mai cheme din cînd în cînd să dau o mînă de ajutor prin casele celor înstăriţi, cînd servitoarele nu izbutesc să facă faţă treburilor ; şi apoi şi copiii mei mai mici îmi sînt de ajutor. Ei, dar dacă nenorocirea care l-a lovit pe Hak Su s-ar fi întîmplat iarna, atunci, e drept, ar fi fost mult mai rău. Acum însă e cald şi copiii mei se duc în fiecare zi de adună de pe maidanele de la marginea oraşului o mulţime de ierburi hrănitoare. Vindem o parte din aceste buruieni şi cu banii cîştigaţi cumpărăm peşte sărat, care ne place foarte mult. Cînd e vremea rea, cînd plouă şi e noroi, atunci copiii nu se pot duce să culeagă buruieni, dar iau drumul parcului Namsan de unde adună şi aduc acasă o mulţime de sticle goale. Aşa că, după cum vezi, în general n-o ducem tocmai rău. Sînt în jurul nostru oameni cu mult mai necăjiţi decît noi. O singură grijă mă frămîntă, nu cumva să-i treacă Părosului prin minte să profite de lipsa fiului meu şi să angajeze în locul lui un alt mecanic. Ştiţi cu toţii că domnul Cian Men Cion nu-l prea are la inimă pe Hak Su.

— Nu te teme, o linişti Ton Phir. Am să vorbesc eu cu Cian Men Cion, nu-ţi face griji.

— Îţi mulţumesc din tot sufletul.

Vizitele lui Ton Phir la mama lui Hak Su aveau un scop dublu : mai întîi, urmărea să cîştige încrederea lui Hak Su şi, totodată, să zdruncine prietenia dintre acesta şi Ciun Sik ; apoi, fiind şi el un om sărac, un proletar, simţea în inima lui o milă sinceră pentru această familie atît de curajoasă şi de strîns unită.

Mama lui Hak Su n-avea bani pentru lemne de foc, dar într-un ungher al curții se afla o grămăjoară de lemne adunate de frățiorii lui Hak Su de pe unde putuseră. O grămăjoară de lemne ca asta găsise și el, Ton Phir, în bătătura casei, cînd se întorsese de la închisoare. De aceea, ori de cîte ori venea la mama lui Hak Su și da cu ochii de grămăjoara de lemne, simțea cum i se strînge inima.

La plecare, Ton Phir lăsă pe colțul mesei banii trimiși de muncitori. Nu era cine știe ce sumă importantă, dar femeia știa bine cu cîtă trudă fuseseră cîștigați acești bani.

În fața lui Ton Phir ea nu aducea niciodată vorba despre Ciun Sik. Poate pentru că simțea instinctiv că Ciun Sik, la care ținea foarte mult, nu era pe placul lui Ton Phir. Nu putea pricepe cauza antipatiei dintre acești doi tineri, tot așa cum nu pricepea de ce îi aduceau fiecare banii separat, deși lucrau în aceeași secție. Despre aceste ciudățenii n-ar fi avut însă curaj să-l întrebe nici pe fiul său. Se mulțumea întotdeauna cu ceea ce îi spunea, neîntrebat, Hak Su, care acum era un bărbat în toată firea și, după cum toată lumea știe, bărbații au socotelile lor. Nici chiar în relațiile lui cu Cen Nim nu se amesteca, cu toate că aceste legături nu-i prea erau pe plac.

Femeia n-avea de unde să știe că într-o zi Ciun Sik îl întrebase pe Ton Phir :

— Ia spune-mi, de ce acționezi separat, cînd noi adunăm bani de la tovarășii noștri și dăm acestor bani o destinație unică ? Mai bine ar fi să adunăm împreună, iar sumele realizate astfel să le duci tu mamei lui Hak Su, pentru că eu socot că lucrul principal este s-o ajutăm. Care din noi îi înmînează banii este o chestiune secundară, lipsită de importanță.

Ton Phir refuză propunerea lui Ciun Sik, care rămase foarte mirat de orgoliul meschin al aces-

tuia, căci pînă acum, deşi îl ştia nestatornic, îl socotise totuşi un om inteligent.

Veni în sfîrşit şi ziua în care Hak Su văzu deschizîndu-i-se în faţă porţile spitalului. Îi era atît de dor de tovarăşii lui de muncă, încît cu toate rugăminţile mamei să mai rămînă acasă o zi măcar, ca să se odihnească, el o porni în grabă spre fabrică.

— Ce vorbeşti dumneata ! răspunse Hak Su la stăruinţele mamei. Trebuie să mă grăbesc să mă întorc acolo, pentru că nu se ştie dacă în lipsa mea n-au dat peste cap tot utilajul tehnic.

— Chiar de-ar fi aşa, ce pierzi tu ?

Cînd intră pe poarta fabricii, primul om cu care dădu ochii fu Ton Phir. Hak Su n-avea de unde să ştie însă că acesta îi pîndise înadins reîntoarcerea.

— Ah ! Hak Su ! — strigă plin de bucurie Ton Phir — te-ai întors ?

— Îţi mulţumesc că ai avut grijă de mama, îi spuse Hak Su cu căldură.

— Ei, asta-i acum ! Nu se cade să vorbim prea mult despre asta, răspunse Ton Phir emoţionat şi bucuros, bătîndu-şi prietenul pe umăr, ca şi cum ar fi vrut să adauge : „Prietenia e prietenie şi părerile sînt păreri". Apoi continuă : Merită să facem atîta caz pentru asta ? Barem dacă ar fi fost cu adevărat un ajutor mai ca lumea. Ştii bine cu cîtă greutate poţi scoate un ban de la ai noştri, încheie Ton Phir aproape în şoaptă.

Hak Su se roşi ; ajutorul primit cu atîta recunoştinţă îi părea acum foarte umilitor. Spuse :

— Am să dau toţi banii înapoi. Sigur că nu pe loc, pentru că nu-i am încă, dar am să strîng şi am să-i păstrez pînă cînd vreunul de-ai noştri o să aibă nevoie de ei.

— Ei, lasă, nu te supăra ! Ştii doar bine cît eşti de iubit de toată lumea. Nimeni n-a pregetat să-şi întoarcă buzunarele pe dos, cînd a fost vorba de tine.

Încet-încet, tovarăşii noştri încep să înţeleagă că muncitorii trebuie să se ajute şi să se apere între ei. Iar tu, dintr-un sentiment de mîndrie rău înţeleasă, eşti gata să strici totul. Se ştie doar că ajutoarele băneşti adunate de la muncitori trezesc în ei conştiinţa politică, întărindu-le spiritul de unitate.

— Unde mai pui că patronii nu sînt de loc împotriva colectelor băneşti. Nu-i aşa ?

— Ei, băiatule, băiatule ! Din gură toţi putem săvîrşi fapte eroice şi sîntem gata să mişcăm munţii din loc, dar ca să putem face cu adevărat una ca asta e încă prea devreme. Dacă am încerca acum, mulţi dintre noi ar putea fi asemuiţi cu nişte biete gîngănii care încearcă să răstoarne stîncile.

Prin aceste cuvinte, Ton Phir încerca să explice conformismul său şi să facă totodată ironii pe socoteala lui Ciun Sik şi a prietenilor acestuia. Hak Su se făcu că nu pricepe sensul vorbăriei lui Ton Phir, căci nu ţinea de loc să intre într-o discuţie deschisă cu omul care se purtase atît de frumos cu mamă-sa.

În clipa în care Hak Su se pregătea să intre în secţie, Ton Phir, prinzîndu-l de braţ, îi spuse :

— Mai stai o clipă, vreau să-ţi spun ceva interesant.

Apoi, pentru ca nimeni să nu audă ce avea să-i spună, îl conduse într-un loc ferit, lîngă o fereastră.

— Uite ce e — începu el — Cian Men Cion mi-a spus să alcătuiesc un grup de muncitori „de încredere“ pe care, la nevoie, direcţia să se poată bizui. Nu i-am dat un răspuns precis, i-am spus doar că am să mă mai gîndesc, dar sînt sigur că, dacă nu formez eu acest grup, închegarea lui va fi încredinţată altuia, pe care stăpînii ar putea într-adevăr să se bizuie. Pe de altă parte, dacă alcătuiesc grupul numai din băieţi de-ai noştri, Păroşul n-o să întîrzie să-şi dea seama despre ce

este vorba. În concluzie, m-am gîndit să recrutez în acest scop doar cîțiva, care să fie devotați conducerii, iar ceilalți să fie de-ai noștri. Așa vom izbuti pe nesimțite și cu încetul să punem bețe în roate domnilor patroni. Tu ce zici ? Ce părere ai ?

— Ce să-ți spun, tu n-ai prevăzut răspunsul meu ?

— Bine, dar eu am crezut că...

— Ascultă, Ton Phir ; eu n-am de gînd să-mi schimb poziția ; pot să-ți spun însă părerea mea. Sînt sigur că n-ai să izbutești niciodată să închegebezi un asemenea grup și, chiar dacă ai să izbutești, treaba asta nu ne-ar fi de nici un folos, ba pînă la urmă poate că ar duce chiar la dezmembrarea colectivului nostru.

— Se vede treaba că nu m-ai înțeles destul de bine, îi răspunse Ton Phir care, văzînd că se apropie de ei Ciun Sik însoțit de bunii lui prieteni Ki Thia și Nak Pomi, se depărtă fără să mai spună nimic.

— Despre ce vorbeați cu atîta înflăcărare ? întrebă Nak Pomi, urmărindu-l pe Ton Phir cu o privire bănuitoare.

— Ei, așa... A vrut să mă tragă de limbă.

— Cum te mai simți cu mîna ? îl întrebă Ciun Sik.

— Binișor. Mă mai supără puțin, dar încolo merge bine.

— Da, se vede cît de colo, căci ai aceiași mușchi ca mai înainte, rîse Ki Thia. Îi e și frică omului cînd se uită la tine.

— Chiar frică ? spuse Hak Su înveselit. Haide, vrei să ne încercăm puterile ?

— Mulțumesc, lasă... De data asta treacă de la mine, îi răspunse Ki Thia ghiduș, prefăcîndu-se că vrea să se ascundă în spatele lui Nak Pomi. Mai bine ai grijă de mînă.

Ciun Sik, adresîndu-se lui Hak Su, îi spuse :

— Ştii că tot timpul cît ai fost la spital, Ton Phir a fost foarte des pe la mama ta ? Desigur că nu-i de loc plăcut să discutăm despre asta, dar n-avem încotro, este vorba doar de principiile noastre. Şi cu acest prilej, Ton Phir s-a comportat ca un individualist înrăit.

— N-ai ce-i face, a căzut în mania eroismului individual...

— A naibii boală, izbucni Ki Thia. Acestor „eroi“ le place să dicteze şi să-şi însuşească meritele altora. Socotindu-se întotdeauna cu un cap mai sus decît ceilalţi muritori, au convingerea că fără ei colectivitatea n-ar mai fi altceva decît o biată turmă. De aceşti indivizi nu poţi fi niciodată sigur, pentru că, în dorinţa lor de a se ridica cît mai sus, ei sînt în stare să săvîrşească orice faptă urîtă.

— Şi cînd te gîndeşti că un individ ca ăsta a fost cîndva un revoluţionar ! mormăi Nak Pomi indignat.

— Ce te minunezi atît ? Nu cumva auzi pentru întîia oară vorbindu-se despre renegaţi ? Sper că acest cuvînt nu mai e pentru tine o noţiune abstractă !

— Dar... S-ar părea totuşi că nu-i un om prea rău, spuse într-o doară Ki Thia.

— Se prea poate ca pentru anumite persoane să fie un om destul de cumsecade ; pentru noi, însă, e un duşman cumplit.

— Dar dacă am încerca să ne apropiem de el ?

— Vorbeşti prostii. Nu vezi că el îşi închipuie că e un conducător ? Ştii tu unde te-ar putea duce ? Ton Phir este un om viclean şi foarte energic ; eu cred că trebuie izolat, ca să nu-şi poată alcătui grupul despre care mi-a vorbit.

Deodată Hak Su se întrerupse şi o porni grăbit în urma lui Cen Nim, care tocmai traversa curtea. Strigă din fugă tovarăşilor lui :

— Mă-ntorc îndată, aşteptaţi-mă !

Emoţia îi muie picioarele. „Ei drăcie, ce slăbiciune m-a apucat! De ce mă mir, că doar am stat o lună întreagă în spital", căuta să se justifice faţă de sine însuşi.

Apropiindu-se de Cen Nim, el o strigă pe nume.

Cînd auzi că e strigată, fata se întoarse speriată şi, de uimire, lăsă mîinile în jos, astfel încît din ceainicul pe care-l ducea apa se scurse spre pămînt într-o şuviţă subţire şi limpede.

— În sfîrşit! Bine că te-ai întors sănătos, îi strigă fata zîmbindu-i. Glasul ei tremura, sau poate că doar i se părea lui Hak Su. Tînărul îşi redobîndise stăpînirea de sine ; spuse, arătînd spre ceainic :

— Bagă de seamă, verşi toată apa!

Apoi o întrebă mirat :

— Ce-i cu tine, de ce umbli aşa gătită?

— Aşa mi se cere. Lucrez doar în anticamera directorului, în locul lui E Sun, fosta secretară, care a fugit.

— A fugit? Păcat! Fata aceea îmi plăcea foarte mult.

— Da. Dar eu n-am să fug, că munca e destul de uşoară şi nici salariul nu-i de lepădat.

— În sfîrşit, lucrul cel mai important e să fii mulţumită.

— Te rog să mă ierţi că n-am venit să te văd la spital. Ştii, eu...

— E în regulă. N-ai de ce să te scuzi. N-ai putut veni şi gata... Eu nu sînt supărat.

Cînd Cen Nim era departe, şi se gîndea la ea, i se părea foarte apropiată! Dar cînd o întîlnea, o simţea înstrăinată. „Curios lucru, cum o fi ea în realitate? se întreba el. Ah, dacă aş putea arunca o privire în sufletul ei! Dar oare ce-aş putea să văd acolo? Iată, acum, e în faţa mea şi are o atitudine mîndră şi sfidătoare. Poate că faţă de Cian Men Cion se comportă altfel. Mi se pare că, cu cît e mai înjositoare situaţia ei, cu atît caută să se

arate mai grozavă faţă de mine. De ce o fi făcînd toate astea ? Dacă ar fi fost sinceră cu mine, i-aş fi iertat totul. Nu, e limpede ; n-are nevoie de mine."

Cu glas tare rosti cu ironie :

— Bag de seamă că nu se mai poate apropia nimeni de tine acum ; ai ajuns mare funcţionară !

Fata îl privi ţintă în ochi şi îl întrebă sfidîndu-l:

— Nu cumva... mă invidiezi ? Ştii, eu una n-am invidiat niciodată soarta altora şi nici nu m-am plîns nimănui de soarta mea.

Fără să mai spună nimic altceva, fata se răsuci pe tocurile ei înalte şi dispăru în birou.

Hak Su scuipă cu năduf în urma ei şi cu paşi apăsaţi se îndreptă spre secţie. În clipa aceea o ura din adîncul sufletului şi simţea cum îl cuprinde sila de ea şi de tot ce-i aparţinea, îi era silă şi de călcătura-i nefirească pe tocurile înalte, chiar de pieptănătura ei europeană.

Capitolul XXII

În seara aceleiaşi zile, într-un mic restaurant din cartierul Hvan Kîm, şedeau la o masă Părosul şi Cen Nim.

Oricît stăruise pe lîngă Cen Nim, Cian Men Cion nu mai izbutise să se apropie de ea din ziua în care o posedase cu forţa. Abia acum, după ce o plasase ca secretară în biroul domnului An Zun Seb, nădăjduia că o să-şi capete în sfîrşit răsplata mult dorită. Nimeni n-ar fi putut spune că subdirectorul suferea de un exces de modestie cînd era vorba de propria lui persoană şi de aceea el punea încăpăţînarea fetei în a-l ţine la distanţă pe seama cochetăriei şi chiar a spiritului ei calculat. „Ei, ce să-i faci, a fi cu socoteală în orice împre-

jurare nu-i un defect nici chiar pentru femei, gîndea el, căci în orice împrejurare din viață e bine să ai de-a face cu un om care cugetă sănătos, care înțelege ce vrei de la el și știe ce-i poți da în schimb. În chipul acesta nu mai există nici nelămuriri, nici complicații". Aceste reflecții îl puseră pe Păros într-o dispoziție sufletească vecină cu înduioșarea și se simți îndemnat s-o îmbrățișeze pe Cen Nim.

Fata îi respinse însă cu scîrbă brațele păroase pe care le întinsese spre ea și-i spuse strîmbîndu-se :

— Lasă-mă, te rog, mă dezguști !

Chipul Părosului, lucios și acoperit de coșuri, se lungi într-o expresie de mare nedumerire.

— Cum așa, te dezgust ? o întrebă el ; am venit la întîlnire de-a dreptul de la baie !

Cen Nim izbucni într-un rîs cu hohote, care-l puse pe Cian Men Cion în încurcătură ca de obicei, căci fata avea un rîs deosebit pe care el nu-l putea înțelege și îl socotea întotdeauna nelalocul lui.

— Zău dacă înțeleg de ce rîzi...

Era prima oară cînd Cian Men Cion dăduse fetei o întîlnire în restaurantul lui preferat. Acum iat-o aici, lîngă el, atît de apropiată încît o putea atinge cu mîinile, și totuși nu știa cum să facă spre a și-o apropia și mai mult. Așa era Părosul : socotea întotdeauna apropierea lui sufletească de femei după distanța fizică.

— Ce răutăcioasă ești, Cen Nim.

— Sînt.

— Nu-ți plac ?

— Nu.

— Poate vrei doar să mă necăjești ?

— Te rog să mă lași în pace.

— Ei, hai, hai, nu te supăra, îi vorbi el împăciuitor, punîndu-i stîngaci și nehotărît mîna pe spate.

Cînd simţi trupul fetei cutremurîndu-se din creştet pînă în tălpi, izbucni într-un rîs triumfător. Ei, cu atît mai bine! Asta înseamnă că de data asta Cian Men Cion n-o s-o mai lase să-i scape din mînă. La naiba, a aşteptat destul.

— Hai, fetiţo, te rog, să ciocnim pentru dragoste, o îmbie el umplîndu-i păhărelul transparent şi fragil ca o coajă de ou.

— Mulţumesc, nu beau.

— De ce? Ţi-e teamă c-ai să te îmbeţi dintr-un singur păhărel? Ce ciudată eşti! Ia şi mănîncă! N-ai în toate zilele prilejul să te înfrupţi cu asemenea bunătăţi.

Pe coridor răsună zgomot de picioare încălţate cu *gheta*[1]. Cian Men Cion bătu din palme şi îndată uşa se deschise larg, iar pe prag îngenunche o tînără şi drăguţă chelneriţă.

— Adu-ne un vin bun, căci doamna mea nu bea poşircă.

— Iertaţi-mă, *Okiaku-San*[2]. Vinul bun s-a isprăvit, oaspeţii noştri au fost tare însetaţi şi l-au băut tot.

— Nu-mi pasă, adu-mi de unde ştii... altfel...

— Iertare, *Okiaku-San,* îndată!

Fata dispăru şi în urma ei uşa se închise fără zgomot.

Cian Men Cion îndrăzni pe nesimţite să se apropie puţin de Cen Nim, care nu-i observă manevra. Spre a nu-i trezi bănuielile, el se prefăcu ocupat să aleagă cu beţişoarele o bucăţică de carne din castron. Dar încercarea nu-i reuşi, căci tocmai cînd voia să bage în gură bucata de carne, aceasta îi alunecă dintre beţişoare şi căzu pe pantalonii care, deşi noi-nouţi, pe el păreau foarte vechi.

În vreme ce Părosul se muncea neîndemînatic să înlăture pata de grăsime de pe pantaloni, fata izbucni din nou într-un rîs plin de răutate. În

---

[1] Sandale japoneze de lemn (n. r.).

[2] Oaspete drag, în limba japoneză (n. r.).

sfîrşit, chelneriţa se reîntoarse şi puse pe masă sticla de vin comandată ; apoi dispăru din nou.

Cian Men Cion, neizbutind să-şi şteargă pata şi enervat de acest lucru, ca şi de rîsul batjocoritor al fetei, umplu un pahar cu vin şi o întrebă aproape răstit :

— Ei, rachiul nu ţi-a plăcut, dar aşa ceva bei ?

Şi, fără să mai aştepte răspunsul fetei, îi dădu brutal capul pe spate şi-i turnă cu forţa în gură conţinutul paharului.

— De ce nu bei ? Ţi-e frică să nu te îmbeţi şi mai ales ţi-e frică de ce-o să se întîmple după aceea ? Ce prostie ! Nimeni n-are să ştie nimic şi apoi... doar n-o să fie pentru întîia oară !

Şi o îmbrăţişă impetuos şi brutal, aproape înăbuşind-o, ca şi atunci, astupîndu-i gura cu palma lui umedă şi murdară.

În adevăr... nimeni nu auzi nimic.

Cen Nim se întorcea grăbită spre casă. Era mulţumită că reuşise să scape de Cian Men Cion. În vreme ce acesta chemase chelneriţa şi ceruse să i se facă plata, ea se strecurase pe nesimţite afară din local şi dispăruse. Cînd ajunse aproape de casă îşi aminti deodată că era într-o marţi şi că marţea, ca şi sîmbăta de altfel, Sun En, fratele ei, se înapoia acasă foarte tîrziu. Ce bine că nu-l va găsi acum acasă ! Simţea nevoia să fie singură, ca să-şi domolească gîndurile şi să-şi recapete liniştea. Ea nu ştia unde îşi petrecea Sun En serile. Încercase odată să-l întrebe, dar băiatul se încruntase fără să-i răspundă. Nu-i plăcea să se amestece nimeni în treburile lui ; avea o fire închisă. Cen Nim îşi iubea fratele mai presus de orice pe lume. Îl iubea cu o înverşunare stranie, pe care singură nu şi-o putea explica. Ciun Sik nu avusese dreptate cînd spusese că fratele şi sora nu semănau decît la înfăţişare. Nu, semănau tot atît de bine la suflet. Amîndoi aveau aceeaşi fire mîndră

şi închisă, aceeaşi inimă bună, numai că fiecare îşi manifesta calităţile în felul său şi priveau viaţa în chip deosebit. Se purtau unul faţă de celălalt în aşa fel, încît păreau că s-ar fi putut lipsi cu uşurinţă unul de altul. În realitate însă se iubeau mult şi îşi dădeau foarte bine seama de asta.

— Ce băiat minunat eşti tu, Sun En, îi spunea uneori Cen Nim. Păcat doar că n-ai nici un haz.

Sun En îi răspundea morocănos :

— Ei lasă ! O să vedem noi unde o să te ducă „hazul“ tău.

— O, dragul meu frăţior, nu trebuie să iei viaţa prea în serios ! Cît despre mine, nu trebuie să-ţi faci prea multe griji, eu sînt mai mare ca tine. Odată şi odată o să trăim şi noi ca oamenii, dragul meu Sun En.

— Dar eu şi acum trăiesc ca oamenii, surioară.

— Eşti un lăudăros !

— Nu, nu sînt de loc lăudăros ! Vreau doar să trăiesc aşa cum trăiesc toţi muncitorii. Cînd le va fi bine lor, atunci îmi va fi şi mie bine. Cît timp o vor duce ei greu, voi fi în stare să duc şi eu greul alături de ei.

— Asta nu va fi de folos nimănui.

— Se prea poate, dar eu altfel nu pot.

În camera din faţă, în care, de cînd se mutase Ciun Sik, locuia Sun En era lumină. Fetei îi păru rău că Sun En ajunsese acasă înaintea ei. Ar fi vrut să rămînă cîtva timp singură, ca să poată să se spele şi să-şi curăţe veşmintele înainte de a da ochi cu fratele ei, căci se simţea mînjită, ca şi cum s-ar fi tăvălit într-o mocirlă rău mirositoare. Încercă să se furişeze pe nesimţite în camera ei. Dar cînd vru să închidă uşa, după ea, rămase locului auzind pe neaşteptate glasul lui Hak Su :

— Bună seara, Cen Nim ! Te rog să mă ierţi că am intrat în camera fratelui tău, fără să fi cerut voie cuiva. Am însă treabă cu el.

Cen Nim se bucură că Hak Su nu-i putea vedea chipul din pricina întunericului care domnea în coridor. Îi răspunse cu glas şoptit :

— Aşteaptă-l, are să vină numaidecît.

— Mi se pare că te-am speriat.

— Nu, de loc.

— Atunci... mi s-a părut. Dacă prezenţa mea te supără pot să plec, dar mai înainte aş vrea să-ţi spun că nu la Sun En am venit, ci la tine, pe tine te căutam.

— O, foarte drăguţ din partea ta.

— Din întîmplare, astă seară sînt liber şi m-am gîndit... ştii, tu m-ai tot invitat să vin pe la tine şi dacă nu mi s-ar fi întîmplat nenorocirea cu mîna, de mult aş fi răspuns invitaţiei tale.

Pe măsură ce vorbea, Hak Su începea să se obişnuiască cu întunericul şi, privind-o pe fată cu luare aminte, îşi dădu seama că în înfăţişarea ei era ceva schimbat. Nu ştia ce anume, dar i se părea că în faţa lui nu era Cen Nim cea obişnuită, pe care o cunoştea atît de bine.

— Spune-mi, te rog, de unde vii ? o întrebă el într-o doară, fără nici un gînd ascuns.

— Ce te priveşte pe tine ? ! Sînt stăpînă pe mine şi fac ce vreau cu timpul şi cu persoana mea.

— Ia spune-mi, Cen Nim, oare noi doi n-o să putem vorbi niciodată ca doi oameni cumsecade ?

— Dar ce, acum nu vorbim ca doi oameni cumsecade ?

— Nu, sigur că nu, acum vorbim ca doi duşmani.

— M-da, eu cred că toţi oamenii, dacă ar fi sinceri, ar vorbi între ei cum vorbim noi acum.

— Vrei să spui că tu eşti sinceră acum ? Greu o mai scoate omul la capăt cu tine.

— Asta din cauză că tu vrei mereu să-mi porunceşti, şi mie nu-mi place să-mi poruncească nimeni. Mie-mi place libertatea, independenţa totală.

— Eşti convinsă de independenţa ta ?
— Sigur că da.
— Ce rătăcire !
— Ia ascultă, Hak Su ; te-ai gîndit vreodată de ce o pizmuieşte găina pe potîrniche ? Dacă poţi şi dacă vrei, şi mai ales dacă-ţi face plăcere, socoteşte-mă o pasăre sălbatică... dar liberă !
— Pe care o poate împuşca orice vînător...
— Parcă bietei găini nu-i poate suci gîtul orice bucătăreasă ? ! Care sfîrşit crezi că e mai frumos ?
Hak Su nu-i răspunse îndată. De altfel, ce i-ar fi putut răspunde ; el nu se pricepea la discuţii subtile şi la vorbe frumoase, dar întreaga lui fiinţă se răzvrătea împotriva felului de a vedea viaţa şi oamenii proclamat de Cen Nim.
— Glumele tale nu prea sînt pe gustul meu, Cen Nim !
— Te rog să mă crezi că la ora asta nu-mi arde de loc de glume ; în schimb tu ai devenit plictisitor. Mă duc să mă culc, sînt obosită şi trebuie să mă odihnesc, căci altfel mîine o să fiu somnoroasă la birou şi domnul An Zun Seb, care are un spirit de observaţie foarte pătrunzător, ar putea crede despre mine cine ştie ce. Noapte bună !
— Ascultă...
— Ce mai doreşti ? Spune-mi, te rog, mai repede, că pic de somn.
— Cen Nim, eu... ştiu totul.
Fata rămase o clipă descumpănită, dar îşi reveni şi îi spuse tăios :
— Ei şi ?... Noapte bună !
— Mai stai puţin. Dacă e vorba pe-aşa... n-ai fi putut găsi altul mai bun ?
— Şi acel altul să fi fost tu, nu ?
— Nu mi-a trecut niciodată prin gînd una ca asta !
— Ai şi găsit în mine una care să se încreadă în prietenia bărbaţilor ! Toţi faceţi pe grădinarii grijulii, dar de fapt nu sînteţi decît nişte borfaşi care

vă întreceţi să rupeţi florile, să vă îmbătaţi o clipă de parfumul lor, şi apoi să le striviţi nepăsători în picioare.

— Eu nu ţi-am vrut niciodată răul.

— Da' ce, tu-ţi închipui că eu mi-am vrut vreodată răul ? Cei mai buni prieteni ai noştri sîntem noi înşine.

— Şi eu gîndeam tot aşa pînă în ziua cînd te-am cunoscut pe tine.

— Ştii ce, să ne lămurim o dată pentru totdeauna. Ascultă ce am să-ţi spun acum şi pe urmă să mă laşi în pace ; m-am săturat. De Părosul mi-e silă, tot aşa cum îţi este şi ţie. Dar în viaţă nu-ţi poţi întotdeauna alege mijloacele prin care încerci să atingi un scop. Voi, bărbaţii, sînteţi mai favorizaţi de soartă decît noi. Vă stau la îndemînă posibilităţi fără număr să vă ridicaţi, pe cînd noi, femeile, mai ales fetele sărace, n-avem decît o singură posibilitate. Şi pe deasupra... vă mai îngăduiţi să ne şi dispreţuiţi ! Acum, pentru că ai vrut să ştii adevărul, află că în drumul meu spre viitor Părosul e prima treaptă care o să mă ducă...

— Unde ?

— La bogăţie, pentru că o existenţă mizerabilă nu e de mine. Vezi tu, Hak Su ! Eu nu sînt o femeie mai rea decît alta şi tu eşti un om bun şi cumsecade, dar ce-mi poţi oferi mai mult decît sărăcia ta ? Şi sărăcia ta e tot atît de mare ca şi a mea.

— De ce nu vrei să ai răbdare să mai aştepţi ? Tu nu mă cunoşti încă îndeajuns ca să-ţi poţi da seama cît sînt de încăpăţînat şi de stăruitor !

— Ar trebui să te aştept prea mult, Hak Su, şi între timp aş îmbătrîni, iar cînd tu ai să-ţi atingi în sfîrşit ţelul, ai să preferi cu siguranţă o logodnică mai potrivită.

— Ce ciudat şi cu cîtă uşurinţă vorbeşti, Cen Nim ! Cum îţi poţi închipui că am să mă gîndesc vreodată la altă logodnică decît la tine !

— Vorbe... Fiecare își aranjează viitorul cum îl taie capul și cum crede că e mai bine. Nici tu nu faci altfel. Eu însă nu vreau să merg la noroc, ci vreau să-mi asigur fericirea.

— Ei, fetițo, pe drumul pe care ai pornit n-ai să întîlnești niciodată fericirea.

— Depinde ce înțelegi tu prin fericire. Eu socotesc că am să fiu fericită atunci cînd am să pot să mă răzbun pe oameni pentru tot răul și pentru toate jignirile pe care le-am îndurat de la ei. N-am de gînd să-mi frîng spinarea încovoindu-mi-o în fața altora, ci am să las pe alții, mai proști decît mine, să facă asta în fața mea.

— Ah, Cen Nim, nu-ți dai seama ce spui !

— O, ba da, îmi dau foarte bine seama ce spun și tu trebuie să înțelegi că în viață drumurile noastre sînt deosebite și să mai ții seamă că pe mine n-ai să izbutești să mă schimbi niciodată !

— Numai drumul tău să nu te ducă în vreo groapă.

— Viața însăși e o nesfîrșită groapă cu lături în care ne bălăcim cu toții, iar cei care se tem că, trecînd prin viață, au să se murdărească, mai bine nu se mai nășteau. Da, dragul meu Hak Su, așa stau lucrurile și acum află și părerea mea sinceră în ceea ce ne privește : îți pierzi vremea în zadar agățîndu-te de fustele mele.

Hak Su își dădu seama că nu era în stare să zdruncine convingerile fetei și să o abată pe altă cale. Cen Nim cunoștea viața mai bine decît el, și mai ales cunoștea mai multe fețe ale ei. Să încerce să-i mai aducă și alte argumente ? La ce bun ? Ea nu credea în nici un fel de argumente, ci numai în fapte pozitive. Dar de unde să ia el asemenea fapte, care să o facă să uite toate suferințele, cînd viața e atît de ticăloasă și lipsită de bucurii adevărate ?

Cînd Hak Su plecă de la Cen Nim, tot orașul dormea cufundat în tăcere, iar pe strada pe care o

străbătea în drum spre casă nu răsunau decît pașii lui. Mergea pierdut în gînduri, cu inima grea ; i se părea că dacă ar fi fost mai în vîrstă și cu mai multă experiență, poate ar fi izbutit să schimbe convingerile fetei. Dar Hak Su era de o seamă cu Cen Nim și ea se purta cu el ca și cum ar fi fost un copilandru. „Ce repede cresc fetele ! gîndea el. Iată, de pildă, Cen Nim. E o fată deșteaptă, curajoasă și bună s-o pui la rană. Oamenii însă o socotesc rea, dar eu știu că se înșeală. Nu e rea, ci numai îndîrjită împotriva vieții, care e atît de vitregă cu ea. Cen Nim însă nu înțelege și aruncă toată vina asupra oamenilor, cu toate că ei n-au nici un amestec în nefericirea ei. Oriunde îți întorci ochii nu vezi decît suferință. Totul se datorește condițiilor în care trăim. De le-ar lua odată naiba !"

Capitolul XXIII

Ken Dea bănuia ce se întîmplase în seara aceea între E Sun și An Zun Seb. Dar această bănuială i se părea atît de monstruoasă, încît dacă voia să scape de gîndurile care-l chinuiau, nu-i rămînea altceva de făcut decît să caute să se convingă că era victima imaginației lui bolnave.

Din seara în care avusese loc discuția dureroasă dintre el și E Sun, Ken Dea își petrecea zilele într-o dormitare necontenită, iar serile străbătea orașul pînă în cele mai îndepărtate mahalele, unde hoinărea fără rost pe ulicioarele strîmte și întunecate, locuite numai de sărăcime. În sufletul lui încă nu se stinsese nădejdea că odată și odată o s-o întîlnească pe E Sun.

Se întorcea acasă noaptea tîrziu, cînd toată lumea dormea, și în clipele acestea de liniște de-

săvîrşită mintea şi gîndurile lui se limpezeau şi făcea descoperiri neobişnuite. Cuprins de inspiraţii subite se înflăcăra şi aşternea pe hîrtie tot ce-i trecea prin minte, făgăduindu-şi ca a doua zi să pună în ordine, meticulos şi sistematic, tot ce scria. A doua zi dimineaţă însă toate gîndurile aşternute pe hîrtie i se păreau fade şi încîlcite. Înfuriat de lipsa de talent pe care vrînd-nevrînd trebuia s-o recunoască, rupea în bucăţi filele pe care doar cu cîteva ore înainte aşternuse cuvinte atît de dragi inimii lui. Aşa era el ; foarte activ cînd era vorba de făurit planuri, dar cu totul pasiv cînd era vorba să le aducă la îndeplinire. Avea o inteligenţă vie, o minte care se înflăcăra repede, dar inima lui era leneşă. Închipuirile îi produceau mai multă emoţie decît faptele reale, pentru că ele îi ofereau cu dărnicie tot ce nu era el în stare să smulgă vieţii.

Ken Dea nu fusese niciodată atît de indiferent la cele ce se petreceau în jurul lui, ca acum. În anii studenţiei, în mijlocul unui tineret activ din punct de vedere ideologic, dobîndise o orientare spirituală sănătoasă. Acum însă, această orientare se ştersese şi Ken Dea se pierduse pe sine, sau, mai bine zis, redevenise el însuşi. Acum se ocupa de filozofie şi uneori studiul lui Schopenhauer[1] se împletea cu visul despre E Sun. Îşi dădea bine seama că dacă nu l-ar fi părăsit ea, ci s-ar fi întîmplat dimpotrivă, suferinţa lui n-ar fi fost atît de chinuitoare ! Era greu de desluşit ce anume îi rănise fata mai grav : inima sau orgoliul ? Unde era ea acum ? Ce se întîmplase cu ea ? Cum s-o regăsească ? Dacă ar fi încercat să dea de urma ei cu ajutorul celor de la fabrică ? Ciun Sik poate cunoştea noua ei adresă. Numai că era puţin probabil ca Ciun Sik să fie atît de sincer cu el încît să i-o dea.

---

[1] Arthur Schopenhauer (1788—1860), filozof idealist şi reacţionar german (n. r.).

Într-o bună zi, cînd deznădejdea lui Ken Dea ajunsese la culme, de nu mai ştia ce să facă, se pomeni cu Bon U la el acasă. Această vizită îi făcu multă bucurie.

Bon U era un băiat vesel şi uşuratic, dar înzestrat cu un simţ practic foarte dezvoltat, ceea ce pe mulţi îi făcea să spună că nu era chiar atît de prost cum părea.

Nu-l mai văzuse pe Bon U din ziua cînd terminaseră amîndoi universitatea. Aşa că acum prietenul lui i se păru foarte nostim ; între timp, Bon U căpătase rotunjimi vizibile, iar ochii lui mici aveau o privire vicleană plină de mulţumire de sine. Rîsul lui juvenil, răsunător şi contagios de odinioară se transformase acum în hohotul plăcut dar stăpînit al unui domn serios. Pe vremuri, Bon U căutase prietenia colegilor săi Ken Dea şi Hen Ciol. Aceştia avuseseră însă faţă de el o atitudine deosebită. Primul socotea că Bon U are o fire candidă şi prietenoasă, pe cînd cel de al doilea susţinea că ataşamentul lui nu dovedea nicidecum dezinteres sau lipsă de ambiţie.

— Aşa surpriză mai înţeleg şi eu ! exclamă Ken Dea la apariţia atît de neaşteptată a oaspetelui său. Eu te credeam încă la Tokio. Auzisem despre tine că n-ai dus-o tocmai prost pe acolo. E adevărat ?

— Da, dar în ultimul timp am ajuns la concluzia că la Tokio n-aveam nici un fel de perspective de viitor. A venit timpul să mă gîndesc serios la întemeierea unui cămin. Ştii, viaţa de familie...

— N-avea nici o grijă ; de aşa ceva n-ai să scapi.

— Nu ştiu cum să mă exprim ca să mă poţi înţelege mai bine, dar eu cred că şi căsătoria e tot un fel de afacere comercială, spuse Bon U zîmbind cu şiretenie.

— Atunci însoară-te şi să fii sănătos ; eu îţi doresc din toată inima să fii fericit !

— Stai, stai, nu te grăbi cu felicitările, pînă atunci mai e timp.

— Logodnica ta e la Tokio ?

— N-am nici un fel de logodnică. Înţelegi şi tu că o japoneză bogată şi de familie n-o să se mărite niciodată cu mine, iar eu n-am de gînd să mă însor cu oricine, numai aşa de dragul însurătorii. M-am gîndit că la Seul am să găsesc ceva mai potrivit cu năzuinţele mele.

— Şi în prezent cu ce te ocupi ?

— Păi... În general nu mă plîng, îi răspunse Bon U făcînd un semn vag cu mîna ; apoi adăugă : Lucrul esenţial e să ai cap, şi eu am. Dar cu tine ce-i ? Nu cumva eşti bolnav ?

— Nu, nu sînt bolnav.

— Suferi, poate, de ipohondrie ?

— După cum vezi, răspunse Ken Dea izbucnind în rîs.

— Nu e bine ! Asta e o boală tare păcătoasă.

— Da, dar de ea suferă toţi oamenii cumsecade.

— Poate, dar eu te-aş sfătui să mă iei pe mine drept exemplu. Principiul meu e să nu pleci niciodată capul.

— Ce principiu demn de invidiat !

— Dar ce văd, îl citeşti pe Schopenhauer ? Nu mi-aş fi închipuit niciodată una ca asta.

— Eh — îi răspunse Ken Dea, încurcat — îl răsfoiesc doar... aşa.

— Mi-aduc bine aminte că altădată nici dumneata, nici Hen Ciol nu făceaţi prea mare caz de acest înţelept al germanilor. Spuneaţi despre el că e un mare ideolog al imperialismului etc., etc.

— Absolut exact, zîmbi Ken Dea.

— Ca să fiu sincer, trebuie să-ţi aduc aminte că pe vremea aceea voi doi aveaţi păreri foarte categorice despre multe lucruri şi mulţi oameni. Însă bag de seamă că, cu cît trec anii, cu atît omul devine mai potolit şi mai răbdător.

— Da, ai dreptate, răspunse Ken Dea cu un aer obosit ; odată cu trecerea timpului devenim, în adevăr, mai potoliţi, mai toleranţi faţă de noi înşine şi mult mai indiferenţi faţă de alţii. Cu toate astea însă, în privinţa lui Schopenhauer nu mi-am schimbat părerile şi cred şi azi că filozofia lui e profund reacţionară.

— Şi totuşi, recunoşti că opera lui are un conţinut care-ţi place, care corespunde stării tale sufleteşti de acum. Dacă ar fi altfel, nu ţi-ai pierde timpul răsfoind-o.

— Ai dreptate, dragul meu, numai că nu mă împac de loc nici cu starea mea sufletească de acum.

— Dar nici nu mişti un deget ca s-o schimbi ! Trebuie să recunoşti, Ken Dea, că... nu e de loc prost neamţul ăsta. El are dreptate cînd susţine că, cu cît pătrunzi mai adînc în istorie, cu atît vezi mai limpede că pe deasupra tuturor lucrurilor domneşte o forţă, o voinţă stupidă, oarbă şi lipsită de sens. În ce mă priveşte, îţi mărturisesc că nu pot suferi nici un fel de filozofie. Cînd aud de filozofie mă năpădeşte o cumplită tristeţe. Vai, dacă m-ar putea auzi Hen Ciol în clipele astea ! Ia spune-mi, te rog, el a rămas tot atît de materialist ? Tot mai e convins că lumea poate fi schimbată ?

— Da.

— Şi tu, tot îi mai împărtăşeşti părerile ?

— Desigur.

— Vă mai întîlniţi ?

— A-ha, minţi Ken Dea fără să ştie de ce ocoleşte adevărul. Dar tu, Bon U — căută să schimbe tema discuţiei Ken Dea — poţi să-mi spui ce gîndeşti despre viaţa noastră ?

— Cum să-ţi spun... dacă priveşti viaţa din punct de vedere filozofic, ajungi la concluzia că omul, în general, ar fi preferabil să nu se nască. Pe cînd dacă abordezi această problemă, ca să

zicem așa, în mod practic, viața trebuie luată așa cum este, și lucrul cel mai important e să nu caști gura și să fii cu ochii în patru ! Altfel vei suferi amare deziluzii. M-da, da... încheie oftînd adînc Bon U, ca și cum ar fi vrut să sublinieze amărăciunea propriilor lui dezamăgiri. Doar era un tînăr sociabil, care n-avea nici un chef să înceapă prin a strica jocul, deși, în ce-l privea personal, n-avea nici un motiv să se plîngă de viață. Acum, în țară se dezvolta capitalismul, inițiativa particulară era în plină floare, iar oamenii practici, cu mintea sănătoasă, nu se puteau plînge că o duc rău. Ken Dea are poftă să facă filozofie ? Foarte bine, n-are decît să filozofeze cît o pofti. Și de ce n-ar face-o, e fecior de bani gata, poate să-și permită acest lux !

— Ascultă, Ken Dea, e foarte plictisitor să te vadă cineva în halul ăsta. Dacă ai să continui așa, nici vorbă că ai să scapi din mîini fericirea.

— Dar ce e fericirea, poți să-mi spui ?

— Plăcerile vieții ! Hai, îmbracă-te, și să pornim în căutarea lor !

Ken Dea nu se mișcă, ci rămase mai departe întins pe *can*-ul lui, copleșit de gînduri dureroase.

— Știi ceva, exclamă deodată Bon U ; eu te-aș sfătui să nu mai amîni căsătoria. Pentru unii oameni, ea este tot atît de necesară ca și aerul pe care-l respiră.

— Încearcă tu mai întîi și pe urmă... o să vedem !

— De ce ai nevoie să te gîndești și să te răzgîndești atîta, nu înțeleg. Hen Ok e o fată... cum nu sînt două pe lume, iar tatăl ei ar fi un socru ideal. Întotdeauna am spus, dragul meu, că ești un om norocos ! Dar, ia spune-mi, te rog, v-ați despărțit cu adevărat ?

— Da, totul s-a sfîrșit între noi.

— Și eu care credeam că sînt numai zvonuri. Atunci... Știi ceva ? Dacă tu nu mai ai nevoie de

ea, pasează-mi-o mie, rosti Bon U, mijindu-şi ochii cu viclenie.

— Poftim, dacă-ţi place, n-ai decît s-o iei şi... să vă fie de bine.

— Ei şi tu, acum... Eu am glumit şi tu, gata ! Ai şi luat-o de capital. Dar ştii, ideea nu-mi displace cu totul... Ha... ha... ha... să fii ginerele lui An Zun Seb ! Ei, şi acum gata cu glumele. Îmbracă-te şi să ieşim puţin pe stradă, o să ne întîlnim poate cu fericirea ; domnişoara aceasta, ciudată şi capricioasă, nici nu ştii cînd îţi poate ieşi în cale.

Într-adevăr, „fericirea" îl aştepta pe Ken Dea după colţul străzii unde, spre a-şi înfrîna nerăbdarea, privea la vitrinele magazinelor şi-şi mototolea nervoasă mănuşile.

Dînd cu ochii de ea, Ken Dea înţelese şi îşi spuse zîmbind : „Ingenios aranjament. Dar care dintre ei o fi avut mai multă nevoie să-l pună la cale ? Ea ? Ea ştie doar destul de bine că totul s-a sfîrşit între noi. Poate el, pentru ca să se convingă personal că în adevăr sîntem acum străini unul de altul. Oare a pus cu adevărat ochii pe ea ? Şi-o fi dînd ea seama de asta ? Fără îndoială, femeile sînt vanitoase şi îşi dau întotdeauna seama de realitate. Simt că o urăsc şi cred că o să-mi vină rău cînd am s-o văd strîmbîndu-se. Ce-ar fi să plec ? Nu, aş face o prostie, căci dumnealor ar fi în stare să mă creadă gelos, iar eu consider gelozia ca ceva foarte înjositor şi cu nici un preţ nu vreau să creadă una ca asta."

Hen Ok îi întîmpină, zîmbindu-le cu cochetărie.

— Ce s-a întîmplat cu dumneata, Ken Dea-si, nu prea te mai vede lumea ?

— Nu mă simt tocmai bine.

— Dar dumneata încotro, Hen Ok-si ? o întrebă Bon U cu un ton care se vedea cît de colo că era învăţat pe dinafară.

— Mă duc la teatru.

— Da ? ! Hai să mergem şi noi, Ken Dea, propuse Bon U. E o ocazie minunată, dragul meu, eu nu mă duc des la teatru căci nu prea am timp.

Hen Ok spuse cu însufleţire :

— Ideea este minunată. E un spectacol dat de studenţi. Am două bilete şi cred că o să mai găsim acolo încă unul. Dar haideţi odată, trebuie să ne grăbim, altfel o să întîrziem.

— Da, hai, să mergem, exclamă Bon U entuziasmat. Uite că vine şi tramvaiul care ne duce pînă acolo.

Ken Dea nu avu încotro, trebui să primească invitaţia : nu voia să pară ridicol refuzînd.

Tot drumul Bon U şi Hen Ok discutară cu însufleţire şi se vedea bine că se înţelegeau de minune. Ken Dea nu lua parte la discuţia lor, care-l enerva, ci privea fix pe fereastra vagonului la trecătorii care mişunau pe străzi ; deodată simţi dorinţa să coboare pe nesimţite şi să-şi piardă urma în furnicarul acela omenesc. Cînd se afla în mijlocul mulţimii el îşi recăpăta întotdeauna întreaga şi adevărata lui personalitate. Spera că tocmai în mijlocul mulţimii va întîlni într-o bună zi un om care să-l înţeleagă dintr-o singură privire şi alături de care va păşi mai departe... Ce caraghios merg oamenii pe stradă : unii cu capul aruncat pe spate, împingîndu-şi burta înainte. Nişte gîngănii care se socotesc în stare să conducă destinele omenirii ! Alţii, săltîndu-şi cu semeţie umerii, parc-ar vrea să spună că abia de acum încolo vor arăta ei cine sînt. Pe alţii însă viaţa îi încovoiase ca pe nişte arcuri. Deodată Ken Dea dădu cu ochii de un individ cu o înfăţişare de om chinuit. „E un intelectual, se gîndi Ken Dea, privind figura abătută a trecătorului. Ce penibilă privelişte ! Ce bine observăm scăderile şi cusururile altora ; de fapt şi pe ale

noastre le vedem tot atît de bine, dar asta nu ne folosește la nimic."

În sfîrșit, cei trei ajunseră la teatru, unde găsiră sala de spectacol plină de tineri veseli, bine dispuși și mai ales bine îmbrăcați. „Cît de puțin le trebuie acestor oameni ca să fie mulțumiți ! Ei știu întotdeauna ce vor și de ce au nevoie, pe cînd eu... nu știu !"

— Așteptați-mă o clipă, le spuse Hen Ok, dau fuga să fac rost de bilet.

— Te însoțesc, se oferi Bon U și apoi, adresîndu-se lui Ken Dea : așteaptă-ne, să nu pleci !

Ken Dea așteptă cu răbdare cîteva minute, dar apoi simți cum îl cuprinde binecunoscutul lui dor de ducă. Privi în jur, să vadă dacă nu cumva se înapoiau cei doi, și deodată ieși ca din pușcă pe ușa teatrului și se făcu nevăzut după cel mai apropiat colț de stradă.

Capitolul XXIV

Mergînd așa, la voia întîmplării, Ken Dea ajunse într-un cartier de lîngă porțile Kvan Hvanmun. Străbătea ulicioarele întortocheate și întunecoase, fără o țintă precisă, gîndindu-se că pînă la urmă tot-îl vor duce undeva. Cînd și cînd își ridica privirile spre cer și se uita la bolta înstelată ; apoi zîmbea la gîndul că dacă ar fi fost în inima orașului nici nu i-ar fi trecut prin gînd să facă așa ceva. Sufletul îi era plin de acea nostalgie dulce și chinuitoare care-l împinge pe om spre necunoscut și este atît de caracteristică celor tineri. Deodată simți cum inima îi zvîcnește în piept de bucurie. Înaintea lui, la cîțiva pași, mergea repede o tînără. Mersul ei și felul cum

își ținea capul i se părură foarte cunoscute. Grăbi pasul și strigă înăbușit de emoție :

— E Sun-si !

I se păru că, auzindu-i glasul, femeia se poticnise puțin, dar își văzuse de drum fără să-și încetinească pasul și fără să privească înapoi.

Negurile serii sînt foarte înșelătoare și nu o singură dată îl făcuseră s-o confunde pe E Sun cu alte fete. Oare și de data asta fusese o confuzie ? Se apropie de tînără aproape în fugă și o privi drept în față. Era ea și totuși parcă nu era ! Femeia din fața lui avea un chip înăsprit, cu obrajii slabi și cu buzele încleștate puternic.

— E Sun-si ! spuse el din nou ; nu te bucuri că ne-am întîlnit, E Sun-si ? Te-am căutat peste tot, draga mea, și tu mă ocolești. Nu-ți cer nimic, te rog să mă crezi. Un singur lucru te rog : nu fugi de mine !

Vorbea neobișnuit de repede și glasul lui era rugător.

Fata nu-i răspunse nimic și el adăugă :

— Te înțeleg, pentru că știu cît ai suferit.

— Nu-i nimic... Acum toate au trecut, îi răspunse ea în sfîrșit cu glasul foarte schimbat.

— Nu vrei să-mi dai adresa dumitale ? Îți făgăduiesc că n-am să te deranjez niciodată, însă trebuie să știu unde stai, pentru ca să pot fi aproape de dumneata cel puțin cu gîndul. Am nevoie de acest semn de încredere din partea dumitale.

— Nu, nu, îi răspunse fata îndîrjită, ca și cum ar fi vrut să se apere de o primejdie, nu vreau !...

Lui Ken Dea i se păru că ghicește în glasul speriat al lui E Sun o umbră de ezitare și simți o dorință nestăpînită să o subjuge voinței lui, să o chinuiască. N-o dorise pînă acum niciodată cu atîta înflăcărare. Fata simți clocotul din sufletul lui și se înfioră, ca și cum ar fi fost cuprinsă pe neașteptate de friguri.

— Trebuie să-mi spui neapărat unde stai, pentru că nu mai vreau să rătăcesc prin tot orașul ca să te caut.

— Nu, îi aruncă ea în obraz refuzul și cu un gest sfidător înălță din umeri. În glasul ei, Ken Dea desluși o notă de triumf pe care nu o putea înțelege.

Surprins de atitudinea și de răspunsul fetei, Ken Dea tresări și își pierdu pentru o clipă cumpătul. Ea se folosi de acest prilej și, trecînd mîndră prin fața lui, dispăru în întuneric. Ken Dea rămase o clipă buimăcit. Apoi își reveni, ridică din umeri după obiceiul lui și începu să rîdă. Dîndu-și seama însă că dacă rămînea acolo îi va pierde din nou urma, porni în fugă după ea.

Străduța era pustie și întunecată.

„Dacă un om poate ajunge să fie atît de indiferent și dacă el se poate stăpîni atît de bine, înseamnă că n-a iubit niciodată, cugeta Ken Dea în vreme ce se înapoia spre casă, abia tîrîndu-și picioarele obosite. Adevăratele sentimente sînt mai puternice și decît voința și decît rațiunea. E Sun a început o viață nouă, în care mie nu mi-a păstrat nici cel mai mic loc. O fi mulțumită ? O fi găsit de lucru ? Cum de am putut uita s-o întreb tocmai despre asta ? Îmi dau seama că n-are nevoie de mine și dacă, din cînd în cînd, își mai amintește de mine, nu sînt decît o amintire care aparține acum trecutului. Așa se întîmplă în viață ; cînd ne schimbăm, învinuim întotdeauna tocmai pe acei cu care am împărțit cîndva rătăcirile noastre, pe aceia care ne-au dezamăgit. Noi nu putem înțelege la vreme că rătăcirile noastre sîntem noi înșine la timpul trecut.

Ce i-aș fi putut da și ce i-am dat ? Gîndurile mele, suferințele mele ? Ele o interesau, dar totodată îi erau străine. Facem parte din două lumi deosebite. Dar asta e oare chiar atît de important

cînd iubeşti ? Mi s-a părut întotdeauna că E Sun are o fire închisă. Eu o oboseam cu individualismul meu. Încă nu era coaptă pentru problemele sub povara cărora o striveam. Credeam că am o influenţă asupra ei, că dezvolt sufletul şi mintea ei şi... iată... m-am înşelat ! Nu mi-a deschis niciodată porţile inimii ei. A fost o vreme cînd o iubeam la nebunie pe Hen Ok, cînd fiecare capriciu al ei îmi pricinuia o plăcere nesfîrşită, aproape chinuitoare. Oare o iubesc pe E Sun ? Da, mi se pare că o iubesc. Cînd ţi se pare că iubeşti, asta înseamnă începutul dragostei. Altfel, cum ai putea să deosebeşti cînd ţi se pare şi cînd nu ? Deocamdată, însă, sufăr. Da, sufăr. De aici mi se trage şi apatia şi indiferenţa în care am căzut... Eu o iubesc pe E Sun, dar nu vreau să răscolesc acest sentiment. Ea a plecat şi odată cu plecarea ei sufletul meu a rămas pustiu. Ce să mai vorbim ? Nu sînt altceva decît un orăşean năzuros, un fecior de fabricant ! Cum pot avea pretenţia să mă iubească alţii, cînd mie însumi mi-e silă de mine. Nu, în sufletul meu nu există nici munţi de sentimente şi nici abisuri, ci doar aşa... nişte moviliţe ! Eu însumi nu ştiu ce vreau. Aş risca să mă însor cu E Sun ? Nu. Aş avea curajul să fac orice... dacă aş avea încredere în mine, dar tocmai aici e buba, n-am încredere în mine. Niciodată nu-mi cunosc dinainte dorinţele şi nu ştiu cum voi acţiona. Aş putea să făgăduiesc că n-am să mă întorc cîndva la Hen Ok ? Nu, n-aş putea. O urăsc, în adevăr, dar această ură mă tulbură tot atît de mult ca şi dragostea."

Momentele de autocritică erau frecvente la Ken Dea ; era ca un bolnav de piept, care urmăreşte cu încordare toate semnele bolii sale. Se dispreţuia şi era preocupat de suferinţele lui. Simţea o nesfîrşită satisfacţie să se observe mereu şi să-şi scruteze necontenit sufletul şi sentimentele.

Capitolul XXV

Cînd se porniră primele vînturi reci şi aspre, vestitoare ale toamnei apropiate, cei trei prieteni, Ciun Sik, Ki Thia şi Nak Pomi se hotărîră să petreacă iarna împreună. Închiriară deci o cameră, în care se mutară cu toţii, socotind că aşa era nu numai economic, dar şi foarte plăcut.

Într-una din seri, îndată după cină, Nak Pomi plecă la o şedinţă de lectură într-un cerc muncitoresc. Ciun Sik şi Ki Thia rămaseră acasă, primul cufundat cu desăvîrşire în citirea unei cărţi, iar al doilea descifrînd notiţe tehnice şi fredonînd totodată maşinal refrenul unui cîntec :

„Respiră liber vîrfurile Piaktusan,
Inf!oreşte *Mugun-hva ;*
In lupte clocoteşte sîngele nostru,
In lupte se clădeşte o eră nouă."

Deodată auzul lui Ciun Sik fu izbit de un refren necunoscut ; începu să asculte ; cuvintele pe care le cînta Ki Thia îl interesau.

„Muncitori, uniţi-vă mîinile
Şi cuprindeţi în îmbrăţişarea voastră întregul pămînt !
Umflaţi-vă piepturile şi păşiţi curajos înainte !
Inainte ! Inainte ! Inainte !
Căci noi, muncitorii, sîntem făclia revoluţiei !"

— De unde ştii cîntecul ăsta ? îl întrebă Ciun Sik mirat.

— Eu l-am compus ! răspunse Ki Thia cu un zîmbet sfios pe buze.

— Bravo ! făcu Ciun Sik jumătate în glumă, jumătate serios. El se mîndrea cu prietenul lui care avea înclinaţii poetice, dar, ca să-l necăjească, îi ironiza uneori versurile. De fapt, nu era

prima dată cînd Ki Thia compunea versuri pe o melodie populară.

— După cum bag de seamă, dragul meu, tu tinzi spre clasici. Foarte bine, faci progrese frumoase şi nu mai ai mult pînă să-i ajungi !

— Te rog să nu rîzi de mine, răspunse Ki Thia posomorîndu-se. Ce fel de poet pot să ajung eu, cu bruma de carte pe care o ştiu. Ei, dacă aş putea învăţa carte ca lumea, atunci ar fi cu totul altceva.

Înfipt în mijlocul camerei, Ki Thia începu să cînte agitînd pumnul :

„Muncitori, uniţi-vă mîinile
Şi cuprindeţi în îmbrăţişarea voastră întregul pămînt !"

Se opri din cîntec, spunînd încruntat : „Nu, aşa nu e bine".

— Ţie cum ţi se pare că ar fi mai bine să spun :

Muncitori, uniţi-vă mîinile,

sau :

Uniţi-vă mîinile, muncitori ?

După părerea mea varianta a doua e mai bună, dar în acest caz cuvintele nu se adaptează perfect la melodie.

— Eu cred că nu e rău nici aşa.

— Ei da, aşa eşti tu ; la toate născocirile mele atîta ştii să spui : „nu e rău" ; dar eu ştiu bine că nu fac două parale. Aşteaptă : am să aştern versurile pe hîrtie şi am să le aranjez cum trebuie.

Se aşeză la masa de scris şi începu să scrie versurile fredonînd totodată cu glas tare.

— Hei, unde te trezeşti ? îl repezi Ciun Sik.

Ki Thia îşi domoli glasul, dar fredona totuşi mai departe, agitînd încîntat mîinile şi repetînd

de nenumărate ori fiecare strofă, ba chiar şi fiecare cuvînt. Multă vreme nu izbuti însă să obţină efectul dorit. După cîtva timp îi întinse lui Ciun Sik o foaie plină de mîzgălituri indescifrabile, spunîndu-i :

— În sfîrşit, mi se pare că acum sună mai bine. Ştii, acum cîteva zile l-am auzit pe Hak Su cîntînd un cîntec nou. Incomparabil mai bun decît al meu. Cu siguranţă că nu el l-a compus, nu se pricepe la de-alde astea, trebuie să fi fost compus de vreun student, pentru că are cîteva strofe admirabile. Ascultă...

Nu mai avu însă timp să-şi pună în aplicare intenţia căci din stradă răsună deodată glasul lui E Sun :

— Ciun Sik, eşti acasă ?

— Acasă, acasă. Intră, îi răspunse Ki Thia. În ultimul timp între el şi E Sun se legase o prietenie strînsă.

— Mulţumesc, dar nu am timp, mă grăbesc. Ciun Sik, vino te rog o clipă afară.

— Numaidecît, îi răspunse Ciun Sik îmbrăcîndu-şi haina din mers.

Cînd ieşi în stradă, E Sun îi spuse :

— Te rog să mă conduci puţin.

— Bine.

Ciun Sik, care era înzestrat cu o sensibilitate deosebită, îşi dădu seama îndată din rugămintea neobişnuită a fetei că ea era foarte tulburată şi hotărî să nu o supere cu curiozitatea lui. De aceea n-o întrebă nimic.

După o bucată de drum, ea începu să vorbească neîntrebată.

— M-am întîlnit adineauri cu Ken Dea. A stăruit foarte mult să-i dau noua mea adresă, dar nu i-am dat-o.

Glasul ei ascundea parcă regrete şi întrebări. Se vedea că era frămîntată de o mare îndoială.

Nu știa dacă a procedat bine sau nu. Întîlnirea cu Ken Dea îi răscolise cu putere vechi sentimente ; înțelesese deodată cît de drag îi era în realitate Ciun Sik, prietenul ei din copilărie, și cît de greu i-ar fi fost fără el. Ar fi vrut să-și dea pe față toată duioșia care o cuprinsese, dar firea ei sfioasă nu-i da frîu liber.

Curînd ajunsese la căsuța în care locuiau Pok Sur și Bun I, care o găzduiau de cîtva timp pe E Sun. Cunoscuse aceste fete datorită lui Ciun Sik și se împrietenise repede cu ele. Pe E Sun o entuziasma mai ales independența lui Pok Sur, iar aceasta era foarte încîntată de cunoștințele lui E Sun. Bun I era între ele ca o soră mai mică. Spre deosebire de Pok Sur, care era foarte independentă și înflăcărată, Bun I era liniștită și delicată. Copila aceasta drăgălașă era îndrăgostită pînă peste cap de Ciun Sik, care însă n-o lua în seamă, fie că într-adevăr nu ghicise pasiunea ei, fie că nu voia să țină seama de această pasiune, socotind că pe lume sînt lucruri mult mai importante decît dragostea.

E Sun nu putea să-l înțeleagă. I-ar fi deschis ochii cu multă bucurie, însă, cunoscîndu-i mîndria, se temea ca cea mai mică aluzie la o chestiune atît de gingașă să nu facă asupra lui un efect opus celui urmărit.

Ajungînd în dreptul casei, E Sun îi spuse :

— Intră puțin la noi.

— Nu pot. Mîine am cerc de studii și încă nu m-am pregătit.

— Hai, intră măcar o clipă, se rugă ea ; apoi strigă : Pok Sur ! Bun I !

Pok Sur se ivi în pragul ușii. (Bun I nu era acasă.)

— Ce noutăți mi-aduci, E Sun ? Ai fost cumva la Pak Ki En ? o întrebă Pok Sur.

— Cum, E Sun, ai fost la Pak Ki En ! exclamă supărat Ciun Sik. Și aflu asta abia acum ? Ah,

ce ciudată ești ! Întotdeauna faci așa, treci sub tăcere tocmai ce e mai important...

— Deocamdată nu e nimic sigur, încercă fata să se apere.

— Dar spune-ne odată, cum te-a primit ? Ți-a făgăduit ceva ? o asaltă Pok Sur cu întrebări.

— De primit, m-a primit, dar de lucrători n-are acum nevoie. În orice caz, mi-a făgăduit însă că o să mă aibă în vedere. Trebuie să mă mulțumesc și cu atît, pentru că această făgăduială îmi dă dreptul să mai nutresc o speranță, cît de mică.

Pak Ki En era unul dintre consătenii ei, care ajunsese „cineva“ la Seul. Se dusese la el ca să-i ceară un post în aceeași întreprindere în care lucra și el ; așa o sfătuise Ciun Sik, după ce toate speranțele ei de a căpăta de lucru în altă parte se spulberaseră. În situația disperată în care se găsea fusese nevoită să-și amintească de foarte puținele ei cunoștințe, cu nădejdea că va găsi la una dintre ele sprijin pentru a obține de lucru.

După ce plecase din sat și se mutase la Seul, Pak Ki En lucrase cîțiva ani în șir ca vînzător într-un magazin japonez. Strîngînd un mic capital, deschisese o prăvălioară proprie și izbutise într-o vreme să se descurce atît de bine, încît îi mersese faima că este unul dintre cei mai dibaci negustori. În același timp se mai ocupa și cu colectarea de gogoși de mătase, pe care le furniza în cantități mari filaturii R., filiala uneia dintre cele mai importante firme din Seul. Mai tîrziu, însă, încurcîndu-se în anumite afaceri, își pierduse nu numai avutul, dar și reputația. Cunoscîndu-i aptitudinile comerciale deosebite, direcția fabricii R. îl oprise în serviciul ei. N-avea un post prea important, dar era un post sigur. În orice caz, dacă ar fi vrut, ar fi putut să-i aranjeze lui E Sun un loc în întreprinderea R.

— Hai, dragă, povesteşte-ne totul pe îndelete, o rugă Pok Sur.
— S-a schimbat mult ? o întrebă Ciun Sik.
— O, da, acum e un adevărat orăşean, răspunse E Sun. E atît de sigur de el. A avut dreptate Hen Ciol cînd mi-a prezis că n-am să obţin nimic de la acest porc.
E Sun fusese însoţită pînă la fabrica R. de un prieten al lui Ciun Sik, anume Hen Ciol, care lucra şi el acolo şi-l cunoştea bine pe Pak Ki En. Pe drum, el îi spusese fetei cu multă sinceritate : „Să nu cumva să te aştepţi că domnul Pak Ki En o să se bucure prea mult cînd te-o vedea, cu toate că sînteţi din acelaşi sat. De la bun început, faptul că dumneata, o fată cu studii medii, ceri să lucrezi la războiul de ţesut, o să i se pară suspect. Nu demult el a concediat pe unul dintre tovarăşii mei de lucru, numai pentru vina că a întrebuinţat într-o discuţie cuvîntul „societate". Pak Ki En e un ignorant, şi cuvinte ca astea, al căror înţeles nu-l poate pătrunde în întregime, îl aduc într-o stare de spaimă greu de descris."
E Sun povesti amănunţit felul cum o primise consăteanul ei.
— Foarte curios mi s-a părut că m-a întrebat dacă părinţii mei mai trăiesc, ca şi cum el n-ar fi fost la înmormîntarea tatii, ca şi cum ar fi uitat cu totul că îi rămăsese dator o sumă importantă pentru gogoşi de mătase. Nouă, copiilor, n-a vrut să ne plătească niciodată această datorie. În general a avut faţă de mine o atitudine rece şi distantă, de parcă atunci m-ar fi văzut pentru prima dată în viaţa lui. Am avut impresia că ar fi fost totuşi bucuros să mă poată ajuta într-un fel, dar parcă se temea de ceva, nu ştiu de ce.
— Ei, prostii ! De ce ar fi avut să se teamă, spuse Pok Sur.
— Ei, asta-i, rîse Ciun Sik. Cum să nu se teamă de E Sun, care ar fi putut scăpa o vorbă din care

cei de acolo să afle că respectabilul Pak Ki En nu coboară dintr-o familie de negustori bogați, așa cum îi place lui să se laude față de toată lumea, și că tatăl lui a fost doar un țăran sărac și cinstit.

La aceste cuvinte toți trei izbucniră în rîs.

— Nu pot să-i sufăr pe acești indivizi, reluă tînărul, redevenind serios. Detest aceste cozi de topor ale patronilor. Toți acești lingăi nu sînt decît niște denunțători și niște lingușitori. Cît despre acest Pak Ki En, el n-a fost niciodată un om de treabă ! Încă n-am uitat cu cîtă dibăcie înșela pe țărani, cumpărîndu-le gogoșile de mătase, nici cum s-a îmbogățit în timpul inflației. Dacă n-ar fi avut merite „deosebite", e puțin probabil că ar fi putut obține un post titular la japonezi. Nu, E Sun, nu mai ai ce căuta acolo. Dacă o să mai fie nevoie, am să mă duc eu și o să încerc să stau de vorbă cu el.

— Ba eu l-aș lăsa naibii, rosti mîndra și cinstita Pok Sur. E Sun nu trebuie să-și facă prea multe griji, atîta timp cît avem noi de lucru. Mai tîrziu cu siguranță că o să se găsească și pentru ea ceva de lucru.

Hotărîră ca pe viitor E Sun să nu se mai umilească în fața „cozilor de topor", dar fata protestă.

— Dar nici nu pot să trăiesc din munca voastră !

— Uite, vezi, asta e o mîndrie greșit înțeleasă, o întrerupse energic Pok Sur. Ești doar prietena noastră. O să vină cîndva și vremea să te plătești față de noi. Pînă acum n-am pomenit vreun muncitor care să nu fi trecut prin șomaj. Cu siguranță că nici eu n-am să scap de asta.

E Sun izbucni în plîns, covîrșită de emoție, și-și îmbrățișă lung prietena.

Se apropia Anul Nou și începea vremea în care frigul și foamea umplu de amărăciune sufletele oamenilor săraci, iar creditorii apar pe la ușile datornicilor mai des ca de obicei.

Bruma acoperise pămîntul de timpuriu în acest an. După o zi călduroasă, un ger năprasnic se abătu pe neașteptate peste meleagurile noastre, încălcînd legile firești și statornice ale *Samhansaon*-ului [1].

Într-una din aceste zile, în care gerul era atît de puternic încît E Sun nu se încumeta să iasă din casă în hainele ei sărăcăcioase ca să mai încerce să găsească de lucru, se ivi poștașul, care, deschizînd portița strîmbă, îi strigă :

— Pak E Sun ! Ai o scrisoare !

Fata se sperie căci nu mai primise de mult corespondență. Ultima scrisoare de la Ki Sun o primise cu două luni în urmă, dar și aceasta îi sosise pe vechea adresă. De atunci fratele nu-i mai scrisese. Se vedea bine că era nemulțumit de frazeologia cu care ea încercase în ultima vreme să ocolească adevărul cînd era vorba despre dînsa. Fata se gîndise că era mai bine să aștepte să găsească de lucru și abia apoi să-i scrie fratelui său despre toate cîte le îndurase ea în ultima vreme. Cu siguranță că Ki Sun o s-o înțeleagă și o s-o ierte, căci și el, în locul ei, ar fi făcut la fel, ca să n-o mîhnească. „Probabil că e o înștiințare de la percepție“, își spunea fata în gînd, în vreme ce se grăbea în întîmpinarea poștașului.

Cu cîteva zile în urmă, E Sun primise o înștiințare prin care i se cerea să plătească de urgență impozitul către stat, fiind avertizată că, în caz

[1] Perioadă de trei zile reci, urmată de patru zile calde. Această succesiune e caracteristică climei coreene în toate anotimpurile anului (n. r.).

contrar, i se va pune sechestru pe întreaga ei avere mobilă şi imobilă, pe care de fapt nici n-o avea.

De obicei, prima somaţie de plată a impozitelor venea sub forma unei scrisori oficiale; a doua oară însă avea înfăţişarea unui aviz roşu, care era totodată şi semnalul unei întregi serii de nenorociri, prevestitor de foamete şi chiar de pierdere a adăpostului pentru cel care-l primea.

Fata luă plicul cu mîna tremurîndă şi încremeni de uimire. Nu era nici un fel de aviz, ci o scrisoare „expres" de la Ken Dea. Cum îi descoperise oare adresa?

Citi scrisoarea, sorbind din ochi fiecare cuvînt.

„Să nu te miri, E Sun-si, că nu te-am uitat încă. Mult timp după ultima şi întîmplătoarea noastră întîlnire. am rămas într-o stare de totală depresiune sufletească. Nu mai ştiam ce să fac ca să-mi răscumpăr vina faţă de tine şi cum să fac ca să te pot regăsi. Să nu mă întrebi cum am izbutit să-ţi aflu noua adresă şi, odată cu ea, şi faptul că nu ai de lucru. Vestea aceasta tristă mi-a dat tăria şi curajul să-ţi scriu. Dă-mi voie ca cel puţin acum, de departe, şi pentru cea din urmă oară, să-ţi dovedesc toată prietenia mea. Nu ştiu ce s-a petrecut în seara aceea între dumneata şi An Zun Seb, dar sînt convins că, orice s-a întîmplat atunci, n-o să se mai repete. Să nu te superi că m-am adresat din nou lui An Zun Seb, dar am fost nevoit să o fac pentru că n-am avut pe altcineva la care să recurg. Am fost foarte bucuros că An Zun Seb mi-a satisfăcut rugămintea, deşi la un moment dat, în cursul convorbirii noastre, el şi-a exprimat părerea că n-ai procedat cum s-ar fi cuvenit cînd ai părăsit serviciul nesilită

de nimeni. În concluzie, mi-a promis că îţi va da din nou de lucru. Mai mult chiar, eu am înţeles că domnul An Zun Seb a renunţat chiar şi faţă de mine la vechile lui pretenţii. Aşadar, vezi că domnul An Zun Seb nu e un prost. El s-a convins că între mine şi fiica lui totul s-a sfîrşit, şi a hotărît totuşi să păstreze cu mine relaţii de prietenie. Eu te sfătuiesc, E Sun-si, să nu laşi să-ţi scape o ocazie atît de fericită. An Zun Seb te aşteaptă poimîine la orele unsprezece dimineaţa.

Nu-ţi poţi închipui cît de mult trebuie să lupt cu mine însumi pentru ca să mă împotrivesc dorinţei de a veni poimîine la fabrică şi de a te vedea, pentru că sînt sigur că numai acolo te-aş putea întîlni. Nu mă opreşte decît teama că, vrînd să nu te întîlneşti cu mine, ai fi în stare să-mi refuzi propunerea, iar eu nu vreau să-ţi impun prezenţa mea şi nici nu vreau să-ţi închipui că serviciul dumitale ar depinde de relaţiile dintre noi doi.

M-ai rugat să nu te tulbur ; mă supun cu resemnare dorinţei dumitale,

Kim Ken Dea“

Scrisoarea aceasta dezlănţui în sufletul bietei E Sun un adevărat val de sentimente chinuitoare şi contradictorii. Se bucura la gândul că, în sfîrşit, a găsit de lucru şi avea convingerea că de acum înainte nimeni şi nimic n-o va mai putea abate de la hotărîrea ei cu privire la Ken Dea, indiferent de sentimentele care ar stăpîni-o. Cu asta punea capăt odată pentru totdeauna zbuciumului inimii ei. Acum nu se mai putea întoarce cu faţa spre trecut, după cum nu mai putea nici să redevină aceea care fusese odinioară. Simţea însă o vagă neplăcere amintindu-şi tonul reţinut al scrisorii lui Ken Dea. Era adevărat că luptase

din răsputeri ca să ajungă la acest punct şi totuşi... parcă s-ar fi bucurat mai mult dacă nu i-ar fi reuşit acest efort ! Stilul scrisorii lui Ken Dea era cel obişnuit în corespondenţa de afaceri. De aceea fata ajunse la concluzia că Ken Dea nu fusese sincer cînd o scrisese. Ea ştia că sinceritatea lui se manifesta întotdeauna printr-un ton declamatoriu, cu fraze pompoase, teatrale. Pesemne că se considera încă jignit, fără să-şi fi pierdut însă cu totul speranţele.

E Sun mai citi odată scrisoarea, de astă dată cu mai multă atenţie decît prima oară. Îi veniră în minte cuvintele unui poem : „S-a sfîrşit cîntecul iubirii ! Mai răsună încă ecoul cuvintelor, dar ele sînt searbăde, lipsite de vechiul lor înţeles, de prima lor însufleţire. Avîntul a rămas, sufletul nu se mai simte. Scînteierile s-au stins..." Şi oricît încerca E Sun să se convingă că tocmai asta dorise, că acesta fusese scopul luptei ei, se simţi cuprinsă de o ciudă care o făcea să lăcrimeze. „Sigur, îl mustra ea în gînd pe Ken Dea, tu îmi spuneai : «Totul este schimbător, nestatornic. Priveşte spre cer şi ai să vezi că şi el e nestatornic, cu toate că nu suferă ca noi !» Acum suferim amîndoi. Dar fie ! Tu ai vrut să fie aşa..."

În seara aceleiaşi zile, Pok Sur şi Bun I au ţinut un consiliu de familie, la care a luat parte şi Ciun Sik. Toţi au căzut de acord şi au hotărît ca E Sun să se prezinte chiar a doua zi la An Zun Seb, cu condiţia însă să nu primească să lucreze decît într-o secţie a întreprinderii.

Pok Sur încă mai şovăia :

— Nu mai are ce căuta acolo ; ce, o goneşte cineva de aici, moare de foame ? Ce naiba, doar eu şi Bun I n-o izgonim în stradă ! Sînt oameni care o duc şi mai greu decît noi.

Ciun Sik era însă de altă părere, căci el socotea şomajul ca pe cea mai groaznică nenorocire. Bun I era şi ea de părerea lui.

A doua zi dimineaţă, E Sun se duse la întîlnirea cu An Zun Seb. Străbătînd străzile atît de cunoscute, care acum îi păreau străine şi neprietenoase, se întreba îngrozită cum o s-o primească fostul ei director. E Sun era convinsă că la fabrică o uitase toată lumea şi nu se putea împăca cu gîndul că împrejurările o sileau să se întoarcă tot acolo.

De fapt, în fabrică E Sun nu prea era cunoscută, căci domnul An Zun Seb avusese grijă ca secretara lui să nu vină prea des în contact cu muncitorii ; aşa că legăturile lui E Sun cu cei din fabrică se mărginiseră doar la cei cîţiva oameni de încredere ai directorului : supraveghetori, ajutoare de supraveghetori, maiştri, şefi de secţie. E drept că acum avea acolo mulţi prieteni sinceri, care erau cu gîndul alături de ea : Bun I, Pok Sur, Ki Thia, Ciun Sik...

Şi Sun En ? Cum ar fi putut să-l uite pe micul ei prieten şi salvator ?

Totuşi îi venea să nu se mai ducă, să se întoarcă din drum ; dar nu făcu nimic din toate astea. Cînd intră pe poarta fabricii, E Sun dădu cu ochii de clădirea neterminată a noii secţii. Aşadar An Zun Seb nu renunţase la ideea de a moderniza fabrica. Revăzu şi drumul murdar, acoperit acum de un strat gros de gheaţă, pe care „în seara aceea“ fugise înnebunită de spaimă, temîndu-se să nu audă în urma ei răsuflarea întretăiată a lui An Zun Seb. Îşi jurase atunci să nu se mai întoarcă niciodată în locurile acestea. Îşi reamintea, de parcă ar fi fost azi, cum în seara aceea picioarele i se înfundaseră în nisipul moale care acoperea drumul şi ce ciudă o cuprinsese că poteca nu era mai bătătorită pentru ca să poată fugi mai repede. Iată, acum se ivi în faţa ei şi pomul văduvit de frunze care, vara, ferea de razele fierbinţi ale soarelui anticamera în care lucrase. Aruncînd în jurul ei priviri pe furiş, în

speranța tainică că l-ar putea zări pe Ken Dea pe undeva, pe aproape, își luă inima în dinți și pătrunse în aripa direcției. I se părea că toată lumea de aici știa ce se petrecuse între ea și director, cu două luni în urmă, și de aceea, căutînd să evite orice întîlnire, urcă la etajul al doilea cît putu de repede. Din capul scării o întîmpină însă glasul plin de bucurie și de mirare al unui băiat :

— Vii la noi, E Sun-si ?

— După cum vezi, îi răspunse E Sun.

În fața ei, zîmbindu-i cu toată fața lui copilăroasă, sta Sun En, micul curier, cu brațele încărcate cu ziare, registre și scrisori.

— Unde ai fost pînă acum ? o întrebă el continuînd să zîmbească.

— Am căutat de lucru peste tot și bineînțeles n-am găsit nicăieri.

— Nu-ți face sînge rău din pricina asta, E Sun-si, o să se aranjeze toate. Știi, mi-a vorbit despre tine Nak Pomi ; fac și eu parte din cercul lui. Acum cred că o s-o mute pe Cen Nim din anticameră. Domnișoara asta nu se mișcă zile în șir din cabinetul directorului. Stă tot timpul acolo și nu face altceva decît să bată la mașina de scris. Mi se pare că pe vremea ta nu era mașină de scris la noi în birou. Află deci și despre această inovație a domnului An Zun Seb. Acum nu mai știe unde și cui să mai scrie, iar eu cad din picioare de oboseală și alergătură.

— Eu n-am venit cu gîndul s-o scot din slujbă pe Cen Nim.

— Păcat... Eu așa speram !

— Nu. Am venit cu gîndul că poate au să mă primească să lucrez într-o secție a fabricii.

— Bravo !

— Nu știu încă ce-o să spună directorul cînd o auzi de dorința mea.

— Da, ai dreptate. E foarte greu de prevăzut. Să ştii că ne iscodeşte mereu, ca să afle ceva despre tine. În tot cazul, eu îţi doresc succes. Acum te las, că sînt grăbit. Mă duc la poştă.

Fata fu întîmpinată de An Zun Seb cu obişnuitul aer oficial al unui om de afaceri cu greutate. În loc de orice alt răspuns la plecăciunea ei respectuoasă, el îi arătă un scaun, făcînd un semn cu capul.

Ea se aşeză şi, dintr-o singură privire, citi pe faţa lui An Zun Seb cel mai desăvîrşit triumf, ca şi cum ar fi fost scris cu litere mari : „Prin urmare, păsărica s-a întors singură în colivie !"

Îşi întoarse privirea spre anticameră, a cărei uşă rămăsese întredeschisă. I-ar fi displăcut ca Cen Nim să fie martoră la convorbirea ce avea să urmeze între ea şi director. Din fericire, în anticameră nu era nimeni. Pe masa de lucru, E Sun văzu o splendidă garnitură de birou şi o maşină de scris americană de cel mai nou tip.

Directorul se răsturnase într-un fotoliu şi căuta să ascundă un căscat prelung cu un gest politicos al mîinii.

— Mda, eu am glumit atunci cu tine şi tu ai luat lucrurile în serios şi ai fugit prosteşte. Oamenii cumsecade nu procedează aşa. Ar fi fost înţelept din partea ta să-ţi fi lăsat adresa la biroul fabricii. În sfîrşit, toate acestea sînt acum de domeniul trecutului... Am vrut doar să-ţi spun că mîndria şi necugetarea abat întotdeauna oamenii de la drumul cel drept.

An Zun Seb vorbea acum fetei cu tonul unui bunic blînd şi cicălitor :

— Unde ai fost pînă acum ? Ai fost la ţară ?

— Da, minţi E Sun, neavînd de unde să ştie ce născocise Ken Dea pentru a-l convinge pe An Zun Seb să o reprimească în serviciu.

— Cum e viaţa pe acolo ?

— Ca şi pînă acum, neschimbată.

— Nu mai spune ! Dar drumurile noi ? Dar canalele de irigaţie ? Toate astea nu sînt oare un mare pas înainte ? Dar, ia spune-mi, Ki Sun, fratele tău, e sănătos ?

— Da.

De unde ştia An Zun Seb că avea un frate ? Era limpede ! Se interesase de ea la ţară. Dacă era aşa, atunci ştia precis că nu plecase din Seul. Oare lui îi convenea minciuna ei ? Bine, dacă aşa stăteau lucrurile, ei în orice caz îi convenea, căci nu va mai fi nevoită să-i mai vorbească despre chinurile prin care trecuse în ultimele două luni.

— Şi, cînd te-ai întors de la ţară ? o întrebă el mai departe.

Ea desluşi ironia făţişă din glasul lui ; totuşi, răspunse liniştită :

— De curînd.

— Trebuia să vii îndată la mine, doar n-aveam să te mănînc, ce naiba ! Poate ai fost bolnavă ?

— M-da, puţin.

— Se cunoaşte, arăţi foarte prost. Acum unde locuieşti ?

— La nişte prietene.

— Şi cine sînt aceste prietene ?

— Nişte ţesătoare.

— Şi n-ai putut găsi o societate mai potrivită ? În sfîrşit, treaba dumitale, faci cum vrei. Eu încă n-am uitat cum priveşti dumneata sfaturile mele. Aşadar, ai venit la mine pentru lucru ? Bi-ine. Dar ce-aş putea să-ţi spun acum ? Trebuie să mă mai gîndesc ; de aceea te rog să mai treci pe aici ; poate că între timp îmi vine vreo idee. Bănuiesc că acum ai fi fericită să-ţi ocupi vechiul loc, dar din păcate acest loc nu mai e liber.

— Eu v-aş ruga să-mi daţi de lucru într-o secţie... dacă se poate.

— Într-o secţie ? ! Dacă nu te-aş cunoaşte şi dacă n-aş şti ce aptitudini şi cunoştinţe ai, n-aş avea nimic împotrivă. Vrei într-o secţie... fie şi în

secţie. Dar eu pot angaja acolo orice fetişcană zdravănă, care în această muncă ar face faţă mult mai bine decît tine. Eu însă am nevoie de capul tău, nu de mîinile tale. După cum ştii prea bine, eu mă conduc întotdeauna după interesul afacerilor, şi în această privinţă sînt neînduplecat. Probabil că ai observat cît de des sînt nevoit să mă cert cu membrii conducerii, cînd ei nu înţeleg ce ne convine mai mult. Dar certurile în interes de afaceri nu sînt certuri, ci dimpotrivă, ele sînt expresia celei mai înţelepte forme de colaborare. După asemenea „certuri" simţim toţi o plăcere deosebită să luăm masa împreună. De altfel... chestiunile astea nu te privesc pe tine. Aşadar, despre ce vorbeam mai înainte ? A, da... Am să caut să te plasez acolo unde voi socoti eu că eşti necesară... Şi acum, la revedere. Treburile firmei se înmulţesc, nu din zi în zi, ci din ceas în ceas se poate spune, şi sînt nevoit să mă ocup personal de o mulţime de fleacuri, cum ar fi, de pildă... corespondenţa. Cen Nim nu e nici pe departe atît de cultă şi pricepută ca tine, dar o preţuiesc pentru devotamentul şi pentru purtarea ei respectuoasă. Deşteaptă fată ! Dumneata să treci din nou peste cîteva zile.

Nu mult după plecarea lui E Sun se ivi în dreptul uşii capul Păroşului :

— Vii tocmai la timp, exclamă An Zun Seb. Vreau să mă sfătuiesc cu dumneata. Spune-mi, te rog, ce treabă ai găsi pentru o fată pe care aş avea-o în vedere ?

— În ce fel ?

— Cum să-ţi spun, ca să mă poţi pricepe mai bine... E vorba despre o persoană care, cînd vom realiza reorganizarea pe care ne-am propus-o, cred că ne-ar putea fi de mult folos.

— Îmi permiteţi să vă întreb despre cine anume vorbiţi ?

— E vorba de Pak E Sun.

— Cum, s-a întors ?!
— M-da, mormăi An Zun Seb.
— Atunci... după părerea mea, dacă îmi dați voie, nu e altceva mai bun de făcut decît s-o reprimiți în vechiul ei post, iar Cen Nim să se înapoieze în secție, pentru că aici tot nu poate face față.
— Dumneata așa crezi ?
— Da.
În vreme ce An Zun Seb rămase cîteva clipe pe gînduri, Cian Men Cion se gîndea : „Mi se pare că dumnealui ar fi bucuros să renunțe la Cen Nim ! Asta înseamnă că între ei s-a petrecut ceva, adică... totul. Domnul An Zun Seb nu e omul care să se lase dus de nas. Acum înțeleg de ce în ultima vreme Cen Nim era atît de indiferentă cu mine, chiar dușmănoasă. Trebuie să recunosc că, în general, sînt un mare dobitoc ! Cînd am încredințat-o pe Cen Nim lui An Zun Seb a fost din partea mea o faptă tot atît de înțeleaptă, ca și cum ai lăsa o pisicuță în grija unui tigru."
În sfîrșit, An Zun Seb reluă discuția :
— Nu ! spuse el hotărît. Cen Nim o să rămînă și mai departe aici, căci, cu toate defectele ei, are multe calități, care, deocamdată, îmi convin de minune. E Sun ține morțiș să lucreze într-o secție, s-o lăsăm dar să se convingă ce plăcută e munca la războaie. Sînt sigur că lecția asta îi va fi de mult folos în viitor, căci am de gînd s-o numesc mai tîrziu șefa noii secții. Deocamdată însă să nu-i spui nimic, ci doar s-o inițiezi pe nesimțite ca să poată face față sarcinilor ei pe viitor. Bagă însă de seamă ; trebuie să ai față de ea tot respectul cuvenit și, mai ales, să nu care cumva să... Cred că înțelegi ce vreau să spun ?
— Da... numai că mă tem că fata n-o să se priceapă să-i strunească pe muncitori, ci mai degrabă o să fie una cu ei. Dacă ar fi vorba însă de Cen Nim, atunci da, ea s-ar potrivi mult mai bine

pentru o astfel de treabă, ea n-ar cruța pe nimeni, își dădu părerea Cian Men Cion.

— Cen Nim nu e destul de isteață și afară de asta nici cu cartea nu stă tocmai bine.

— O, nu — răspunse Părosul — vă rog să mă iertați, dar cred că de data asta vă înșelați asupra lui Cen Nim. Ea e foarte isteață și, în comparație cu ea, E Sun nu e decît un copil.

— Se poate, dar acest copil are la bază școala medie.

— Domnule director, din experiența mea am ajuns la convingerea că meritul cel mai important al unui șef de secție nu stă în studii, ci în dibăcia cu care știe să țină în frîu pe oamenii pe care-i conduce.

— Te rog să nu mă contrazici !

— Iertați-mă !

— Cît despre simpatia ei pentru muncitori, nu-ți face griji. O să dispară curînd-curînd, cînd o să-i vadă mai de aproape pe „tovarăși" și o să-și dea seama cît sînt de proști, de neîngrijiți și de ignoranți. Te mai rog ceva : să dai de înțeles tuturor și peste tot, cum te pricepi mai bine, că E Sun e protejata mea. E un lucru pe care muncitorii n-au să i-l ierte niciodată și atunci, vrînd-nevrînd, va fi nevoită să recurgă la protecția mea.

Socotind că discuția asupra lui E Sun fusese pusă la punct, directorul și ajutorul său trecură la alte subiecte mult mai importante, care îi preocupau într-o mai mare măsură. În fabrică urma să se aplice în curînd o serie întreagă de măsuri, dintre care și aceea privind concedierea unor muncitori. Înfăptuirea acestei intenții nu era însă ușoară, căci ea avea să stîrnească o serie întreagă de neplăceri și direcția fabricii se frămînta acum în căutarea unei soluții care să preîntîmpine sau, cel puțin, să reducă perspectiva acestor dezagramente.

Era pe la mijlocul lui februarie şi trecuse Anul Nou [1]. Se împlinise o lună de cînd E Sun se reîntorsese în fabrică. Sărbătoarea Anului Nou nu-i adusese nici o bucurie. În inima ei nu mai rămăsese nimic din sentimentele pe care le nutrise cîndva pentru Ken Dea, cel puţin aşa credea ea ; dăinuia numai jignirea şi aceasta îi pricinuia o suferinţă amară care creştea pe măsură ce scădea dragostea ce o însufleţise.

E Sun învăţa foarte greu meseria de ţesătoare, căci îi lipsea dibăcia mişcărilor, atît de necesară acestui meşteşug. Pînă atunci, corpul şi voinţa ei alcătuiseră un singur tot. Acum, însă, ea trebuia să-şi calculeze fiecare mişcare, dar cu cît se străduia să facă mai bine acest calcul, cu atît voinţa ei se împotrivea mai des mişcărilor necesare. Noaptea nu putea dormi de groaza zilei de mîine şi din pricina durerilor pe care le simţea în tot trupul. E Sun îşi însuşea meseria sub supravegherea unei maistre, care lucra acolo încă din prima zi de la înfiinţarea fabricii. Aproape toate ţesătoarele deprinseseră meseria învăţînd de la femeia aceasta măruntă şi cu picioarele scurte, căreia îi plăcea să ia întotdeauna asupra ei atît succesele, cît şi greşelile ucenicelor care-i fuseseră încredinţate. Autoritară, aspră şi necruţătoare, ea aducea la disperare pe începătoare, cu autoritatea ei neînduplecată. Mai tîrziu, însă, ajungînd la rîndul lor bune lucrătoare, elevele ei se gîndeau cu recunoştinţă la ea. Maistrei îi plăcea să spună tuturor că sistemul ei de a învăţa pe tinerele ţesătoare tainele meşteşugului era cu totul deosebit şi că ea izbutea întotdeauna să facă din fetele ei adevăraţi oameni. Ceea ce spunea ea era pe deplin ade-

[1] La coreeni, Anul Nou cade, în majoritatea cazurilor, la mijlocul lunii februarie (n. r.).

vărat, căci ucenicele ajungeau întotdeauna țesătoare fără cusur.

Cu E Sun se purta prietenos și cu îngăduință, trecîndu-i cu vederea unele lucruri pe care nu le-ar fi îngăduit altora.

„Caracatița", cum o porecliseră muncitoarele, sta de obicei în picioare pe o bancă, de unde își supraveghea elevele și le da îndrumări. Acestea erau întotdeauna scurte și precise. Cu toată antipatia pe care o avea față de această femeie, al cărei suflet părea să fie tot atît de urît ca și fizicul ei, E Sun nu se putea stăpîni să n-o admire. Ea își dădea bine seama că femeia aceasta merita cu adevărat să conducă un sector atît de important.

Maistra îi spunea adeseori lui E Sun :

— Depinde numai de voința ta ca să ajungi departe ! frumoasă ești, tînără ești și ai adunat și învățătură.

— Ce legătură au toate astea cu munca mea ?

— Oho ! Au o legătură mai mare decît crezi, îi răspundea rîzînd cu subînțeles.

Dar E Sun tot nu înțelegea nimic și faptul că fata era naivă și nu-și dădea seama că An Zun Seb o alesese dintre toate celelalte, îi plăcea nespus de mult „Caracatiței".

— Sînt sigură că n-am să ajung niciodată o bună țesătoare, se plîngea E Sun.

— Ba ai să ajungi ! Eu, care pot să calific omul de la prima vedere, sînt sigură că tu ai să ajungi departe.

Într-adevăr, nu trecură mai mult de două săptămîni și munca lui E Sun apucă pe un făgaș nou. Gîndurile ei încetară să mai urmărească mișcările mîinilor, încurcîndu-i-le ; în schimb, acum mîinile se supuneau ascultătoare gîndurilor. Încet-încet, munca începu să-i prilejuiască o mai mare mulțumire sufletească, să-i placă.

Într-o zi, pe cînd „Caracatița" lipsea din secție, folosindu-se de acest prilej, Ciun Sik se apropie de E Sun și o întrebă :

— Ascultă, tu n-ai ieșit azi de loc pe coridor ?

— Nu.

— Cen Nim a afișat mai adineauri o înștiințare prin care ni se face cunoscut că direcția a hotărît să ne supună unui examen medical.

— Altă născocire !

— E o nouă manevră a lor.

— Ce facem ?

— Încă n-am hotărît.

— Ești sigur că e o cursă ?

— Da.

După acest scurt schimb de cuvinte cu E Sun, Ciun Sik porni mai departe, trecînd pe nesimțite de la o muncitoare la alta. Văzîndu-l pe Nak Pomi că se oprește lîngă Pok Sur și apoi lîngă Bun I, E Sun înțelesese că și el comunica muncitoarelor aceeași veste pe care i-o adusese și ei Ciun Sik.

Neliniștea care o cuprinsese pe E Sun la aflarea acelei vești o stăpînea atît de mult, încît nu observase la timp că Părosul se apropiase de ea ; căută totuși din ochi pe Ciun Sik și pe Nak Pomi, ca să le dea de știre, dar ei nu se mai vedeau. Izbutiseră să dispară la vreme în sala cazanelor.

Părosul urmări cîtva timp cu atenție felul cum lucra fata. Ea îi simțea privirile lacome lunecîndu-i pe brațele goale, pe umeri și pe șolduri, și ar fi vrut să se facă ghem ca să scape de aceste priviri care o chinuiau și o scîrbeau în același timp. Dar războiul la care lucra avea nevoie de mîinile ei, de trupul ei întreg. Iar Cian Men Cion, fără să caute cît de cît să-și ascundă încîntarea de care era surprins, o despuia într-una cu privirile. Într-un tîrziu, ca să spună ceva, el o întrebă :

— Spune-mi, te rog, E Sun-si, îți place munca asta ? Eu cred că o asemenea îndeletnicire nu e pentru dumneata, cu toate că îi faci față într-un

chip minunat. E adevărat că un om cu carte poate să se descurce oriunde şi în orice împrejurare. Sînt sigur că foarte curînd direcţia o să-ţi dea un loc mai potrivit cu aptitudinile dumitale.

Prefăcîndu-se că nu l-a auzit din cauza zgomotului maşinilor, E Sun nu-i răspunse nimic. Puteau ei să-i făgăduiască munţi întregi de aur, ea din secţie nu mai avea de gînd să plece.

Aruncă o privire spre tovarăşele ei de muncă. Ai fi zis că fetelor nu le era aminte decît de munca lor, dar E Sun ştia bine că în clipele acelea nici una dintre ele nu se gîndea la lucru, ci făceau doar automat mişcările obişnuite.

În timpul repausului de la prînz, muncitorii se adunară în coridor, îngrămădindu-se în jurul panoului pe care se afişau comunicările direcţiei. Cei care nu ştiau să citească, precum şi cei care nu izbuteau să se apropie de panou, îi tot îmbrînceau pe cei din faţă, cerînd stăruitor să citească cu glas tare, ca să poată auzi şi ei despre ce era vorba în înştiinţarea proaspăt afişată. Unul dintre muncitori le împlini dorinţa, citind de două ori la rînd anunţul. Dar oamenii nu fură mulţumiţi şi stăruiră să li se mai citească o dată. Ascultau cu nesaţ cuvintele, căutînd să afle în ele un subînţeles tainic, deşi pentru fiecare dintre ei sensul înştiinţării era îngrozitor de limpede.

Doi muncitori tineri, buni prieteni între ei şi deopotrivă de glumeţi, căutară să risipească norii negri şi apăsători pe care-i stîrnise citirea anunţului, făcînd fel de fel de glume şi giumbuşlucuri. Unul dintre ei, care avea o înfăţişare de tuberculos şi nişte ochi rotunzi strălucitori şi foarte jucăuşi, începu să maimuţărească anunţul.

— Datorită vouă, noi ne umplem buzunarele. Pornind de la acest fapt şi pentru ca să ne umplem şi mai mult buzunarele...

— Ai şi găsit momentul potrivit să faci glume, nătărăule! îl întrerupse cineva supărat.

În vremea asta, cel de al doilea glumeţ, care totuşi părea să fie puţin mai serios decît primul, izbuti să se strecoare pînă la panou, de unde strigă cît îl ţinea gura:

— Linişte! Atenţiune! Toată lumea să mă asculte şi să bage bine în cap ce am să spun!

Dînd ochii peste cap şi încercînd să imite cît mai bine pe oratorii profesionişti, începu să citească anunţul, strecurînd printre fraze şi propriile lui comentarii:

— „Datorită muncii voastre cinstite, fabrica noastră se dezvoltă şi cîştigă un renume tot mai mare în rîndurile cumpărătorilor." (Vă rog să observaţi: datorită muncii noastre şi mai ales cinstite!) „Mai precis, bunăstarea noastră depinde de bunăstarea muncitorilor noştri, şi deci dezvoltarea noastră în viitor atîrnă de starea sănătăţii lor." (Bravo, au întors-o bine din condei!) „Pornind de la acest fapt şi în dorinţa de a veghea asupra sănătăţii muncitorilor noştri," (vezi să nu fie aşa!) „am hotărît să facem, în cadrul întreprinderii noastre, în zilele de 2 şi 3 martie, un examen medical al tuturor muncitorilor. Prezentarea la consultaţie este obligatorie." Să vă mai citesc o dată? A doua oară o să iasă mai bine.

— Tacă-ţi gura — strigă deodată Moş Sutică — că ne e lehamite şi fără discursul tău. Nu-ţi dai seama că asta e pentru mulţi dintre noi începutul sfîrşitului?

Toată lumea tăcu, înţelegînd că pentru bătrîn se apropia într-adevăr sfîrşitul, căci, fără nici o îndoială, la examenul medical, el va fi dat „la rebut" şi la vîrsta lui nu va putea suporta greutăţile şomajului. Cu toţii înţeleseră că din clipă în clipă se apropia deznodămîntul care nu putea fi ocolit: ciocnirea inevitabilă cu stăpînii. Dar muncitorul cu ochi rotunzi mai avea în repertoriul lui un nu-

măr de mare succes cu care izbutea întotdeauna să-şi înveselească tovarăşii. Nemaiputînd suporta atmosfera de deznădejde care-i învăluise pe toţi, el le spuse cu un glas rugător :

— În încheiere, vă rog să-mi daţi voie să vă explic cum izbuteşte crabul să vîneze peştişori.

Nimeni însă nu-l mai asculta şi nu-l mai lua în seamă. Tînărul îşi dădea bine seama că, deşi era iubit de toţi tovarăşii de muncă pentru firea lui veselă şi glumeaţă, mulţi îl socoteau puţin cam... într-o ureche. Nimeni nu-şi dădea seama însă că el „se prostea" înadins numai pentru ca să aducă o cît de mică înseninare pe chipurile lor posomorîte, că, dacă i-ar fi stat în putere, ar fi luat pe umerii lui şubrezi povara suferinţelor celorlaţi, fără să se întrebe cine l-ar cruţa la rîndu-i, pe el, un biet tuberculos. De fapt şi lui, care era atît de tînăr, dar care îşi măcinase plămînii muncind din greu în fabrică, îi sosise sfîrşitul...

Deodată cineva îl văzu pe Nak Pomi trecînd pe coridor. Avea o înfăţişare foarte îngrijorată.

— Nak Pomi, vino te rog aici ! îl chemă cel care-l văzuse întîi.

Nak Pomi se apropie de tovarăşi.

— Tu ce crezi ?

— Ce credeţi şi voi.

— Dar tu vezi uneori mai departe.

— Da, dar eu nu pot să născocesc nimic, de unul singur. Să vedem, poate că, dacă ne unim puterile, o să ne vină vreo idee.

— N-avem ce-i face, zise Moş Sutică zîmbind cu amărăciune, înainte de consultaţie o să trebuiască să ne mai spălăm o dată.

— Pentru ultima oară... ca înainte de moarte, mormăi ghebosul.

— Spune, Nak Pomi, acum ce mai e de făcut ? întrebară femeile.

— Ce-or face toţi, aia o să facem şi noi.

— Dacă am reuşi cel puţin să împiedicăm consultaţia !

— Dacă... dar cine ştie ce-ar mai putea să scornească Ton Phir ?

— Lui Ton Phir nu-i plac prostiile, se amestecă în vorbă aprins unul dintre partizanii acestuia. Acum, cînd oraşul e plin de ţărani fără căpătîi, patronilor noştri le e foarte uşor să ne azvîrle în stradă. După vizita medicală au să concedieze numai pe cei slabi. Oricum, e mai bine aşa ; din pricina cîtorva slăbănogi nu trebuie să sufere toată lumea.

— Vedeţi, eu am o înfăţişare destul de sănătoasă, dar ştiu eu ce poate descoperi medicul cînd m-o cerceta mai îndeaproape.

— Da, dar ei n-au să concedieze numai pe cei slabi şi bolnavi, strigă careva.

— Pe mine de mult mă paşte Părosul !...

— Nici un om nu-i sănătos sută-n sută, asta o ştie oricine.

— Pe mine mă zgîrie cîteodată în gît.

— Cu asta începe bucuria...

— Păi nici nu-i de mirare, cînd în secţie nu-i nici un fel de ventilaţie şi înghiţim tot praful.

— Te pomeneşti odată că începe să te zgîrie în gît, să te apese pe piept, crezi că e un fleac care-o să treacă şi cînd colo... oftică !

— Şi chiar dacă nu eşti bolnav, comisia medicală poate să spună că eşti, fii fără grijă !

— Ascultă-mă, îi spuse în şoaptă Pok Sur lui Ki Thia, să ştii că eu îl ucid pe An Zun Seb.

— Nu faci nimic cu asta, îi răspunse Ki Thia privindu-i chipul albit de furie ; în locul lui va răsări îndată alt An Zun Seb.

— Tu crezi, prin urmare, că n-avem nici o scăpare din situaţia în care ne aflăm ?

— Ba da, e o scăpare.

— Care ?

— Să facem în așa fel, încît să nu mai existe de-alde An Zun Seb.

Într-unul din cele mai depărtate colțuri ale fabricii, feriți de orice priviri stingheritoare, ședeau de vorbă Hen Ciol și Ton Phir.

Cel dintîi avea, ca întotdeauna, o atitudine calmă și binevoitoare. Unui străin care i-ar fi privit nici nu i-ar fi trecut prin minte că în clipa aceea el îl „prelucra" pe Ton Phir.

Ton Phir îl asculta cu fălcile încleștate, privindu-l cînd și cînd pieziș cu ochii lui mari, în care parcă se adunaseră fulgerele mîniei. Totuși, se stăpînea, înfrînîndu-și supărarea, căci nu voia să ajungă la o ceartă deschisă. Fără voia lui, Hen Ciol îi admira frumusețea mîndră și bărbătească. În discuția aprinsă care avea loc între ei, Ton Phir era cu totul de altă părere decît prietenul său. El însă îl prețuia și-l socotea un om de treabă în adevăratul înțeles al cuvîntului. Și dacă era cineva în stare să-l pună pe gînduri, acela nu putea fi altul decît Hen Ciol. Înflăcărat și furtunos cum era, Ton Phir se pricepea să vorbească frumos, dar nu știa să asculte cu răbdare cînd vorbea altul. Acum el susținea că, în momentul de față, cînd reacțiunea internă se întărise și totul arăta că se fac pregătiri de război, nu era posibilă decît lupta economică a proletariatului și că această luptă cerea o tactică deosebită, bine gîndită. La toate argumentele lui, Hen Ciol răspundea liniștit, cu zîmbetul pe buze :

— E adevărat că reacțiunea s-a întărit, dar acest fapt a provocat concomitent creșterea forțelor revoluționare. Dovadă sînt : detașamentele de partizani care acționează în regiunea de nord a țării, avîntul luptei naționale de eliberare și înmulțirea grevelor. Așadar, în aceste condiții, nu te poți mărgini doar la lupta economică. Asta ar însemna cea mai mare greșeală. În prezent, oricît

de greu ne-ar fi, trebuie să împletim strîns lupta politică cu cea economică ; dar aşa cum priveşti tu lucrurile, tactica nu înseamnă altceva decît cel mai pur oportunism. Şi apoi, ia spune-mi, ce ai reuşit să obţii tu pînă acum cu „tactica“ ta ? Nimic. Te-ai pomenit izolat. Tactica ta s-a dovedit împotriva intereselor muncitorilor şi ei au respins-o. Adu-ţi aminte că tu ai fost pentru acea faimoasă loterie, pe cînd ei s-au împotrivit. Tu nu-ţi dai seama că, în condiţiile capitalismului, creşterea productivităţii duce la şomaj şi la metode noi, mult mai perfecţionate, de a stoarce vlaga din muncitori ? Nu mai încape nici o îndoială că dacă ai să sprijini această „consultaţie medicală“ ai să fii iarăşi izolat.

— Timpul va dovedi cine are dreptate ! răspunse Ton Phir cu un ton de profet.

— Cu argumentul ăsta nu convingi pe nimeni.

— Nu convingi ? Ei bine, să zicem că această consultaţie medicală e o cursă, o manevră a direcţiei. Eu personal nici nu mă gîndesc să neg că poate fi aşa. Dar ia gîndeşte-te, în ce lumină o să apărem cu toţii ! După întîmplarea nenorocită cu Hak Su, noi singuri am cerut să ni se îmbunătăţească starea sanitară şi să se ia măsuri de protecţie a muncii. Noi singuri am luptat pentru asta şi nu putem renunţa la cererile noastre decît atunci cînd vom avea dovezi sigure că direcţia le foloseşte împotriva noastră.

— Şi tu te mai îndoieşti că direcţia nu urmăreşte tocmai asta ?

— Nu.

— Atunci, ce e ?

— Deocamdată n-avem nici un fel de dovezi. Şi dacă vom ridica tonul mai înainte de a le avea, atunci o să pierdem orice trecere în ochii lor.

— Eu sînt însă de altă părere ; iat-o : tot colectivul trebuie să analizeze amănunţit situaţia şi să ajungă la o concluzie comună.

— La o concluzie comună n-o să ajungă niciodată.
— De ce ?
— Din cauza lui Ciun Sik.
— Cum ? E un băiat de treabă, un om de nădejde.
— Te înşeli ! Nu e decît un intrigant şi un fracţionist.
— Ce spui ? !
— Tu crezi că el are principii sănătoase ? Nu, n-are nimic altceva decît vanitate şi înfumurare.
— Dar... el ar fi bucuros să fiţi prieteni.
— Prieteni ? Nu, el ar fi bucuros să-mi comande. Iar eu n-am să îngădui niciodată unui mucos să-mi poruncească.
— Cum s-ar spune, refuzi categoric să lucrezi cu el ?
— Da.
— Nu te gîndeşti că duşmănia dintre voi dezbină colectivul ?
— Întrebarea asta să i-o pui lui, nu mie.
— Tare mi-e teamă, Ton Phir, că ai să suferi o nouă înfrîngere !
— Aşa ! După cum văd, şi tu eşti de partea lui ! Ia te uită ! Puiul mai are caş la gură, dar asta nu-l împiedică să prostească oameni în toată firea.
Hen Ciol nu-i răspunse. Ton Phir, dîndu-şi seama că vorbise mai mult decît trebuia, se înroşi şi bîlbîi :
— Tu ştii doar cît respect am pentru tine.
— Asta n-are nici o importanţă, îi răspunse Hen Ciol. Uiţi însă că e vorba de probleme mult mai importante decît simpatiile sau antipatiile unor tovarăşi faţă de ceilalţi. Crede-mă că n-aş fi început să mă amestec în relaţiile tale cu Ciun Sik, dacă ele n-ar aduce mult rău cauzei noastre. N-am de gînd să discut care dintre voi e mai simpatic sau mai bun ; vreau să spun numai că Ciun Sik s-a dovedit mai principial şi mai consecvent.

Şi ştii de ce ? Pentru că el este o particică integrantă a colectivului, în vreme ce tu te scoţi în evidenţă, te făleşti cu meritele tale din trecut...

— Nu-i adevărat, te-nşeli.

— Dacă este adevărat sau nu, asta ne va dovedi viitorul.

— M-da, în lipsă de argumente valabile, veşnica aluzie la viitor.

— Asta e părerea ta ? Dacă-i aşa, atunci înseamnă că toată discuţia noastră n-a fost decît timp pierdut.

— Asta poţi s-o judeci tu mai bine decît mine.

— Ei, ce să-i faci ! oftă Hen Ciol, atunci... la revedere. Dar ţine minte : încă nu mi-am pierdut cu totul încrederea în tine.

Cu toată încăpăţînarea lui, Ton Phir era nevoit să recunoască, în sinea lui, superioritatea lui Hen Ciol. Întîlnise în viaţă minunate figuri de revoluţionari activi, însă nici unul dintre aceştia nu avea atîtea cunoştinţe şi aptitudini atît de multilaterale ca Hen Ciol. Întîlnise el, ce-i drept, şi marxişti culţi, proveniţi din clasele bogate, dar în general acestora le lipsea curajul să o rupă definitiv cu mediul lor, să trăiască şi să lupte alături de muncitori. Mulţi erau însufleţiţi de intenţii bune, dar se dădeau învinşi la primele piedici. Numai cîteva elemente răzleţe provenite din acest mediu aveau cunoştinţe temeinice şi le îmbinau cu adevărata neînfricare revoluţionară. Unul dintre aceştia era Hen Ciol.

Capitolul XXVIII

În biroul contabilităţii şedeau la o masă sora de ocrotire şi Părosul, îmbrăcat într-un halat alb ca zăpada. Direcţia căutase să dea examenului medical un aspect solemn şi cît mai nevinovat.

Cînd intră E Sun, medicul sta cu spatele spre uşă şi şoptea ceva Părosului cu o expresie plină de indignare.

Auzindu-i paşii, el se întoarse repede şi-i aruncă peste ochelari o privire încruntată, spunîndu-i enervat :

— Dezbracă-te !

E Sun tresări speriată, cu toate că simţea că nemulţumirea medicului n-avea nici o legătură cu ea.

Aplecat deasupra chiuvetei, doctorul punea fetei diferite întrebări care, cum i se părură ei, erau cu totul de prisos şi nu aveau alt rost decît să amîne clipa neplăcută care se apropia. E Sun se afla pentru prima dată în faţa unui bărbat care avea s-o consulte ca medic.

— Cum te numeşti ? În ce an te-ai născut ? Cine sînt părinţii dumitale ? Au murit ? Mda... De ce au murit ? Ce boală au avut ? Nu ştii ? De ce boli ai suferit în trecut ? Pojar, scarlatină, de exemplu? Îţi aminteşti ? Aşa...

Sora de ocrotire, firavă şi delicată, scria cu conştiinciozitate răspunsurile. Ai fi zis că e o şcolăriţă cuminte şi silitoare.

— Dar scoate-ţi odată bluza ! spuse nerăbdător medicul, apropiindu-se de E Sun şi luîndu-i mîna.

Fata privea cu încăpăţînare în pămînt. Nu, n-o să se dezbrace în faţa Părosului pentru nimic în lume !

— Domnule Cian Men Cion ! se adresă medicul Părosului cu o amabilitate provocătoare, intimidaţi bolnavii. V-am mai rugat o dată să vă întoarceţi cu spatele, dacă prezenţa dumneavoastră aici este neapărat necesară...

— Iertaţi-mă — răspunse Părosul, fără să i se clintească nici o trăsătură de pe obraz — dar eu cred că... ă... ă... putem să renunţăm la consultarea lui Pak E Sun. Ea este... ă... ă... perfect sănătoasă.

Medicul se înroşi pînă în albul ochilor, iar sora se întoarse cu faţa spre fereastră, gata să izbucnească în plîns.

— Nu-i nimic... — bîigui medicul după o pauză elocventă, încercînd pe cît se părea să se liniştească singur, cu tonul cu care domolea de obicei pe bolnavii nerăbdători — nu-i nimic. Trebuie să continuăm. Te rog, deschide gura, spune „a"...

Sora n-avea nici o îndoială că Cian Men Cion era un agent, care fusese pus să-l urmărească pe doctor, şi ei, care cunoştea fiecare pas al acestuia, care îl diviniza, îi venea să-l sfîşie pe Păros. În ciuda sfielii ei fireşti, arunca Păroşului priviri ucigătoare.

Dacă sora blîndă şi neştiutoare nu înţelegea ce se petrece, în schimb medicul înţelegea perfect totul şi nu voia să-şi încarce conştiinţa cu o crimă. Dacă l-ar fi întrebat cineva ce părere are despre politică, s-ar fi încruntat cu dispreţ, căci politica i se părea un joc cinstit. Dacă l-ar fi întrebat după ce principii se conduce în viaţă, pentru ce trăieşte, ar fi răspuns că principiile lui de bază sînt mila faţă de oameni şi slujirea lor. Nu ştia bine de ce, însă dreptatea şi mila faţă de oameni îl aduceau întotdeauna alături de „cei de stînga". Asta îl cam supăra. Voia să fie „el însuşi", dar nu era în stare să schimbe totodată şi principiile. Cu toată clientela numeroasă pe care o avea, nu izbutea să scape de griji şi de nevoi, pentru că cei mai mulţi bolnavi nu erau în stare să-i plătească serviciile. De aceea, cînd firma lui Kim Dea Tan i se adresase cu rugămintea să examineze pe muncitori, primise bucuros această propunere avantajoasă.

Convingîndu-se că direcţia îl va plăti din propriile ei buzunare, ceruse un preţ exagerat şi se tocmise cu înfocare, mîndrindu-se în taină cu priceperea de care da dovadă în afaceri, deşi, la drept vorbind, nu se pricepea de fel.

Grija pe care firma lui Kim Dea Tan o arăta față de sănătatea muncitorilor nu-l mira de loc. Aceasta nu făcea decît să-i confirme convingerea că lupta de clasă nu există, după cum nu există nici capitaliști răi și nici proletari buni ; există doar oameni, și tot răul pornește numai de la oameni ; de aceea nu mediul social, ci omul trebuie perfecționat.

— Ei — îi spusese el surorii, zîmbind ușor — de data asta ne îmbogățim. În orice caz, nimeni nu ne-a oferit vreodată o sumă de bani atît de mare. Apoi adăugase cu severitate : În ce-i privește pe pacienții noștri, îi vom consulta cu toată seriozitatea ; doar nu în fiecare zi au prilejul să beneficieze de ajutor medical gratuit.

În dimineața zilei următoare, luînd în mînă trusa roasă și uzată, pornise spre fabrica lui Kim Dea Tan, urmat de credincioasa lui soră. Pe chipurile lor se citea o încordare triumfătoare, amîndoi căutînd să aibă o înfățișare de oameni cît mai importanți.

An Zun Seb îi întîmpinase cu brațele deschise ; îi poftise în biroul său și-i tratase cu ceai. Vorbiseră despre politică — tocmai atunci japonezii mîncau o bătaie zdravănă în Manciuria — despre faptul că autoritățile căutau să sugrume industria coreeană, că guvernatorul pregătea un nou proiect de lege în scopul asimilării forțate a coreenilor. „Ce om simpatic și cult !“ își spusese medicul în gînd, foarte încîntat de cunoștință.

Între timp An Zun Seb își frămînta creierii pentru a găsi chipul cel mai bun de a-și formula cererea. Ajungînd la concluzia că forma nu trebuie să-i dea prea multă bătaie de cap, întrucît avea în fața lui un prostănac, el spusese printre altele :

— Noi sîntem de părere că aproape o treime din muncitorii noștri suferă de o boală sau alta.

— Și, desigur, aveți intenția să le oferiți ajutor medical gratuit.

— Cum să nu ! Cu siguranţă că vom lua anumite măsuri.

An Zun Seb scosese apoi dintr-un sertar al biroului un pachet destul de arătos, pe care-l întinsese medicului. Acesta se încruntase, aproape jignit.

— Ei, asta e un fleac, pur şi simplu un fleac, se grăbise An Zun Seb să-l liniştească pe medicul uimit. În primul rînd e, cum să spun, în cadrul reclamei, iar în al doilea rînd, cred că aţi înţeles că pe noi asta ne costă o nimica toată, pe cînd dumneavoastră, slujitorilor medicinii, nu vă e chiar atît de uşor să vă procuraţi îmbrăcăminte trainică şi frumoasă.

Medicul se ridicase în picioare, se înroşise şi bîiguia ceva neînţeles.

— Înţeleg, domnule doctor — spusese An Zun Seb — că acum vă este penibil. Dar cînd veţi termina lucrul, vă rog să nu uitaţi să mai treceţi o dată pe la mine. Şi nădăjduiesc că veţi confirma presupunerile noastre. Pe cei bolnavi desigur că îi vom trata, dar pe invalizi nu-i putem întreţine.

Medicul venise în fabrică cu intenţia să facă un examen medical cît se poate de conştiincios, dar din convorbirea cu directorul înţelesese că concluziile lui puteau servi direcţiei drept pretext pentru concedierea muncitorilor şi, de aceea, spunea cu indiferenţă surorii : „bronşită“, chiar atunci cînd în realitate era sigur de tuberculoză.

După consultaţie, E Sun, cu obrajii arzînd de ruşine, ieşi grăbită în curte, sorbind cu nesaţ aerul îngheţat. Acolo o aşteptau prietenele ei, care o copleşiră cu întrebări :

— Ei, cum a fost ? Ce s-a întîmplat ?

— Totul e în regulă, le răspunse ea cu un ton cît se poate de indiferent. Fata avea însă impresia că o batjocorise cineva.

Muncitorii se purtară ca şi cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Se prefăceau că profită aşa cum tre-

buie de această zi liberă care li se dăruise cu prilejul examenului medical, şi că habar n-aveau de primejdia care-i pîndea a doua zi.

— Desigur — demonstra Ton Phir prietenilor lui — noi n-avem dreptul să sabotăm examenul medical, iar ca să ne facem că nu ştim despre ce e vorba, ar fi o prostie. Eu nu sînt pentru un protest tăcut şi mă revoltă această veselie falsă. E jignitor şi dureros să faci pe prostul.

De după ferestrele direcţiei, ascuns de perdeaua groasă, An Zun Seb urmărea încruntat grupurile de muncitori din curte. El se aşteptase la ieşiri furioase din partea lor şi cîntărise din timp toate mijloacele cu ajutorul cărora ar fi putut să-i readucă la tăcere.

Supraveghetorul zbanghiu nu găsise altceva mai bun de făcut decît să ia parte la joc, dar avîntul lui nu fusese apreciat, căci muncitorii, ca şi cum s-ar fi înţeles între ei, îi puneau cu toţii piedică ; fusese aşadar nevoit să bată în retragere. Întărîtat de instinctul lui de copoi, porni împleticindu-se spre clădirile goale ale noilor secţii şi, curînd, se auziră dintr-acolo răcnetele lui furioase :

— Man Son ! Man Son !

Man Son, un om de serviciu în vîrstă, care urmărea şi el jocul, tresări şi răspunse grăbit :

— Ce s-a întîmplat, domnule supraveghetor ?

— Nu vezi ! urlă Zbanghiul, fără să-şi ia ochii de pe o inscripţie care se lăfăia pe un perete. Am să-i jupoi de vii !

— Eu nu ştiu carte, răspunse bătrînul simplu.

— Ia repede o cîrpă şi să nu rămînă urmă din ce stă scris acolo.

Man Son, ascultător, se apucă să şteargă inscripţia cu mîneca.

— Ţi-am spus să iei o cîrpă ! strigă nerăbdător Zbanghiul.

— Dar peretele e zgîriat cu cuiul, răspunse netulburat omul de serviciu, şi nu pot să-l şterg cu

cîrpa, căci cu cît freci mai mult, cu atît se vede mai bine. Poftiţi, uitaţi-vă şi dumneavoastră.

— Acoperă cu var.

— Bine, domnule supraveghetor.

Fără să se grăbească prea mult, Man Son plecă să caute var, iar Zbanghiul se încuie pe dinăuntru, încercînd să şteargă cu un cuţit inscripţiile: „Examenul medical este un pretext pentru concedieri!", „Nu vă lăsaţi înşelaţi!", „Muncitori, strîngeţi rîndurile!".

Din curte se auzeau rîsete şi strigăte vesele.

Capitolul XXIX

A doua zi dimineaţa, nici nu începuse încă bine lucrul, cînd îşi făcu apariţia în secţie Părosul.

Mergînd încet printre rînduri, se oprea în faţa fiecărui război de ţesut şi privea lung şi atent la fiecare muncitoare în parte. Fiecăreia i se părea că Părosul avea faţă de ea o atitudine deosebit de răuvoitoare şi că ea va fi prima victimă a concedierii.

După ce îşi termină inspecţia, Părosul se opri în pragul uşii, strigînd cu un glas care răsună puternic în toată secţia:

— Asta n-o să treacă aşa de uşor! Le-aţi ascuns? Nu-i nimic, le găsim noi! Cine recunoaşte de bunăvoie sau spune cine sînt vinovaţii va fi iertat. Ceilalţi... vor căpăta un picior în spate! Vă dau două ore de gîndire, după care mă puteţi găsi în biroul meu.

— Ce-o mai fi vrînd iar? se întrebau muncitoarele.

— Altă poveste acum? spuneau altele.

— Totul e din cauza manifestelor, spuse una.

— Ce fel de manifeste ?
— De unde ? Cine le-a văzut ?
— Cine a trebuit să le vadă, le-a văzut !
— Numai mie nu-mi spuneţi niciodată nimic, se auzi un glas supărat.
— Mai bine aţi vorbi mai puţin, se mustrau ele una pe alta.
Cînd frămîntarea din secţie se mai domoli, maistra o întrebă pe E Sun :
— Tu ai văzut manifestul ?
— Nu.
— Nu se poate să te fi ocolit tocmai pe tine.
— De ce crezi asta ?
— Pentru că tu ştii mai multă carte decît toţi ceilalţi la un loc.
— Nu ştiu nimic.
— Se poate, se poate... Dar dacă găseşti vreunul, să-l predai neapărat la birou. Astfel direcţia o să se încredinţeze că tu n-ai nici un amestec. Eu îţi vreau binele şi te previn că au şi început să te bîrfească.
— N-au decît !
— Nu te oţărî, că eu nu de grija mea mă frămînt, iar dacă n-ai să te duci la direcţie, atunci cel puţin să nu pui mîna pe porcăriile alea. Lasă pe alţii să facă asta, tu nu te băga. E o prostie, E Sun, ca noi să ne hîrjonim cu cei puternici. Ce adevărat e proverbul care spune : „Cîinele nerecunoscător îşi muşcă stăpînul" ! Iar patroni mai buni ca ai noştri nici nu sînt alţii. Au chemat medicul să ne examineze, şi plătesc ei...
E Sun simţi că o cuprinde furia. „Tu, cîine, cu siguranţă că n-ai să-ţi muşti niciodată stăpînul !" se gîndi ea scîrbită.
— Iertaţi-mă, lăsaţi-mă să-mi văd de treabă, că altfel n-am să pot termina lucrul la vreme. Nu înţeleg ce vreţi de la mine. N-am scris eu manifestul şi nici nu l-am răspîndit eu.

— Ce vreau de la tine? Îți vreau binele, asta vreau. Ia uită-te la Ton Phir. Înainte, era aici primul răsculat și îndemna la revoluție mai dihai ca toți ceilalți, dar acum... Închisoarea i-a tăiat aripile și i-a băgat mințile în cap, și uite că direcția îi arată numai bunăvoință.

— Ce să înțeleg din toate astea? Că dacă vreau să mă bucur de bunăvoința direcției, întîi trebuie să fac puțină gălăgie, iar apoi să mă cumințesc.

— Nu glumi! Dacă Ton Phir nu s-ar fi ridicat împotriva patronilor, astăzi ar fi fost supraveghetor.

— Nu-i o cinste prea mare.

— Cum să-ți spun... Fiecare caută să se așeze cît mai bine; vezi să n-o apuci și tu pe calea lui Ton Phir.

— Fiți liniștită, n-am s-o apuc pe calea asta.

— Bravo. Tu stai cuminte deoparte. Asta o să te ferească de multe neplăceri. În curînd se termină construcția noii secții și ai să fii șefă. Deabia atunci ai să pricepi că nu e de loc ușor să te înțelegi cu oamenii.

— Eu n-am să fiu niciodată șefă.

— Așa spunem toate. Îmi amintesc că, tot așa, cînd au vrut să mă facă maistră, strigam și eu în gura mare că n-am să primesc pentru nimic în lume, dar asta pentru ca nimeni să nu-și dea seama cît de mult o doream.

— Dar eu nu vreau de loc să fiu șefă!

— Cred, cred! O să mai vorbim noi! Vezi numai să nu mă uiți, că eu am făcut om din tine.

Cele două ore fixate de Cian Men Cion se scurseseră, și nimeni nu venise la el nici cu pocăință, nici cu denunțuri. Nu-i rămînea decît să înceapă singur interogatoriul.

Părosul cunoștea pe dinafară numele tuturor rebelilor (cum îi numea el pe Ciun Sik și pe tovarășii lui). Îi știa, dar era nevoit să rabde pen-

tru că erau cei mai buni muncitori din fabrică. Era întotdeauna o enigmă pentru el de ce tocmai muncitorii cei mai conştiincioşi se dovedeau cu timpul cei mai răzvrătiţi.

Cîntărind bine cu cine să înceapă mai întîi, Părosul se opri la Pok Sur şi Bun I, întrucît nu spera să obţină vreun rezultat de la ceilalţi. Fetele erau aproape de cercul „rebelilor". Pok Sur avea o fire înflăcărată şi el trăgea nădejde că va lăsa să-i scape vreun cuvînt, iar Bun I era sfioasă şi credea că o să reuşească s-o sperie.

— O să avem o discuţie foarte serioasă, începu Cian Men Cion, cînd fetele se aflară în faţa lui. Da, o să avem o discuţie neplăcută. Am să vă pun cîteva întrebări. De răspunsurile voastre depinde şi soarta voastră. Să fim înţeleşi : nu vă întreb ca să aflu ceva de la voi, întrucît şi aşa noi ştim totul foarte bine, ci pentru ca să clarificăm poziţia voastră faţă de stăpînii care vă asigură existenţa. Desigur că ştiţi ce vreau să vă întreb ? i se adresă Părosul lui Bun I.

(Dacă Pok Sur şi Bun I alcătuiau împreună un singur tot, în schimb Bun I era jumătatea cea mai slabă, mai vulnerabilă a acestui tot.)

Fata se zăpăci. Pok Sur, care era obişnuită să poarte în locul ei răspunderea casei, îi sări şi de data asta în ajutor.

— Noi nu ştim nimic, domnule subdirector, răspunse ea fără să clipească.

„Iată ce atitudine trebuie să ai, se gîndi Bun I, mîndră de prietena ei, dar eu nu mă pricep să fiu aşa. Despre manifeste, însă, n-am să scap o vorbă, pentru nimic în lume, orice mi-ar face. N-am să-mi trădez tovarăşii. N-au decît să mă arunce în închisoare !"

— Ştiţi că cineva a răspîndit astăzi manifeste la noi în fabrică ?

— Da.

— De la cine ştiţi ?

— De la dumneavoastră, domnule subdirector, răspunse netulburată Pok Sur.

Degeaba se bizuise Păroşul pe temperamentul ei aprins. Cînd trebuia, fata ştia să se stăpînească foarte bine.

— Cînd am spus eu asta ?

— Chiar acum. Dumneavoastră aţi spus : „Ştiţi că cineva a răspîndit astăzi manifeste la noi în fabrică ?“ Noi n-am ştiut, dar dacă dumneavoastră spuneţi, atunci aşa trebuie să fie.

— Manifestul era îndreptat împotriva stăpînilor, spuse printre dinţi Cian Men Cion. Voi ştiţi a ce miroase asta ?

— Da, domnule subdirector. Ştim.

— Asta miroase în cel mai bun caz a concediere.

— Cum vă este vrerea, domnule subdirector.

— Dar ce v-a apucat ieri de făceaţi atîta haz în timpul examenului medical ? Ce găseaţi de rîs ?

Privindu-şi prietena, Bun I căpătă şi ea curaj. Pe deasupra, se temea că toată supărarea Păroşului o să se reverse împotriva lui Pok Sur.

— Ne bucuram de viaţa bună pe care o ducem, răspunse fata cu sfială.

— De cîte ori v-am spus să nu îndrăzniţi să vă bateţi joc de direcţie ? Dacă nu recunoaşteţi chiar în clipa asta, atunci... pe aici vă e drumul... Voi credeţi, pesemne, că eu nu ştiu ce prieteni aveţi. Aşa soi de prieteni n-au adus niciodată vreun folos nimănui. Firma noastră n-ar vrea să se lipsească de nişte ţesătoare aşa de bune ca voi. Dar dacă vă faceţi de cap...

— Nu e uşor să ne sperie cineva, prinse să spună Bun I, cînd ieşiră din birou. Ce crezi, Pok Sur, ce-o să se întîmple ? O să ne dea afară ?

— Mă îndoiesc. N-au să ne lase ai noştri.

— Cian Men Cion trăgea nădejde că o să-l denunţăm pe Ciun Sik şi pe ceilalţi.

— N-a nimerit-o.

— Pok Sur, tu bănuieşti cine a scris manifestul ?

— Vorbeşte mai încet, îi răspunse fata cu asprime. Treaba noastră era să-l răspîndim. Cine l-a scris, însă, asta nu ne priveşte pe noi.

Capitolul XXX

Ca de obicei, înainte de a trece la rezolvarea lucrărilor curente, domnul An Zun Seb aruncă o privire în ziarele abia sosite. Nu citea niciodată conţinutul lor în întregime, nu numai pentru că îl obosea, dar îi şi răpea prea mult din timpul său atît de preţios ; de aceea, se mulţumea să arunce doar priviri fugare asupra titlurilor, pentru a fi la curent cu întîmplările din ajun. Abia ajunse însă la al treilea ziar — un ziar progresist, la care se abonase, mai întîi, pentru ca să nu se spună că ar fi un om cu vederi unilaterale, şi apoi pentru a se pune într-o lumină plăcută cercurilor largi ale clientelei, — că îi şi sări în ochi un articol al cărui titlu îl lăsă cu gura căscată : „O adevărată batjocorire a muncitorilor !" La început nu-i venise să-şi creadă ochilor, dar după ce citi începu să urle :

— Ei, Sun En ! Cian Men Cion ! Veniţi încoace ! Repede !

În articol se povestea cu lux de amănunte felul în care se făcuse examinarea medicală a muncitorilor din fabrica lui Kim Dea Tan. Autorul articolului făcea un adevărat rechizitoriu direcţici fabricii, vorbind despre patronii ei ca despre nişte tîlhari, şi îşi exprima simpatia pentru muncitorii care erau victimele lor. Vizita medicală era înfăţişată ca o manevră mîrşavă a patronilor,

prin care își bătuseră joc de muncitori într-un chip josnic. Mai mult decît atît ; autorul demasca planurile ascunse ale lui An Zun Seb, pe care-l numea negustor îmbătrînit în rele și parvenit viclean, pătruns în lumea oamenilor de afaceri abia cu doi ani în urmă. Într-un cuvînt, An Zun Seb era înfățișat cititorilor într-o lumină cît se poate de defavorabilă.

După ce citi articolul, primul gînd al lui An Zun Seb fu să-l dea în judecată pe autor pentru calomnie. Renunțase însă repede la această intenție, dîndu-și seama că protestul lui ar fi stîrnit senzație, iar fabrica ar fi fost invadată de gazetari curioși, cărora, oricît s-ar fi străduit, nu le-ar fi putut astupa gura. Desigur că cei de stînga s-ar fi folosit de acest prilej în propaganda lor, iar firma ar fi pierdut o bună parte din clientelă, și anume cea formată din păturile largi ale populației ; iar aceasta reprezenta de fapt majoritatea și simpatiza cu mișcarea de eliberare națională. Rezultatul final ar fi fost că ar fi ieșit la suprafață în mod inevitabil tot trecutul lui și atunci nimeni nu i-ar mai fi iertat activitatea pe care o desfășurase la „Yasuda".

Cînd intră în birou, Părosul, care se obișnuise să cunoască dispoziția șefului său, cum s-ar spune, după miros, simți îndată că ceva nu era în regulă.

— Bună dimineața, domnule director, spuse el șovăind, oarecum descumpănit de chipul încruntat al lui An Zun Seb. Apoi, prinzînd din nou puțin curaj, adăugă : Ă... ă... Cum ați dormit ?

— Dormit ! Știi că-mi placi ! Tu dormi cu ochii deschiși și nu ești în stare să-ți dai seama ce se petrece sub nasul tău ! Mă întreb la ce naiba te mai plătesc ? Na... citește ! Și An Zun Seb, după ce-i aruncă furios ziarul, se întoarse spre fereastră, pironindu-și privirea încruntată în gol.

Părosul citi articolul şi, cînd văzu despre ce era vorba, i se tăiară picioarele şi se prăbuşi într-un fotoliu bîlbîind :

— Asta... e... e... o mîrşăvie !

— Am ajuns de rîsul oraşului, al ţării întregi ! începu să urle An Zun Seb ca un turbat. Iată cum sîntem înfăţişaţi acum de ziar, ca nişte proşti şi ca nişte exploatatori ! Ţi-am spus sau nu ţi-am spus să faci totul în cea mai mare taină ?

— Păi eu...

— Dumneata nu eşti subdirectorul firmei, nici ajutorul meu devotat, mîna cea dreaptă, ci eşti doar un trîntor, un parazit ! Asta eşti ! Ce, crezi că eu nu ştiu că primeşti şperţuri de la muncitori şi că te ţii de fustele ţesătoarelor ? De acum însă nu-ţi mai merge şi n-ai decît să te cari de-aici !

— Domnule director...

— Desigur, ce-ţi pasă ţie, în ziar nu e pomenit numele tău, ci al meu ! Auzi, eu — „om de afaceri îmbătrînit în rele" ! Eu, „exploatator" !... Dar nu sînt eu însumi un exploatat ? Cine hrăneşte toată această droaie de coate-goale, dacă nu eu ? Nopţi de-a rîndul n-am închis ochii şi nu m-am cruţat de nici o oboseală pînă n-am reuşit să încropesc această fabrică nenorocită. Şi mi-am frînt şira spinării încovoindu-mi-o pentru alţii ! Eu, exploatator ? Nu ! Eu muncesc din greu ! Să crape de invidie toţi duşmanii mei !

— Domnule director, dar eu fac tot ce pot, îmi dau toată silinţa să vă fiu de folos ! Chiar ieri am descoperit un manifest şi am interogat pe toată lumea...

— Cum ? Abia acum vii să-mi spui ? Ce mai e şi asta ? De cîte ori am cerut salariaţilor mei să vină să-mi spună imediat tot ce se petrece în fabrică ?

— N-am vrut să vă deranjez, domnule director.

— Cian Men Cion, ai luat asupra ta o sarcină care te depăşeşte !

— Vă rog, nu mă judecaţi greşit, domnule director, n-am stat cu mîinile în sîn.

— Mă rog, să zicem că n-ai stat... Dar ce-ai obţinut ?

— Pînă acum tac toţi, dar n-aveţi grijă, am să-i fac eu să vorbească.

— Te lauzi ! Nimeni nu se teme de dumneata şi nimeni nu te respectă. Să te ia naiba. Ce fel de şef eşti, dacă n-ai nici cea mai mică autoritate asupra subalternilor ?

— Lăsaţi, aflu eu numele „rebelilor".

— Ai să afli pe dracu' ! Nu vezi că te duc de nas ! Pe toţi trebuie să vă împing eu din spate ! Nici nu-ţi dai seama în ce bucluc am intrat. Nici eu nu ştiu cum am să mă descurc. Articolul ăsta blestemat ne-a distrus. Cum o să-i mai putem concedia pe muncitori, ca să ne realizăm planurile ? Îţi dai seama ce zarvă are să izbucnească acum ? Concurenţii noştri au să joace de bucurie, de parcă n-ar fi plămădiţi din acelaşi aluat ca noi. Spune-mi, cel puţin, nu bănuieşti cine a putut să urzească această campanie împotriva noastră ?

— Mi se pare că am o bănuială.

— Aha, ţi se pare !... Nu vreau să ţi se „pară", ci să mi-i scoţi la iveală, să-i dau pe mîna poliţiei pe aceşti mizerabili ! Găsesc eu ac de cojocul lor ! Cen Nim !

Secretara apăru în prag spunînd :

— La dispoziţia dumneavoastră, domnule director.

Cu tot fardul care-i acoperea obrajii nu putea să-şi ascundă în întregime paloarea. Ascultase din anticameră toată discuţia dintre An Zun Seb şi Păros şi acum tremura de grijă pentru fratele ei, Sun En, şi pentru Hak Su. De soarta celorlalţi prea puţin îi păsa. Era adevărat că ea sim-

patiza cu muncitorii, dar, după părerea ei, aceştia săriseră peste cal cînd porniseră lupta primejdioasă şi zadarnică împotriva direcţiei.

— Cen Nim ! Cheamă-i aici pe toţi şefii de secţie !

An Zun Seb dădu acest ordin cu gîndul că poate şefilor de secţie le va veni vreo idee care să-l ajute să iasă din situaţia primejdioasă în care se găsea.

În pragul biroului se îngrămădiră toţi şefii secţiilor, înfricoşaţi şi posomorîţi. Îl cunoşteau bine pe domnul An Zun Seb. Ştiau că îi cheamă la consfătuire numai în cazuri extreme şi că, în fond, îi dispreţuia. Mai ştiau că directorul nu-i avea la inimă şi din pricină că ei nu se denunţau unul pe altul şi, în general, se aveau bine cu ceilalţi muncitori. Iar cînd îi chema la consfătuiri, îi chema numai ca să-i „scuture". Era adevărat că, ocupînd în fabrică situaţii privilegiate, ei nu împărtăşeau punctul de vedere al celorlalţi muncitori, dar nu erau de acord nici cu toate măsurile pe care le luau patronii şi, de aceea, socoteau că e mai bine pentru ei să nu se amestece. Se uitau, cum s-ar spune, printre degete la tot ce puneau la cale muncitorii, şi nu le cereau altceva decît să-şi îndeplinească îndatoririle bine şi la timp.

Cel dintîi care îndrăzni să păşească pragul biroului fu şeful secţiei de filare, un bărbat cu o înfăţişare plăcută, care ştia că fabrica nu se putea lipsi de el ; muncitorii îl porecliseră Negriciosul, probabil pentru că era cam prea oacheş la faţă. Ajungînd în faţa directorului, făcu o plecăciune adîncă, şi apoi se aşeză, demn, pe divan. Arcurile se lăsară sub greutatea trupului voinic şi el simţi cum inima îi coboară parcă încet în călcîie. Bietul Negricios nu prea era obişnuit să se odihnească pe divane moi ! Urmîndu-i exem-

plul, colegii lui intrară şi ei în birou şi, după ce se învîrtiră nehotărîţi încoace şi încolo, se instalară fiecare pe cîte un scaun.

Oamenii aceştia aveau fiecare o tactică personală, prin care izbuteau întotdeauna să-i ascundă lui An Zun Seb lipsurile şi defecţiunile din secţiile respective. Tot atît de bine se pricepeau să ascundă faţă de direcţie şi certurile dintre ei, aşa că toate străduinţele conducerii de a cunoaşte relaţiile dintre ei şi de a le folosi apoi în propriul ei interes se loviseră de solidaritatea lor ca de un zid de nepătruns.

Domnul An Zun Seb nu se aştepta că au să fie sinceri nici de data asta şi nu-i chemase decît ca să-i sperie puţin.

Cînd An Zun Seb le puse prima întrebare, prin care îi soma să-i răspundă care muncitori din secţiile lor răspîndiseră manifeste, toţi răspunseră la fel : „Acum auzim pentru prima dată despre aşa ceva. În secţiile noastre domneşte cea mai desăvîrşită ordine".

Cian Men Cion, căruia îi plăcea să arate faţă de alţii că este intim cu directorul, vîrî mîna în buzunar, de unde scoase un manifest mototolit, pe care-l întinse Negriciosului, spunîndu-i scurt :

— Citeşte.

Manifestul îi punea în gardă pe muncitori în privinţa intenţiilor conducerii de a-i concedia şi demasca examenul medical ca o manevră mîrşavă în acest scop. Prin acest examen medical, direcţia avea de gînd să dea unei acţiuni necinstite o aparenţă de legalitate. Le punea în vedere, de asemenea, că direcţia nu va renunţa la planurile ei şi va căuta şi de aici înainte diferite pretexte pentru a-i concedia. La urmă, îi îndemna să-şi strîngă rîndurile şi, astfel uniţi, să se împotrivească cu îndîrjire planurilor lui An Zun Seb.

Şefii de secţie îşi treceau unul altuia manifestul şi, în vreme ce-l citeau, domnul An Zun Seb

și Părosul nu încetau să-i fixeze cu privirile lor dușmănoase.

— Ei, și acum ce mai aveți de spus ? întrebă An Zun Seb după ce toți citiră manifestul.

În birou domnea o tăcere desăvîrșită.

— Da — rupse în sfîrșit tăcerea Negriciosul — nu-i tocmai rău întocmit și, ia priviți, e tipărit după toate regulile tipografice.

— Altceva nu mai ai de spus ?

— Ce-aș mai putea spune...

An Zun Seb se adresă celorlalți.

— Aș vrea să aud și părerea dumneavoastră.

— Păi și așa totul e destul de limpede, răspunse șeful secției de scărmănat, un omuleț pirpiriu, căruia-i juca în ochi un zîmbet ironic.

— Parcă poți să intri în capul lor, ca să vezi ce gînduri au ? Acum lucrează cu toții cum nu se poate mai conștiincios, intră în vorbă și șeful secției de cazane.

Negriciosul îl întrerupse însă îndată, pentru că se temea că omul acesta, cu care el nu era în relații tocmai bune și pe care-l știa în stare de orice, ar putea scăpa vreo vorbă nelalocul ei :

— Vedeți — domnule director, începu el să explice — înainte fiecare se agita de unul singur și era mai ușor să ne dăm seama ce clocesc în capul lor. Acum însă s-au sfătuit între ei, se ascund de noi și e foarte greu să-i mai descoperi. Este la mintea omului că nu i-am putea învinui pe toți de fapta unui singur mizerabil.

— Dar dumneata îl cunoști pe acest mizerabil ?

— Nu, răspunse Negriciosul, care de altfel n-ar fi avut niciodată curajul să întreprindă o acțiune de protest.

El își dădea foarte bine seama de motivele care-i împinseseră pe muncitori la acțiune și îi înțelegea. Mai mult chiar, dacă ar fi aflat acum că vreunul dintre ei e amenințat cu arestarea,

n-ar fi stat nici o clipă pe gînduri şi l-ar fi prevenit.

— Şefi sînteţi voi ? Nu sînteţi în stare să vedeţi mai departe de vîrful nasului şi dacă voi sînteţi aşa, ce să mai aştept de la alţii ? Am elaborat planuri grandioase pentru bunul mers al fabricii şi voi, în loc să mă ajutaţi la realizarea lor, îmi puneţi beţe în roate ! Să vă intre o dată în cap că eu am nevoie de oameni energici şi devotaţi, nu de molăi şi de făţarnici ! Şi să mai ştiţi un lucru : în ciuda oricărei piedici şi a oricărui sabotaj eu tot am să reuşesc să dezvolt fabrica noastră şi să fac în aşa fel, încît produsele „Kim Dea Tan“ să pătrundă pînă în cele mai depărtate colţuri ale ţării. Am să îmbrac cu ţesăturile fabricii noastre pe orăşeni, pe ţărani, pe pescari, pe şcolari şi pe muncitori, pe toată lumea, înţelegeţi ?! Produsele noastre vor fi cele mai frumoase, cele mai trainice şi cele mai ieftine, deci şi cele mai căutate ! Oare voi nu sînteţi bucuroşi să luaţi parte la această operă naţională ? După părerea mea, fiecare muncitor şi fiecare funcţionar al firmei noastre trebuie să fie mîndru că lucrează la noi şi nu în altă parte. Vom reuşi să înfrîngem concurenţa, strîngînd chingile în jurul ei, prin înfiinţarea cît mai multor sucursale în diferite oraşe. Şi numai aşa vom reuşi să înlăturăm cu totul pe japonezi de pe piaţa coreeană. Cei care vor da dovadă de ataşament şi de credinţă faţă de firma noastră, vor dovedi totodată şi patriotismul lor !

Şefii de secţie îl ascultau resemnaţi pe An Zun Seb, iar el era foarte mulţumit de sine pentru că ajunsese la convingerea că, în sfîrşit, dibuise drumul drept pentru a se apropia de ei, cu ajutorul unor cuvinte care, credea el, atinseseră coardele cele mai sensibile ale sufletului lor, coardele sentimentului naţional.

După ce şefii de secţie se retraseră, An Zun Seb îi spuse Păroşului :

— Trebuie să încerci să te lămureşti cu Ton Phir, cu atît mai mult, cu cît dumneata ai avut ideea să-l faci ajutor de supraveghetor şi ţi-ai pus în el atîtea nădejdi.

— Ton Phir n-a ştiut nimic despre manifeste.

— Eşti sigur de asta ?

— Da.

— Eu cred însă că el e cu totul de partea complotiştilor.

— Nu, nu e de partea complotiştilor, dar nici de partea noastră.

— Ce atitudine curioasă !

— Într-adevăr, curioasă, dar pentru noi este foarte convenabilă, căci el le pune destule beţe în roate şi asta contează mult.

— Mă rog. Noi sîntem datori să cunoaştem bine pe fiecare muncitor în parte, replică An Zun Seb, trăgînd enervat din ţigară. Noi trebuie să ştim despre fiecare cu cine e prieten şi ce gîndeşte. Dar asta e o treabă pe care nu o pot încredinţa şefilor de secţie, căci doar mai adineauri am avut prilejul să ne convingem că ei rămîn cu totul indiferenţi faţă de orice nu e în legătură directă cu munca lor. Dumnealor închid ochii şi-şi astupă urechile în faţa oricărei fărădelegi. Dacă nu izbutim să-i strîngem cu uşa pe complotişti, toate planurile noastre frumoase se vor spulbera. Atît numai că orice s-ar întîmpla eu n-am să renunţ niciodată la modernizarea fabricii, pentru că n-am chef să mă pomenesc în pragul falimentului, cum s-a întîmplat nu de mult cu domnul Kim Dea Tan. Eu nu vreau să-l judec pe domnul Kim Dea Tan, dar vreau să spun că dacă mai înainte patronul putea să-şi îngăduie plăcerea de a-şi bate prieteneşte salariaţii pe umăr şi de a le face unele concesii, azi vremurile s-au

schimbat. Acum, cînd industriile se dezvoltă furtunos, patronii simt tot mai mult nevoia să țină cît mai strîns în mîinile lor frîuele conducerii. Altfel n-ar putea evita să fie înghițiți de concurență ; firește, muncitorilor nu le convin aceste metode. În ce mă privește, eu îi înțeleg pe muncitori, dar ei nu vor să mă înțeleagă pe mine. În schimb, se pricep foarte bine să ridice mereu alte pretenții și, dacă facem greșeala sau avem slăbiciunea să le facem astăzi o concesie, mîine vor veni cu noi pretenții și mai mari. De aceea te rog să-i comunici lui Ton Phir din partea mea că nu sînt dispus să fac nici o concesie, iar pe răzvrătiți am să-i dau pe mîna poliției. Pune-l să-i lămurească pe muncitori că n-au de ales decît una din două : ori își recunosc în întregime vina, ori îi bag la pușcărie, și apoi voi face o concediere parțială sau îi voi da afară pur și simplu pe toți și-i voi înlocui cu alți muncitori mai... înțelegători. Asta e ultimul meu cuvînt !

Părosul spuse sfios :

— Dar muncitorii n-au să ne creadă, domnule director.

— Cum ?... Spui că n-au să ne creadă ?

— Dumneavoastră aveți de gînd cu adevărat să-i concediați chiar pe toți ?

— O, sigur că nu pe toți ! Asta nu e decît o amenințare, pentru că nu ne-ar conveni să ne răfuim deodată cu toți. Ia gîndește-te numai cîte pagube am avea de suportat și cît de mult timp am pierde pînă cînd am reuși să recrutăm și să învățăm alți oameni ?

— Păi... și ei știu asta, domnule director !

— Nu-i nimic, am să fiu eu mai șmecher decît ei ! Dar, stai o clipă. Uite... mi-a și venit o idee ! Dacă nu mă-nșel, Ton Phir e pentru lupta economică, nu-i așa ? Ei bine, luna asta vom acorda muncitorilor un neînsemnat spor de salariu și vom difuza știrea prin toate ziarele, silind astfel

opinia publică să creadă că examenul medical n-a fost doar o manevră din partea noastră și că noi cu adevărat le purtăm de grijă muncitorilor noștri. N-avem încotro, trebuie să suportăm această mică cheltuială. Dar luna viitoare îi concediez pe toți cei de care n-avem nevoie, bineînțeles pe răzvrătiți, numai pe răzvrătiți.

Capitolul XXXI

Domnul Cian Men Cion încercase în toate chipurile să-l provoace pe Ton Phir la o discuție sinceră. Mai stătuseră ei de vorbă și altă dată, dar amîndoi se întrecuseră întotdeauna în viclenie, fiecare socotindu-se reprezentantul părții adverse și acționînd ca atare. Ascultînd ce spunea Părosul, Ton Phir făcea mare haz în sinea lui. Cian Men Cion încerca să-l facă să creadă că el era stîlpul firmei și că dacă ar fi lipsit din preajma lui An Zun Seb, acesta n-ar fi fost în stare să se descurce singur. La rîndu-i, Ton Phir se temea ca Părosul să nu observe lipsa lui de popularitate în rîndurile muncitorilor și nu mai contenea să se laude cu influența pe care o avea asupra lor. Nu-și dădea seama că direcția fabricii nu punea absolut nici un preț pe această pretinsă influență, ci numai pe dezbinarea pe care — prin purtarea lui — o pricinuia în rîndurile muncitorilor. „Ehei ! Măcar de-am avea în fabrică mai mulți oameni de teapa lui Ton Phir, își spunea adeseori An Zun Seb. Ne-ar fi mult mai ușor să-i strîngem cu ușa pe muncitori !"

— Ei, acum sper că ești mulțumit ? îl întrebă Părosul pe Ton Phir, bătîndu-l pe umeri.

— De ce să fiu mulțumit ?

— Pentru că ai reuşit să-ţi atingi scopul — rînji Cian Men Cion — făcîndu-i pe patroni să organizeze acel faimos examen medical !

— Deocamdată e prea devreme să mă bucur.

— Păi sigur, cine poate să-ţi intre ţie în voie !?

— Încă nu ştie nimeni cum o să se sfîrşească toată această poveste.

— Ba se ştie : sfîrşitul poveştii e că muncitorii vor avea de acum încolo tratament medical gratuit.

— Nu-mi vine să cred !

— Ţi-o spun eu.

— Spune-mi, te rog — îl întrebă Ton Phir sfidător — ne credeţi oare pe toţi nişte proşti ?

— Ce vorbeşti ?! Tu şi prost ! Oricare altul poate fi socotit prost, dar nu tu. Chiar domnul An Zun Seb mi-a spus : „Dacă n-ar fi fost Ton Phir, nimeni altul nu m-ar fi putut convinge să fac concesii !“

Ton Phir se simţi măgulit şi răspunse cu dispreţ şi îndrăzneală :

— Nu vă faceţi iluzii c-o să vă descotorosiţi chiar atît de uşor de noi ! Ce, voi credeţi că muncitorii nu ştiu în ce ape vă scăldaţi ?

Părosul ar fi vrut să protesteze, dar se lăsă păgubaş, dîndu-şi seama că orice ar spune, Ton Phir tot nu l-ar crede şi, afară de asta, discuţia în contradictoriu ar fi contravenit regulilor jocului lor de-a sinceritatea.

— Închipuie-ţi, te rog, că ai fi cîteva clipe în locul patronilor...

— O, mi-e peste putinţă ! răspunse Ton Phir izbucnind în rîs.

— Totuşi, te rog, încearcă. Fiecare îşi apără interesele, nu-i aşa ?

— Da.

— Păi dacă-i aşa, şi muncitorii nu vor să renunţe la interesele lor, atunci cum ar putea face patronii una ca asta ?

— Ar putea s-o facă, pentru că ei sînt puţini ; iar noi, pe lîngă că sîntem mulţi, sîntem aceia de pe urma cărora trăiesc.

— Vezi tu, patronii fac mereu concesii. Aţi vrut condiţii sanitare mai bune ? Poftim, le aveţi! Se construieşte o secţie modernă şi spaţioasă, iar la fabrică a fost poftit un doctor care v-a examinat minuţios şi gratuit. Îţi dai tu seama cîte cheltuieli a trebuit să suporte direcţia pentru ca să creeze toate aceste condiţii ? V-aţi plîns mereu că salariile voastre sînt prea mici. Ca să vă vină în ajutor, direcţia a încercat să introducă un fel de prime prin tragere la sorţi. Cine-i vinovat dacă voi aţi boicotat aceste trageri ? Acum, poftim : domnul An Zun Seb a hotărît astăzi să vă mărească salariile. Mai ai ceva de zis ?

Auzind de la Păros ultima noutate, chipul lui Ton Phir se lumină la gîndul că acum avea în sfîrşit un motiv puternic să închidă gura lui Ciun Sik, care-i hrănea pe muncitori cu idei, pe cînd aceştia aveau nevoie înainte de toate de pîine. Acum muncitorii îl vor urma pe el, pe Ton Phir, nu pe Ciun Sik. Dar Ton Phir s-ar fi socotit singur un prost diplomat, dacă n-ar fi izbutit să-şi ascundă triumful faţă de Păros ; de aceea se încruntă, exclamînd cu un ton teatral :

— Nu încercaţi să ne năuciţi de cap cu asemenea poveşti !

— Ei, asta-i bună ! Parcă te-ar putea năuci cineva pe tine !

— Aveţi de gînd să modernizaţi producţia, nu-i aşa ?

— Da ! Aşa e.

— Şi... pe socoteala cui o faceţi ?

— Bineînţeles, pe socoteala firmei.

— Vă înşelaţi. În condiţiile de la noi, modernizarea producţiei se face numai şi numai pe seama muncitorilor. Chiar muncitorii japonezi...

cîți dintre ei nu s-au pomenit pe drumuri din cauza asta ?

— Uite ce e, Ton Phir, continuă Părosul, eu n-am de gînd să-ți ascund adevărul. Şi la noi sînt prevăzute unele concedieri cu totul neînsemnate, dar ele n-au nici în clin nici în mînecă cu modernizarea. Tu, care-i cunoşti pe oameni atît de bine, ştii că e mult mai uşor să le vindeci trupul decît sufletul. Multora dintre muncitori în zadar ai încerca să le schimbi creierii, aşa sînt — şi gata. Şi, colac peste pupăză, mai apar ca din senin şi manifestele acelea, care-i fac de rîs pe patroni. O poveste ca asta poate scoate din sărite pînă şi pe omul cel mai cumsecade. Dar, pentru că veni vorba : ce crezi tu de întîmplarea cu manifestele ?

Ton Phir răspunse în silă :

— N-am ştiut nimic despre toate astea !

— Să ştii că firma noastră n-o să-i mai rabde mult pe cei care se dedau la dezordini, căci n-are poftă să hrănească nişte nerecunoscători. Nu cred că Ciun Sik şi banda lui o să aibă o soartă bună. Cît priveşte pe acest Hak Su, nu ştiu de ce, dar mie mi-e tare nesuferit.

— Trebuie să ştii că Ciun Sik nu-i singurul care-şi arată nemulțumirea, şi eu fac la fel ori de cîte ori am prilejul, îşi îngădui Ton Phir să spună, în unul din rarele lui accese de sinceritate.

— Tu nu trebuie să te compari cu alții — îl sfătui cu aprindere Părosul — căci tu nu acționezi cu nesocotință ca ei, iar inteligența ta o depăşeşte cu mult pe a lor. Sînt convins că tu eşti un om obiectiv şi te străduieşti întotdeauna să-i împaci pe muncitori cu patronii, aducînd în fața acestora numai doleanțele înțelepte şi cumpătate. Şi faci toate astea pentru că îți dai seama că n-are rost să-ți tai singur craca de sub picioare ; dacă firma va da faliment, ne vom trezi cu toții

azvîrliţi în stradă. Stăpînii noştri ne spun adesea ori : „Noi vă dăm de mîncare !" Ar fi interesant să vedem însă ce s-ar face ei fără noi, ha-ha-ha ! Ei sînt cei care nu pot trăi fără noi. La rîndul lor, muncitorii spun : „Noi îi hrănim pe patroni !" Dar dacă n-ar fi capitaliştii cine ne-ar da de lucru şi cine ar conduce fabricile ? Mai bine să recunoaştem că dacă noi îi hrănim pe stăpîni, la rîndul lor ei ne hrănesc pe noi. Muncitorii japonezi s-au dovedit mult mai deştepţi decît ai noştri şi mulţi dintre ei au ajuns să-şi dea seama că poţi obţine întotdeauna cu binele mai mult decît cu răul ; şi apoi toată lumea ştie că împotriva unor revendicări înţelepte şi legitime, nici autorităţile n-au ce spune. Mai bine am stărui să se înfiinţeze şi la noi, în Coreea, o asemenea Uniune, Uniunea exploataţilor, la care, dacă s-ar înfăptui, eu aş adera cel dintîi. Să ştii, Ton Phir, că, dacă aş fi în locul tău, aş porni de îndată să înfiinţez o asemenea uniune şi te asigur că în această acţiune te-ar sprijini toţi muncitorii, nu numai cei din fabrica noastră. Iar tu ai ajunge conducătorul lor, te-ai bucura de faimă şi ai face carieră.

— Eu nu mă dau în vînt după carieră, bombăni Ton Phir.

De fapt se gîndise însă adesea la o asemenea ispravă, ba chiar îşi schiţase următorul program de activitate : să înceapă cu revendicări modeste, să-i adune în jurul său pe muncitori, iar apoi, la momentul oportun, să ceară drepturi categorice, arătîndu-şi astfel chipul de adevărat comunist şi dîndu-le astfel peste nas lui Ciun Sik şi mucoşilor lui.

„Nici un om care se respectă pe sine nu începe prin a face pe renegatul", îi spusese Hen Ciol odată, cînd Ton Phir, prinzînd curaj, îi destăinuise planurile lui. „De ce ? Va veni vremea cînd am să pot dovedi că nu sînt un renegat !"

— „Tu-ţi dai foarte bine seama că acest lucru nu-ţi va fi iertat. Ai să rămîi pătat pentru totdeauna !"

— La ce te gîndeşti acum, îl întrebă Părosul privindu-i fruntea frumoasă, dar îngîndurată.

— Mă gîndeam că o asemenea organizaţie n-ar avea la noi prea mulţi sorţi de izbîndă.

— De ce crezi asta ? În Japonia se bucură de mult succes.

Ton Phir îi răspunse acru :

— Se prea poate. dar noi nu sîntem japonezi. Ai noştri, ori le dai îndată revoluţia, ori îi laşi să trăiască în robia lor de pînă acum, aşa e firea noastră şi ea n-o să se schimbe niciodată...

În tot timpul acestei discuţii, muncitorii nu-şi luau ochii de la Ton Phir. E adevărat că îl învinuiau de sectarism, dar nu-l credeau în stare să-i trădeze.

Privirile cercetătoare ale tovarăşilor săi îl supărau pe Ton Phir, care se socotea mai presus de orice bănuială, dar n-avea ce le face. Pe deasupra, Hac Su tocmai acum îşi găsise de lucru în preajma lor şi părea atît de preocupat şi agitat de parcă în secţii s-ar fi întîmplat vreun accident grav. Iar bătrînul Man Son nu găsise alt loc de unde să culeagă mucuri de ţigări decît acolo unde discutau Ton Phir şi Cian Men Cion.

— Mi se pare că eşti supravegheat. spuse Cian Men Cion bătîndu-l pe umăr pe Ton Phir, cu intenţia vădită să-i facă pe muncitori să creadă că se înţeleg de minune amîndoi.

Această familiaritate îl indignă însă pe Ton Phir, care se trase înapoi. spunîndu-i cu răceală :

— Da, într-adevăr, sînt supravegheat pentru că ei cred că sîntem tot o apă amîndoi. În realitate însă greşesc. În multe privinţe nu sînt de părerea lor, dar asta e treaba noastră. Cu dumneata n-am să fiu însă niciodată şi în nici o privinţă de aceeaşi părere.

Părosul începu să rîdă și-i răspunse :
— Păi eu nici nu doresc una ca asta.
— Eu însă știu foarte bine ce doriți dumneavoastră, domnule subdirector, dar aceste dorințe nu vi se vor împlini niciodată. În general n-o să ne putem înțelege nicicînd, iar discuțiile dintre noi nu vor putea avea vreodată un sfîrșit bun. Vă rog să mă iertați !
Rostind aceste ultime cuvinte, Ton Phir se îndepărtă de Cian Men Cion, frămîntat de gîndul că era cu totul izolat de ceilalți muncitori și că nimeni nu mai avea încredere în el.

Capitolul XXXII

Trecuseră trei zile de cînd Cen Nim băgase de seamă că An Zun Seb se purta foarte rece cu ea, ceea ce însemna că prezența ei începuse să-l cam plictisească.
„Ei, ce să fac — se gîndi Cen Nim — nici nu se putea altfel. Dar dacă el crede că o să scape de mine cu una cu două, se înșeală amarnic. Am să plec de aici numai cînd o să găsesc un loc tot atît de convenabil ca acesta, indiferent dacă prezența mea îi face sau nu plăcere. Deocamdată mă simt foarte bine aici."
Într-adevăr, Cen Nim se simțea în biroul lui An Zun Seb ca la ea acasă. Directorul o găsise la început isteață și foarte veselă și luase față de ea o atitudine care dăduse fetei curajul să folosească în conversațiile dintre ei un vocabular familiar, să spună vrute și nevrute și să facă felurite glume. De aceea, acum, cînd observase schimbarea bruscă a lui An Zun Seb, se hotărîse să nu renunțe ușor

la locul ei, unde se simţea atît de bine. Era foarte măgulită de atenţia pe care i-o arătase acest om, care avea în societate o situaţie de frunte şi care, în lumea ei cel puţin, era foarte puternic.

An Zun Seb era foarte stăpîn pe sine, dar nici Cen Nim nu era mai prejos. Fără să-i ia în seamă starea de enervare necontenită, ea se purta faţă de director ca şi mai înainte, ba chiar cu şi mai multă libertate.

Înţelegea bine că se apropie clipa deznodămîntului, dar această perspectivă n-o înspăimînta. Relaţiile dintre ei aveau să rămînă neschimbate atît timp cît domnul An Zun Seb nu va deschide gura, dar de îndată ce va începe să vorbească, totul se va lămuri, căci ea se va pricepe să-şi apere interesele şi să-şi arate pretenţiile. Va şti ea să-l facă pe domnul An Zun Seb să plătească plăcerile pe care i le procurase, chiar dacă el va face asta cu strîngere de inimă. Astfel, pîinea ei va fi asigurată şi îşi va recăpăta şi libertatea de a dispune după voie de propria ei persoană. În dimineaţa aceea, Cen Nim intră în birou şi, ca de obicei, îşi ocupă locul în spatele fotoliului lui An Zun Seb. Pînă acum, el îi spunea de fiecare dată : „Stai, te rog, lîngă mine, căci acolo mă deranjezi, şi vezi să nu te mişti, că nu pot să fiu atent.“ De data asta însă el nu-i spuse nimic şi se cufundă şi mai mult în hîrtii, de parcă nici n-ar fi băgat de seamă că e acolo. De fapt el trăgea nădejde că prin purtarea lui va putea face pe această fată orgolioasă să înţeleagă cît de nedorită era prezenţa ei în birou. Fata însă nu-şi pierdu cumpătul şi luă loc liniştită lîngă masivul birou directorial, începînd să desenneze distrată pe un plic o pereche de drăcuşori.

Văzînd impertinenţa fetei, An Zun Seb simţi cum îl cuprinde furia şi abia stăpînindu-se să nu izbucnească o întrebă :

— Nu te gîndești că ar putea să dea cineva peste noi și să ne găsească în această situație necuviincioasă ?

Fata îi răspunse liniștit :

— În clipa de față, amîndoi ne aflăm în cea mai cuviincioasă poziție.

— Ești revoltător de imprudentă și faci paradă cu unele relații delicate, lucru pe care oamenii cumsecade nu-l fac niciodată. Mi se pare că a sosit vremea să punem capăt acestei povești.

— Sînt de acord cu dumneavoastră, domnule director, răspunse fata cu tonul unui copil ascultător. Eu sînt însă de părere că orice s-ar spune despre noi, mie nu-mi poate aduce nici o neplăcere, pentru că nu eu sînt directorul fabricii. Pe de altă parte, să știți că mă simt foarte bine lîngă dumneavoastră și nimic nu m-ar putea face să vă părăsesc. Și vă mai rog să țineți seama și de faptul că vă sînt foarte devotată.

An Zun Seb cunoscuse foarte multe femei pînă atunci și de toate izbutise să se descotorosească fără să-și atragă nici neplăceri, nici pagube. De data asta însă i se părea că va fi mai greu să scape de Cen Nim, căci deșteaptă cum era, dacă ar fi întărîtat-o sau ar fi împins-o la disperare, ea putea să devină foarte primejdioasă. Se grăbi deci să răspundă spre a-i preîntîmpina supărarea :

— O, dar nici mie nu mi-a trecut prin gînd să ne despărțim, chiar dacă tu ai vrea să pleci. Nu pot să mă lipsesc de tine.

Auzindu-l, Cen Nim izbucni într-un hohot de rîs răutăcios ; lui An Zun Seb i se ridică tot sîngele în obraz dar, neavînd încotro, trebui să se stăpînească.

După cîteva ore Cen Nim avu însă un nou prilej să se alarmeze :

Domnul An Zun Seb trimisese vorbă lui E Sun să vină îndată la el. Cen Nim se gîndea că trebuie să se pregătească pentru o luptă foarte grea, în cazul

cînd E Sun ar avea de gînd să-şi reia locul în anticamera directorului. „Vom vedea, îşi spuse ea încrezătoare şi sigură că pînă la urmă victoria va fi a ei. E Sun nu e dintre cei care ştiu să-şi apere interesele în faţa oricui şi cu orice preţ“.

Din anticameră, Cen Nim îşi încordă auzul ca să prindă prin uşă tot ce se vorbea în biroul directorului, dar pînă la urechile ei nu ajungea nici un cuvînt desluşit. Era doar în joc soarta ei şi nu putea rămîne nepăsătoare. Se apropie în vîrful picioarelor de uşa biroului, apăsă uşor pe clanţă, întredeschise uşa şi ascultă cu răsuflarea tăiată. Auzi pe An Zun Seb vorbind lui E Sun cu tonul drăgăstos şi convingător al unui bătrînel plin de bunăvoinţă.

— ...ce prostie !... Cînd cineva termină liceul în condiţii atît de grele, te întrebi pentru ce a suferit şi şi-a bătut capul ? Ca să-şi piardă apoi timpul lîngă un război de ţesut ! Ce ciudăţenie ! Oricare alta în locul tău, E Sun, ar primi oferta mea cu amîndouă mîinile şi n-ar găsi destule cuvinte ca să-mi mulţumească !

— Iertaţi-mă, se auzi glasul lui E Sun. Dar eu nu pot să fiu şefă de secţie, nu vreau.

— Eşti hotărîtă să nu primeşti ?

— Da.

— Bine, bine, dar ce vrei să faci ?

— Să rămîn mai departe la războiul meu de ţesut.

— Dar dacă eu n-aş mai avea nevoie de tine acolo ?

— Atunci, vrînd nevrînd o să fiu silită să-mi caut de lucru în altă parte.

— Cred că ştii că viaţa de şomer nu-i prea dulce ?

— Într-adevăr, domnule director, şomajul e foarte amar. Dar... totuşi...

De dincolo, din anticameră, prinzînd şi mai mult curaj, Cen Nim privi în birou ; la o distanţă res-

pectabilă de An Zun Seb, E Sun sta într-o atitudine modestă de subalternă.

— Tocmai tu, care eşti o fată învăţată, cu studii superioare... cum de nu poţi înţelege ce măreţe sînt planurile mele ? spuse mai departe directorul.

Cen Nim auzi deodată nişte paşi şi-şi părăsi postul de observaţie.

În anticameră intră Ken Dea, care după ce o salută politicos şi fără să dea prea multă atenţie zîmbetului ei exagerat de cochet, trecu în biroul directorului.

Revăzînd pe fostul ei prieten, E Sun simţi cum îi năvăleşte sîngele în obraji şi se roşi pînă în vîrful urechilor. Nici Ken Dea nu era mai puţin emoţionat, dar el izbuti să se stăpînească şi întrebă pe un ton indiferent :

— După cum văd eu, E Sun, dumneata ai uitat cu totul drumul spre casa noastră ? Ştii că Ken Ok şi Ken Ir sînt acum la liceu ? Dar de ce-ţi mai spun, nici nu mai vrei să ştii de vechii dumitale prieteni !

An Zun Seb interveni în discuţie cu un ton blînd şi cu o ironie prietenoasă, cum obişnuiesc să vorbească unii oameni cînd vor să se plîngă de prieteni foarte dragi, dar nechibzuiţi, care nu le primesc sfaturile.

— Uite, eu vreau s-o fac şefă de secţie şi ea nu vrea să primească nici în ruptul capului.

— Poate că E Sun-si are dreptate. Şi eu sînt de părere că fiecare om trebuie să-şi urmeze înclinaţiile şi să-şi respecte convingerile.

Fata zîmbi, îl privi cu recunoştinţă, şi timp de o secundă privirile lor se întîlniră — apoi E Sun se înclină adînc şi ieşi din birou.

Cînd rămaseră singuri, An Zun Seb începu să se plîngă de muncitori, de greutăţile materiale şi de faptul că treburile îl copleşeau şi în mod practic nu avea pe cine să se bizuie.

Ken Dea înţelegea bine unde bătea An Zun Seb cu văicărelile lui ; de aceea îl asculta distrat, fără să-l întrerupă. An Zun Seb se hotărî deci să nu insiste prea mult şi să aştepte cu răbdare clipa în care Ken Dea va fi mai uşor de înduplecat, mai înţelegător. El nu se îndoia că mai curînd sau mai tîrziu clipa aceea va veni. Tînărul era cuprins tot mai mult de acea dulce dezamăgire care prinde în mrejele ei pe unii oameni, făcîndu-i să se lase cu totul în grija altora, în voia lor.

Întîlnirea cu E Sun îl emoţionase puternic. Cînd dăduse cu ochii de ea, avusese o clipă impresia că o iubeşte tot atît de mult ca şi înainte şi că nici el nu era altul, ci tot cel de odinioară : încrezător, plin de avînt şi însufleţit de dorinţa de a descoperi mereu lucruri noi. Era cu atît mai penibil pentru el, că trebuia să recunoască în sinea lui cît de mult decăzuse el de atunci.

Pasiunea lui pentru E Sun dispăruse pentru totdeauna şi, în acelaşi timp, crescuse supunerea faţă de Hen Ok. Căsătoria din interes, cu o fată bogată, nu i se mai părea acum atît de dezgustătoare.

Ieşind din fabrică şi pornind-o pe stradă, el se opri întîi nehotărît, neştiind încotro s-o apuce spre a-şi mai risipi timpul. După întîlnirea cu E Sun simţea o nevoie acută să vorbească cu cineva care să-l înţeleagă ; îşi aminti deci pe dată de Hen Ciol. Dar de unde să-l ia pe acest „mare conspirator“, care se mutase cine ştie unde şi nu dădea nici un semn că i-ar fi dor de el ! Dacă n-ar fi fost aşa, ar fi găsit Hen Ciol o mie de prilejuri să-şi întîlnească prietenul. Să se ducă la Hen Ok ? Nu. Se mai abţinea încă să-i acorde prea multe atenţii.

Acum, ori de cîte ori se ducea la logodnică, o găsea acasă, ocupată cu gospodăria sau citind vreo carte de care el îi pomenise cîndva în treacăt. Era îmbrăcată întotdeauna simplu, într-o rochie de casă, şi aproape nefardată. Ken Dea îşi dădea însă bine seama că această schimbare a lui Hen Ok nu

era decît o prefăcătorie, prin care căuta să-i arunce praf în ochi. Era sigur că îndată după căsătorie masca va cădea și ea va fi din nou cea de mai înainte. Își va arăta adevărata personalitate, setea de lux și independența sfidătoare. Atunci nu va îndrăzni să-i reproșeze nimic, pentru că ea va fi gata oricînd să-i scoată ochii cu indiferența lui și cu zestrea ei.

Da, el știa foarte bine ce „fericire" conjugală îl așteaptă și totuși se simțea măgulit de prefăcătoria ei, după cum se simțea măgulit și de faptul că cei din preajma lui încetaseră de la o vreme să-l mai piseze cu aluzii la data căsătoriei sau cu sfaturile lor. Pe deasupra, atît în casa lui An Zun Seb cît și în aceea a tatălui său, toată lumea căuta să-i intre în voie. Pînă și mama lui vitregă, cu toată vulgaritatea și lipsa ei de tact, era acum foarte bună cu el și-l copleșea cu bunăvoința ei.

Față de toate aceste dovezi de iubire și față de situația care i se crease, el zîmbea cu indulgență spunîndu-și : „Trebuie să-i luăm pe oameni așa cum sînt, iar viața, de asemenea".

Acest fel de a vedea lucrurile era pentru el nou și comod, fiindcă îi îngăduia să se justifice față de el însuși pentru lipsa lui de voință, pentru trîndăvia, goliciunea sufletească și atitudinea disprețuitoare pe care o avea față de toți și de toate.

Prin fața lui trecură deodată doi oameni și instinctiv o porni pe urma lor. Ce era să facă ? Doar nu putea să stea o veșnicie în fața porții fabricii !

Cei doi erau cufundați într-o discuție aprinsă. Unul dintre ei, un bărbat cu umerii largi, îmbrăcat într-o salopetă de mecanic, spunea :

— Aici nu mai e vorba de un război vechi de țesut, ci de o adevărată mașină modernă, înzestrată cu mecanisme automate : controloare de urzeală, care cînd se rupe vreun fir se opresc automat, mecanisme care schimbă singure țevile cu fir de ur-

zeală şi alte dispozitive care o fac să lucreze aproape singură.

— Stai, stai, nu te înflăcăra aşa de repede. Te-ai gîndit pe cîţi dintre noi o să-i scoată din pîine această maşină ? Eu unul nici nu vreau să aud de ea ; de aceea nici nu m-am dus s-o văd. Mă apasă pe suflet, Hak Su, îi răspunsese celălalt, care era puţin mai mărunt de statură.

— Ştii ce ?... Mie mi-a şi trecut ceva prin gînd ; ce-ar fi să-i facem de petrecanie... s-o defectăm ?

Deodată, ca la o poruncă, cei doi se priviră în ochi şi apoi, întorcînd capetele, îl văzură pe Ken Dea. Fără să mai spună un cuvînt, grăbiră pasul şi se făcură nevăzuţi după primul colţ.

Capitolul XXXIII

Ciun Sik şi Hak Su îl recunoscuseră pe fiul proprietarului.

Cînd se depărtară îndeajuns, ca să nu mai poată fi auziţi de Ken Dea, Ciun Sik spuse scurt :

— L-ai văzut ? Cel mai putred exemplar al intelectualităţii.

Apoi reluară discuţia despre lucrurile care în clipa aceea îi preocupau mai mult decît orice.

— N-are nici un rost să stricăm războaiele noi, spunea Ciun Sik cu înflăcărarea lui caracteristică. La unele fabrici muncitorii au şi încercat să facă aşa ceva, dar n-au ajuns la alt rezultat decît că au fost trimişi la puşcărie, iar patronii au comandat alte războaie. Să nu cumva să faci o prostie ca asta !

— Fii pe pace, de unul singur n-am să încerc să fac nimic, îl încredinţă Hak Su. Dar, ia spune-mi, e adevărat că Părosul a venit azi în secţie

şi a stat de vorbă cu Ton Phir ? E adevărat că directorul a chemat-o la el pe E Sun ?

— Da.

— Despre ce-or fi vorbit ?

— Încă n-am aflat, dar n-ai nici o grijă. de la E Sun n-au să poată scoate nimic.

— În schimb, de la Ton Phir...

— Ce om ciudat !

— Da, îţi scapă printre mîini...

— Ştii bine că eu nu-l pot suferi, dar nu trebuie să-i întoarcem spatele. Hen Ciol ne-a sfătuit să fim foarte atenţi în ce-l priveşte. Şi dacă nici eu n-oi mai fi atent ! Poate că tu înţelegi mai bine decît mine ce fel de individ e acest Ton Phir ? Am auzit de la unii tovarăşi, în care am toată încrederea şi care îl cunosc de mult, că a fost un om cinstit şi curajos.

— Atunci, cum explică poziţia lui de azi ?

— Nimeni nu ştie, toţi se întreabă.

— Eu unul, în orice caz, n-am de loc de gînd să-mi pierd timpul făcînd pe dădaca lui.

— E foarte uşor să îndepărtezi un om, dar e foarte greu să-l cunoşti. Eu vreau cu orice preţ să înţeleg ce-i cu el. Să fie oare un om cinstit care, fără să vrea, apără un punct de vedere greşit, fiind sincer convins în sinea lui că slujeşte cauza proletariatului ? Sau e pur şi simplu un renegat şi un profitor, care se ascunde sub masca unui luptător, căutînd cu bună-ştiinţă să-i abată pe muncitori din drumul lor ? În primul caz avem obligaţia să-i arătăm greşeala şi să căutăm să-l lămurim, iar în al doilea caz trebuie să acţionăm făţiş şi strîns uniţi împotriva lui, astfel ca nimeni să nu mai aibă vreo îndoială.

— Tu te temi că vreunul dintre tovarăşii noştri o să se ia după el ? îl întrebă Hak Su.

— Nu. Asta e singurul lucru de care nu mă tem, pentru că noi n-avem nevoie de cei care s-ar lua după el. Forţa noastră nu stă în număr, ci în soli-

daritatea și în unitatea de vederi. De altceva mi-e teamă — și anume să nu ne formăm păreri pripite și să îndepărtăm de noi un tovarăș. Tot din acest motiv crede și Hen Ciol că ar fi bine să încercăm să mai stăm o dată de vorbă cu Ton Phir. Sarcina asta mi s-a dat mie, dar tare mă tem că Ton Phir, care nu poate să mă sufere, n-o să vrea să stea de vorbă cu mine. Ar fi cu totul altceva dacă m-aș duce la el și i-aș spune că eu m-am înșelat. Cînd e vorba însă de greșelile lui, niciodată nu și le recunoaște față de mine. E prea orgolios pentru asta și, din păcate, poziția lui este întotdeauna determinată de simpatii și antipatii personale. Așa înțelege el să fie obiectiv. Eu cred că tu, Hak Su, ești omul cel mai nimerit ca să stai de vorbă cu el ; de aceea, la rîndul meu, îți trec ție această sarcină. El ține la tine, așa că s-ar putea să izbutești acolo unde eu sigur dau greș.

— Bine, se învoi Hak Su, mă duc la el chiar astă-seară și am să încerc...

Cînd Ken Dea o văzuse în biroul lui An Zun Seb, îmbrăcată în hainele murdare cu care lucra la războiul de țesut, E Sun se simțise destul de prost, dar izbutise să-și înfrîngă stinghereala și acum se simțea ca după o bătălie grea, din care ieșise victorioasă, pentru că nu numai că știuse să-și învingă cochetăria femeiască, dar triumfase și asupra sentimentelor ei, izbutind să le țină în frîu. Acum Ken Dea nu-i mai inspira decît milă.

Înapoindu-se în secție, își căută din ochi prietenele. Acestea, la rîndul lor, cînd o văzură iar printre ele, o luară deoparte și o întrebară alarmate :

— Ce-a mai vrut cu tine An Zun Seb ?

— Ce să vrea ? Mi-a spus că vrea să mă facă șefă de secție.

— Și ai refuzat ?

— Bineînțeles, ce era să fac !

— Să vedeţi că acum are să caute să se răzbune, spuse neliniştită Bun I.

E Sun, cuprinsă pe neaşteptate de o veselie inexplicabilă, le spuse rîzînd :

— O, dacă voi o să fiţi mereu alături de mine, n-o să-mi poată face nimic.

— A încercat cumva să te convingă ?

— Şi încă cum ! Îmi tot spunea : „Ce ai tu să te amesteci cu muncitorii ? Tu eşti o fată cu studii medii, o intelectuală. Ce plăcere simţi să umbli în zdrenţe murdare şi să-ţi pierzi timpul lîngă războiul de ţesut ?“, şi eu i-am răspuns : „Da, da, toate astea îmi fac multă plăcere !“... Şi E Sun izbucni din nou în rîs.

— Şi acum, de ce te bucuri ? o întrebă Pok Sur cu asprime.

— Ha-ha-ha... Nici eu nu ştiu de ce mă bucur.

Cînd spunea că nu ştie de ce se bucură, era o mică minciună. Ea ştia foarte bine că se bucura pentru că, în sfîrşit, izbutise s-o rupă pentru totdeauna cu trecutul.

În seara aceleiaşi zile, Hak Su se îndreptă spre casa lui Ton Phir. Îl găsi acasă, ocupat să-şi lipească pe *can* hîrtii curate unse cu ulei. Văzînd că-i vine un musafir, Ton Phir fu cuprins de o bucurie sinceră, pentru că nu era obişnuit ca tovarăşii lui de muncă să-i calce prea des pragul. El începuse să-şi recunoască greşeala, deocamdată însă într-un chip cu totul nelămurit, ceea ce îl făcea să fie mereu nervos şi să se închidă în sine.

Hak Su îi era foarte simpatic, îl iubea pentru stăruinţa cu care căuta să-şi îmbogăţească necontenit cunoştinţele, pentru priceperea şi străduinţa de care da dovadă în muncă, precum şi pentru firea lui blîndă şi cumpătată. La toate acestea se adăuga şi purtarea lui Hak Su faţă de el, întotdeauna respectuoasă, dînd a înţelege că îi recunoaşte autoritatea.

— Uite de ce am venit la dumneata, începu Hak Su după cîteva clipe de tăcere, fără să-l privească pe Ton Phir care, la rîndu-i, netezea mai departe stăruitor hîrtia pe *can*. Am venit să te rog... să-ți spun să vii alături de noi.

Ton Phir îl privi atent și apoi îl întrebă :

— Crezi că dreptatea e de partea voastră, și nu de partea mea ?

— Iartă-mă, te rog, dar eu socotesc că dacă dumneata ai avea dreptate, direcția nu ți-ar aduce laude.

— Am să-ți răspund îndată la această obiecție și, la rîndul meu, te rog să transmiți întocmai tovarășilor care te-au trimis aici, cele ce am să-ți spun : Ton Phir nu și-a vîndut conștiința și nici nu și-o va vinde vreodată, ai înțeles ?! Să le mai spui că Ton Phir nu e nici canalie, nici trădător, așa cum caută să-l înfățișeze deștepții dumitale de prieteni. N-aveți deci de ce să vă țineți de mine, urmărindu-mă pas cu pas. Și chiar dacă mă urmăriți sau nu, tot n-o să descoperiți nimic, pentru că conștiința mea e absolut curată. Și să le mai spui că de partea voastră n-am de gînd să trec niciodată.

Ton Phir nu-și mai amintea în clipa aceea că dușmănia dintre el și tovarășii lui se născuse din divergențe principiale. Își aducea aminte numai că fusese jignit și că această jignire era pricina tuturor neînțelegerilor. El se socotea un om principial, gata oricînd să sufere pentru principiile lui, și credea orbește în dreptate și în faptul că slujește cu devotament clasa muncitoare. Despre Ciun Sik credea că împinge pe muncitori spre un conflict deschis cu direcția, iar acest conflict trebuia să ducă fără doar și poate la o grevă, cu consecințe incalculabile, la foamete, concedieri, arestări... De aceea, Ton Phir nu era de acord cu Ciun Sik, nu-i aproba procedeele și încerca în fel și chip să împiedice neplăcerile care amenințau pe muncitori. Dar dacă această ciocnire s-ar fi produs totuși, atunci el,

Ton Phir, ar fi fost alături de muncitori, cu toate că era convins că încercarea lor de a rezolva problemele prin violenţă era de la bun început sortită unui eşec total.

— Îţi închipui că eu nu ştiu că te-a trimis la mine Ciun Sik ? N-ai făcut bine că ai primit această sarcină din partea lui ! Ştii, eu te-am preţuit foarte mult pînă acum.

— Nimeni nu m-a trimis, îi răspunse cu asprime Hak Su. Am venit la dumneata pentru că vreau să vii alături de noi ; asta vor toţi tovarăşii noştri, asta vrea şi Ciun Sik !

— Tu ai vrea ca eu să mă fac părtaş la manevrele lui idioate ?

— De ce vorbeşti aşa ? Noi nu-ţi sîntem duşmani.

— Nu-mi sînteţi duşmani ? Atunci de ce mă vorbiţi de rău ? M-aţi bîrfit, pînă şi faţă de Hen Ciol, spunîndu-i că aş fi un renegat. Noroc însă că Hen Ciol mă cunoaşte mai bine decît voi şi nu v-a crezut.

— Nimeni nu te-a bîrfit.

— Astea sînt poveşti ! Du-te fuga la ai tăi şi spune-le că o să ne mai măsurăm puterile !

— Vezi ? Asta şi aşteaptă domnii patroni, să ne vadă pe noi, muncitorii, învrăjbiţi.

Ton Phir îşi dădu seama că spusese unele lucruri pe care n-ar fi trebuit să le rostească şi lăsă ochii în jos.

— La drept vorbind, unde vrei să ajungi, reluă Hak Su. Crezi că te-ai situat pe o anumită poziţie, mai specială. Dar în realitate, poziţia asta îi convine de minune lui An Zun Seb.

— Mie prea puţin îmi pasă cui îi convine poziţia mea, din moment ce e o poziţie dreaptă !

Hak Su cel cumpătat simţi cum îşi pierde stăpînirea de sine şi se ridică în picioare. El nu era cine ştie ce mare psiholog, dar sufletul lui era foarte simţitor şi cu cît Ton Phir se aprindea mai

tare, cu atît el, Hak Su, îşi dădea seama mai bine că celălalt recunoştea că n-are dreptate. În clipa aceea simţi că poartă răspunderea lui Ton Phir, că soarta lui atîrna acum cu totul de felul cum va proceda el, Hak Su. Îşi dădea seama că dacă va spune tovarăşilor lui tot ce-i spusese Ton Phir, ei îi vor întoarce definitiv spatele. Dar dacă va căuta să pătrundă înţelesul tainic al cuvintelor lui Ton Phir, îi va face pe tovarăşi să simtă durerea sufletească, singurătatea şi suferinţa care răzbat din ele. Şi atunci Hen Ciol şi Ciun Sik vor trebui să mai facă neapărat o încercare de a-l atrage pe Ton Phir de partea lor. Hak Su plecă deci de la Ton Phir hotărît să comunice tovarăşilor lui convorbirea pe care o avusese cu acesta în aşa fel, încît în sufletele lor să se trezească înţelegere pentru tovarăşul rătăcit.

Capitolul XXXIV

Pok Sur şi Bun I tocmai se pregăteau să se ducă la o adunare a muncitorilor, cînd apăru Cen Nim. Vizita ei era cu totul neaşteptată şi inoportună. Încă de pe vremea cînd Cen Nim lucra în secţie, ea nu se înţelegea cu Pok Sur şi cu Bun I şi niciodată nu se duseseră una la alta. Acum, cînd ea „plutea în sferele înalte“ din cabinetul directorial, vizita cu care le onora era cu atît mai surprinzătoare pentru cele două ţesătoare. Cum se cuvine să facă însă orice gazdă primitoare, fetele se grăbiră să-şi ascundă mirarea şi nemulţumirea. Cen Nim observă totuşi starea de spirit a celor două fete, însă nici ea nu se aşteptase să i se facă o primire prea călduroasă.

Ca de obicei, cea dintîi care îşi regăsi cumpătul fu Pok Sur ; întrebă aşadar pe musafirul nepoftit :

— Ce vînt te aduce pe la noi ?

— O, nimic deosebit, de mult aveam de gînd să trec pe la voi, răspunse Cen Nim.

Fetele însă n-o crezură. Ele ştiau bine că Cen Nim nu le-ar fi trecut niciodată pragul, dacă n-ar fi avut un interes deosebit care s-o îndemne !

— Acum te rugăm să ne ierţi — îi spuse Pok Sur — dar noi sîntem astăzi foarte grăbite, trebuie să ne ducem la o întîlnire unde sîntem aşteptate şi nu putem întîrzia. Te rugăm să vii mîine din nou, o să fim acasă, şi o să te aşteptăm toată ziua.

— Da, da, trebuie să ne ducem neapărat undeva, iartă-ne, ciripi şi Bun I.

— Nu-i nimic, Bun I ; tu poţi să te duci. Cu tine n-am nimic de vorbit.

— Da, dar eu singură nu mă duc !

— Atunci n-ai decît să aştepţi, n-am să vă răpesc prea mult timp.

Fetele o cunoşteau pe Cen Nim ; ştiau cît era de încăpăţînată şi mai ştiau că atunci cînd îi intra ceva în cap, nu da înapoi pînă nu-şi atingea ţinta. Te pomeneşti că o să se mai ţină şi după urmele lor — se gîndeau cele două prietene — în ruptul capului nu puteau să îngăduie una ca asta.

— Ia-o înainte, îi spuse Pok Sur lui Bun I, doar vezi cum stau lucrurile...

Fata plecă.

Pok Sur se gîndea cu amărăciune că adunarea avea să se ţină fără ea ; mai mult chiar, că tovarăşii aveau s-o critice aspru pentru absenţa ei. În asemenea împrejurări nu se glumea cu punctualitatea. Chiar aşa le spusese şi Ciun Sik în ajun, cînd venise să le invite la adunare, atrăgîndu-le stăruitor atenţia să nu întîrzie nici un minut peste ora indicată. Era foarte primejdios să vină la adunare toţi deodată ; ei trebuiau să se strecoare cîte unul, cel mult cîte doi, la intervale bine stabilite dinainte. Şi acum tocmai ea să fie nevoită să întîrzie !

Pok Sur n-o iubea pe Cen Nim. Nu era de acord cu purtarea acesteia şi, mai ales, nu-i putea ierta faptul că-l respinsese pe Hak Su.

Bun I, foarte supărată, plecă singură la adunare.

Rămînînd cu Cen Nim, Pok Sur îi spuse cu o enervare pe care nici nu încercă să şi-o ascundă :

— Şi acum, Cen Nim, dă-i drumul, spune ce s-a întîmplat ?

Dar Cen Nim nu voia să spună ce avea pe suflet, stînd în picioare acolo în faţa uşii, aşa că biata Pok Sur, vrînd nevrînd fu nevoită s-o poftească înăuntru. Aici, privind-o mai cu atenţie, văzu că era foarte palidă şi că avea în jurul ochilor cearcăne vinete.

— Nu ne-am văzut de mult, cam de pe vremea cînd te-ai mutat în anticamera direcţiei, începu Pok Sur pe un ton batjocoritor.

— Da, dar acum nu mai lucrez acolo, răspunse Cen Nim.

— Cum aşa ? De cînd ? se miră Pok Sur.

Fu cît pe-aci să-i spună : „E limpede că stăpînul s-a săturat de tine şi te-a părăsit", dar tăcu, mai întîi pentru că avea inimă bună şi înţelegea că Cen Nim suferă şi apoi, de teamă, pentru că Cen Nim ştia să se apere.

— E o întreagă poveste, îi răspunse în silă Cen Nim.

— Atunci de ce te-ai băgat ?

— Acum... ce să mai vorbim ?

— Aşa e, ai dreptate, acum n-are nici un rost să discutăm despre asta, recunoscu Pok Sur.

Cen Nim fu mişcată de înţelegerea pe care i-o arăta Pok Sur.

— Lui An Zun Seb i s-a năzărit că trebuie să scape de mine, continuă ea şi, sub pretext că i-a dispărut ceasul de mînă, a chemat doi agenţi care m-au percheziţionat. Eu ştiam însă că ceasul e în buzunarul lui.

— Dacă ştiai, de ce ai tăcut şi n-ai spus agenţilor că ceasul se află la el ? o întrebă plină de indignare Pok Sur.

— Crezi tu că agenţii m-ar fi crezut pe mine, sau pe patron ? Să zicem totuşi că m-ar fi crezut şi l-ar fi percheziţionat pe An Zun Seb şi ar fi găsit ceasul la el. Sigur că în acest caz ar fi spus că nu acela era ceasul care dispăruse, ci altul. Poliţiştii au vrut să mă ia cu ei, dar el s-a împotrivit spunîndu-le că n-avea nici un rost să mă aresteze. După ce au plecat şi am rămas din nou cu el, mi-a spus cu nepăsare : „Ei, şi acum pleacă unde ştii, aici nu mai ai ce căuta, ai înţeles ? Te-ai făcut de rîs. Eu am nevoie numai de oameni cinstiţi în preajma mea !“ N-am avut încotro, a trebuit să plec, pentru că altfel mizerabilul ar fi fost în stare să mă bage în puşcărie. Înainte de a ieşi din birou am văzut ceasul la mîna lui şi l-am întrebat : „L-aţi găsit ? Unde ?“... „Nu face pe proasta, mi-a răspuns el liniştit. Cînd au venit agenţii te-ai speriat şi l-ai aruncat. Asta nu înseamnă însă că n-ar putea să dispară din nou ; de aceea fă bine şi nu te mai întinde la vorbă, hai, pleacă imediat.“

În timp ce povestea, ochii lui Cen Nim scăpărau de ură. Pok Sur nu ştia ce să-i spună, căci ea s-ar fi aşteptat la orice din partea lui An Zun Seb dar nu la o astfel de josnicie.

Deodată, cu un gest hotărît, Cen Nim îşi deschciă bluza şi, scoţînd de acolo o hîrtie, o întinse lui Pok Sur spunîndu-i :

— De mine a scăpat el uşor, dar nu vreau să scape şi de ceilalţi muncitori tot atît de uşor. Uite, asta e lista celor care urmează să fie concediaţi. Am vrut să i-o dau lui Ciun Sik, dar nu l-am găsit acasă. De aceea am venit la tine.

Acum lui Pok Sur nu-i mai părea rău că din cauza vizitei lui Cen Nim nu se dusese la adunare, ci dimpotrivă, căută să-şi arate toată recunoştinţa

faţă de ea. Auzind paşi în curte ea ascunse în grabă hîrtia.

— E cineva acasă ? se auzi în dreptul uşii glasul domol al lui Ton Phir.

Ton Phir arătase o atenţie deosebită lui Pok Sur încă de acum trei ani, cînd ea trecuse pentru prima dată pragul fabricii. El o povăţuise în problemele profesionale, o lămurise în cele politice şi se străduise întotdeauna s-o evidenţieze printre celelalte muncitoare. Cînd avea de transmis cuiva vreo ştire sau cînd trebuia chemat medicul ca să îngrijească vreun muncitor bolnav sau accidentat, o alegea întotdeauna pe dînsa, pentru că o socotea cea mai devotată ucenică şi vedea în ea o viitoare revoluţionară convinsă. Cînd fusese arestat, Pok Sur îi dusese regulat pachete la închisoare şi fusese chinuită de nerăbdare să-l vadă din nou liber. În ultimul timp, însă, fata îşi dădea tot mai mult seama că Ton Phir nu avea o poziţie justă faţă de ceilalţi muncitori şi într-o bună zi cuteză, cu destulă sfială, dar cu toată sinceritatea să-i spună părerea ei. El îi răspunsese însă scurt şi tăios :

— Tu nu eşti încă în stare să înţelegi unele lucruri.

Din ziua aceea Ton Phir nu mai vorbise cu ea. Şi, acum, iată-l pe înfumuratul Ton Phir care, aşa cum îl socotea ea, depăşise anii tinereţii, venind pe neaşteptate la dînsa. Mulţi dintre tovarăşii lor spuneau pe faţă că Ton Phir ar fi un trădător, dar ea nu credea una ca asta şi, totuşi, se hotărîse să fie cu luare aminte.

Intrînd în casă, Ton Phir o întrebă fără să stea prea mult pe gînduri :

— Ciun Sik e la tine ?

— Nu.

— L-am căutat acasă la el, dar nu l-am găsit şi gazda lui mi-a spus că ar fi plecat la tine. Unde s-o fi dus ?

— Știu eu ? Mi se pare că avea de gînd să se ducă la cinematograf, minți Pok Sur.

— N-am ce zice, mormăi Ton Phir, a găsit momentul pentru distracții !

Voi să mai spună ceva, dar cînd dădu cu ochii de Cen Nim, tăcu și se încruntă.

— Eu am să plec acum, îi spuse Cen Nim lui Pok Sur, și apoi, fără să se uite la Ton Phir, ieși din casă, plină de demnitate.

Cînd rămaseră singuri, Ton Phir o întrebă pe Pok Sur :

— Ai să-l mai vezi azi pe Ciun Sik ?

— Nu.

— Dar am nevoie de el.

— Ce pot să fac, dacă nu știu unde o fi ?

— Si totuși trebuie să-l găsim.

— Dar de unde să-l iau ?

— Găsește-l și spune-i că Ton Phir are nevoie de el. La revedere !

Urmărindu-l cu ochii, în vreme ce se depărta, Pok Sur se întreba dacă să se bucure sau nu de vizita pe care i-o făcuse Ton Phir. În orice caz, trebuia să-și înștiințeze tovarășii despre cele două vizite neașteptate. Era prea tîrziu să se mai ducă la adunare și, de aceea, se hotărî să-l aștepte pe Ciun Sik, cu orice risc, pe una din străduțele din preajma locului unde se ținea adunarea.

Era tîrziu, străzile cartierului muncitoresc, unde oamenii se culcau de obicei devreme și se trezeau din somn odată cu zorile, erau pustii.

Pok Sur mergea repede spre locul unde se aștepta să-l întîlnească pe Ciun Sik, fără să înceteze o clipă însă să tragă cu urechea în jurul ei, pentru a preîntîmpina primejdia de a fi urmărită de vreun copoi și să atragă astfel nenorocirea asupra tovarășilor ei.

Cînd ajunse foarte aproape de locul stabilit, se ivi lîngă ea, ca din pămînt, umbra întunecată a lui

Nak Pomi, care străjuia locul adunării. El o prinse de mînă ca pe o fetiță neascultătoare și o trase grăbit în umbra celei mai apropiate porți unde, șoptind furios, începu s-o dăscălească :

— Va să zică așa respecți consemnul ? Cînd ți s-a spus să vii ? Ai găsit ceva mai important de făcut ? Uite ce tîrziu ai venit ! Șterge-o imediat înapoi. În curînd au să înceapă să se împrăștie...

— Dă-mi drumul, prostule ! Cunosc și eu consemnul !... Tot atît de bine ca și tine ! N-am întîrziat pentru fleacuri... Am la mine lista tovarășilor pe care direcția vrea să-i concedieze.

— Ce vorbești ?

— Chiar așa.

— Și cum ai pus mîna pe ea ?

— Mi-a adus-o Cen Nim.

Nak Pomi se înflăcără din cale afară la auzul cuvintelor lui Pok Sur și ardea de nerăbdare să-și înștiințeze tovarășii despre un eveniment atît de important și totodată atît de neplăcut. Își aminti însă îndată că sub nici un pretext, nu putea să-i fie iertată părăsirea postului în momentul acela și, oftînd resemnat, rămase pe loc, să-și facă datoria pînă la capăt. Cît n-ar fi dat el însă să poată fi de față în clipa cînd tovarășii vor vedea lista adusă de Pok Sur, să poată admira unele mutre acre și nehotărîte. Cu o jumătate de oră în urmă, cînd părăsise adunarea ca s-o schimbe din post pe E Sun, care făcuse de gardă în stradă înaintea lui, ședința era în toi și se desfășurau discuții înverșunate cu unii tovarăși, care susțineau că cererile muncitorilor adresate direcției erau exagerate și că e mai bine „să nu zgîndărești tigrul cît timp nu se năpustește el asupra ta !“ Ciun Sik le răspunsese în zeflemea : „Numai că dacă tigrul se năpustește asupra ta, nu mai ai timp să-l zgîndărești, e prea tîrziu“.

Nak Pomi ardea de nerăbdare să afle cum se terminaseră discuțiile dintre tovarășii lui. Acum

ştia că lista pe care o adusese Pok Sur îi va hotărî în sfîrşit şi pe toţi cei nehotărîţi, care erau înclinaţi să aleagă calea de mijloc, ca şi cum ar fi fost cu putinţă să rezolve ceva fără să întărîte tigrul, ori chiar fără să se ducă în pădure, aşteptînd liniştiţi ca „domnul tigru“ să se îmblînzească singur, renunţînd de bunăvoie la firea lui sălbatică.

— Treci drumul şi intră pe poarta aceea din faţă, îi spuse el lui Pok Sur. Acolo ai să-l găseşti pe Moş Sutică şi el o să te ducă unde trebuie. Cît despre Cen Nim, orice s-ar spune, ea rămîne tot fată de muncitor ; mai curînd sau mai tîrziu asta iese la ivcală limpede ca lumina zilei.

Capitolul XXXV

Trecuse de mult miezul nopţii, cînd adunarea luă sfîrşit. Sorbind cu nesaţ aerul proaspăt al nopţii, Ciun Sik, Ki Thia şi Nak Pomi se întorceau acasă foarte obosiţi, dar fericiţi.

Întrunirea fusese furtunoasă. Cei mai mulţi muncitori erau de partea lui Ciun Sik, pe care-l susţinuseră cu însufleţire, pentru că formulase nişte cereri drepte şi bine gîndite, pe care le dezbătuse în amănunt cu o zi înainte cu Hen Ciol. Se găsiseră însă şi unii tovarăşi, dintre cei care mai înainte făcuseră mai multă gălăgie decît toţi, care şovăiau şi tremurau tocmai acum, cînd aflaseră că venise vremea să treacă la fapte. Ei încercau să-şi justifice lipsa de hotărîre şi teama de răspundere, susţinînd că „modernizarea fabricii nu era deocamdată decît un proiect iluzoriu şi că nu era de loc sigur că direcţia fabricii va concedia muncitori, că era foarte primejdios să-şi supraestimeze

forţele şi, în concluzie, că era mult mai înţelept să se amîne trecerea la acţiune. Sigur că dacă ar începe cu adevărat concedierile, s-ar schimba treaba şi atunci nu ar fi prea tîrziu să stîrnească din nou toată zarva. Acum era însă prea devreme şi n-avea nici un rost să se arunce în gura tigrului".

Adunarea se împărţise în două tabere care nu izbuteau să ajungă la o concluzie comună şi să-şi însuşească un plan comun ; îşi risipeau forţele căutînd să se convingă una pe alta. Ieşirea din impas se datorase listei de concedieri aduse de Pok Sur ; mulţi dintre cei care se împotriviseră propunerilor lui Ciun Sik avură „bucuria" să-şi vadă numele trecut în fiţuica patronului. Careva îşi dădu cu părerea că această listă faimoasă nu era decît un fals grosolan, de care Ciun Sik se folosise pentru a-i atrage de partea lui pe cei şovăielnici. Micul curier Sun En se repezise însă înfuriat ca un pui de tigru asupra celui care încerca să arunce bănuieli că lista n-ar fi adevărată :

— Un fals ? ! strigă el. Nu poate fi vorba de nici un fals, căci eu cunosc mai bine decît oricine iscălitura Păroşului şi pe această listă se poate desluşi limpede.

Pe listă erau trecuţi cam o sută de muncitori ; deci cam a treia parte din numărul celor care îşi cîştigau pîinea trudind în fabrica lui Kim Dea Tan erau ameninţaţi cu concedierea. Groaznicul coşmar al şomajului devenea astfel o realitate. Aşa că, pînă la urmă, cererile care trebuiau înaintate direcţiei fuseseră aprobate aproape în unanimitate. Chiar şi puţinii „adepţi ai aşteptării" încetaseră să se mai împotrivească. Lipsiţi cum erau de încredere în propriile lor forţe căzuseră într-o stare de demoralizare grea, avînd în faţa ochilor priveliştea exclusivă a unui viitor mohorît, aducător de noi nenorociri şi de suferinţe cumplite.

Ciun Sik şi prietenii lui triumfau ; în seara aceea cîştigaseră prima lor victorie reală, deşi îşi

dădeau bine seama că era încă destul de neînsemnată şi că de-abia de acum înainte îi aştepta adevărata luptă. Indiferent însă de felul cum avea să se sfîrşească actualul lor conflict cu direcţia, din clipa aceasta muncitorii din fabrica lui Kim Dea Tan reprezentau o forţă de temut, şi mulţi dintre cei care porniseră acum la luptă n-aveau să mai lase armele din mîini niciodată.

În drum spre casă, prietenii nu scoaseră aproape nici un cuvînt. Pok Sur îl înştiinţase pe Ciun Sik că Ton Phir îl căutase şi că voia să-l vadă, iar Ciun Sik se pregătea acum sufleteşte pentru această întîlnire. La rîndul lui, Nak Pomi se gîndea că Pok Sur era o fată drăgălaşă şi cu suflet bun şi că lui îi plăceau foarte mult aerele ei de severitate. Cît despre Ki Thia, el compunea în minte versurile unui cîntec nou :

„Noi nu ne temem nici de duşmani, nici de furtuni !
Uneşte-ţi rîndurile strîns, clasă muncitoare !
Inainte ! Inainte !..."

Îşi aminti că mai întrebuinţase cuvintele „Înainte ! Înainte !" în cel puţin alte două cîntece, şi cum nu-i plăcea să se repete, îşi frămînta acum mintea să găsească un nou cuvînt care să sune altfel, dar care să aibă acelaşi înţeles atît de drag inimii lui : „Înainte !"

Cînd ajunseră acasă, cei trei prieteni îl găsiră pe Ton Phir întins pe unul din *can*-urile lor şi sforăind liniştit. Ciun Sik îşi privi musafirul zîmbind şi, arătîndu-l din ochi tovarăşilor, le şopti :

— Fraţilor, n-aveţi încotro, trebuie să vă mai plimbaţi puţin pe afară.

Nak Pomi şi Ki Thia nu se împotriviră. Ar fi fost bucuroşi să stea toată noaptea în frig, afară, numai ca Ciun Sik să izbutească să-l convingă pe Ton Phir să-şi recunoască greşeala şi să treacă de partea lor.

Ton Phir, care avea un somn foarte uşor, deschise ochii şi-l privi lung pe Ciun Sik. Tăcu cîteva clipe, de parcă n-ar fi găsit cuvintele, şi apoi, îndreptîndu-şi privirea în altă parte, spuse :

— Am ştiut de adunarea voastră. Văd că v-aţi descurcat foarte bine şi fără mine, şi asta mă bucură, cu toate că vouă vă pasă prea puţin de tovarăşii care au mai multă experienţă. Foarte bine, faceţi cum vă taie capul ! Eu însă am venit la voi pentru că mie aşa mi-a dictat conştiinţa, că trebuie să vă previn că şi un orb ar putea să vadă ce urmăriţi. Şi te rog foarte mult să nu mai pui agenţii tăi pe urmele mele ! Au încercat ei alţii, mai deştepţi, să facă asta şi tot n-au putut scoate nimic de la mine !

Ton Phir îşi dădu seama că spusese tocmai ce n-ar fi vrut să spună şi de aceea se supără din ce în ce mai mult, iar Ciun Sik, la rîndul lui, se gîndea că dacă va încerca să-i răspundă lui Ton Phir şi-i va scăpa un singur cuvînt nelalocul lui, îl va pierde din mînă pentru totdeauna. Amîndoi erau conştienţi că doreau împăcarea şi nu o ruptură definitivă.

— Tu ne împingi spre grevă — reluă Ton Phir discuţia — şi această grevă va suferi în mod inevitabil un eşec răsunător.

— Rămîne de văzut.

— Nu-ţi dai seama că organizatorii grevei vor fi arestaţi ? Toate ca toate, dar trebuie să înţelegi odată că domnului An Zun Seb n-o să-i fie ruşine să cheme poliţia. Apoi mai sînt şi spărgătorii de grevă, care vor ieşi ca melcii după ploaie ; tineretul îşi va pierde cumpătul şi va capitula. Atunci direcţia nu va avea decît să-şi impună condiţiile.

Ciun Sik răspunse foarte liniştit :

— Întîi şi întîi, am încredere în tovarăşii noştri, iar în al doilea rînd, vom fi susţinuţi de muncitorimea din toate fabricile şi uzinele oraşului. Am

şi vorbit cu cîte cineva, m-am mai sfătuit cu unii, cu alţii...

— După tine, bineînţeles, totul va merge ca pe roate.

— Dumneata ce ai vrea ? Să tăcem ? Îţi închipui că noi născocim conflicte din senin şi vorbeşti cu noi de sus, pentru că sîntem mai tineri. Nu te contrazic, eşti un om care a trecut prin multe. Dar asta nu-ţi dă dreptul să ne spui nouă, tineretului : „Aşteptaţi să mai creşteţi un pic şi abia după asta să aveţi pretenţia la un tratament mai omenos. Deocamdată însă răbdaţi-i mai departe în cîrca voastră pe domnii patroni şi nu făceţi gălăgie".

— Eu n-am spus asta.

— Eu socotesc că chiar dacă nu vom obţine acum nimic, ci dimpotrivă, vom avea de suferit, trebuie să suferim !

Lupta va fi pentru noi o şcoală foarte bună, iar pentru mine şi pentru toţi tovarăşii mei va fi prima lecţie de luptă revoluţionară. Dumneata ştii prea bine că în toată ţara izbucnesc, cînd ici, cînd colo, greve muncitoreşti şi revolte ţărăneşti, iar detaşamentele de partizani ale lui Kim Ir Sen [1] duc lupte îndîrjite cu unităţile militare japoneze. Dacă aşa stau lucrurile, crezi că nu ne rămîne altceva de făcut decît să tăcem chitic şi să stăm deoparte lăsîndu-i pe alţii să lupte pentru noi ?

Ciun Sik tăcu o clipă şi apoi reîncepu deodată cu glas schimbat, blînd :

— Ne aşteaptă zile grele ! Vino alături de noi !... Întoarce-te la noi !...

---

[1] În deceniul al patrulea, rezistenţa poporului coreean împotriva ocupanţilor japonezi a luat un puternic avînt. Detaşamentele de partizani organizate în 1931, pe teritoriul manciurian, de tov. Kim Ir Sen, au luptat mînă în mînă cu mişcarea de eliberare naţională din interiorul ţării pentru izgonirea japonezilor. Între 1931 şi 1936, data apariţiei romanului lui Han Ser Ia, au avut loc 23.928 de ciocniri între partizani şi trupele japoneze de ocupaţie (n. r.).

Ton Phir nu se aşteptase ca discuţia lor să ia o astfel de întorsătură. Pe chipul lui se ivi o expresie neobişnuită şi, pentru a-şi ascunde slăbiciunea, strigă :

— Pe cine chemi lîngă voi ? Pe un demagog ? Pe un oportunist ? Pe un trădător ? !

— Ei lasă !... Să dăm uitării lucrurile astea !

— O, nu, nu ! Eu n-am să pot uita niciodată !

— Atunci... vrei să spui că o să te ţii din nou deoparte, chiar dacă noi o să declarăm grevă ?

Ton Phir ghici acum gîndul ascuns al lui Ciun Sik : „Te pomeneşti că tocmai dumneata ai să fii un spărgător de grevă, dacă noi n-o să ieşim la lucru ! ?“

Ton Phir nu se gîndise la una ca asta. Într-adevăr, dacă muncitorii din fabrica lui Kim Dea Tan vor începe greva, atunci el ce-o să facă ? Deşi era împotriva grevelor, totuşi n-avea să-şi trădeze tovarăşii, nici nu va merge alături de duşmanii clasei muncitoare.

— Nu ! Atunci am să fiu alături de voi, răspunse Ton Phir.

— De ce tocmai atunci, nu şi acum ?

Ton Phir nu răspunse. Ciun Sik înţelese că mîndria îl împiedica să dea glas adevăratelor lui sentimente şi că avea să se încăpăţîneze pe poziţia asta încă o bucată de vreme. Lui Ton Phir nu-i fusese uşor să vină la el ; de aceea, Ciun Sik îi iertă totul.

Capitolul XXXVI

La o săptămînă după întîlnirea cu E Sun în cabinetul directorului, Ken Dea primi o scrisoare de la ea.

Primul lui gînd a fost : „La ce bun ? ! Trecutul nu se mai întoarce şi nici n-ar avea rost. Ne-am

alege doar cu noi neînţelegeri, noi suferinţe, care la urma urmelor ar duce la acelaşi rezultat. Parcă eu sînt singurul vinovat că s-a întîmplat aşa ?"

Ken Dea încerca să se convingă că această dovadă de atenţie din partea lui E Sun nu-l impresiona de loc. Se înşela. În primul rînd, îi făcea plăcere gîndul că fata nu e încă în stare să-l uite ; în al doilea rînd, viaţa lui era atît de monotonă, încît scrisoarea lui E Sun părea un adevărat eveniment.

— Ce scris uimitor — îşi spunea cu glas tare, privind plicul cu indiferenţă prefăcută — o adevărată artă. Nu degeaba se spune că scrierea noastră e făcută pentru femei.

În cele din urmă, după ce îşi lăsase destul răgaz ca să-şi dovedească sie însuşi tăria de caracter, Ken Dea deschise scrisoarea, care nu cuprindea de altfel decît aceste rînduri :

„Domnule Kim,

Vă rog să mă iertaţi că vă deranjez, dar credeţi-mă că nu v-aş fi scris dacă ar fi fost vorba de lucruri neînsemnate. Trebuie să vă vorbesc. Vreau să sper că nu veţi refuza să vă întîlniţi cu mine. Nu ştiu dacă sînteţi liber astă-seară ; de aceea vă voi aştepta nu numai astăzi, dar şi mîine seară între orele 9 şi 10. Veniţi cînd vă convine.

La revedere,
Pak E Sun"

Această scrisoare îl puse pe gînduri pe Ken Dea. „De ce are nevoie de mine ? se întreba el, îmbrăţişînd cu privirea cele cîteva rînduri. Ca să-mi facă destăinuiri ? Mă îndoiesc, altfel scrisoarea ar fi avut cu totul alt ton, pe cînd aşa e o adevărată scrisoare de afaceri. Aşadar, mă aşteaptă azi şi mîine. Cînd îmi convine să mă duc ? Deocamdată, slavă domnului, nu sînt încă însurat şi fac ce

vreau cu timpul meu şi cu persoana mea. E adevărat că sînt angajat faţă de Hen Ok, dar astea sînt fleacuri. Trebuie să se obişnuiască de pe acum cu faptul că eu pot să am interesele mele personale şi cunoscuţii mei, pe care-i frecventez singur. Oricum, mai bine mă duc mîine ; altfel E Sun o să înceapă să se creadă, şi să-şi închipuie că sînt gata să alerg după ea la orice semn."

Toată ziua îl obsedă scrisoarea lui E Sun şi, cu cît se apropia seara, cu atît căuta să se înfrîneze şi să aştepte pînă a doua zi ; însă dorinţa de a se duce în aceeaşi seară devenea şi ea tot mai vie.

La ora opt, Ken Dea scoase din raft un volum de Kant [1] şi, întins pe *can*-ul lui, încercă să-şi demonstreze sie însuşi că n-are de gînd să se ducă nicăieri. Parcurse cîteva pagini, după care băgă de seamă că nu înţelesese nimic din cele citite.

La opt şi jumătate sări din pat, se îmbrăcă şi ieşi în stradă. Abia atunci îşi aduse aminte că nu ştia adresa. Scoase din buzunar scrisoarea şi se apropie de un felinar. Citind numele străzii îşi dădu seama că trebuia să se ducă tocmai la marginea oraşului.

Sări într-un tramvai, se aşeză pe o bancă liberă şi abia atunci îşi dădu seama că ziua întreagă fusese chinuit de dorinţa de a se întîlni cu E Sun.

„Scrisoarea e scrisă pe hîrtia cea mai ieftină, se gîndea el. Se vede că o duce greu. Ar trebui s-o ajut şi, desigur, am să încerc, însă în aşa fel, încît să nu se simtă jignită." I se părea că n-are faţă de ea nici un alt sentiment, decît un fel de milă inexplicabilă. De fapt, era însă o afecţiune duioasă.

Între timp, Ken Dea ajunse în nişte fundături ale Seulului. Mergea pe nişte ulicioare întortocheate, murdare şi nepavate, care semănau una cu alta ca două picături de apă. Aici trăieşte E Sun ?! Îşi arsese degetele aprinzînd nenumărate chibrituri

[1] *Immanuel Kant* (1724 -1804), cunoscut filozof german idealist (n. r.).

şi încercînd să descopere numele fundăturilor şi numerele caselor. Nu existau însă nici nume de străzi, nici numere de case. Se vede că locuitorii din partea locului socoteau că poştarii, poliţiştii şi agenţii fiscali îi puteau găsi şi fără aceste amănunte pe cei căutaţi ; cît despre persoanele simandicoase, ele nu se abăteau niciodată pe aici.

Curînd Ken Dea isprăvi chibriturile şi tocmai atunci simţi o nevoie îndîrjită să fumeze. Îşi spuse furios : „Mă tot învîrtesc ca un prost încoace şi încolo!" totuşi continuă să bată la toate porţile. Din case i se răspundea, fără ca cineva să iasă afară. El urma îndrumările primite întocmai ca un copil ascultător, pînă cînd ajunse să piardă orice nădejde nu numai că o s-o găsească pe E Sun, dar chiar că o să mai iasă din acest labirint. Într-un tîrziu, soarta se îndură de el. Împins de curiozitate, un băieţandru, auzind un glas necunoscut care întreba obosit de o adresă, se apropie de Ken Dea. Înfăţişarea impunătoare a necunoscutului îl încîntă şi primi bucuros să-l conducă. Intrară împreună într-o mică fundătură, apoi străbătură un fel de curte de trecere.

— Aici e, spuse băiatul.

În aceeaşi clipă se auzi glasul lui E Sun.

— Kim-*sonsenim !* Credeam că nu mai vii.

— În sfîrşit ! spuse Ken Dea răsuflînd uşurat. Nu e de loc uşor să te găsească cineva.

— Nu mi-a dat prin minte să-ţi schiţez un plan sau, mai bine zis, m-am gîndit la asta prea tîrziu, după ce apucasem să trimit scrisoarea. După cum vezi, oraşul nostru se modernizează mereu, dar aici totul cade treptat în paragină.

Fata vorbea cu prietenie şi încă din prima clipă el se simţi bine lîngă dînsa.

Se apropiară amîndoi de o căsuţă.

— Am ajuns, spuse E Sun.

Acum trebuiau să străbată însă o curticică, de

care ai fi zis că e mai degrabă un fel de groapă larg deschisă.

— Atenţie — spuse E Sun — te rog să calci numai pe urmele mele, altfel ori nimereşti într-o băltoacă, ori te împiedici de cine ştie ce.

„Ce încîntătoare e !" se gîndea Ken Dea. Inima i se umplea tot mai mult de duioşie şi tandreţe. Acest sentiment dispăru însă într-o clipă cînd, intrînd în casă, dădu cu ochii de un tînăr care se ridică pentru ca să-l întîmpine şi care avea înfăţişarea cuiva care s-ar simţi ca la el acasă.

— Ciun Sik ! se prezentă tînărul întinzîndu-i mîna.

— Kim Ken Dea.

— Vă mulţumesc că aţi venit. De fapt, eu v-am invitat aici. Sper că mă veţi ierta ! Credeţi-mă că n-aş fi îndrăznit să vă deranjez, dacă ar fi fost vorba numai de mine sau de E Sun. Ea mi-a vorbit însă atît de mult de dumneavoastră, încît am căpătat nădejdea că aţi putea să ne daţi o mînă de ajutor într-o chestiune foarte serioasă.

— Sînteţi prietenul din copilărie al lui E Sun, nu-i aşa, întrebă Ken Dea, încercînd să-şi ascundă dezamăgirea.

— Da.

— Mi-a vorbit de dumneavoastră. Nu ştiu cu ce aş putea să vă fiu de folos, dar în orice caz, tot ce stă în puterile mele...

— Vezi, Ciun Sik ! zise cu bucurie E Sun. Ţi-am spus eu : Nu se poate să nu ne ajute Ken Dea-si !

Se aşezară : bărbaţii unul în faţa celuilalt, iar fata mai la o parte. Pe faţa ei se putea citi : „Eu mi-am făcut treaba : mai departe, înţelegeţi-vă singuri".

— De mult doream să vă întîlnesc, începu Ciun Sik.

— Şi eu la fel, răspunse Ken Dea. E Sun mi-a vorbit des de dumneavoastră... Aveţi în ea o prietenă credincioasă.

— Nici nu-i de mirare ! Ne cunoaştem aproape din faşă.

— Eu, din păcate, n-am prieteni, oftă Ken Dea, aruncînd pe furiş fetei o privire plină de mustrare.

Ciun Sik înţelese aluzia pe care o făcuse fetei şi răspunse :

— Asta depinde numai de dumneavoastră, *Sonsenim.*

— E un fel de a spune...

— Sînt sigur de asta.

— Nu, Ciun-Sik-si, voinţa noastră e o iluzie. Nu sîntem noi stăpînii soartei. Soarta se joacă cu omul !

— Credeţi în destin ? !

— Eu mă refer, bineînţeles, la concursul de împrejurări care atît de rar este favorabil omului. Şi dragonul din legendele noastre străvechi nu e altceva decît întruchiparea destinului pe care îl înfruntă eroii.

— Şi îl înving ! adăugă Ciun Sik cu convingere.

— Din milioanele de oameni învinge unul ; cît despre ceilalţi, istoria păstrează cea mai adîncă tăcere.

— Dumneavoastră tăgăduiţi un fapt evident, şi anume că istoria nu e scrisă de o singură persoană, ci de popoare. Eu, de pildă, mă socotesc una cu poporul, vreau să mă dăruiesc pe de-a-ntregul poporului şi nu-mi bat capul de loc cu întrebarea dacă numele meu o să intre sau n-o să intre în istorie.

— Iarăşi m-aţi înţeles în sensul cel mai strict al cuvîntului ! spuse Ken Dea cu ciudă. De altfel... asta n-are importanţă. Aţi spus că aveţi o treabă cu mine ? Spuneţi, vă rog, eu vă ascult şi sînt gata să vă ajut.

— Aţi fost de curînd la noi la fabrică, nu-i aşa ?

— Da. Numai că... vă rog să nu vă închipuiţi că am de gînd să mă ocup, fie chiar în cea mai mică măsură, de afacerile tatălui meu. M-am dus la fa-

brică doar din curiozitate sau, dacă vreţi, din datorie.

— Vă rog să mă iertaţi, dar nu înţeleg prea bine despre ce fel de datorie vorbiţi ?

— Am vrut să văd în ce condiţii lucrează muncitorii noştri.

— Şi aţi rămas mulţumit de cele ce aţi văzut ?

— O, nu, sigur că nu ! I-am şi spus asta domnului An Zun Seb. El m-a ascultat cu atenţie şi mi-a făgăduit că o să ia măsuri în vederea îmbunătăţirii condiţiilor de muncă.

— Cum credeţi ? Din ce considerente ?

— Bineînţeles că nu din considerente umanitare. E greu să crezi că un fabricant ar putea fi dezinteresat, mai ales cînd e vorba de directorul vostru. El e un om de afaceri sută-n sută.

— Dacă-i aşa, ce l-a putut face să vă făgăduiască ?

— Cum să vă spun... În parte, eu am asupra lui o anumită influenţă, iar apoi... domnul An Zun Seb consideră că îmbunătăţind viaţa muncitorilor va trage din asta foloase indiscutabile. Producţia va creşte, preţul de cost va scădea.

— Dumneavoastră credeţi în avantajul reciproc ?

— An Zun Seb se gîndeşte în primul rînd la el. Dar ceva-ceva o să mai pice şi muncitorilor.

„Băieţandrul ăsta mă descoase — se gîndea Ken Dea — dar fie ; o să vedem îndată unde vrea să ajungă şi apoi, unde m-au adus ? Asta nu e camera unei fete..."

— An Zun Seb v-a indus în eroare, spuse Ciun Sik. Sînteţi greşit informat despre cele ce se petrec în fabrică.

— Prea mă socotiţi naiv, spuse jignit Ken Dea. Să nu credeţi că e uşor să-mi arunce cineva praf în ochi. Doar şi eu mă descurc puţin în materie de economie politică şi ştiu ce e lupta de clasă. E mai mult ca sigur că domnul An Zun Seb îmi

ascunde adevăratele lui planuri. Mai mult decît atît, el le ascunde chiar față de domnul Kim Dea Tan. Totuși, nu e chiar atît de greu să ghicești cîte ceva. În ce-l privește pe An Zun Seb, părerile noastre se potrivesc, Ciun Sik-si.

— Poate, poate, se grăbi să recunoască Ciun Sik.

În această grabă, lui Ken Dea i se păru că ghicește o oarecare neîncredere și de aceea începu să vorbească cu mai multă însuflețire.

— Vedeți dumneavoastră, dacă ar fi după mine, eu n-aș fi început o discuție pe tema asta ; mi-e destul de neplăcut, dar mă supun dorinței lui E Sun-si și dorinței dumneavoastră ca reprezentant al muncitorilor întreprinderii cu care eu am, din păcate, o oarecare legătură. N-aș vrea să fiu judecat greșit și mai ales nu doresc de loc ca familia mea să fie pusă pe același plan cu familia lui An Zun Seb. Directorul firmei e un afacerist inveterat și lipsit de scrupule, o lichea, un parvenit, pe cînd tatăl meu e un comerciant cinstit. Știu bine că dumneavoastră considerați că toți fabricanții sînt în fond la fel, dar credeți-mă, lucrurile par așa numai de la distanță.

— Nu mă îndoiesc de cinstea lui Kim Dea Tan, spuse răspicat Ciun Sik.

— Ca muncitor, sigur că această problemă nu are de ce să vă intereseze ; dar nu strică să-ți cunoști și patronii, pentru că asta poate fi de folos. Eu, de pildă, sînt ferm convins că dacă tatăl meu ar fi un patron cu depline puteri, așa cum a fost înainte, ați fi izbutit să evitați nenumărate conflicte. Din păcate, adevăratul stăpîn al firmei e An Zun Seb. 65% din acțiunile noastre sînt în mîinile lui. În clipa în care și-a adus capitalul în afacerea noastră, a pus condiția ca tatăl meu să nu se amestece în măsurile pe care le va lua. Tatăl meu îl urăște pe acest om, dar e obligat să-l suporte. Ce ar putea face ? Să provoace un con-

flict ? În acest caz, unul dintre ei ar fi nevoit să se retragă şi desigur că acesta ar fi tatăl meu. Atît eu, cît şi tatăl meu nu avem decît o singură posibilitate, şi anume să-l luăm pe An Zun Seb cu binişorul, mai ales că la ora actuală el e foarte interesat să întreţină cu noi cele mai bune relaţii. (Ken Dea trecu sub tăcere faptul că la baza acestui interes erau relaţiile lui cu Hen Ok.)

— Da, da, îl întrerupse Ciun Sik, vă înţeleg perfect.

E Sun asculta îngîndurată, căutînd să nu privească pe cei doi tineri. Se simţea atît de dezamăgită şi atît de jignită, încît nu-i lipsea mult să izbucnească în hohote amare de plîns. Fata îl socotise pînă atunci pe Ciun Sik un om deştept şi atîta tot — dar pe Ken Dea îl înălţase deasupra tuturor ; abia acum înţelegea deodată cu cît era mai neajutorat, mai inconsecvent şi mai mărginit Ken Dea decît prietenul ei.

Lui Ken Dea îi plăcea să vorbească mult. Cîndva, E Sun văzuse în această trăsătură un indiciu de spontaneitate şi temperament înflăcărat. Acum o străfulgeră însă gîndul : „Vorbeşte cu totul aiurea şi spune cu totul altceva decît ce gîndeşte. Se amăgeşte singur cu palavre".

Ciun Sik îi povesti lui Ken Dea cu de-amănuntul toate tertipurile lui An Zun Seb : despre aşa-zisul sistem premial, despre înscenarea cu examenul medical, despre apropiata modernizare a fabricii. Din cînd în cînd, Ken Dea îl întrerupea, exclamînd :

— Nu se poate !

Cînd Ciun Sik sfîrşi, Ken Dea spuse cu o indignare neprefăcută :

— Aud pentru prima dată despre toate astea. Vă mulţumesc că mi-aţi spus. Sper că sînteţi convins că n-am nici un amestec în toate aceste mîrşăvii.

— Desigur.

— Ce-i de făcut ? Spuneţi-mi, Ciun Sik, ce-i de făcut ? Cum să-l punem la punct pe acest mizerabil ?

— Noi ştim — spuse Ciun Sik privindu-l cercetător pe Ken Dea — că aţi stat la închisoare, că în timpul studenţiei aţi făcut parte din cercul marxiştilor. În anii aceia aţi fost prieten cu tovarăşul nostru Hen Ciol şi el ne-a vorbit despre dumneavoastră. După ce v-aţi întors în ţară n-aţi mai reluat însă vechile legături cu tovarăşii. Noi am aşteptat să veniţi singur la noi, dar n-aţi venit. Avem însă încredere în trecutul dumneavoastră şi nu ne îndoim de faptul că Ken Dea va fi de partea muncitorilor.

— Dar ce anume, ce anume trebuie să fac ?

— Nu vom îngădui ca tovarăşii noştri să fie concediaţi, ci vom zădărnici această blestemată modernizare a fabricii, recurgînd la orice mijloc de protest, chiar şi la grevă. Desigur că în faţa acestei împotriviri An Zun Seb va lua măsuri. Poate chema în ajutor şi poliţia. Vor începe arestări ; poate că vor fi şi victime...

— O, da ! Omul ăsta e în stare de orice !

— Nu mă îndoiesc. De aceea, dacă dumneavoastră veţi fi alături de noi, asta îi va face pe patroni să stea pe gînduri înainte de a hotărî să folosească asemenea mijloace de luptă.

— Dumneavoastră aţi vrea ca eu să acţionez împotriva tatălui meu ?

— Nu împotriva tatălui dumneavoastră, ci împotriva jafului şi a exploatării.

— Dar cine va înţelege asta ? O să iasă un scandal imens, despre care se va vorbi în toată Coreea. Fiul împotriva tatălui ! Îmi cereţi un lucru imposibil ! Tatăl meu nu este implicat în toate aceste ticăloşii, dar toţi vor crede că vinovatul este el, iar nu An Zun Seb. Am să fac tot ce-mi spuneţi, am să iau măsuri ca să-l influenţez pe An Zun Seb, numai nu-mi cereţi imposibilul !

— Cum doriţi, răspunse Ciun Sik. Eu am contat pe ajutorul dumneavoastră şi m-am gîndit numai la tovarăşii mei. Hen Ciol a spus aşa : „Trebuie să-l înştiinţăm pe Ken Dea. Dacă rămîne deoparte, se va pomeni fără să vrea în situaţia să fie socotit ca făcînd parte dintr-o familie de fabricanţi al cărei nume e pătat". Dar dacă acest gînd nu vă supără, Ken Dea-si, nu-mi rămîne decît să vă rog să mă iertaţi că v-am deranjat de pomană.

Ken Dea se făcu alb ca varul, iar fruntea i se acoperi cu broboane mari de sudoare.

— Eu sînt alături de voi cu tot sufletul, şopti el cu o înfăţişare rătăcită. Pînă acum m-am ţinut la o parte nu pentru că mi-aş fi schimbat părerile ; vă asigur că aş fi luptat alături de voi, dacă asta n-ar fi însemnat să mă ridic împotriva tatălui meu. Oare nu puteţi să înţelegeţi că dacă aş face una ca asta ar izbucni o tragedie în familia noastră ?

Deodată, E Sun, care tăcuse pînă atunci, începu să recite :

Mărite duh, mi-ai dat, mi-ai dat de toate,
Tot ce-am cerut. Şi nu-nturnaşi zadarnic
Obrazul tău prin flacără spre mine.

După care se opri şi izbucni în rîs.

Ieşirea ei părea o glumă ştrengărească.

— Nu te-nţeleg, o mustră Ciun Sik cu asprime.

Ken Dea se ridică în picioare. Spre deosebire de tînărul muncitor, el înţelegea că e luat în bătaie de joc, că frazele lui sforăitoare erau luate în rîs.

— E timpul să plec, spuse el, evitînd cu tot dinadinsul să o privească pe E Sun.

— Nădăjduiesc că această discuţie va rămîne între noi ? întrebă Ciun Sik.

— Se înţelege.

— Mulţumesc.

Şi acest „mulţumesc" răsuna ca o batjocură. A mulţumi unui om cinstit pentru faptul că e cinstit, înseamnă a te îndoi de cinstea lui.

— Vă conduc pînă la tramvai, se oferi Ciun Sik. Singur n-o să puteţi să vă descurcaţi aşa de repede. Cîndva vom ajunge şi noi să trăim ca oamenii, pe o stradă luminată, în case confortabile. Atunci o să vă rugăm să ne vizitaţi.

În noaptea aceea Ken Dea nu închise ochii o clipă. Nu ştia nici el de ce viaţa îl punea întotdeauna în fel de fel de „situaţii tragice" şi absurde. Dacă acum, în timpul conflictului dintre direcţie şi muncitori, el ar trece de partea muncitorilor, tatăl său n-ar putea suporta o asemenea lovitură. Iar dacă va rămîne deoparte, foştii lui tovarăşi nu-l vor ierta niciodată şi-l vor considera pierdut pentru totdeauna. El însă nu voia să se întîmple nici una nici alta.

Spre dimineaţă, Ken Dea luă o hotărîre. Va încerca să deschidă capul lui An Zun Seb. „În acest fel — îşi spuse el — voi putea aduce un folos cauzei muncitorilor. Nu e prea mult, dar totuşi e ceva."

Capitolul XXXVII

Lui Ken Dea, care venise la el pentru a-l îndupleca să satisfacă revendicările muncitorilor, An Zun Seb îi ţinu următorul logos :

— Umanismul tău e vrednic de toată lauda, dar nu se bazează pe realitate. Tu nu-ţi dai seama de adevărata situaţie. După războiul mondial a izbucnit o criză care a cuprins tot globul. Unii îşi

mai amintesc şi astăzi de ea şi se cutremură[1]. Această criză a ţinut douăzeci de luni. Criza actuală[2], însă, durează... de patru ani ! Şi nimeni nu-i întrezăreşte sfîrşitul. Unii optimişti strigă în gura mare : „Gata cu criza ! Se apropie un nou avînt al economiei !“ Prostii ! Asta nu-i decît o înviorare înşelătoare şi trecătoare, după care criza se va ascuţi şi mai mult. Ienul scade, preţurile cresc la mărfurile indigene ; străinii aplică în ţara noastră *dumping*-ul, îşi vînd produsele la preţuri scăzute, pentru ca să poată acapara piaţa noastră, iar noi, industriaşii coreeni, sîntem nevoiţi să ducem cu ei o luptă mai presus de puterile noastre. Materia primă s-a scumpit aproape de două ori, iar puterea de cumpărare este mai scăzută ca oricînd. Dacă nu vom lua măsuri dure şi hotărîte nu vom putea evita falimentul. Lucrul cel mai important, în momentul de faţă, este să micşorăm cheltuielile de producţie, să reducem preţul de cost şi să scădem preţurile la produsele finite. Iar acest lucru îl vom putea obţine numai prin creşterea simţitoare a productivităţii muncii şi prin economia mîinii de lucru. Nu e zi să nu auzi că iar a dat faliment o fabrică sau o întreprindere, iar piaţa de desfacere e acaparată de japonezi. La ora actuală, concurentul nostru cel mai periculos este „Kaneuty“[3]. Eu joc totul pe o carte : ori vom suferi un eşec răsunător, ori vom fi printre primii fabricanţi ai ţării. Deocamdată, însă, sîntem slabi, foarte slabi. Abia încep să trec la realizarea planurilor mele şi am planuri mari, grandioase, he-he ! În persoana mea „Kaneuty“ va întîlni un concurent de prima mînă.

---

[1] Referire la criza economică care a bîntuit lumea capitalistă între anii 1921 şi 1922 (n. r.).

[2] Este vorba de marea criză economică care a zguduit lumea capitalistă în perioada 1929—1933 (n. r.).

[3] Una dintre cele mai importante firme japoneze de textile (n. r.).

Ken Dea nu împărtăşea entuziasmul lui An Zun Seb sau, mai bine zis, nu-l înţelegea.

— Dar ce legătură are asta cu concedierea muncitorilor ? Văd că dezvoltaţi producţia, construiţi o nouă secţie, aţi achiziţionat utilaj nou de cea mai bună calitate...

— Dezvoltarea se va face pe seama concedierilor, răspunse An Zun Seb sigur pe sine.

— Nu înţeleg.

— Întreab-o pe Hen Ok a noastră şi ea o să-ţi explice. Am să arunc la gunoi toate motoarele cu gaz, pentru că s-au învechit, şi am să introduc războaie de ţesut noi şi puternice. Acolo unde pînă acum a fost nevoie de patru muncitori, vor lucra numai doi. În acest fel, datorită tehnicii moderne, care mă va costa o nimica toată, voi ridica productivitatea muncii şi, în plus, am să capăt şi posibilitatea de a mă limita la un număr mai restrîns de muncitori. În criza actuală, mulţi fabricanţi se vor prăbuşi sau vor ieşi din ea foarte zdruncinaţi. Pe cînd eu, datorită capitalului şi minţii mele, voi ieşi mai puternic şi nu împovărat de datorii care să mă ducă la faliment.

Din cuvintele lui An Zun Seb reieşea că pe el nu-l îndeamnă lăcomia de a stoarce profituri, ci necesitatea de a lupta şi de a rezista. Respingea cu o uşurinţă uimitoare toate argumentele lui Ken Dea.

Nu e destul să ai intenţii bune, cunoştinţe teoretice şi să fii însufleţit de o „nobilă indignare". Pentru a-ţi convinge adversarul trebuie să ai logică, perseverenţă şi să cunoşti la perfecţie situaţia reală. Ken Dea n-avea însă nici una din aceste calităţi şi în disputa cu An Zun Seb argumentele lui păreau bîiguiala naivă a unui copil.

Subdirectorul Cian Men Cion, palid, cu o înfăţişare rătăcită, intră în birou spunînd din mers cuiva care rămăsese pe coridor : „Aşteptaţi", şi apoi trase uşa după el.

— Domnule director, o delegaţie de muncitori, spuse el cu glas înăbuşit.

An Zun Seb luă o poză mîndră şi hotărîtă :

— Să intre.

Ken Dea se ridică de la birou şi se apropie de fereastră. (Era poziţia lui preferată, cînd nu voia să-i privească pe oameni în ochi.)

În pragul uşii se iviră E Sun, Ciun Sik şi încă vreo cîţiva oameni. Fără să ştie de ce, Ken Dea se roşi ca focul şi se întoarse cu faţa spre geam, ascultînd cu încordare fiecare cuvînt.

— Să vorbească unul singur, propuse Cian Men Cion.

— *Sonsenim,* se auzi după un scurt timp glasul gros al unui om mai în vîrstă. Lucrez în această fabrică de zece ani şi nu-mi vine uşor să mă despart de ea. Munca mea n-am făcut-o prea rău şi despre asta poate să spună cîte ceva şi domnul subdirector. Nimeni n-are de ce se plînge de mine. Cînd mi-au spus tovarăşii că sînt pe lista celor care urmează să fie concediaţi nu mi-a venit să cred, pînă nu m-am încredinţat cu ochii mei. Nu mi-aş fi închipuit niciodată că stăpînii au să mă arunce pe drumuri. Ei bine, să zicem că eu nu mai sînt tînăr şi că nu mai am aceeaşi putere de muncă. Dar atunci de ce îi concediaţi şi pe cei tineri şi pe cei puternici ? Domnul Cian Men Cion spune : criza. Dar să fim drepţi : în punga dumneavoastră nu a lovit prea rău. Ştim ce anume vă face să luaţi o măsură atît de nemiloasă. Aici nu e vorba de criză, ci de setea de a vă îmbogăţi şi mai mult. Arătaţi-vă om de înţeles, *sonsenim !* Dumneavoastră vreţi să vă îmbogăţiţi peste măsură, iar pe noi ne-a adus aici mizeria şi foamea. Gîndiţi-vă şi la alţii.

Urmă o tăcere apăsătoare.

„Şovăie, va ceda“, se gîndea Ken Dea cu bucurie, vrînd să se întoarcă, însă în aceeaşi clipă se auzi răspunsul plin de răceală al lui An Zun Seb.

— Convorbirea noastră va fi scurtă. Voi cereţi imposibilul. Vă gîndiţi numai la voi, pe cînd eu sînt nevoit să mă gîndesc la toţi. Pe umerii mei apasă toată greutatea.

— Deci... grevă ? exclamă muncitorul cu un glas în care nu ştiai bine dacă era numai durere sau şi implorare.

— Ha-ha, asta vrea să fie o ameninţare ? rîse prelung An Zun Seb.

— Nu, *sonsenim ;* e deznădejde. Pentru noi greva e o nenorocire. Gîndiţi-vă la ce împingeţi oamenii...

— Înţeleg, dar... nu pot să vă ajut cu nimic.

— Dacă e aşa... să mergem, se adresă muncitorul tovarăşilor săi. (În glasul lui se simţea o oboseală de moarte).

Muncitorii întîrziau să plece, în nădejdea că directorul se va răzgîndi şi va face unele concesii. Apoi se auziră nişte paşi uşori, măsuraţi ; cea dintîi care porni spre uşă fu E Sun. După ea ieşiră şi ceilalţi.

Uşa se închise.

— Ce-i de făcut ? întrebă alarmat Cian Men Cion.

— Să treci la acţiune, îi răspunse aspru directorul.

Ken Dea rămase singur cu An Zun Seb. Se aşternu o tăcere de plumb. Tînărul îşi feri privirea : dacă i-ar fi întîlnit-o, directorul ar fi citit în ea ură.

Cu toate că între el şi E Sun părea că totul se sfîrşise, în sufletul lui Ken Dea tot mai sălăşluiau duioşia şi speranţa că într-o bună zi, în clipa de cea mai grea cumpănă a vieţii, el o va căuta din nou. Nimeni n-are să-l înţeleagă ; numai ea singură o să-l înţeleagă şi... o să-l ierte. Un glas tainic îi spunea că această clipă va veni fără doar şi poate. Dar chiar în clipa asta E Sun plecase

fără să întoarcă măcar capul, plecase pentru totdeauna, ducînd cu ea o jignire şi un dispreţ neîmpăcat. El se dovedise nevrednic de ea, se pomenise fără să vrea în lagărul celor care o chinuiau... Şi una ca asta nu se iartă.

Pînă acum Ken Dea se legănase cu speranţa că era destul să vrea şi va putea să-şi facă nenumăraţi prieteni, că era de ajuns să întindă o mînă şi fiecare îl va întîmpina cu braţele deschise. Acum înţelesese însă că toţi cei pe care îi stima, de care ar fi putut avea nevoie, i-au întors spatele, că nici un prieten cinstit nu-i va mai strînge mîna.

Pînă acum, crezuse în cinstea tatălui său şi-l rugase fierbinte să-l convingă pe An Zun Seb să împiedice greva. Dar Kim Dea Tan îi răspunsese : „Directorul firmei ştie ce face. Eu nu mai sînt stăpînul fabricii şi mă spăl pe mîini". Ken Dea îşi implorase părintele să meargă împreună cu el la fabrică. Bătrînul se încăpăţînase, susţinînd cu înverşunare : „Pe mine nu mă priveşte". Şi, pentru a dovedi că totul se petrecea fără ştiinţa lui, plecase pentru cîteva zile din oraş. Nevoind să aibă nici un amestec, îi dăduse mînă liberă lui An Zun Seb.

Se prea poate ca bătrînul să fi nutrit o oarecare milă faţă de muncitori, dar această milă nu era în interesul lui şi, de aceea, prefera să fugă de propria-i conştiinţă...

— Ei, Ken Dea, pe cînd nunta ? îl întrebă pe neaşteptate An Zun Seb. Nu se mai poate amîna. Altfel am să ajung să închid ochii, fără să-mi văd nepotul.

— Îmi este totuna... — răspunse maşinal Ken Dea — vă rog numai... să... să nu mă chinuiţi... lăsaţi-mă în pace...

— Perfect ! îl întrerupse An Zun Seb, agăţîndu-se cu bucurie de cuvintele lui. Dacă ţi-e totuna, atunci lasă să hotărască Hen Ok. Cred că ea a pregătit de mult totul.

Ken Dea schiţă un gest de împotrivire, dar în aceeaşi clipă văzu alergînd prin curte poliţişti şi nu mai avu timp să se gîndească la el.

— Poliţia ! strigă el întorcîndu-se spre An Zun Seb.

— Sigur ! Pentru orice eventualitate, îi răspunse calm directorul. De ce ai încremenit la geam ? Şezi mai bine în fotoliu.

Deodată Ken Dea simţi că se rupe ceva în el. Se clătină încet şi se agăţă de pervazul ferestrei, fără să priceapă din prima clipă că se lăsase o tăcere înfiorătoare : maşinile se opriseră. Începuse greva.

Poliţiştii se făcură nevăzuţi prin secţii, dar nu trecu mult şi ieşiră de acolo, împingînd înaintea lor un grup de oameni. Ken Dea o recunoscu pe E Sun şi apoi pe Ciun Sik. Pierzîndu-şi cu totul cumpătul, ieşi în goană din birou şi o porni nebuneşte pe scară în jos. Putea să se întîmple orice, dar nu va îngădui să se atingă cineva de E Sun.

— Să nu îndrăzniţi ! Daţi-le drumul ! strigă el poliţiştilor, în timp ce se apropia de ei. Sînt fiul patronului ! Vă cer, vă ordon să le daţi drumul.

Poliţistul cel mai apropiat rînji, îndepărtîndu-l cu politeţe, ca pe un copil.

— E Sun-si ! strigă Ken Dea cu deznădejde, dar fata nici nu întoarse capul.

Văzu doar cum Ciun Sik, care păşea alături de E Sun, cuprinsese cu braţul umerii fetei, în timp ce pe buzele ei înflorea un zîmbet de recunoştinţă pentru tînărul muncitor.

Deodată Ken Dea auzi cum se opreşte lîngă el un *Chevrolet.* Scoţînd capul pe fereastra maşinii, An Zun Seb îi strigă :

— Hai, urcă-te în maşină. Te duc acasă.

Ken Dea dădu din cap cu încăpăţînare. Uşa se trînti cu zgomot şi maşina porni ; el rămase locului încremenit. În spatele lui, în curtea fabricii,

muncitorii se adunau grupuri-grupuri. Vorbeau între ei, în şoaptă şi instalau pichetele de grevă. Lîngă poartă se postaseră cîţiva poliţişti. Amurgea ; fabrica, cu ferestrele ei joase şi înfundate, înconjurată de ziduri înalte şi întunecate părea o închisoare.

Ken Dea ştia că greviştii vor prefera să moară decît să se dea bătuţi. Şi, în liniştea de mormînt care se înstăpînise pe tot cuprinsul fabricii, el auzea bătăile inimilor lor mîndre şi cinstite.

1936

ERATĂ

Pag:	rîndul:	În loc de	Se va citi:
219		i se părea un joc cinstit	i se părea un joc necinstit

AMURG

Responsabil de carte: I. Comşa
Tehnoredactor: S. Malcaş
Corector: D. Gruberg

Dat la cules 16.10.959. Bun de tipar 15.12.959. Tiraj 8150 ex. Hîrtie semi velină mată de 65 gr./m². Ft. 540×840/16. Coli ed. 13,70. Coli de tipar 18. Ediţia I. Comanda 4595. A. nr. 01719. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 89—31=R.

Tiparul executat sub com. nr. 91441 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Bucureşti — R.P.R.

Lei 5,85

